

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Novissima Polyantha, In Libros XX. Dispertita

Dominicus

Francofurti, 1613

Polyantheæ Novæ Liber IX.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97211](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97211)

POLYANTHE NOVÆ LIBER IX.

Iactantia.

DEFINITIO ET ETYMOLOG.

Iactantia, Gr. *μαγαλοφρονησις*, *μεγαλοφρονησις*, *αλαζονικη*, *αυση*, & *ηδολαζονη*, nos, o, iactator dicitur. Est autem iactantia, inanis de se & stulta predicatio, *Vel sic*: iactantia est, per qua quis se extollit supra id, quod in se est. Secundario autem supra id, quod de eo alii opinantur, *secundum B. Tho. secunda Secunda, 7. h. c. art. 1.*

Iactatio est voluptas gestiens, & se effrens inolentius, *secundum Cic. lib. 4. Tuscul. quæst.*

Iactator est qui plus eis, quæ scit, fingens, aut scire, quæ non scit. *secundum Arist. lib. Magnorum moral.*

Iactare, unde iactantia & iactio, veniunt, proprie est frequenter iacere. *Seneca: Dum lapillos iactaret in puteum Aliquado voluere. Virgil. Atque solum tales iactant empetore curas.* Nonnumquam pro fatiga, & cocutere, vexare affligere. *Virg. Ictus aqore toto Troas reliquias Danaum atque immis Achilli.* Et licet *Scrvius* dicat, hoc interesse inter iactari & fatigari, quod iactamur mari, fatigamur terris: *Virgiliano* tamen exemplo satis apparet ridiculam esse huiusmodi differentiam, cum dicat *Virg. Terris iactatus, & alio.* A iacto fit iactura, que significat damnum, quo afficiuntur nauæ cum maxima laborantes tempestate merces in mare eiciunt, vt nautæ minori potere prematur. A iacto item fit iactanter aduerbium, hoc est, cum iactantia: iactabundus, hoc est, gloriabundus, & inaniter se iactans.

Iactantia, *Hebr. Gaon & Gaauah*, elatio, arrogantia, superbia excellentia: quum quis excellit in oculis suis, & eximius coram aliis vult videri, quemadmodum quæ iactat & effundit verba restantur, sibi plus quam par est tribuens, à verbo *Gaudi*, gloriatus est, elatus est, eminuit, excelluit. De Deo dictum, semper in optatam partem sumitur. De homine, distinctio est adhibenda *Pii* in Deo gloriatur, & eiusdem beneficentiam abunde prædicant: impii vano gaudio tumidi seipso tollunt in altum, vt lapsu grauiore ruant.

BIBLICI LOC.
Iactantia fugienda, *Proverb. 25. 6. & 27. 1. & 28. 25. Ieremia 9. 23. 1. Corin. 3. 8. 31. & 4. 9. 6. & 8. 2. Iacobi 3. 2. 14. & 4. 9. 16.*

SENTENTIAE BIBLICAE.
Nolite multiplicare loqui sublimitate gloriantes, *1. Reg. 2.*
Superbiam in tuo sermone nunquam dominari permittas. Nam superbiam comunctus est interitus, multaq; perturbatio *Tob. 4.*
Disperdat Dominus vniuersa labia dolosa, & linguam magniloquam. *1. Psalm. 11.*

Laudete alienus, non os tuum: extraneus, & non labia tua. *Prou. 27.*
Auferam de medio tui magniloquos superbiae tuae, & non adicies exaltari amplius in monte sancto tuo. *Soph. 3.*
Dicentes se esse sapientes, stulti facti sunt. *Rom. 1.*

Non audeamus inferere aut comparare nos quibusdam, qui seipso commendant, sed ipsi in nobis nosmetipsos metientes, & comparantes nosmetipsos nobis, *2. Cor. 10.*

Non enim qui seipsum commendat, ille probatus est, sed quem Deus commendat. *Ibidem.*

Lingua modicum quidem membrum est, & magna exaltat (& etiam parua) *Iacob. 2.*

PATRYM SENTENTIAE.
Hostes ad rapinam prouocat, qui suas eorum notitiam diuitias denudat. *Greg. in mor.*
Si vis sublimem ostendere virtutis, noli sapere sublime, & tunc illud, quod egeris, esse monstrabis excelsus. Noli te putare quicquam fecisse quum feceris, & plenissime cuncta fecisti. *Chrysost. sup. Matt.*
Dum causa iactantiae pauper patitur: etiam ipsum misericordie opus in peccatum conuertitur. *Id. de summo bono, lib. 3.*

Occulta, quod agis, in quantum vales, quod feceris sit in animo occultandi voluntas, & non erit de obtemeritas. *De consiliis. Sutorum.*

Mirabile iactantiae genus, vt non possis putari iactantibus apparere. *Bern. sup. cant. ferm. 1.*

Animaduertendum est, non solum rerum commotum atque pompa sed etiam in ipsis foribus esse postulat periculosiores, quo sub specie securitatis Dei decipit. *mini in monte.*

Iactantia non est vitium laudis humane, sed vitium ueritatis amantis humanam latendum, spreto testamento. *Aug. lib. 10. de Ciuit. Dei.*

Qui laudari vult ab hominibus vituperante te, non hominibus iudicante te, non eripitur dampnante te. *Confessionum.*

Video me non laudibus meis propter me, sed propter utilitatem moueri oportere, & vtrum ita sit, necesse est. Sciamus neminem iactare se debere, nam si *Petrus* dixit: Et si alii scandalizati fuerint in te, sed non ego, quod de se præsumat denique; & *David*, quia dixit: Ego iactabo: mea non mouebor in æternum, tam sibi iactantem futurum dicens. Auertisti faciem tuam à me, & factus sum iustus. *Ambros. & habetur 6. q. 1. can. imitere. 1. Secunda.*

Laus sua iustos cruciat, iniquos exultat. Sed iustus purgat: iniquos dum lætificat, reprobos monuit. *Aug. de ciuit. Dei.* sua pascuntur: quia auctoris sui gloriam querunt, & iactantur, ne non sit intus quod foris dicitur, ne se fecerit ante Dei oculos ipsi fauoribus vacuetur, ne humani mentis emolliat, eam; in sui delectatione proferentur menti debet augendi operis, iam retributio sit laboranti. *lib. 26.*

POETICAE SENTENTIAE

Perf. Sat. 1.
O more! & que adone
Scire tuum nihil est, nisi te scire hoc, sciat alter.
Idem Sat. 4.
Ad populum phalaras, ego te intus & inuicem
Plautus in Epidico.
Nam strenuiori det error si prædicant suam pugnam
sunt ore sordide.

Idem.
Stultus est qui facta inspecta facere verbis iactat.
Quid lib. 1. de Arte amandi.
Heu mihi! non rursum est quod ames laudare iactat.
Cum tibi laudans credit ille iactat.

PHILOSOPHICAE SENTENTIAE

Minuit quodammodo se probantis conscientia: etiam tics ostentando quis factum recipit sanæ precium. *de Consolatione.*

Iactator iustissime & maxime vituperandus est. *de Consolatione.*

Quid duces & milites, qui sortiter se facta iactant, & tamen tacent arrogantia metu: nonne sit vt hoc recedatur, mercedem laboris sibi eximant periculorum, commutantes, inter volentes narrare quæ fecerint? Ad hoc narrantur, si forte presentes sint, tales interrogaciones obtruncant, & alias inferendo fabulas, prohibeant illa narrare, quæ iactant laudem creare. *Macrobius lib. 7. Saturnalium.*

Nihil est quod magis minuat laudis præconium, quam cum iactare successus; & singulis diebus annu vt ceteris. *Valerius Maximus lib. 2.*

Deforme etiam est, de seipso prædicare, & illud cum irrisione audientium imitari multum gloriatur. *de Consolatione.*

...facundia ostentatio rudi & indocto, neque gloriae cupi-
...barbaro, neque incepto patrociniorem leni congru-
...lib. 2. de Magia.

¶ APOPTHEGMATA.

...vero cuidam, qui vellet se recipi in numerum disci-
...Dionensis, ac diceret se excellere ingenio, respondit: Si a-
...excellent ingenio, optimiq; moribus praeditus iam es, non est
...preceptoris ad vitam necessaria discas. Notavit autem
...adolefcentis iactantiam, & in dignum putavit vt in phi-
...studio educaretur. *Brus. lib. 3. ex Laert.*

...admonere suos, ne nimium se laudarent ipsos, nec
...etiam. Laudare enim seipsum, vani: vituperare, stulti
...*Plat. in Stoic.*

...Laonthen quum Athenienses ad inferendum relique
...bellum alidius humilis concitaret, ac de se multa varieque
...Phocion ait: Cupressis sunt plane fructus sermone tui, illi
...sunt, nec tamen vlos ferunt fructus. *Plat. in Pho.*

...Peregrinus quidam Spartae crepidatus altero pede
...ad Laconem dixit. Nequaquam puto te, o Lacon, tan-
...compos, quantum ego, in pede perferre posse: Vrbane exci-
...Lacon: Minime (inquit) sed ex austeribus nullus est, qui hoc
...posse. *Plat. in Lacon.*

...Philippus cum minaretur Lacedaemonis per literas, di-
...bona quae coneretur prohibetur: Lacedaemoni iac-
...eius iridentes, interrogarunt Philippum, num mori et-
...esse prohibetur? *Plat.*

...Quum M. Lilius sibi postulare acceptum ferri,
...fobus cepisset Tarentum, videlicet quod in arce praesidium
...erent: ceteris iactantiam hominis deridentibus. Vera (inquit
...narras nam nisi tu civitatem amisisses, nequaquam ego re-
...m. *Brus. lib. 3. apoph.*

...Ciceroni iactanti apud Vatinius, quod humeris
...decedit adhaerere, vrbane inquit: Vnde tibi varices? *Brus.*

...Sylla factus prator, quum indignabundus Caesari sua
...potestate vsurum esse dicitaret, videns Caesarem, Recte, in-
...pates esse magistratum, quem tuis habes pecuniis com-
...morat. *Plat.*

...Quempiam saxo in expeditione percussum, ac
...ocitate in fronte deformem, nimium tamen sua opera
...seu leuiter vrbaneq; castigavit: At quem fugeres, in-
...quam respectu? *Brus. lib. 3.*

¶ SIMILITUDINES.

...Stoici qui se dicunt inuictos, improbitos, & cetera,
...secus patantur, similes sunt nauibus quibus inscri-
...*Brus. lib. 3. apoph.*

...Gallus victor ilico cantu superiorem sese
...sua quidam sua facinora iactant ipsi, & suarum laudum ri-
...*Brus. lib. 3. apoph.*

...Ligna quae plurimum fumi exigunt, fere minimum
...ac fere minima possunt, qui plurima iactant, in
...*Brus. lib. 3. apoph.*

¶ EXEMPLA BIBLICA.

...Pharao, *Exod. 5.* Gaal filius Obed, *Iudic. 9. 28*
...Abfalom, *Sam. 15. 4.* Adonias, *Reg. 1. 8. 9.* Ro-
...*1. 14.* Iezabel, *1. 2.* Benadab, *3. 10.* Rablaccas, *2. Reg.*
...*1. 1. 14.* Aman, *1. 1. 13.* Babylon, *1. 1. 13.* Aman,
...*1. 1. 13.* Tyus & Rex Tyri, *1. 1. 13.* Chaldei, *1. 1. 13.* Pha-
...*1. 1. 13.* Edom, *1. 1. 13.* Niniuite, *1. 1. 13.* Demetrius, *1. 1. 13.* Nicanor, *1. 1. 13.* Pseudoprophetae, *1. 1. 13.* Fili Zebedee, *1. 1. 13.* Legiferus, *1. 1. 13.* Phariseus, *1. 1. 13.* Pilatus, *1. 1. 13.* Pseudoapostoli, *1. 1. 13.* Iactantia bona, *1. 1. 13.*

¶ PROFANA EXEMPLA.

...ducem Philippi Regis, Chares Atheniensis confe-
...libenter meminit, vulgo vsurpari cepit procerbio
...*Brus. lib. 3. apoph.*

...Rhodi esset admirabilis
...interpellato sermone, *1. 1. 13.*

Phocion, quidam peripateticus libro suo titulum fecit *xiq; v-*
...*Brus. lib. 3. apoph.*

Myxus Sacerdos quispiam fuit Dianae gloriosus, & magnilo-
...quens, qui se fingeat omnia mirari: hinc in superbos & gloriabun-
...dici consuevit, *Papae Myxus. Eras. in Adag.*

Simonides cantilenarum conditor, cum Lacedaemoniorum rex
...Paulanias, qui perpetuo res suas gestas iactabat, iuberet ioculariter,
...vt sibi praecceptorum aliquod sapiens daret: postquam hominis inio-
...lentiam aduertit: Vt meminisset consulebat, hominem se esse *Plat.*
...*inorat. consol. ad Apollonium.*

Socrates Alcibiadem intutus, ob diuitias inflatum, & superbiem-
...tem opibus praeditusque, in quendam locum duxit, in quo suspensa
...erat cosmographica tabula, terrae circuitum complexa: iussitq; Al-
...cibiadem, Atticam in ea inquirere: quam vt inuenit: sua etiam
...praedia inspicere praecipit. Quae cum Alcibiades nusquam esse picta
...diceret: cur igitur, Socrates inquit, ob illa superbis, quae circa nul-
...lam terrae partem existunt? *Eras. in apoph. ex A. lib. 3.*

¶ FABULA.

Talpa animal est oculis captum: Hoc ad matrem aliquando su-
...am, morum video, dixit. Atque iterum, thuris odor compleuit na-
...res meas. Tertio sonitus tris attigit aures, inquit, meas. Cui mater
...respondit, se intelligere de dictis non modo ipsum lumine, sed odo-
...ratu etiam atque auditu inuatum esse.

Fabula notat gloriosos & Thracones istos, qui dum se misifice
...ostentant & iactant, in minimis sepe depræhensi redarguuntur.
...Gloriator.

Reuerfus in patriam quidam suam, vnde aliquot annis abfuerat,
...in omnibus cecibus gloriabatur praecleara facinora sua: atque se in
...insula Rhodo saltando signum fixisse, quod nemo omnium quum
...adesent assequi potuisset. Huius se habere testes vniuersos Rhodi-
...enses aiebat. Tum vnus de circulo: Heustu, inquit, si vera pradi-
...cas, hoc esse loco Rhodum pura, & sic saltum istum edito.

Fabula haec subiicit, quod & Demosthenes dicit, vanam esse ora-
...tionem omnem, quae rebus deficiatur. Proverbium autem hoc v-
...surparunt veteres, in ostentationibus gloriosorum retundendis, vt
...sic illos increparent. Hic Rhodus, hic saltato.

¶ SAGA.

Saga quaedam & mulier diuinatrix, auertere se deorum iras &
...placare infera numina posse, profitebatur. Quam ream quidam
...fecere, postulantem impietatis, causaq; iudicibus probata, cum ad
...supplicium illa damnata abduceretur, de turba quidam irridens,
...Heustu, inquit, quae pollicebare aliis diuine iræ procurationem,
...non potuisti humanam sententiam mitigare?

Fabula narratur in magnarum rerum professores, qui minima-
...rum sint imperiti.

Idea.

¶ DEFINITIO ET ETYMOLOG.

Idea dicitur *ἰδέω* id est *videre*, quod est species & forma. Et est for-
...ma exemplaris, qua res sunt & cognoscuntur, quae est in me-
...te artificis, *secund. B. Thom. 1. part. 9. 15.* Hinc idolum cum accen-
...tu in penultima, cuius diminutiuum est idoliolum, similiter cum ac-
...centu in penultima, & idololatria, *de quibus infra*, & idololothia,
...hoc est, immolatio, quae fit simulachris, *id est, 8. 6. v. 10.* Idem dicitur pro-
...prius, a quo idiotas siue idiotas, dicitur indoctus, & inutilis, quasi
...tantummodo & nulli alii utilis. *Lucius. Quid ni, & ea idem illire-
...raturum me atq; idiotam dicere.*

¶ PHILOSOPHICAE SENTENTIAE.

Nobis etsi difficilis existit quaestio, quid nobis amici sint ii, qui
...Ideas induxerunt: tamen æquum est veritatis retinendae causa sua
...etiam decreta tollere, Philosophos praesertim. Etsi enim vtrique
...chari sunt: tamen praeclearum est plures estimare veritatem. *Ethic.*
...*lib. 3. cap. 5.*

Ideas quidem esse aut comunem aliquam naturam a rebus sin-
...gulis separata, vt demonstratio sit, non est necesse: sed illud tan-
...tum verum est, necessitatem esse, vt communis aliqua ratio sit, qua
...in rebus singulis cohaereat. *lib. de Demon. c. 8. T. 25.*

Neque idea est vlla in re quae esse videatur & appareat, & species
...ad speciem referri videatur, *Top. 1. 6. c. 3.*

In hoc oculis peccant ii, qui Ideas inducunt. Nam naturales for-
...mas fecerunt a materia, cum minus quam Mathematica separari
...possint. *lib. 2. de Nat. c. 2. T. 19.*

li qui species inducunt, partim recte dicunt, dum eas a rebus
...singulis se iungunt, si modo essentiae sint partim non recte, quod
...CCC species

li, qui candidis vestibis utebantur, mortuo cadaver: atque polluto prebebant excubias, ut post multa secula Dormitantiis fomiteret, imo eructaret immundissimam crapulam, & cum Iuliano persecutore, sanctorum bacillas, aut destrueret, cur in templa conuerteret, idem ad Riparium.

Salomon quippe immoderato vsu atque assiduitate mulierum ad hoc vsque perductus est, ut templum idolis fabricaret: & qui prius templum construxerat Deo, assiduitate libidinis & perfidie subtractus, idolis templa construere non timuit. Greg. lib. 12. moral. Hab. 32. q. 4. c. Salomon.

Nemo est quidem, qui sapiat, rationemque secum putet, qui non unum Deum esse intelligat, qui & considerat omnia, & eadem qua condidit, virtute moderetur, Quid enim opus multis est ad mundi regimen sustinendum? nisi forte arbitremur, si plures sint, minus habere singulos nervorum atque virium. Quod quidem faciunt hi, qui esse multos volunt: quia necesse est imbecilles esse: si quidem singuli sine auxilio reliquorum, tantæ molis gubernaculum sustinere non possent. Deus autem, qui est æterna mens, ex omni vtiq; parte perfectæ consummataque virtutis est. Quod si verum est, vnus sit necesse est. Potestas enim vel virtus absoluta retinet suam propriam firmitatem. Id autem solidum existimandum est, cui nihil decedere: id perfectum, cui nihil possit accedere. Quis dubitet potentissimum regem esse, qui totius orbis habet imperium? neque immerito, cum illius sint, quæ vbi que sunt omnia, cum ad eum solum omnes vndique copie congregentur. At si plures partiantur orbem, minus certe opum, minus virium singuli habebunt, cum intra præscriptam portionem se quisque contineat. Eodem etiam modo, si dii plures sint, minus valebunt, aliis tantumdem in se habentibus. Virtutis autem perfectæ natura non in eo, in quo pars exigua detoto est. Deus vero, si perfectus est (quia perfectus est) vti esse debet, non potest esse nisi vnus, vti in eo sunt omnia. Deorum igitur virtutes ac potestates inferiores sint necesse est, qui tantum singulis deest, quantum in cæteris fuerit, ita quanto plures, tanto minores erunt. Lactant. Firmianus lib. 1. c. 3.

Cum consistat Saturnum, Iouem, cæterosq; deos homines fuisse, non est obcurum qua ratione dii ceperint nominari. Si enim nulli reges ante Saturnum, vel Vranum fuerint propter hominum raritatem, qui agrestem vitam sine villo rectore vivebant: non est dubium, dum illis temporibus hominis, regem ipsam, totamq; gentem summis laudibus, ac nouis honoribus iactare ceperint, vt etiam deos appellarent, siue ob miraculum virtutis, (hoc iure putabant rudes adhuc & simplices) siue, (vt fieri solet) in adulationem præsentis potentie, siue ob beneficia, quibus erant ad humanitatem compoliti. Deinde ipsi reges, cum chari fuissent his, quorum vitam composuerant, magnam sui desiderium mortui reliquerunt. Itaque homines eorum simulachra fixerunt, vt haberent ali-quod ex imaginum contemplatione solatium, progressiue longius per amorem meriti, defunctorum memoriam colere ceperunt, vt & gratiam referre benemeritis viderentur, & successores eorum allicerent ad bene imperandi cupiditatem, quod Cicero de natura deorum docet, dicens, Suscepit autem vita hominum consuetudoque communis, vt beneficiis excellentes viros in cœlum fama ac voluntate tollerent. Hinc Hercules, hinc Castor, hinc Pollux, hinc Æsculapius, hinc Liber. Et alio loco, atque alio in plerisque civitatibus intelligi potest, ac uendæ virtutis gratia: aut quo libentius Reip. causa periculum adiret optimus quisque virorum fortium memoriam honore deorum immortalium consecratam. Accesserunt etiam poete, & compoliti ad voluptatem carminibus in cœlum eos sustulerunt, sicut faciunt qui apud reges etiam malos, pa-negynicis mendacibus adulantur. Quod malum à Grecis ortum est, quorum leuitas instructa dicendi facultate & copia incredibile est quantas mendaciorum nebulas excitaerit. Itaque admirari eos & susceperunt primi sacra eorum, & vniuersis gentibus tradiderunt. Ob hanc vanitatem Sibylla sic eos increpar:

Ελλὰς δὲ πικρὰ πῦρ ἔστιν ἀνὰ γῆν ἡρώωνται,
Περὶ τὴν δὲ δῶρα μάταια κατὰ φθυσίαν ἀνατίθειν,
Ὅπως εὐδῶνται τῆς τοῦ πλάτος θύρας ἐν νῆϊ,
Ὡς τὶς τὰ δὲ ποιεῖν κερταλοῖς ἔτιοι προσάτω
Ἀετογενῆς.
Græcia quid confidis in viros principes?
Ad quid dona inani a mortuis ponis?
Immolat idolis, quis tibi in mentem dolent
Imposuit, ut hoc perficiat magni Dei ore
Relictio.

Idem lib. 1. c. 15. Diuinarum institutionum.
At isti qui Deos asserunt, videant, quomodo respondeant huic argumento, quod inferemus: Si duo sunt sexus deorum, sequitur concubitus: si coeunt, & domos habeant necesse est. Nec enim carere virtute ac pudore, vt hoc promiscue, aut in propatulo faciant, sicut bruta videmus facere animalia. Si domos habent, consequens est vt & vrbes habeant, & quidem aurore Nasone, qui ait;
Plebs habet ar diversa locis, a fronte potentes
Cæcile clavis, suos postuere penates.
Si habent vrbes, & agros igitur habebunt. Iam quis non videat, que sequantur; arae illos & colere, quod quidem vicus causa sit:

ergo mortales sunt, quod argumentum retro
Si enim agros non habent, ne vrbes quidem: si vrbes
ne domos quidem. Si domibus carent, ergo & concu-
cubitus ab his abest, & sexus igitur concubitus abest
mus & feminas esse: ergo dii non sunt. Dissolutum
tum, si quis potest. Ita enim res rem sequitur, vt
se sit confiteri. Sed ne quidem illud dissoluet aliquis
sexibus alter fortior est, alter est infimior, robustior
sunt, femine imbecilliores. Imbecillitas autem non
um: ergo nec femineus sexus. Huic additur fragmentum
extrema illa conclusio, vt dii non sint quantum in diis
sunt. Idem lib. 1. c. 16. Diuinarum instit.
Merito igitur cum hæc à viri non imperitis ac
cretius exclamant.

O pulchras hominum mentes! o pectora caeca!
Qualibus in tenebris cuius, quamvis que pericula
Dei ut hoc ævis, quoadcumq; est!

Quis ludibria non deridet, qui habet aliquid
deat homines velut mente captos, ea ferio facere, quæ
in lusu, nimis lasciuus, & ineptus esse videatur: sed
Harum vanitatum apud Romanos apud Romanos
nus ille rex fuit, qui maxime auios hominum ad
ritos, nouis superstitiombus implicauit, quos vt
authoritate, simulauit cum dea Egeria nocturnos
gressus, Idem lib. 1. c. 22.

Auaria Iecundum Apostolum est idolorum cultum
idololatra feruit simulachro, sic auarus feruit
cultum idololatriæ diligenter ampliat, & ite
libenter augmentat. Ille cum omni diligen-
& iste cum omni cura custodit thesaurum: ille
latria, & iste spem constituit in pecunia: ille
lachrum, & iste timet minucere thesaurum, *tanquam
conditio ionis humans.*

POETICAE SENTENTIAE

Sedulus.

Hæc miseris? qui vana colunt, qui corda
Religiosa sibi calant simulachrorum, inuani-
Factorem fugiunt, & que secrete venerant.
Quis furor est, qui tanta animas demerit
Vt volucrum turperiq; bouem toram, dicitur
Sembominemq; canem, iuppiter bono præparat
Asi alii solem cæcatis mentibus aiti
Affirmant verum esse patrem, qui arrecte
Clara serenatis insunderet lumina terre.
Et totum lustrare polen: cum cœlestis ab ipso
Montibus instabilem raptus decursum
Officium non esse Dei.

SENTENTIAE PHILOSOPHICAE

Inuentores artium quorundam post mortem diuinitates
cultos audiuitus, grate quidem potius, quam pietas
pietas hominis, qua Deus offenditur, sed erga
mano genere benemeritorum inconfusa gradum
humanis honoribus non contenta, vique ad
ceptas. Hinc Apollinem cithara, hinc eundem
pium medicina. Saturnum, Liberumq; & Cere-
Vulcanum fabrica, deos facit. Hinc Aegyptus
cta vrbs Mineram colere, quod illa limi, hæc ob
lanifici tepente fertur. Longum est singulis
veteres huiusmodi vanitatum nullus est modus. Quæ
nare non ausus ille poetarum maximus atque
vero paratum fore supplicium verebatur, iactare
nus eleganter irridere non metuit, quando quidem
inuentas, qui vitam excolere per artes, quorum
mendax, & omnium fons errorum in cœlum
gnante locauerat, apud inferos ponit. Non minus
medicinae repertorem, omnipotentis Dei famulante
Stygias vndas canit. Verum hæc quæstio inter eos
nos enim nulla est deus quæstio. Nec vero mirum
possum, viros in cæteris omnibus tam peccatores
onibus tam deliros, & quasi velocissimos curiores
sum, & ante oculos metam positam non videntes, vt
nicitatem miretur, miserat cæcitatibus. Sane vt
aurhoribus honorabilis debetur, quem debet magis
humanum modestum que sit, non indicet, *franc.
Vna solitaria v. 6.*

SIMILITUDINES

Dionis Chrysostomi: Sicut qui viuunt in agnitione
sti, quamuis agnitione ipsa sit vita, tamen
isto, non sunt in vera vita, sed in vmbra
dem ambulat, & non per speciem: & per

PC

P

pendunt, non facie ad faciem: Sic qui in erroribus idolorum vi-

dent, licet ipse error sit mors, tamen nondum sunt in vera mor-

te, sed in umbra mortis, donec in isto seculo sunt. *in cap. 4. Matth.*

¶ EXEMPLA BIBLICA.
Idololatriarum & idololatrie exempla: Laban, *Gen. 1.30.34. Ac-*

torum Gen. 28.12. Herem. 43.13. Aaron & Israelitae, Exod. 32.1. &c.

Idololatria & idololatrie exempla: Laban, Gen. 1.30.34. Ac-

torum Gen. 28.12. Herem. 43.13. Aaron & Israelitae, Exod. 32.1. &c.

Idololatria & idololatrie exempla: Laban, Gen. 1.30.34. Ac-

torum Gen. 28.12. Herem. 43.13. Aaron & Israelitae, Exod. 32.1. &c.

Idololatria & idololatrie exempla: Laban, Gen. 1.30.34. Ac-

torum Gen. 28.12. Herem. 43.13. Aaron & Israelitae, Exod. 32.1. &c.

Idololatria & idololatrie exempla: Laban, Gen. 1.30.34. Ac-

torum Gen. 28.12. Herem. 43.13. Aaron & Israelitae, Exod. 32.1. &c.

Idololatria & idololatrie exempla: Laban, Gen. 1.30.34. Ac-

torum Gen. 28.12. Herem. 43.13. Aaron & Israelitae, Exod. 32.1. &c.

li loco, vt ex 3. cap. lonæ colligere licet, in ieiunio Niniuitarum, &

2. Sam. 12. in ieiunio Dauidis propter filium agrotantem.

Iudeis fuit varia ieiunandi forma, ciborum, temporis & ducum

respectu, sicut cap. 23. Leuit. 20. Iud. 31. Samuel. 1. cap. 12. Sam. 2.

testantur.

Modus vt Iudei, ita & Orientalibus & Occidentalibus aliis popu-

lis yfuitas, sicut facile conicitur ex ieiunio Priami atque Latini

regis apud Homerum & Virgilium.

Causas ieiunii efficientem & finalem Theologorum scriptis re-

linquimus. Species item diuersæ. Aliud enim ieiunium est proph-

num, vel hypocriticum & superstitiosum, vel religiosum & pi-um.

Sanctiones varix de ieiuniis in veterum scriptis occurrunt. Obser-

uationes item pro ratione temporum, locorum, rerum, persona-

rum admodum diuersæ fuerunt.

¶ LOCI BIBLICI.

Ieiunium verum publicum quale. *Esaia 58. v. 5.* solenne in au-

turno, *Leu. 19. 29. Act. 27. v. 9.*

Ieiuni pro impatis & famelicis, *Matth. 15. 8. 31.*

¶ SENTENTIAE BIBLICAE.

Bona est oratio cum ieiunio & elemosyna, magis quam thesau-

ros auri recondere, *Matth. 6. 12.*

Scitote quoniam exaudiet Dominus preces vestras, si manentes

permanentes in ieiuniis, & orationibus in conspectu Domini. *Ma-*

th. 6. 4.

Sanctificate ieiunium, vocate cæterum, *Joel. 2.*

Conuertimini ad me in toto corde vestro, in ieiunio, planctu, &

luctu. *2.*

Nunquid ieiunium iunxistis mihi. *Zach. 7.*

Beati qui nunc esuritis, quia saturabimini, *Luc. 6.*

In omnibus exhibeamus nosmetipsos sicut Dei ministros in vi-

Ieiunium.

¶ DEFINITIO.

Ieiunium, Græcè νεινία, a νεῖν, ieiunus, mensio, iei-

unus dicitur: ieiunium corporale, abstinentia à cibo & potu, int-

ellectu vitæ vel vitandi peccatum, vel acquirendi vitam æ-

ternam. *secund. Theologos 4. sententiarum. dist. 15.*

Ieiunium est abstinentia à cibis, secundum ordinationem Ecce-

lesiasticam. *secund. sedem in summa. Panorm. super Rubricam extra.*

Verbum Hebr. *Tam in 1.* Coniugatione, signif. Ieiunauit, absti-

nit à cibo & potu. Inde *Tam*, Ieiunium, inedia, *Psalm. 109. 24.*

Psalm. 146. 14. & 115. Vocem Latīnam ieiunium, & Gall. *Jeune*,
ex illa fluente a verbo Hebræo *Iana*, id est, affixit. Nam ieiuni-

Quare ieiunauimus & non aspectu? humiliuimus animas no-

stras, & necessitati? (approbando) Ecce in die ieiunii vestri inuentur

voluntas vestra, & omnes debitores vestros repetitis. Ecce ad lites

& contentiones ieiunatis, & percutitis pugno impie, nolite ieiuna-

re sicut viquead hanc diem, vt audiat in excelso clamor vester.

Nunquid tale est ieiunium quod elegi per diem affligere hominem

animam suam? Nunquid contorqueret, quasi circumum, caput su-

um, & faciem & cinerem sternere? Nunquid aliud vocamus ieiuni-

um, & diem acceptabilem Domino? *Esa. 28.*

Cum ieiunatis, nolite fieri sicut hypocritæ tristes. Exterminant

enim facies suas, vt videantur ab hominibus ieiunantes. Amen dico

vobis, receperunt mercedem suam. *Matth. 6.*

¶ PATRYM SENTENTIAE.

Ieiunium magnum & generale est, abstinere ab iniquitatibus

CCC 3 & ab

SENTENTIAE

& ab illicitis voluptatibus seculi, vi
super iohann. & hab. in decretis de Conf. dist. 5. canonis ieiunium.

Alia vero, quæ per loca terrarum, regionesque variantur, sicut est, quod alii ieiunant sabbatum, alii non: alii vero communicant quotidie corpori & sanguini Domini, alii certis diebus accipiunt: & si quid aliud huiusmodi animaduerti potest: totum hoc genus rerum liberis habet observationes, quod enim neq; contra fidem catholicam, neque contra bonos mores esse conuincitur, indifferenter est habendum: & pro eorum inter quos viuunt, societate seruandum est. Idem ad Iannar. & hab. in decretis, dist. 12. can. Illa autem s. Alia vero.

Mater mea Mediolanum me secuta inuenit Ecclesiam sabbatho non ieiunantem, ceperat fluctuare quid ageret! Tunc ego consilium de hac re beatissimi memorie Ambrosii Episcopi. At ille ait; Cum Romam venio, sabbatum ieiuno, cum Mediolani sum: non ieiuno. Sic & tu ad quamcumque Ecclesiam forte veneris, eius morem serua, si cuiquam non vis esse scandalum, nec quenquam tibi, hoc cum matre renuncialem, libenter amplexa est. Ibid. & hab. eodem can. Mater.

Ieiunium purgat mentem, subleuat sensum, carnem spiritui subicit, cor facit contritum & humiliatum, concupiscentie nebulas disperdit, libidinum ardores extinguit, castitatis vero lumen accendit. Aug. in serm. de ieiunio.

Ieiunium verbositate non amat, diuitias superfluitatum iudicat, superbiam spernit, humilitatem commendat, præstat homini seipsum intelligere: quod est firmum & fragile. Idem.

Si volumus Deo placida exhibere ieiunia, sumus in oratione continui, in iudiciis iusti, in amicitia fideles, in iniuriis patientes, in contentionibus temperati, turpiloquia fugientes, aduersus iniqua constantes, in conuiuiis continentes, in charitate simplices, inter subdolos cauti, condolentes tristibus, contumacibus resistentes, in suspitionibus parci, inter malihoquos taciti, inter humiles coequalles. Idem l. de Spiritu & anima.

Sint tibi quotidiana ieiunia, & refectio fatietatem fugiens, nihil enim prodest tibi biuio vel triduo transmissio, vacuum portare ventrem, si post pariter obstruatur. Hier. & hab. in decretis de Conf. dist. 5. Non dice.

Sint tibi ieiunia pura, continua, moderataque, id est, quotidie esurire, & quotidie prandere. Apostolus inquit, Noli adhuc aquam bibere, sed modico vtere vino, propter infirmitates tuas: curat enim vulnera delinquentis, curatoque sanctificat ieiunium. Idem.

Sic debes ieiunare, vt non palpites, vt respirare vix possis, & comitum tuorum, vel porteris, vel traharis manibus, sed vt fracto corporis appetitu, nec in lectione, nec in psalmis, nec in vigiliis, solito quid minus facias. Idem in epist. ad Demetrias. & hab. de conf. dist. Abstinentia.

Ieiunium non solum perfecta virtus, sed cæterarum virtutum fundamentum est, & sanctificatio, & pudicitia atque prudentia, sine qua nemo videbit Deum. Idem ad Demetriadem.

Non sanat oculum quod calcaneo adhibetur ieiunio passionis corporis, oratione pestes sanandæ sunt mentis. Idem super Marcum.

Tantum tibi ieiuniorum impone modum, quantum ferre potes, sint tibi pura, simplicia, casta, moderata ieiunia, & non superfluita. Quid prodest oleo, non velci, & molestias quasdam & difficultates ciborum querere? Idem ad Nepotianum.

Ardentes diaboli sagittæ ieiuniorum & vigiliarum frigore refringendæ sunt. Idem ad Cæciliam.

Sint moderata & sancta in omni mentis humilitate ieiunia, que ita attenuent corpus, noa mentem eleuent, ne res humilitatis gignat superbiam, & vitia de virtute nascantur! Idem in epistola.

Quale est illud ieiunium, qualis refectio post ieiunium, cum præclaris epulis distendimus, & guttur nostrum mediator efficitur lachrymarum? Idem c. 2. cont. Iovinianum.

Ieiunia & elemosyna orationem iuuant. Aug. epist. 121.
Non in abstinentia tantummodo ciborum ieiunii bonum circumferibis: Sed etiam ieiunium est malorum alienatio. Idem, Carnem non comedis: sed comedis fratrem. Abstines vino: sed ab iniuriis tibi non temperas. Vesperam expectas ad sumendum cibum: sed in sumis diem causis forensibus. Quid iuuat ieiunare corpore, anima vero innumeris malis repleti? Basil. apud Anton. Serm. de ieiunio.

Ieiunium non ciborum, sed peccatorum abstinentiam efficit. Chrysost. ibid.

Illud ieiunium Deus approbat, vt hoc quod tibi subtrahit alteri largiaris: vt vnde tua caro affligitur, inde egentis proximi caro reparatur. Greg. in homil.

Bene ieiunat, qui alimenta corporis, quæ sunt communia donatoris cum indigentibus percipit, & quicquid quæ sibi ad tempus subtrahit, nequaquam ventri offerenda custodit. Idem, ibidem.

Decet eos qui ieiunant, ex pia mente id facere, & non tanquam

duentes, ipso habitu exclamare, quod incidat laboris fructum
luc. apud Anton. Serm. 66.

Ieiunium sic est adhibenda temperies, vt corpus mollioribus
tutitas excitet, nec inedia immoderata debilitet. Paganus
Prob.

Non modo tarditas cibi sumendi ieiunium est, sed etiam
tas, neq; in hoc sita est religionis exercitatio, vt duo ieiunium
fide ne varia comedant. Est autem hæc exercitatio mentis
cibo contenta, & dissolutum voracitatis morem, cum
tum abominans. Athanas. apud Anton. Serm. 66.

Ne dixeris, hodie non comedam: quoniam non proderit
cis. Noxam enim corpori & dolorem stomacho tuo contem
nugrii eod. serm.

Si ob corporis imbecillitatem non potes ieiunium obseruare,
re, nullus qui sapit propter hoc redarguere te poterit. Dicitur
nim habemus manuum, misericordem, & nulli ieiunium
ltras a nobis exigentem. Chrysost. hom. 10. in Gen.

Nihil a quoquam arduum, nihil asperum quæritur, vt
aliquid quod vires nostras excedat, inducitur: cum
tie castigatio, siue in Eleemosynæ largitione. La Epistola
de ieiunio.

Eo vltq; nemo præuaricari nouerat, cum adhuc orationem
quæ prima est præuaricatio. Indictum est ieiunium de
a Deo, præuaricatio legis a diabolo, culpa per cibum, ieiunium
cibum, cognitio infirmitatis in cibo, virtus in ieiunio. Vnde
Serpens suauis gula, Dominus ieiunare decreuit. Itaque
radio regnantem expulsi, abstinentia ad paradisum reuocati
rantem. Ambros. in serm. de ieiunio c. 4.

Ieiunium mors culpæ, excidium delictorum, remedium
radix granæ, fundamentum est castitatis. Hoc gradu ad Deum
us peruenit, hoc gradu tanquam curru Helias ascendit.
Helias & ieiunio.

Contraria diuine conditioni præcepta medicina sunt
iniuo reuocant, lucubrare non sinit, ab omni inueniente
tionis abducunt: ita qui se medicinis dederit, seipsum
Ambros. l. 1. de Conf. dist. 5. Contraria.

Quadragesima sex septimanas habet: cui addit
rus pontifex septimam hebdomadam: & vocatum est
pus quinquagesima. Idem lib. serm. & hab. dist. 4. Quæstio: Si
gesima.

Fames amica virginitatis est, inimica lasciuie. Sicut enim
prodigii castitatem, nutrit illecebram: idem in serm. de
fama.

Ise quadragesimam facit, qui ieiunando & vigilando
ad pascha. Nam sicut reliquo anno ieiunare præuenit
quadragesima non ieiunare peccatum est: illa enim voluntas
ieiunia, & ista necessaria: illa de arbitrio veniunt, ista de
la inuitamur, ad ista compellimur. Idem.

Quid prodest ieiunare viceribus, & luxuriam venientibus
finere cibis, & errore peccatis? An putatis illum ieiunare
qui primo diluculo, non ad ecclesiam vigilat, non beatus
tyrum sancta loca perquirat: sed furgens congregat
nit retia, canes producit, saltus sylualq; perlustat: lenis
secum protrahit, fortasse magis ad ecclesiam lectuantes
tatib: suis peccata accumulata aliena, nesciens reum, seipsum
de suo delicto, quam de perditione seruatorum. Ambros. in
quadragesima, & hab. dist. 86. Quid prodig.

Denique sacerdotes & diaconi, & reliqui omnes, qui
ecclesiastici gradus exornat: a Quinquagesima propinquat
pian ieiunandi; quo & aliquid ad penitentiæ tractum
adiciant: & eorum qui in laicali ordine constituti sunt, & v
sicut loco, ita & religione præcellant. De ipsa vero de
hæsitamus, quidnam dicendum sit: cum omnes iacere
illa die plus solito cæteris diebus accuratius cibos carnis
tant: & nisi noua quadam auiditate vique ad modum
gurgiente, non aliter se huius sancti facti temporis obsequi
suscipere putant, quod vtiq; non rationi sed voluptati
da m mentis cecitatis adscribendum est: vnde nec a tali
dine auerti possunt: & ideo cum venia suo ingenio
sunt, ne forte peiores existant, si tali consuetudine
tur. Vt enim ait Salomon, Qui multum emungit, debet
Et post pauca.

Par autem est, vt nos, qui his diebus a carnibus abstinere
stinemus, ab omnibus quoque quæ ieiunium trahunt
carnis, ieiunemus: a lacte videlicet, calce, & ouis. Greg. in
glor. epist. & hab. dist. 4. Denique.

Quadragesima summa obseruatione est obseruanda, in
um in ea præter dies dominicos, qui de abstinentia ieiunium
nisi quem infirmitas impedit, nullatenus solutæ: nisi
decimæ sunt anni. Greg. in homil. & hab. de conf. dist. 5. Quæstio
dragesima.

Non Deo, sed sibi ieiunat, qui quæ ventri ad tempus
non in opibus tribuit, sed ventri postmodum offerenda
Greg. in Pastorat.

Qui peccat & ieiunat, non ad gloriam Dei ieiunat, sed

PC

P

quam in dāte abtergamus, falcem aciuamus tanquam agricola, & tanquam nauā contra vndas, contra absurdarum cupiditatum cogitationes opponamus, & tanquam viatores rectum iter apprehendamus, tanquam pugiles ad certamina spoliemur. Exue vitā negotia, & athleta factus es. Indue arma spiritualia, & factus es miles. Sis agricola, excule animam tuam, & spinas excinde, semina verbi pietatis, pulchras disciplinā plantas iniere, & cum multa diligentia repastina. Acue falcem tuam quam per crapulam hebetasti, acue per ieiunium. Sis viator, aggredere iter in cœlum, ferens asperam & angustam viam, attinge, & ambula. Vbi enim via angusta, in angusti impedimentum est carnis ex crapula obessitas. Absurdarum vndas concupiscentiarum reprime, repelle improbarum hyemem cogitationum, salua scapham, multam ostende peritiam, hyemem cogitatorum, horum omnium nobis magister ieiunium est. Medicina est ieiunium. Sed medicina licet milles utilis, per ventis imperitiam inutilis sepe fit. Etenim nosse oportet & tempus quo ipsam imponere opus sit, & ipsius medicamenti qualitatem & corporis temperiem succipientem, regionis, naturam, anni tempus, & congruum victum: & multa alia quorum si quodlibet prætermisum fuerit, reliquis omnibus nocet. Si autem, vbi corpori mederi oportet, tanta nobis opus est diligentia, multo magis cum animam curemus, & cogitationibus medicemur, omnia scrutari, & cum omni sedulitate considerare necesse est. Hom. 3. in profectio. *Flauii episc.*

*Sicut nulla mercatoribus vitilitas si magnam maris longitudo percurrerint, sed si cum rerum copia & multo mercimonio nauigauerint: Ita nulla nobis ieiunij vitilitas, si instructiose ipsam nequicquam & temere prætereamus, si ieiunium ciborum ieiunemus, præteritis quadraginta diebus præterit & ieiunium. Si vero peccatis abstineamus, & hoc transacto ieiunio, rursum illud remanet, & continuum erit. Sicut enim in nequitia viuens & ante gehennam vritur conscientia humilatus, sic meritis abundans & ante regnum, magna si uerit lætitia, si bona spe pascitur. Si alius dicat, Totam ieiunij quadraginta diebus, inimicum habebam reconciliatus sum: habebam detrahendi consuetudinem, & delicta iurandi tenebar viū, & mos improbus mihi reſolutus est. In profectio. *Flauianus episc. hom. 15.**

*Lætior quando etiam profectibus ieiunium egerimus ut ipso transacto, fructus ipsius effluat, etenim hyeme lucrum tunc maxime demonstratur, cum illa præterierit. Namque venientes ægeres, & solum ac fructu affluentes arbores, per ipsum aspectum clamant utilitatem sibi ex hyeme factam. Hoc & in nobis patitur, etenim pluuiis continuus & crebris in hyeme per ieiunij tempus potius sumus, continuum haurientes doctrinam: & semina lulcepimus spiritualia, & delictiarum spinas abscidimus. In profectio. *Flauianus episc. homil. 18.**

D. Basilis Est lapis eius nature (quem hic Amanton Græci vocant) ut inquiri non possit, hic ab igne non vincitur, sed impositus igni videtur ignescere, & in prunam verti, rursum exemptus igni, perinde quasi fuisset aqua candidatus, apparet purior: Huiusmodi erant illorum puerorum corpora apud Babylonios, illud ieiunio consecuta, ut nulla possent ut inquiri. Siquidem vehementi formæ flamma, quasi natura fuissent aurei, ita apparuerunt innoxia, ut igni superiores, quoniam potius auro potentiores declarati sunt. Neque enim illos liqueſcit ignis, sed integros illos seruat. *De ieiunio.*

An non vides solem esse lætiorem post noctem? ac vigiliam esse iucundiorē post somnum & sanitatē desiderabiliorē diuitias expertis: Iidem & cibus gratior post ieiunium. De ieiunio.

Quemadmodum luxur cogit illos onus incedere, nimirum ea quibus se ingurgitarint circumferentes: Sic ieiunium eos & leues reddit, & expeditos. *De ieiunio.*

Quemadmodum qui longinquam profectioem adorant, componunt, sarcinas comæatū parant. Ita nonnulli recordes hodie aduersus quinque dierum ieiunium vino indulgent. *De ieiunio.*

Quemadmodum vermes qui in puerorum intestinis germinant, pharmacis quibusdam vehementer acris & amaris excutuntur: Ita peccatum in intimis secessibus habitans, extinguit, enecatque, simulatque in animam superuenient ieiunium, ob hoc ipsum suo dignum nomine, quod inedia purget animæ viscera. *ibid.*

Gregorius Nissenus Episcopus. Quid confert ieiunij corporis nisi mēs pura mandaq; sit? Nihil enim proſit currum validum ac strenuum quadrigis instructum esse, si auriga insanat. Nulla est bene fabricatæ nauis utilitas, si ebris sit ipse gubernator. Ieiunium virtutis fundamentum. Quemadmodum autem nauium carina, & fundamenta domus licet ingentia subicias, inutilia vanaque sint, nisi reliquas item partes perite & scilicet exadificaueris. Sic istius abstinentie nullum erit emolumentum, nisi aliæ iustitiæ partes accellerint. Timor Dei erudit linguam ea quæ decet loqui, tacere contraria: temporis occasionem animaduertit, modum obseruare, ita necessaria, apte respondere, modestè dicere, ne verborum veluti grande colloquentes obruat. *In orat. De pauperib. emendandis & benignitate complacendis. fol. 3.*

quod ieiunium est... non propter... quædam spirituali apparet, & arma tan-

9 SIMILITUDINES.

Sicut nec miles sine armis est aliquid, nec arma sine viatore: Sic nec oratio sine ieiunio, nec ieiunium sine oratione. In profectio.

quædam spirituali apparet, & arma tanquam nauā contra vndas, contra absurdarum cupiditatum cogitationes opponamus, & tanquam viatores rectum iter apprehendamus, tanquam pugiles ad certamina spoliemur. Exue vitā negotia, & athleta factus es. Indue arma spiritualia, & factus es miles. Sis agricola, excule animam tuam, & spinas excinde, semina verbi pietatis, pulchras disciplinā plantas iniere, & cum multa diligentia repastina. Acue falcem tuam quam per crapulam hebetasti, acue per ieiunium. Sis viator, aggredere iter in cœlum, ferens asperam & angustam viam, attinge, & ambula. Vbi enim via angusta, in angusti impedimentum est carnis ex crapula obessitas. Absurdarum vndas concupiscentiarum reprime, repelle improbarum hyemem cogitationum, salua scapham, multam ostende peritiam, hyemem cogitatorum, horum omnium nobis magister ieiunium est. Medicina est ieiunium. Sed medicina licet milles utilis, per ventis imperitiam inutilis sepe fit. Etenim nosse oportet & tempus quo ipsam imponere opus sit, & ipsius medicamenti qualitatem & corporis temperiem succipientem, regionis, naturam, anni tempus, & congruum victum: & multa alia quorum si quodlibet prætermisum fuerit, reliquis omnibus nocet. Si autem, vbi corpori mederi oportet, tanta nobis opus est diligentia, multo magis cum animam curemus, & cogitationibus medicemur, omnia scrutari, & cum omni sedulitate considerare necesse est. Hom. 3. in profectio. *Flauii episc.*

*Sicut nulla mercatoribus vitilitas si magnam maris longitudo percurrerint, sed si cum rerum copia & multo mercimonio nauigauerint: Ita nulla nobis ieiunij vitilitas, si instructiose ipsam nequicquam & temere prætereamus, si ieiunium ciborum ieiunemus, præteritis quadraginta diebus præterit & ieiunium. Si vero peccatis abstineamus, & hoc transacto ieiunio, rursum illud remanet, & continuum erit. Sicut enim in nequitia viuens & ante gehennam vritur conscientia humilatus, sic meritis abundans & ante regnum, magna si uerit lætitia, si bona spe pascitur. Si alius dicat, Totam ieiunij quadraginta diebus, inimicum habebam reconciliatus sum: habebam detrahendi consuetudinem, & delicta iurandi tenebar viū, & mos improbus mihi reſolutus est. In profectio. *Flauianus episc. hom. 15.**

*Lætior quando etiam profectibus ieiunium egerimus ut ipso transacto, fructus ipsius effluat, etenim hyeme lucrum tunc maxime demonstratur, cum illa præterierit. Namque venientes ægeres, & solum ac fructu affluentes arbores, per ipsum aspectum clamant utilitatem sibi ex hyeme factam. Hoc & in nobis patitur, etenim pluuiis continuus & crebris in hyeme per ieiunij tempus potius sumus, continuum haurientes doctrinam: & semina lulcepimus spiritualia, & delictiarum spinas abscidimus. In profectio. *Flauianus episc. homil. 18.**

D. Basilis Est lapis eius nature (quem hic Amanton Græci vocant) ut inquiri non possit, hic ab igne non vincitur, sed impositus igni videtur ignescere, & in prunam verti, rursum exemptus igni, perinde quasi fuisset aqua candidatus, apparet purior: Huiusmodi erant illorum puerorum corpora apud Babylonios, illud ieiunio consecuta, ut nulla possent ut inquiri. Siquidem vehementi formæ flamma, quasi natura fuissent aurei, ita apparuerunt innoxia, ut igni superiores, quoniam potius auro potentiores declarati sunt. Neque enim illos liqueſcit ignis, sed integros illos seruat. *De ieiunio.*

An non vides solem esse lætiorem post noctem? ac vigiliam esse iucundiorē post somnum & sanitatē desiderabiliorē diuitias expertis: Iidem & cibus gratior post ieiunium. De ieiunio.

Quemadmodum luxur cogit illos onus incedere, nimirum ea quibus se ingurgitarint circumferentes: Sic ieiunium eos & leues reddit, & expeditos. *De ieiunio.*

Quemadmodum qui longinquam profectioem adorant, componunt, sarcinas comæatū parant. Ita nonnulli recordes hodie aduersus quinque dierum ieiunium vino indulgent. *De ieiunio.*

Quemadmodum vermes qui in puerorum intestinis germinant, pharmacis quibusdam vehementer acris & amaris excutuntur: Ita peccatum in intimis secessibus habitans, extinguit, enecatque, simulatque in animam superuenient ieiunium, ob hoc ipsum suo dignum nomine, quod inedia purget animæ viscera. *ibid.*

Gregorius Nissenus Episcopus. Quid confert ieiunij corporis nisi mēs pura mandaq; sit? Nihil enim proſit currum validum ac strenuum quadrigis instructum esse, si auriga insanat. Nulla est bene fabricatæ nauis utilitas, si ebris sit ipse gubernator. Ieiunium virtutis fundamentum. Quemadmodum autem nauium carina, & fundamenta domus licet ingentia subicias, inutilia vanaque sint, nisi reliquas item partes perite & scilicet exadificaueris. Sic istius abstinentie nullum erit emolumentum, nisi aliæ iustitiæ partes accellerint. Timor Dei erudit linguam ea quæ decet loqui, tacere contraria: temporis occasionem animaduertit, modum obseruare, ita necessaria, apte respondere, modestè dicere, ne verborum veluti grande colloquentes obruat. *In orat. De pauperib. emendandis & benignitate complacendis. fol. 3.*

D. Hieronymi: Quicquid facit feminarium voluptatum, venenum pura. Parcus cibus, & venter semper esuriens, triduanis ieiuniis praefertur. Et multo melius est, quotidie parum quam raro satis sumere. Pluuia illa optima est, quae sensim descendit in terram. Subitus & nimius imber in praecipis, arua subuertit. Ad Furi...

D. Augustini: Sicut equis frena sunt imponenda: Ita corpora nostra ieiuniis, vigiliis, & orationibus, sunt infrenanda. Nam quem admodum auriga si frena laxauerit, per praecipitia ducuntur: Ita & anima nostra cum ipso corpore, si ei frenum non imposueris, ad inferni praecipitia dilabitur. De salutaribus documentis capit. 35.

D. Ambrosii: Sicut cum in intimis puerorum visceribus vermes ex cibi indigestione nascuntur, extingui non queunt, nisi cum amarior cibus infunditur, aut medicamentorum vis inolefcit asperior, quorum odore moriantur: Ita profundum animae virtus ingressa ieiunii, culpam latentem inficit. De Helia & ieiunio, ca. 11.

D. Bernardi: Nonne medici corporum medicinae portionem distinunt eligere in sumendis cibis quid prius, quid posterius, & quemadmodum quidque sumi oporteat? Nam & si bonos constat esse cibos quae Deus creauit, tamen ipsos tibi, si in sumendo modum & ordinem non obserues, reddi bonos non plane bonos. Ergo quod dico de cibis, hoc sentire de sententiis. Sermon 37.

EXEMPLA BIBLICA.

Ieiunii veri publici exempla: Israelita, Iudic. 20. 26, Ios. 2. 12. 13. Macchab. 3. 46. 47. 2. Macch. 13. 12. Niniuite, Ion. 3. 57. Israelita, 1. Sam. 7. 6. Dauid cum suo exercitu, 2. Samuel. 1. 11. 12. 1. Paralip. 10. 13. Iosaphat cum suis, 2. Paralip. 23. Populus redux e captiuitate, Babylonica 1. Esdr. 8. 23. Nehem. 9. 1. Iudaei, Esdr. 4. 3. Iudaei sub Iosia 16. sub Ioiachim, Jerem. 36. Baruch 1. 3. 4. 5. Bethuliani, Iudith 4. 7. Ecclesia Antiochena, Act. 13. 2. 3. Ecclesia gentium, 14. 23. Ieiunii priuati exempla: Moyses, Exod. 34. 18. Dauid, 2. Sam. 3. 35. Esdr. 12. 16. Psal. 35. 13. Esdr. 11. Esdr. 10. 24. Elias, 1. Reg. 19. 8. Achab, 21. 27. Nehemias, Nehem. 1. 3. 4. Iudith, Iudith. 8. 6. Esther, Esdr. 14. 2. Tobias, Tob. 3. 4. Daniel, Dan. 9. 3. Christus, Matth. 4. 1. Discipuli Ioannis, Matth. 9. 14. Marc. 2. 8. Anna Prophetissa, Luc. 2. 37. Paulus, Act. 14. 23. 2. Cor. 6. 4. 5.

Ieiunii hypocritici & plane detestandi exempla: Iezabel, 1. Reg. 21. 9. 12. Achab. 27. Ieiuniorum indistorum exempla: a Saule, 1. Sam. 14. 24. Iosaphat, 2. Paralip. 20. 3. a Niniuitis & eorum Rege, Iona 3. 5. 7. ab Esdra, 1. Esdr. 8. 21. ab Esther & Mardocho, Hesth. 4. 16. Ieiunii miraculosi exempla: Moyses, Exod. 14. 17. Esdr. 10. 24. Deut. 9. 9. 18. Elias, 1. Reg. 19. 8. Christus, Matth. 4. 1. Marc. 9. 15. 13. 4. 1.

Ieiunia nulla absq; operibus misericordiae: Zachar. 7. 5. quod non ieiunent reprehenduntur discipuli Christi, Matth. 9. 14. Ieiunium priuatum quomodo insitutum, Matth. 6. 17. Ieiunium nostrum non est exprobandum Deo, Esdr. 8. 3. quale ieiunium requirit, ibid. 9. 6. Ieiunio humiliter se Dauid: 1. Paralip. 29. 17. Ieiunium & oratione demonium eicitur, Matth. 17. 21. Ieiunium orationi coniunctum, Marc. 9. 29. Luc. 2. 37. Act. 13. 3. 14. 23. Ieiunium superstitiosum & sinceræ Christianismi professioni oppositum damnatur: Coloss. 2. 16. 23. 24.

PROFANA EXEMPLA.

Carolus Magnus expeditione in Auares suscepta, ad Anisum fluiuium triduanum ieiunium & litaniae celebrauit cum exercitu, Rhegen. 1. 2.

Ludouici pii Imp. aegrotantis cibus erat solummodo per quadraginta dies dominicum corpus. Aymon. 1. 5. c. 29.

Zenon Imperator, in electione Episcopi Constantinopolitani, edixit quadraginta dierum ieiunium. Niceph. 11. 16. 18.

Qui de sacra Domini mensa communicabant, olium, ante & post sumptione sacrae coenae ieiunium & abstinentis se se exercebant, teste Chrysost. in prioribus ad Cor.

Qui volebant: sacris Isidis initiari, illis ieiunium decem dierum indicabatur, teste Apuleio 11.

Ampharatus summus vates, iussit sacerdotibus, qui responsa clara acciperet, & sincere reddere vellent, integrum diem a cibo: a vino autem triduo abstinere. Volater. 13. c. 4. Antihrop.

Apud Troezenios qui ad Aridalicam rem diuinam facerent: & deorum responsa expecterent, per integrum diem cibo: a vino autem per triduum abstinere. Alex. ab Alex. 11. 6. c. 2.

HIEROGLYPHICA.

Sunt qui ieiunium hominem ostendere volentes, Cephalum ex Mugilum genere transitorum pingant: is enim non nisi mucore vesicis suo quamobrem ipse semper ieiunus: atq; hinc illa intestinigenae adeo experta finuitas. xerops, à Græcis appellatur, à nonnullis Flores.

Vide, Abstinentia.

Ignauia.

DEFINITIO ET ETYMOLOGIA.

Ignauia, inertia, formido, timiditas, fortitudinis inimica, Gr. παυλος, aεγρία, pigritia, negligetia, Hesych. Hatzshab. & Hatzshab. pigritia, Fromer. 19. 3. 3. Hatzshab. Piger fuit: quod contrariam habet significatiōem: torpent complicatis manibus & pedibus. Hesth. 4. 16. à quo fortasse A sellus, ignauus & pedibus. Hesth. 4. 16. Ignauia damnatur, Fromer. 6. 6. 9. & 11. 4. & 19. 3. Eccl. 10. 18. Vide Desidia, Inertia, Pigritia.

PORTICAE SENTENTIAE.

Quid. i. Pont. 6. Cernis ut ignauum corrumpant oratorum, Vt capiant virtutis, inuicentur, acut Et mihi, si quis erat atendi carmine, Deficit, estque minor factus inerte, Sen. Med. Fortuna fortes metuit, ignauos premit, Ouid. Epist. 6. Ad possessa venis, praecepta, gaudia, spes tua leni fuit, quod parui alter habet, Boet. 4. 7. Ite nunc fortes, sibi celsa magni Ducit exempli via, cur metes Terga nudatis, superatatus Sidera donat, Plant. Bacc. Sibi ne inuideatur, ipsi ignauis redde carum, Antholog. Sacra Iacob Billii. Nullum tam leue praecipuum esse quod ignauo amanti asperum non sit. Peioribus datur dura est doctrina salutaris, Et l'atru arberes quidquid ab ere fuit. Ignauis datur labor est, vigilare molestem, His quibus est alio dulces sapere frum. Verba humiles animos reddentia dura sapient, Duratq; laetum verba pudica parant. Deniq; quocumq; id est, quod Christi legentibus, Animam mutui esse videtur am.

PHILOSOPHICAE ET HISTORICAE SENTENTIAE.

Rerum occasiones tarditate nostram & ignauitatem. Ex orat. 1. contra Philip. Si quod quisq; vult quærens desiderat, & ut ipsa reuoluens, primum sane nullos vnquam inueniat quod Ex orat. 1. contra Philip. Cum non pauca Reipubl. sint errata, neque ex parte collecta, a quibus hæc Reipubl. negotia male se habent, inijmum A thententes in presentia innocentes, equanimis alienari a rebus & tantisper operam datis dicitur detis, si quid noui nuntiatum fuerit. Ex orat. 4. contra Philip. Turpe quidem est, prolii supremae Iupiter conest, dignum vobis & ciuitatis amplitudine, & rebus gestis, istæ ignauiae causa reliquos omnes Græcos in seueritate re Ex orat. de reb. Chersonesiacis.

Quod multa bello perdidimus, ignauiae nostrae uent' Olynth. 1. Eodem modo quo qui tempestatem expectant, contemplari cum linguis precantur, ne ad se perueniat, vero nemo conatur. Ex orat. 3. cont. Philip. Quo magis licet erunt animo, eo citius perueniat.

Proem. Quoniam vos neq; paruum, neq; magnum quicquam quæ oportebat, fecistis, res nostrae male se habent, quæ decebat fecissetis, rebus ita afflicta, ne spes quæ meliores fore: nunc autem ignauiam vestram & neq; Philippus, ciuitatem vero non vicinam, nos esse inuenit, tiquidem. Ex orat. 5. contra Philip.

Quænam est causa, cur ille plures res quam nos impetari ex animi sententia gessit: hic ipse nulli ut, labore perueniat ad adest, neq; occasionem rei bene gerende præterevertit, anni partem omittens: nos vero (dicatur veritas) perpetuo sedemus cunctabundum, decerentes, non peruenientes, si quid noui in foro dicatur. Ex orat. ad Philip. Sæpe contingit, vt multarum magnarumque rerum breui tempore suboriantur, quam si quis sua ratione condonari & prodidit, nequiquam facere poterat.

PC

P

recuperet. Ex orat. de falsa legat.
 Fortis est, vel potius curpillimum, non solum vrbes & loca, quo-
 rum aliquando sumus domini, proicere videri, verum etiam com-
 munitatem & fortunam socios & occasionem. *Olyn. 2.*
 Fortis volubiles habet mutationes, & in vtramque partem,
 aduersus ad res, vel aduersas: quae vero per ignauiam hominum
 certas classes afferunt. *Ex. 49. Proom.*
 Ignauia non aequa voluntaria ac res singula esse videatur: quod
 admodum vacat: haec adeo homines de suo statu sensu doloris di-
 gnoscent, vt & arma abicere & alia permissa contra decorum ho-
 mines facere cogantur: ob eamque causam violentae videntur. *Lib. 2. Ethic.*
 Quamuis tunc, parumque confidit: ignauus dicitur. *Lib. 2.*
 Desperat ac diffidit ignauus omnis: quoniam omnia pertime-
 re, at fortis contra: est enim fidentis animi audere. *Lib. 3. Ethic.*
 Pedere vim neque tueri se posse, imbellis & praepauidi hominis
 est. *Lib. 2. Ethic. c. 6.*
 Invidiam sibi ipsi conficere fugientem vel inopiam, vel amorē,
 vel etiam fortissimi magnique non est: sed angustii potus &
 timor. *Lib. 3. Ethic. 7.*
 Ignauus tam ignaui demum timidique existunt, cum periculum
 periculi: inuoluntarieque sunt & copis, & apparatu. *Lib. 2. Ethic.*
 Quae fugit timeque pericula omnia, quique nullum perferat
 ignauus cadit. *Lib. 2. Ethic. c. 2.*
 Quaeque sunt aegre ferti: si habendus ignauus. *Lib. 2. Ethic.*
 Ignauus timiditasque est sufficere ac perpeti, & non se defendere.
Lib. 2. Ethic. c. 5.
 Ignauus qui in metu modum transcutit qui timoris vacuitate ex-
 cessat nomine. *Lib. 3. Ethic. c. 7.*
 Ignauus sunt qui in timore nimio educantur & se uilem & abie-
 ctum imper amicum habeant. *Franciscus Patricius de reg. lib. 4. ca.*
 Ignauus hominis est mentiri, & eius qui alios decipere vult vel o-
 portet potius loquatur quam veritatem. *Idem ibidem lib. 4. ca.*
 Ignauus est, qui timendo excedit, nam & quae non oportet & si-
 cut non oportet, timet, sed in doloribus excedens magis est mani-
 festus: quippe cum desperandum sit ignauus, omnia enim timet.
Lib. 3. Ethic. c. 11.
 Ignauus est vitium animae, per quod periculis, & maxime mor-
 tuum demum. *Idem de virtut.*
 Ignauus equus vinctus quoque: regitur: ignauus ne calcari quidem
 non potest. *Curt. l. 5.*
 Non est prudentum neque generosorum hominum res alienas
 timere, quaeque & pati suas per ignauiam amitti. *Dion. Halic.*
 Ignauia immortalis factus est: neque quicumque parens li-
 beros inuenerit foret, optauit magis vi boni honestique vitam ex-
 teris. *Sallust. de bell. Jugurt.*
 Ignauus non est virtus solus. *Val. Max. l. 2. c. 7.*
 Ignauus arborum esse hominum a Deo petere, vt det euenire
 illis, ipsa aduersus ire timentibus ac in causa existibus vt
 ignauiam etiam secundis in rebus extremo contemptu Romani
 non modicum. *Zonar. A. 2. ad. 1. tom. 2.*
 Ignauia de hoste parte, de eo quod deinceps agendum est, equi-
 tatis: si fortior ignauorumque hominum voluptati
 desiderimus) qui laborare arbitrantur ærumnosissimum ef-
 ferunt: laborum experient agere pro voluptate dicunt, cito nos
 ad hanc viuentiam amissuros. Non enim satis est strenuus fu-
 turus, sed vt artes etiam relinquit neglecte minoris assuman-
 tis: non potest ipsa recte adfecta, si ad deliciae relaxentur, rursus
 ad exercitum remittit, ad prauiatem vicissim con-
 uertitur. Non igitur cessare debemus, neque ad voluptates praesen-
 tibus, inquit: *Temp. de inst. Cyri. lib. 7.*
 Ignauus habere exercitum velimus, exauctorandos esse. Nam
 quaeque duxerit. Ducere vero, mea quidem sententia, viri
 praecant coantur ad res praecaras ac magnas: ad improbas,
 quam admodum accidit, vt inertes suam sententiam plu-
 rimis incedendo, multis horum opera persuadet, vt se-
 cundum hominum silicio temereque: sibi adiungendis: maxime
 quae dicitur ad declinam molliumque viam cohortentur,

iccirco, si qui ex ignauia laborum; detestatione solum impro-
 bant, eos equidem arbitror quasi fucos sumptu modo socios de-
 fraudare. Qui vero communes sibi cum aliis labores esse nolunt, &
 ad captandum commoda sua strenui sunt atque impudentes, hi et-
 iam ad res improbas se duces praestant: quippe qui demonstrare sae-
 penumero possunt improbitati praecipua commoda cedere. Qua-
 propter omnino sunt homines eiusmodi nobis exauctorandi.
 Neque sane considerandum vobis est, qui de iuribus ordinis sup-
 pletis: sed quemadmodum equos optimos queritis, non vestra ia-
 patria natos: sic homines ex omnibus sumite, quoscumque vobis &
 roboris & ornamenti plurimum allaturos existimabitis. Mihi
 quidem hoc quoque testimonio est, recte nobis id cessurum, quod
 nequit esse curus celer, in quo equi rari sunt. Neque domus recte
 administratur, quae famulis improbis vtitur. Immo etiam minus
 detinenti accidit, si seruis egeat, quam si ab iniustus perturbetur.
 Hoc quidem certe scire vos volo, milites, malos exauctoratos non
 eam modo nobis vtilitatem allaturos, quod mali, aberunt: sed illo-
 rum etiam qui nobiscum manebunt, quotquot sane plenam im-
 probitatis esse ceperunt, rursus ab ea repargantur: & boni ma-
 los ignominia notatos quem viderint, multo alacrius virtutem co-
 lent. *Xen. de Cyri. pad. l. 2.*
 Ignauis omnia aduersa subeunda veniunt. Atque hoc ipsum Dei
 quodammodo voluntate accidit. Is enim illis, qui sibi labores ad o-
 portuna quaeque coniequenda volunt imperare, tribuit, alios qui im-
 perent. *Eod. l.*
 Aliae ciuitates in eos duntaxat animaduertentur, qui proxime
 iniuriam intulerint: at Lycurgus cum non minus plectendum vo-
 luit, qui manifesto neglexisset rationem qua praestantissimus eua-
 deret. Existimabat enim, vt videtur, ab his qui captiuos quosdam
 rapuissent, aut quicumque furto vel alia illegitima ratione abiuisset,
 in eos qui laederent solum perpetrari iniuriam: ab otiosis ve-
 ro ignauisque hominibus, respicias prodi. *Xenoph. de republ. c. leg.*
 Saepe tædio laboris ad vtilitatem sui compelluntur ignaui, at vir-
 tus nihil in expertum omittit. *Curt. lib. 5.*
 Timidi ac ignaui ad desperationem formidine properant. *Tacit.*
hist. l. 2.
 Deus ignauorum & metulosorum sacra vota que non accipit,
 neque fas est vel eum qui non iaculetur scopum tangere, vel eum
 qui fugiat victoria potiri, & omnino neque bene agere qui nihil
 agit, neque malus homo felix esse potest. *L. Marsch. in Anst. Fam.*
 10.

4 APOPHTHEGMATA.

Diogenes, quibusdam admirantibus, carmen illud Hesiodi
 - sed, in seque ut dicitur, et vix est in rebus in.
 Ne vos quidem percat, etiam si vicinus sit malus.
 atque Melissii, inquit, simul cum bobus perire, vobis vicinis,
 Exprobrauit Atheniensibus ignauiam, qui Melissii vicinis aduer-
 sus Lacedaemoniorum vim non fuerint opitulati. *Erasm. lib. 8. a.*
 pophthegm.
 Democritus interrogatus, quare induriti ab inertibus differ-
 rent? respondit, Quia impii a piis: spe nimirum bona laboribus
 quippe incumbens, suae industriae sperat premium amplissimum,
 ignauus autem desperans: nullam habet bonorum futurorum spe-
 que fulciatur. *Max. ferm. 41.*
 Alexander Lacedaemonis segniter Corinthiorum murum oppu-
 gnantibus, quum leporem fossa vidisset exilientem. Eos, inquit,
 timetis hostes, quorum ignauia lepores in muris dormiunt? *L. Mart.*
 apoph.
 Themistocles. Hieronem cum equitatu venientem ad ludos O-
 lympicos, vixit certamen spectare. Interrogatus autem, cur homi-
 nem excluderet? Non æquum esse respondit, vt is qui maximi pe-
 riculose socium non praebuisset, ad communem conuentum lu-
 dicaeque spectacula admitteretur. Notauit autem hominis in rebus
 praecclare gerendis ignauiam & oliscantiam. *A. Ellan. l. de Var.*
 hist.
 Scipio. Cum in Alexandriam venisset, pedesque urbem acce-
 deret: Rex autem cum aliis propter ignauiam corporisque molli-
 tatem vix incederet: Scipio ad Panatium ait, Jam Alexandriam aliquid
 voluptatis & fructus ex nostra peregrinatione perceperunt, propter
 nos enim regem suam ambulante viderunt. *Bras. lib. 3.*
 Idem. Neuius quidam, cum iners socorsque esset festine per a-
 gnominationem Scipio in illum iocatus est: Quid, inquit, hoc Ne-
 uio est ignauus? *Bras. l. 3. c. 12.*
 Q. Metellus dicere solebat, nescire se, an sua victoria plus boni-
 nian mali Republicae attulisset. Notauit autem Romanorum
 post partam victoriam ignauiam, quae multis malis inuam aperu-
 it. *Bras. l. 4.*
 M. Catonis persequens fuit sententia, Nihil agendo, homines
 male agere perficere. Quo dicto exciatur omnem ignauiam,
 quae multorum malorum inpenumero causa est. *Colu. mel. lib.*
 12.

Sigismus.

Sigismundus Imp. cum ignavus ac otiosus homo fenerator...

ADAGIA.

Neq; compluitur, neq; Sole aduritur. vtrq; vtrq; hactenus.

Neq; natate, neq; literas. vtrq; vtrq; hactenus.

Nequa quide Stelichori n. sti. vtrq; vtrq; hactenus.

Barbarus ex tritio. Baeq; agos. vtrq; vtrq; hactenus.

Hauftim bibere. Apevi vtrq; vtrq; hactenus.

Neq; sibi nec aliis vitilis. Quis profus inutilis sunt...

Abalino delaplus. av. vtrq; vtrq; hactenus.

Abalino delaplus. av. vtrq; vtrq; hactenus.

Abalino delaplus. av. vtrq; vtrq; hactenus.

Abalino delaplus. av. vtrq; vtrq; hactenus.

Abalino delaplus. av. vtrq; vtrq; hactenus.

Abalino delaplus. av. vtrq; vtrq; hactenus.

Abalino delaplus. av. vtrq; vtrq; hactenus.

Abalino delaplus. av. vtrq; vtrq; hactenus.

Abalino delaplus. av. vtrq; vtrq; hactenus.

Abalino delaplus. av. vtrq; vtrq; hactenus.

Abalino delaplus. av. vtrq; vtrq; hactenus.

Abalino delaplus. av. vtrq; vtrq; hactenus.

Abalino delaplus. av. vtrq; vtrq; hactenus.

Abalino delaplus. av. vtrq; vtrq; hactenus.

Abalino delaplus. av. vtrq; vtrq; hactenus.

Abalino delaplus. av. vtrq; vtrq; hactenus.

Abalino delaplus. av. vtrq; vtrq; hactenus.

Abalino delaplus. av. vtrq; vtrq; hactenus.

Abalino delaplus. av. vtrq; vtrq; hactenus.

Abalino delaplus. av. vtrq; vtrq; hactenus.

Abalino delaplus. av. vtrq; vtrq; hactenus.

Abalino delaplus. av. vtrq; vtrq; hactenus.

rationem reddere cogebat. AELIAN. L. 4.

Apud Agros si quis in re quae eadem negligens...

Cleopatra regina M. Antonium magnum...

Ferdinandus IV. Castellae rex, Alphonsum...

Apud multos Afini significatum est. Ignavia...

Expedit a autem manu, & in propatulum...

Andr. Alciati Emblemata. Ignavi ardeolam...

Ignavi ardeolam stellarum effigere, ferus...

Quae simulum Asterium volutus, lamp. Ignavi...

De gener hoc veluti qui sunt in are palati...

Afinus lingua portans lacum, transiens & in...

collabitur: cumq; onere grauetur, neq; re...

lans ranae, Heus tu, inquit, quid faceres si...

quis iaculifces, quanto nos in ipsis verlamur...

Hanc possit fabulam vir fortis & patiens...

uo & otioso, qui in minimis desatiget, & dolent.

Ignis.

DEFINITIO ET ETYMOLOGIA.

Ignis, Graece, πῦρ, est, & πῦρ, & πῦρ, & πῦρ...

Ignis, hebr. Esch, secundum nonnullos a verbo...

LOCUS BIBLICUS.

Ignis pro spiritu Domini, Luc. 2. 15. 1. Cor. 13. 1.

perpetuus, Luc. 12. 1. Ignis in Sabbatho...

gnis insatiabilis, Prover. 30. 10. coelitus...

PC

PC

Viro forti ignominia tristior est morte, quae cum gloria & spe publica salutis sine longo cruciatu aditur. *Thucyd. lib. 2.*
 Turpitudinem quidem fugendam esse ac cauendam verum est: omnem vero ignominiam vereri, modesti quidem id & simplicis, pusilli tamen animi est. *Plutarch. in Camp. Timoleonis & Pauli Aemil.*
Vide Nobilitas.

Ignorantia.

DEFINITIO ET ETYMOL.

Ignorantia, Graece ἀγνοία, a γνῶσις ignoro dicitur, ignorantia quandoque significat scientiae priuationem, & tunc ignorantia est carentia scientiae, quam quis natus est habere: quandoque est aliquid scientiae contrarium, quae dicitur ignorantia peruersae dispositionis, puta cum quis habet habitum falsorum principiorum, & falsarum opinionum, ex quibus impeditur à scientia veritatis, secundum B. Thom. in *quasi. de malo. q. art. 3.* Quomodo autem differant ignorantia, nescientia, & error, vide supra in *Errate.*

Ignorantia à gnoro venit (vt quidam volunt) quod veteres proficio usurparunt, vel à Graeco γνῶσις, quod est notifico, unde & γνῶσις, notus, & γνῶσις, notitia dicitur.
 Hebr. Scheghabab, à Schaghabab, incogitanter egit, inconsiderate fecit. Et Schigaton, à verbo Schaghab, erravit, ignorantia peccauit. Affine huic est nomen Schigaton, Deut. 28. 31. infania, demencia, vecordia. Nam qui ignorantia nimium delectantur, tandem fiunt vecordes & infani.

SENTENTIAE BIBLICAE.

Vsquequo imprudentes odibunt scientiam? *Proverb. 8.*
 Vbi non est scientia animae, non est bonum. *19.*
 Stultus in via ambulans, cum ipse insipiens sit, omnes stultos estimat. *Ecl. 10.*
 Rex insipiens, perdet populum suum, & ciuitates inhabitabuntur per sensum prudentium *Ecl. 10.*
 Neminem diligit Deus, nisi cum, qui cum sapientia inhabitat. *Sap. 7.*
 Non erudietur qui non est sapiens in bono. *Ecl. 21.*
 Cor fatui quasi vas contractum, & omnem sapientiam non tenet. *ibid.*
 Verbum Domini proiecerunt, & sapientia nulla est in eis. *Ieremias 8.*
 Si quis autem se existimat scire aliquid, nondum agnouit quomodo oportet eum scire. *1. Cor. 8.*

POETICAE SENTENTIAE.

Ignorantia turpiter admittitur.
 Vani autem sunt omnes homines, in quibus non subest scientia Dei. *Sap. 13.*
 Ignorantiam enim Dei quidam habent. *1. Cor. 15.*
 Hoc igitur dico & testificor in Domino, vt iam non ambuletis sicut & Gentes ambulantes. *Eph. 4.*
Graviter punitur.
 Leones interficiunt eos, qui ignorant ritum Dei terrae. *4. Reg. 17.*
 Quia nullus intelligit, in aeternum peribunt. *Iob. 4.*
 Omnes, qui me oderunt, diligunt mortem. *Proverb. 8.*
 Qui euitat dicere, incidet in mala. *17.*
 Propterea captiuus ductus est populus meus, quia non habuit scientiam. *Esai. 5.*
 Non enim est populus sapiens, propterea non miserebitur eius qui fecit eum, & qui formauit eum non parcat ei. *27.*
 Et quoniam non habuerunt sapientiam, interierunt propter suam insipientiam. *Baruch 3.*
 Quia tu scientiam repulisti, repellam te, ne sacerdotio fungaris mihi; & oblita es legis Dei tui, obliuiscar filiorum tuorum & ego. *Osai. 4.*
 Et populus non intelligens vapulabit. *ibid.*
 Si quis ignorat, ignorabitur. *1. Cor. 14.*

PATRYM SENTENTIAE.

Melius est nescire, quam errare: melior est fidelis ignorantia, quam temeraria scientia. *August.*
 Pessimae matris ignorantiae, pessimae itidem dux filiae sunt, scilicet falsitas & dubitas, illa miserior, ista miserabilior: illa perniciosior, ista molestior. *ibid.*
 Ordinis ignorantia conturbat negotiorum naturam, formamque meritum. Staturis facere contraria, non est intelligere, sed ignorare. *Amb. in Ps. 118.*
 Tollerabilis est Deo quempiam cum ignorantia in humilitate iacere, quam cum elatione alta sapere. *Greg. in mo. l. 17. mor.*
 Quum ignorantiam nostram cognoscimus, leuius aliena onera toleramus: nunquam Deus mentem deserit, qui in peccatis se veraciter cognoscit. *Lib. 1. mor.*

Non est parum scire: quod nescias, frustra sibi de ignorantia blandiuntur, qui, vt liberiis peccatis, vel infirmantur. *Bern. sup. 11. gra. hum.*
 Multa scienda nesciuntur, aut scienda incuria, aut inuidia, aut iniquiendi verecundia: & quidem humilitas non habet excusationem. *in epist.*
 Veraque cognitio, Dei scilicet & tui, tibi est necessaria, quia sicut ex notitia tui venit in te timor, de ignorantia tui superbia, de ignorantia tui superbia, venit desperatio. *Super Cant.*

Ignorantia Dei plerumque desperationem parat, Ignorantia sui initium omnis peccati: ignorantia matio omnis peccati. *ibid.*
 Hebetudo mentis est acutae rationis obtusio, ignorantia crassus sensibus inducta *Hugo.*
 Non tibi deputabitur ad culpam, quod inuita ignorantia de Natura & gratia.

Non omnis ignorantis immunis est à pena. Ille potest excusari à pena, qui, quod dicitur, non inuenit hoc ignofici non poterit, qui, à quo dicitur, non non dederunt. *Idem li. q. hab. 37. can. Sit.*
 Quamuis errare, quanta possumus cura cauetur, lum in maioribus, verum etiam in minoribus rebus, ignorantia possit errari: non est tamen contumacia, erret quisquis aliquid nescit, sed si quis existimat se scire: pro vero quippe approbat fallum, quod error est. Veruntamen in qua re quisquis erret, interit, quia vna eademque & nescienti sciens, & erranti non emendatione praeponiunt. In aduersis autem rebus, id est, in illis, & ille alia, & iste vtilior, & ille minus vtilis, vel erranti non in eis quo ille scit, et praeter nescientiam? Non enim quae nescire melius est quam scire. *Idem li. q. hab. 37. can. Sit.*

Quemadmodum non recte dici potest, si nesciam, car: sunt enim peccata ignorantium, quam ignorantiam. *Idem de adulterio coniugii, li. q. hab. 22. q. 1. ad. 1. dum.*
 Peccata scientium, peccata ignorantium praeparantur. *li. q. hab. 6. q. 1. Quae ergo.*

Ignofici potest simpliciter erranti, sicut de seipso. Qui primo fuit blasphemus & persecutor, & inuadit, ricordiam merui, quia ignorans feci. Post inspirationem uelationem veritatis factam, qui in eo errauerat, peccatens & sciens: iam non in uenia ignorantiae peccat, peccat enim atque obstinatione quadam nititur, cum raturat. *Cyprianus, li. q. hab. dist. 8. Conuersus s. Ignofici.*

Præterea veniam dabit ignorantia.
 Ouid. Epist. 19.
 Boet. 2.
 Eheu, quam miseros transiit deus adducit ignorantia?
 Non aurum in viridi quaritur arboris, Nec sine gemmis carpitur.
 Non alius laqueus montibus abditis, Vt pisce aetheri dapes.
 Nec vobis capreae si libet sequi, Tyrrenae captiui vada.
 Ipsos quum etiam fluctibus abditis Norunt recessus aquarum,
 Quae gemmis niuis vnda feratur, Vel querubentis puppae,
 Dic non qua tenero pisce, vel asseri Praesent echini liuora.
 Sed quoniam lateat, quod capium bonae, Nescire ceci sustinent:
 Et quod stelliferum trantabit pilum, Tellure demersis perunt.
 Hor. 1. Scrm. 6.
 Sed, quod magis ad nos Pertinet, & nescire malum est, agnoscere vitium. Diuisis homines, an sine veritate beati: Quidue ad amicitias, sicut, recte nunciat, et abest. Et qua sit natura boni, summanaque quid sit.
 Sen. Oct.
 Ineris est nescire quid liceat sibi.
 Sen. Oedip.
 Ineris malorum remedium ignorantia est.

SENTENTIAE PHILOSOPHICAE
 Tolerabilior est pena, viuere non posse, quam non posse viuere.

Non est leuius omnino nescire, quod licet, quam quid, quod scias non licere. *ibid.*
 Optimus ac grauissimus quisque, constituit se in illa multa sibi etiam atque etiam esse dicitur. *Cicero, Top.*

PC

P

EMBLEMATA.

Submouendam ignorantiam.

Emblema. cxxxvii.

Quod monstrum id Sphinx est. Cur candida virginis ora, Et volucrium pennas, crura leonis habet? Hanc faciem assumpsit verum ignorantia: tanti Scilicet est triplex causa & origo mali.

Vide Scientia.

Illiberalis, Illiberalitas.

DEFINITIO ET ETYMOLOG.

Liberalis, parcus, tenax, sordidus, auarus. Græc. ἀνελεύθερος, Hebr. קילא, qui aliquid torum appetit, solus possidere, & vorare optat: à verbo קילא, consummavit extoro.

Illiberalitas, Parlimonia, tenacitas, sordiditas, auaritia, Hebr. Nebalah & Nabluh, à nomine Nabal, quod idem est ac nebulosus, abiectus, parcus, illiberalis, fatuus, &c.

De Illiberalitate egregium dictum apud Esaiam, qui pieturam nebulonum istorum ad viuum expressam nobis proponit his verbis, c. 32.

5. Sordidus non dicitur amplius liberalis, neque parcus magnificus.

6. Quia sordidus sordida loquitur, & cor eius vanitatem concinat, vt simulate agat & vt loquatur contra Dominum fraudulenter, asinam esurientem exhaustiendū, & potum sitientis subtrahendo.

7. Equidem parci arma pessima sunt: scelerata init consilia, vt circumueniat simplices verbis mendacibus, tum etiam quum pauperibus ius dicit.

8. Liberalis autem liberalia consulat, perque liberalia facta clarus surgit.

EXEMPLA.

Laban socer Jacobi patriarchæ, Gen. 30. & 31. cap.

Nabal Abigailis maritus, 1. Sam. 25.

Vide Auaritia, & Auaritiæ Exempla.

SENTENTIAE PHILOSOPHICÆ.

Illiberalitas vitium est animi, quo imbuti turpe lucrum sectantur. Illiberales, expendant quidem, inuitatim autem & male, atque plus iacturæ facientes, nullo scilicet habito temporis delectatione.

Est autem illiberalitatis proprium plures facere pecunias, nec id probrum putare quod quasiuolum sit: vita est item mercenaria, seruilis, sordida, à munificentia & liberalitate aliena. Consequuntur autem illiberalitate sordes, ægrotudo animi, pusillitas, pudor agrestis, indecentia, ignobilitas, hominum odium.

Illiberalitas est nimius quidam præ studio parandi sumptibus gloriæ contentus. Illiberalis autem is est, qui se tragico certamine victoriam reportari, tantam libero patri ligneam coniecit, in qua nomen ipsius sit incipitum qui etiam cum necessario. Reip. tempore pecuniæ à ciuibus extra ordinem conferuntur, in concione surgens siletio vtatur, aut e medio se propriam, suam uolutum collocat: aetate victiue carnes omnes, ut exceptis quæ ad sacrificiū pertinent, vendit: & ad ministrandum in moptis mercede conductos adhibet, qui suo quisq; cibo vescuntur. Turcemi præfectus quam instruxit, gubernatoris gulis tabulata sternet, suis interea uti parcus. E foro, postquam oblonatus est, rediens, carnes ipse gestat, atque olera etiam in sinu. Vestem quando à iordibus purgandam locauit, domi tantisper se continet, Quod si quis amicorum eius fortuna vius aduersa erant, à iuis familiaribus exigit, idque ipse sciat, descedens ex itinere domum tendit. Vxor ancillas emit ille quidem nullas: sed que in publicum produntur comitentur, conducit. Mane, vbi surrexit, domum ipse mundare, lectosq; purgare solet: & sedens oblectum ac inuim quod gestat pallium inuere. Theoph. in Charakteribus Ethic.

APOPHEGMATA.

Pythes, vir locupletissimus, sed illiberalis admodum, quum Xerxis tempore subditos suos in auri fodinis misere necaret, à proposito sordido & illiberali ingenio se reuocatus est, & meliori menti restitutus, vxoris suæ opera, que quum ei in prandio nihil præter aurum affabre factum, qui quos representantes, apponi curauisset: marito idoneas dapes ad victum poscenti respondit, Tu meum & vindemiam tuis abstulisti, vt auri talenta cumularis: aurum comedere vel in posterum prouide tuis. Quod ille postea præstitit, i. s. de vitt. mulier.

Aniippus Platoni luxum exprobranti, respondit ita, vt Platonem illiberalem & sordide parcum ostenderet. Quum enim Platoni obolum diceret homini temperanti sufficere ad victum quotidianum comparandum, Tibi inquit obolus iatis est, & mihi tantum sunt quinquaginta drachmæ. Laert.

Antigonus Cynico talentum petenti recusauit, doni pretium vili & pauperi non conuenire prætexens. Cynicus autem, Da ergo DDD obolum

Tantum apud homines ignorantia & segnitias à prudentia atque industria differt, non solum in priuata vita, verum etiam in publicis negotiis, vt in his secundæ res detrimunt, in illis aduersè emendantur: quoniam quædam error adferre videntur. Folio. lib. 5.

SIMILIYDINES.

Ignorantia non celandus est, sed in publicum afferendus, quo facilius possit, vt dixit Heraclitus, sic inficitia non est tegenda. Plus ignorantia alios hebetiores reddit, alios auctiores, alios elinquant facit, alios loquaces pro corporum habitu: ita eadem stultitia & ignorantia veri quodam incitat ad studium pecuniæ, quof ad voluptates, Arist.

ADAGIA.

Ignorantia ignota, ignota quem nobis mirum in modum ignota quideri voluit. Nonne quem queritur illud ex Odysseis, & c.

Ignorantia est, quæ si dicitur, albus an ater. Nonne quem queritur illud ex Odysseis, & c.

EXEMPLA BIBLICA.

Ignorantia exempla: in Abimelech, Gen. 20. 4. 5. Patre & matre inuenit, Gen. 12. 10. 11. Ina, 1. Sam. 14. 27. Saul, 26. 2. 21. du.

HEROGLYPHICA.

Ignorantia ex Hesychio, quam ignorantia heroglyphice, quæ quidem opera beneficiorum, scientiæ excuti amoueri. Confirma hoc D. Pauli hist. Actor. apost. c. 9.

obolium: nec conuenit regi, subiecit Antigonus, obolum numerare. Vtrumque dicitur liberaliter, & Cynicus obolum accipere, & retulatum largiri debuit, *Plur. in apoph.*

Maximilianus I. Imperator, cum vitrea vasa exquisito artificio constata & deaurata, sed liberaliter pretii, & Casare non satis digna, dono accepisset, ut liberalitatem istam iocose carperet, vasa omnia supra mensam quamdam reposita, vno momento, mensa dextere euerfa, confringi curauit. *Conradus Bruno, lib. 5. cap. 21. de Legatio n. 1066.*

Augusti Casaris liberalitatem poeta Græcus festiue vultus est. Quum sepe versus Græcos elegantes Augusto frustra obtulisset, tandem etiam versus à Casare conscriptos accepisset, accedens ad eius lecticam dimissa in pauperem eumenam manu, denarios pauculos protulit. Casareque oblatos subiecit: Non luxa fortunam tuam Auguste: Si plus haberem, plus darem. Augustus liberalitatis veterino excessu potam liberali & vere Casareo dono locupletauit. *Suetonius in Augusto.*

Illusio.

DEFINITIO ET ETYMOLOG.

Illusio, irrisio, derisio, subfannatio, fannio, Græc. *in irrisio* Hebr. *Keles*, à verbo *Keles*, subfannatio, spreuit, vilipendit subfannando. Cognationem habet cum *Keles*, leuis fuit, vilius fuit. Irrisores enim & illusores sunt homines nihili, viles, leues. Hinc Græc. *Keles*, subfannatio, *Kelesus* quis, irrisio, illusio, subfannatio.

EXEMPLA BIBLICA.

Illudi est res grauis & valde molesta. *1. Sal. 22. v. 8. & 29. v. 2. & 35. v. 19. & 38. v. 17. & 46. v. 16. & 41. v. 2. & 72. v. 4. & 5.* Illudicitur Chrilus, *Matth. 23. v. 29.*
Illusores Deo abominabiles. *Prout. 2. v. 22.* seuerè arguuntur, *Esa. 57. v. 4.* frustra erudiuntur. *Prout. 9. 7.* nunquam sapiunt, *14. v. 6.* Illusores verbi Dei. *Ath. 2. v. 13. & 14. & 17. & 18.*
Illusores illudendi, *Prout. 3. v. 34.* percedendi, *Esa. 28. v. 14. & Eccl. 25. Vers. 3-4.*

EXEMPLA BIBLICA.

Illusionis exempla. Noe, *Gen. 9. 22.* Iaac, *21. 9.* Itacite, *Exod. 1. 12.* 13. 14. Balaam, *Num. 22. v. 28. 29.* Gedeon, *1. Iudic. 8. v. 6.* Abimelech, *9. v. 34.* Saul, *1. Sam. 10. v. 27. & 31. v. 4. 1. Paral. 1. v. 3.* Daud, *1. Sam. 25. v. 10. & 2. Sam. 5. v. 6. & 6. v. 20. & 16. v. 7. 1. Paral. 15. v. 28.* Amicilude, *1. Mach. 9. v. 26.* Duo iurares, *2. Mach. 7. v. 9. 10.* Illusionis toleratu difficilis, exempla. Achab, *1. Reg. 21. v. 7.* Elisens, *2. Reg. 2. v. 23. 24.* Sanna ballat, *2. Paral. 30. v. 10.* Nehem. *4. v. 1.* Tobias senior, *Tob. 2. v. 23.* Iob, *1. Iob. 1. v. 9.* Ieremias, *1. Ierem. 20. v. 7.* Sedechias, *38. v. 19.* Christus, *Matth. 15. v. 68. & 27. v. 29.* Marc. *13. v. 29. 30. 31. 35.* Apostoli, *Ath. Vers. 13.* Paulus, *17. Vers. 32.*

Vide Derisio & Irrisio. Item Contemptus.

Imbecillitas.

SENTENTIÆ PHILOSOP.

Imbecillitas esse maxime constat, quod contra naturam est. *Arist. problem. sec. 10. n. 30.*
Imbecillitas est virium priuatio, principiiq; detractio quædam motus vel mutationis in alio, vel quatenus aliud est: vel omnino, vel ab eo quod naturam aptam ad illud habendum, habeat, vel etiam tum, cum iam illud naturæ vi habere possit, *lib. 8. 4. Metaph. c. 12. T. 7.*
Vniuersitatiq; rei remissio ex imbecillitate nascitur: imbecillitas autem naturæ aduersatur, *12. de Cæco. c. 6. T. 37.*

Imbecillitas, debilitas, infirmitas, de fatigatio, tam ad animum quam ad corpus refertur: Græc. *ad n. v. u. de Diuina*, impotentia, infirmitas. Hebr. *Chalu Schab*, à verbo *Chalsh*, Lassus fuit, *2. Dent. 1.* Languor, à verbo *Dauah*, Languidus fuit, quemadmodum sunt mulieres patio post partum, nempe imbecilles, bacillis & fulcris opus habentes, quibus sustentari & lento gradu incedere possint, Ab eodem verbo *Dauah* deriuatur *Madueh*, imbecillitas, languor, *Dent. 28. 60.*

De imbecillitate.

DIAL. II. Franc. Petrarch. Dol.

Natura me genuit imbecillem. R. Vi in putri vagina ensis ferreus, si in fragili corpore fortis sepe animus latet. D. Imbecillis natus sum. R. Non erit idoneus vectandis oneribus, aut auro fodiendo, sed honestis studiis, sed iustis imperiis. Sic in nauis robustior quisque remum agit, prouidentior clauum regit. Vita quasi nauis rerum fluctibus & mundi pelago iactata, suos remos habet, suumque gubernaculum: à vilioribus repulsi officii ad nobiliora conuertere. D. Imbecillem genuit natura. R. Quid si robustissimum genuisset? an perpetuum robur erat? an non robustior senectus & robustior ætudo? Vt fileam casus innumeros, qui repente totum hominem debilitant, atq; enervant. Animi robur optabile est, quod nec dies minuit, nec fortuna. D. Corpore imbecillis sum. R. Animum foue, atq; exerce suis artibus, quas meliores esse diatur-

nioraq; non ambigis. Laborem corporis lingue melleis fabricis. D. Nulla mihi ab origine fuerit vire. R. Ad illud habuisse, quam perdidisse tolerabilis est. Nemo perdidit manifestant. Nam & Milonis fenerunt vires, & Heronius Non sic Socratis, non Solonis, non Nestoris, non Cato, non bus vire. Nil potest delectare magnium animum, quod D. Corpusculem imbecille est. R. Si organum istud sufficiens fuerit, satis & virium. Corpus enim q; proprie uitium fecisse naturam, nemo tam corpori proprio id, si proprio munere fungitur. Quid aculus, sed quisquis? Nam qui ingenio fragiles, corpore præterea proxime accedunt, & sepe (quod miserum est) iam vero quod miserum, atque vbi humane melleis animum ipsi sum feruere corpori vbi cogant feruere D. Corpus inualidum est mihi. R. Vera & generalis animo est. Corpus est quasi quedam domus animi, quam fragilis, nihil ad hospitem paucorum præcipue do ne corruiat tunc migrandi necessitas in aliud, ad domicilium hinc exclusus transfert. Plus dicere non posses, nec vulgari frepitu profus obturdant. non animi domum esse, sed carere nec nec nec vo sticum hostem, cuius tibi fragilitas sit optanda, quo rius sis ac victor. D. Nulla sunt mihi vires. R. Nulla vires, non sunt. Quod si non vales, alia est quæritio, nullas vis dicere, sed paruas vires. Non est robustior us tuus, neq; is vt ille alius, neq; ille vt boy & egypti virium modus est, cuiq; quod lat esse indiget, quod buit patens optima & suorum factum amantem, quod Non potestis esse tu qui, de imparitate quæritio, genus & quæritio, qua sublata mundi decor potest Sic quod optimum est in rebus id teris ægermine.

Est hoc in hominibus accerbissimum: quod in quæritio nihil in sua potestate habeat. *Herod. 19.*
Nihil peccare in magnis rebus humana conditio peccant, cum errore suo in posterum doctrinam & cordati est officium, *Plur. in Fabio Max.*

Humana imbecillitas in eo maxime deploranda est, bilissimis & inglittere ad virtutem aptis ingenia bono næuo existere non potest. *Idem in Cleme.*
Vetus illud restissime dictum est, quicquid est quæritio quam seipsum contra res aduersas obstruat. *Dion. 1.*
Nulla sunt hominum aduersis D. os vires, *Idem 1.*
Nihil rerum mortalium tam instabile & fluxum est potentie non sua vi inixæ, *Annal. 1. 3.*

Deperatis rebus consilium ad omnibus datur, quod sumunt. *Idem. hist. 13.*
Humilissimiq; maxime vbi alia accesserunt, quod bitione sunt immodici, *Sex. Aurel. 1. in Dialect.*
Sine crimine certe & deteriorum affectuum emper pers nemo reperitur. Id enim diuine felicitatis nec nequam in hominis naturam cadet, *Zonar. 2.*
In humana natura nihil est quod omnino sit labor omni absurditate alienum, *Consp. Manasse. 2.*
Illud profecto vtilissimum est. Non semper videre perfecte aut iudicare: signa enim imbecillitate frequenter apparere necesse est. *Fr. Siccardi. 1. in h. 1.*

Vide, Egriundo, Morbus.

Imitatio.

LOCI BIBLICI.

Imitemur Deum vt illi charissimi. *Eph. 5. 1.* Imitari Deum, sed bonum, *3. Ioh. 1. 1.* Imitari Paulum, *1. Cor. 4. 16.* Imitatio, Exemplum, *v. i. v. i.* Imitator, *v. i. v. i.* Imitandum propono. *Male verbum, Agrippa aduers. temporis, postea & post.* Ex his duobus componunt verbum *Male uoluit*, sequuntur illud imitatus est.

APOPHTHEGMATA.

Pylades, Hylam, negligenter salantem Oculum castigauit, & dixit, id est, tu vides: quum ille Oculum cum exprimeret debuerit, *Eras. lib. 6. apoph.*
Apelles, Alexander quum apud Epheum equum sui corporis ad vitium magna arte expressum aduersus interim forte equus inductus puto in eodem rubo ret, deceptus imitatione: *Apelles*, Equus (inquid) Equus melius expressus est quam tu, *Eras. 1. 8. apoph.*
Cicero, Pompeio vitio dabat quod erat vitio: clem potius quam periclem fuisse imitatus: cum ille

Plerique magis actiones aliorum, quamlibet pravae, imitantur, quam infortunia eorum cavent, Dion lib. 53.

Immanitas.

DEFINITIO ET ETYMOLOG.

Immanitas, atrocitas, immisericordia, saevitia, crudelitas, ira crudelis, audax asperitas, ferocitas beluina, ita ut immanes, non homines, sed beluae esse appareant. Hebr. Accar, & Accerga. ut dicitur Deut. 31. 35. Prov. 27. 4. a verbo Accar, Immanis fuit, atrox fuit, manes enim & crudelis nihil aliud quam caedes & hominum lanceata est. Hinc & uogao, & uogao, Immanitas autem Graec. dicitur, & humanitati plane contraria.

Qui discordias ferunt ira stimulant inter crudelitatis & immanitatis magistros censentur: qui vero libidine sola aliorum rixas & contentiones spectandi dantur, morosi & inhumani dicuntur.

Naturae iniuria fit, & humanitatis ius ab eo violator, qui iracundiae ultra victoriam indulget, Nicetas Acom. in Balduino Flandro.

Solet humanum ingenium in magna fortuna & inspecta victoria humanitatis obliuisci, nisi incerta fortunae momenta singulari prudentia moderetur. In pugna quidem & acie quidquid exultationem habet, cum ratio oppellat, & manus (velut ebriae) mentem non reguntur. Verum periculis iam propulsi, & animorum aestu sedato, ac tranquillitate mentis restituta, saevire, & ab officio decedere, improbi animi est argumentum. Niceph. Gregorius, hist. lib. 6.

Immani, Immanis, pro aspero, nocente, fere sumitur. Virgil. Georg. 4. Immanem ante pedes hydram moritura puella Seruante ripas alta non vidit in herba. Et Aeneid. 1. Pygmalion cognominatur immanis. Immania Saxa, i. aspera, horrenda. Immane nonnumquam quid ingens, magnum, saxum denotat. Pretii immanitas apud Plinium, lib. 35. c. 11.

Vide Tit. Crudelitas, Inhumanitas, Morositas.

Immobilitas.

DEFINITIO ET ETYMOLOG.

IMMOBILIS, Graece ακίνητος. 4. 6. 6. dicitur. Immobile dupliciter dicitur, scilicet immutabilitate rei, ut Deus, & necessitate veritatis, ut propositiones necessariae. B. Thom. in quodam de Veritate, quod 16. artic. 1.

SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

Quod ita motum adest, ut non sit quo mouet, ac omni motu est liberum, 1. 8. de Nat. c. 5. Text. 37. Arist.

Id quod primo loco mouet in omnibus quae motu cidentur, ab omni motu est liberum, 1. 8. de Nat. Text. 44. Idem.

Immobile est, & quod omnino moueri non potest, & quod longo tempore vix mouetur, & quod seruo incipit: & quod per se quidem naturaeque vi moueri potest, sed non mouetur quando, quo, & quomodo eius natura fert, quod quidem vnum eorum quae imobilia sunt dico quiescere, lib. 10. Metaph. c. 10. & lib. 5. de Nat. c. 2. Text. 20.

Fortune affectiones, & locus, ad quae mouentur aut mutantur, quae mutantur, imobilia sunt omnia, 1. 10. Metaph. c. 10.

Immobile non omne quiescit, sed quod motu priuatum est, apud autem natura moueri, Idem phys. 4. c. 6. Text. 118.

Immobilia mouentia per accidens continue mouere nequeunt, ergo primum mouens erit immobile, & non mouebitur per accidens, Idem phys. 8. sup. 2. c. 5. Text. 52.

Immobile mouens semper vno mouet motu, quia nihil ipsum mutatur ad id quod mouetur, Idem, ibid. Text. 53.

Immobilia ac sempiterni consideratio nec ad Physicam, nec ad Mathematicam pertinet. Non ad Physicam, quia non conuenit considerantem mobilia & inseparabilia immota & separata contemplari. Non ad Mathematicam, quia licet haec de immobilibus differat, non tamen de inseparabilibus, sed quae in subiecto sunt atque materia, Alex. Aphrod. in 5. meta. c. 4.

Aures homini tantum, imobiles, Plin. 1. 11. c. 57.

Scopulis immobilior. Adag. Quid.

Solus immobilis haeret. In entos volvens oculo, Virgil. Aeneid. 7.

quos patres essent, his essent. Themistocles enim fugit ad Persas, Peris manit Athenis, Flut. in Rom. apoph. ...

EXEMPLA BIBLICA. Iudae, 1. Reg. 14. 22. 23. Abias, 15. Baas, 33. 34. Zambri, 16. 18. 19. Achab, 8. 30. Ioram, 2. 3. 4. 6. 7. 8. Ochozias, 9. 27. Ichi, 1. 31. Ioachaz, 13. 20. 11. Admon, 11. 20. 21. Achaz, 2. Paral. 28. Ser. 1. 2. Inhiel, 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

PROFANA EXEMPLA. Africanus Cyrum Xenophontis: C. Iul. Caesar. Alexandrum: Scimus Turcarum Princeps Caesarem imitatur. Alexander Magnus Corti Thaidis infamiam in Persepoli arce imitatur, Theat. Zunig fol. 380. 4. Aristoclem Vissirati F. doctilimum Principem Athenienses imitatur in doctis hominibus obferendis atq; colendis. Elian. ...

... Atheniensis a Socrate preceptore tolerantiam edocuit, incedibili studio imitati sunt: ita ut tyrannidis sedem in Geomatris operam dabant. Plutarch. ...

Impatients.

LOCI BIBLICI.

IMPATIENTIA arguitur, Exod. 14. v. 11. & 15. 24. & 16. v. 2. 7. & 17. 2. Num. 11. v. 10. & 14. v. 26. & 17. v. 2. & 18. v. 1. & 19. v. 1. & 20. v. 1. & 21. v. 1. & 22. v. 1. & 23. v. 1. & 24. v. 1. & 25. v. 1. & 26. v. 1. & 27. v. 1. & 28. v. 1. & 29. v. 1. & 30. v. 1. & 31. v. 1. & 32. v. 1. & 33. v. 1. & 34. v. 1. & 35. v. 1. & 36. v. 1. & 37. v. 1. & 38. v. 1. & 39. v. 1. & 40. v. 1. & 41. v. 1. & 42. v. 1. & 43. v. 1. & 44. v. 1. & 45. v. 1. & 46. v. 1. & 47. v. 1. & 48. v. 1. & 49. v. 1. & 50. v. 1. & 51. v. 1. & 52. v. 1. & 53. v. 1. & 54. v. 1. & 55. v. 1. & 56. v. 1. & 57. v. 1. & 58. v. 1. & 59. v. 1. & 60. v. 1. & 61. v. 1. & 62. v. 1. & 63. v. 1. & 64. v. 1. & 65. v. 1. & 66. v. 1. & 67. v. 1. & 68. v. 1. & 69. v. 1. & 70. v. 1. & 71. v. 1. & 72. v. 1. & 73. v. 1. & 74. v. 1. & 75. v. 1. & 76. v. 1. & 77. v. 1. & 78. v. 1. & 79. v. 1. & 80. v. 1. & 81. v. 1. & 82. v. 1. & 83. v. 1. & 84. v. 1. & 85. v. 1. & 86. v. 1. & 87. v. 1. & 88. v. 1. & 89. v. 1. & 90. v. 1. & 91. v. 1. & 92. v. 1. & 93. v. 1. & 94. v. 1. & 95. v. 1. & 96. v. 1. & 97. v. 1. & 98. v. 1. & 99. v. 1. & 100. v. 1.

SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

Impatients turbat animum, praeterita bona delet, praesentia inficit, futura impedit. Cicero. epist. 1. 1. Impatients sola facit, ut aduersa, quae ad externa & corpus tantum pertinere possunt in animum quoque pertranseat. Ibid. l. 5. Impatients, est tanta animi timiditas & tenebrositas, ut nihil omnino duri, & acerbis sensus pati possit, ac ne ea quidem quae vulgo ceteri homines patiuntur ac ferunt. Est ita natura comparatum, ut homines moleste, supra quam dici possit, ferant, si videant rerum euentu virtuti non respondere, Pausan. l. 4.

SIMILITUDINES.

Chrysostomi: Quemadmodum si quis apostematis morbo circumuentus, ferro recidat in medico, non habens quomodo recidat aduersetur, circumstantia tangit, atque altantes mordet, illis quidem inferre nihil habens, ad medicum autem manum extendere non valens: Sic & Iob blasphemiae magnitudinem timens, facit in animis iniuriam, atque fiduciam animi passione adauget, non contra Deum audens, sed se diemque accusans. Maledicit autem non creaturam, sed suis ipsius diem: Percat, inquit, dies in qua natus sum, &c. Sermon. 4. in Iobum.

Seneca: Vadis huc & illud, ut excutias insidens pondus, quod ipsa iactatione incommodius sit. Sicut in naui onera immota minus vident, inaequaliter conuoluta citius eam partem in quam incubere demergunt, Lib. 2. Epist. 28.

EXEMPLA BIBLICA.

Impatients & marmuris exemplum: Sara, Gen. 16. vers. 5. Isaacitae, Exod. 17. v. 21. & 18. v. 2. & 19. v. 2. & 20. v. 2. & 21. v. 2. & 22. v. 2. & 23. v. 2. & 24. v. 2. & 25. v. 2. & 26. v. 2. & 27. v. 2. & 28. v. 2. & 29. v. 2. & 30. v. 2. & 31. v. 2. & 32. v. 2. & 33. v. 2. & 34. v. 2. & 35. v. 2. & 36. v. 2. & 37. v. 2. & 38. v. 2. & 39. v. 2. & 40. v. 2. & 41. v. 2. & 42. v. 2. & 43. v. 2. & 44. v. 2. & 45. v. 2. & 46. v. 2. & 47. v. 2. & 48. v. 2. & 49. v. 2. & 50. v. 2. & 51. v. 2. & 52. v. 2. & 53. v. 2. & 54. v. 2. & 55. v. 2. & 56. v. 2. & 57. v. 2. & 58. v. 2. & 59. v. 2. & 60. v. 2. & 61. v. 2. & 62. v. 2. & 63. v. 2. & 64. v. 2. & 65. v. 2. & 66. v. 2. & 67. v. 2. & 68. v. 2. & 69. v. 2. & 70. v. 2. & 71. v. 2. & 72. v. 2. & 73. v. 2. & 74. v. 2. & 75. v. 2. & 76. v. 2. & 77. v. 2. & 78. v. 2. & 79. v. 2. & 80. v. 2. & 81. v. 2. & 82. v. 2. & 83. v. 2. & 84. v. 2. & 85. v. 2. & 86. v. 2. & 87. v. 2. & 88. v. 2. & 89. v. 2. & 90. v. 2. & 91. v. 2. & 92. v. 2. & 93. v. 2. & 94. v. 2. & 95. v. 2. & 96. v. 2. & 97. v. 2. & 98. v. 2. & 99. v. 2. & 100. v. 2.

Vide Marmuratio & Patiensia.

Imperator, Imperium.

DEINITIO ET ETYMOLOG.

IMPERIUM, Graece ἰμπεριον, a ἰμπερῶ, impero dicitur. Est autem imperium actus rationis ordinantis, cum quadam motione ad aliquid agendum, B. Thom. prima Secunda q. 17. art. 5. Dicitur autem ab impero, a.

Imperium varia significat, I. Auctoritas cum praeecepto & Dei iussu coniuncta, 1. Cor. 7. 6. Tit. 2. 15. II. Dominatus, 1. Reg. 12. 4. Esai. 9. 6. III. Dominium, possessio, Gen. 36. 43. IV. fortitudo, robur, 1. Sam. 2. 1. R. Psal. 85. 16. Esa. 43. 14. 15. Petr. 5. 1. Apoc. 1. 6. V. Dignitas, Gen. 49. 3. VI. Mandatum Gen. 4. 14. 1. Tim. 1. 11. VII. Regnum seu regio, in qua quis regnat, 2. Chro. 28. 5. Dan. 6. 26. VIII. Regni duratio & tempus, Esai. 13. 17. Regni limites, Chro. 18. 3.

Imperator, Dux exercitus, ad quem rei militaris summa refertur: ab imperando dicitur, propterea quod exercitui, quae factio opus sunt, imperet. Graece ἰμπερατορ, a ἰμπερῶ, a ἰμπερῶ. Hebr. Melec, Rex, qui regioni alicui praestit, item qui vniuersis seu ditionis imperium & dominium obtinet, e verbo Malac, regnauit, imperauit. Et Moyses, Dominum, imperium a verbo Maschal, imperauit, dominatus est, graues feneccas protulit, nihil dixit, quod non esset obseruatum dignissimum. Vocatur etiam Imperator, Naghid, dux, princeps, eximus, primarius, qui etiam populo adistat, ceterisque omnibus indicat quod sit faciendum, Graece ἰμπερατορ, a ἰμπερῶ.

Imperare est iubere, dictum ab in particula intentiua, & paro, quasi itatum paro, vel prorsus paro.

Imperium nunc iussum significat Virg. Lucantes Sentos, tempore...

postareque sonoras, Imperio premit. Aliquando dicitur Imperium Oceano summa qui terminet asitae. Nemo autem mixtum. Merum imperium est habere eadem potestatem aduertendum in facinorosos homines, quos castiganda bonorum possessione confitit.

POETICAE SENTENTIAE.

Multos imperitare malum est, rex Sinesae, Plautin Mil. Terent. in Adolph. Nimum ipsius durus est, prater aquam, Et errat longe, mea quidem sententia, Quis imperium credat granis esse, Vt quod sit, quam illud, quod amicitia mea est, sic ratio, Et sic animum inducit, Mulo coactus qui suum officium facit, Dum id exercitum tri credit, et asper, Si sperat fore clam, vix sum ab ingratum, Ille, quem beneficio adunus, ex amos, Studet par ferre, praesens, absque, Sen. in Thy. Nec abnuendum, si dux imperium, Nec appetendum.

Idem in Tro. Violenta nemo imperis continet, Claud. l. in Eutro.

Afferius nihil est humilis, cum surget in altum, Cuncta ferit, dum cuncta timet, deo autem, Vt se posse putent nec beluam terro, Quam ferus rabies in libera coha, Agnoscat gemitus, & pena parceret, Quam subit dominique meos, PHILOSOPHICAE ET HISTORICAE.

Imperatores appellandi sunt, quorum virtute & tate, maximis periculis se iuuat atque intrant, 14. Philp.

In summo Imperatore quatuor haec virtutes inueniuntur: Virtus, Auctoritas, Felicitas, proleptia. Haec sunt virtutes imperatoris, labor in negotiis, riculis, industria in agendo, celeritas in conficiendo, prouidentia pro lege Man.

Non solum belandi virtus in summo atque perit re quenda est, sed multae sunt artes cuius, comitibus virtutis. Primum quanta innocencia, quibus in rebus tempus quantia, felicitate, Imperatores esse debent: pro lege Man.

Relinquitur primus libidinis, iracundiam tenent, ptates, coercet auaritiam, ceteras animi labores, cipiat aliis imperare, cum dedecori & turpitudine Parad. 7.

Non potest exercitum is continere Imperator, qui continet frugi hominem dici non multum, fortem, iustum, seuerum, grauem, & magnum, fitem, liberalem, & mansuetum, haec sunt, Man. pro Rege Deior.

Quotidianis rebus praestit, & ex tempore, vi: & quamque occasionem nolle, ac iudicare, hanc colloquio conciliare possibile sit, quas per licet, imperatorum siue praefectorum est, Demosth.

Quapropter illud etiam recte dicitur, nec inueniuntur gerere, qui non ipse prius sub imperio fuerit, iam illud oportet vnum quemque mortuum, fertur, cum haudquaquam dominum, de lege 6.

Qui vult hominem imperare, is etiam belandi praestitum tale quid sit cupiditas, & iracundia, & magnum quisque a recta via detorqueatur, Quo minor potestas eorum qui imperant, capite 14.

Imperium aliquid ad Principis, aliud ad eorum, modo refertur: quomodo illud terule imperium, berorum hominum, Absurdum est non esse tributum & canna, alii, lili vt pareant, Quod cum ita sit, danda est, capite 10.

Moleste & acerbis nemo fert imperium, quod titur, neque le superiorem putat: praeterit cum rem sit adepturus, cum id aiatu fuerit, capite 14.

Imperium quod ad Principis, aliud ad eorum, modo refertur: quomodo illud terule imperium, berorum hominum, Absurdum est non esse tributum & canna, alii, lili vt pareant, Quod cum ita sit, danda est, capite 10.

Moleste & acerbis nemo fert imperium, quod titur, neque le superiorem putat: praeterit cum rem sit adepturus, cum id aiatu fuerit, capite 14.

Imperium quod ad Principis, aliud ad eorum, modo refertur: quomodo illud terule imperium, berorum hominum, Absurdum est non esse tributum & canna, alii, lili vt pareant, Quod cum ita sit, danda est, capite 10.

Nihil est quin ab Imperatoribus emendari queat: nec vllum peccatum est, quod vires eorum superet, Nicet. Alex. Angel. l. 3.

Vide Dux, & Princeps, vbi plura de Imperatoris, seu Ducis exercitus officio.

Egregii imperatores quamvis exiguas habeant copias, tamen celeriter eas augent, Dionys. Halic. libro 6.

Imperatorum impetus & potentia non quiescere solet, nisi diuina humanaq; pro suo libito mutarint, Nicet. Isaac. Angel. lib. 2.

Oblequium mitigantur imperia. Vbi vera reuerentia excessit animis, & summa imis confundimus, ibi opus est vt vim repellamus, Curtius. lib. 8.

Magna imperia ignavia non continentur, Id in summa fortuna æquius, quod validius, sua retinere, priuatae domus: de alienis certare, regia laus, Tacitus, Annal. l. 15.

Magna imperia nisi armis vltro illatis laesantur, nisi primo quoque tempore aut euerantur, aut ita afficiantur, vt tollere vltra caput subleuariq; non possint, exitum iis adferunt qui exitum spe illis distinauerant, P. A. mil. l. 6.

Vbi pro labore delidia, pro continentia & æquitate libido atq; superbia inualere, fortuna simul cum moribus immutatur, Sallust. de coniurat. Catil.

Semper ita iudicant homines præfens imperium esse graue, Thucyd. lib. 1.

Periculosum est prægrauè imperium, & difficile est continere quod capere non possit, Curtius. l. 4.

In nouo & precario imperio, adhuc iugum eius rigida ceruice subeuntibus barbaris, tempore opus est, dum mitioribus ingeniis imbuuntur & efferratos mollior consuetudo permulcet, lib. 6.

Spernitur ducis imperium, vbi turbaus acris metus quam dux imperare cepit, & totidem sunt imperatores quot agmina errant, libro 8.

Is qui in alios imperium sunt habituri, hæc dno adesse oportet, in bello vires & in consilio prudentia, Dionys. Halic. l. 3.

Nulla alia re æque ac hominum frequentia opus esse illi ciuitati quæ ad imperium aspirat, & quæ res magnas affectat, idem, libro 4.

Longe optimum ac firmissimum id est imperium quod beneficiis non supplicis subditos in officio continere solet. Illorum enim beneuolentia, horum vero timor est omnis. Quicquid autem est formidabile, id necessitate naturali omnibus est maxime exosum, idem, lib. 6.

Imperii vis omnis in consensu obedientium est, Livius, Decad. l. libro 2.

Id firmissimum longe imperium est, quo obedientes gaudent, sed maturato opus est quicquid statuere placet, Livius, Dec. l. 8.

Quo plus potestis, eo moderatius vt imperio debetis, Decad. 4. libro 4.

Quæ vrbis voluptati plurimum tribuit, imperium amittit, quæ labore delectatur, occupat, Valer. Max. l. 4. capite 3.

Non multorum supplicis, sed fida & diligenti custodia imperium est tenendum, Xiphil. Cos. August.

Summum imperium inuidiam habet, nec tutum vquam ab infidiis est, ibidem.

Imperium facileis artibus tetinetur, quibus initio partum est, Sallust. de coniurat. Catil.

Impatiens confortis est imperium, infidelitatisque & malevolentia plenum, Plut. in Demetrio.

Nullum est imperium tutum, nisi beneuolentia munitum, Eni. Probus in Dione.

Ea conditio est imperandi, vt non aliter ratio constet, quam si vni ratio reddatur, Tacitus, Annal. libro 1.

Nemo vquam imperium flagitio quæsitum bonis artibus exerceuit, idem, hist. libro 1.

Arduum & subiectum fortunæ regendi cuncta onus, Eod. lib.

Imperium cupientibus, nihil medium inter summa aut precipitia, Thucyd. hist. libro 2.

Bonum (i. mite & clemens) imperium nulla vis lædit, Vult. Gallie in Auid. Casio.

Seuerus moriens dicebat, firmum imperium Antoninis meis relinquo, si boni sunt: imbecillum, si mali, Pl. Spartian. in Seuero.

Imperium est in virtute, non in decore, Lamprid. in Al. Seuero.

Quis melius quam grauis imperat? quis melius quam literatus imperat? scit quem admodum imperare debeat qui alios principes perculit & qui de alius principibus iudicauit, Pl. Vopisc. in Tacito.

Nihil est difficilius quam bene imperare: nam quilibet pro voto de principe loquitur, Pomp. Lat. in Dioclet.

Saturninus suis dicebat, Ne scitis, amici, quid mali sit imperare, Gladii & tela nostris ceruicibus impendent, imminent halæ vndique, vadique specula ipsi custodes timentur, ipsi comites formidantur, non cibis pro voluptate, non iter pro auctoritate, non bello pro iudicio, non arma pro studio, sed de quod omnis atas in imperio reprehenditur: Senex est quispiam? in habilis videtur: si minus, inest furor. Nam quod Imperatorem me cupitis, in necessitatem mortis me trahitis: sed habeo solatium: mortis, solus perire non potero, Pl. Vopisc. in Saturnino.

Imperare, sed is tantum modo, qui nati sunt ad ferendum imperium, lib. 7. de Repub. c. 2.

Imperare & parere non solum necesse est, sed etiam vtile, lib. 1. de Rebus. c. 3.

Imperare vt quisq; eorum qui præfunt, & qui parant præstantissimi, vt vult esse imperium est præstantissimum, ibid.

Non est ciuitas ob eam causam dicenda beata, nec legis scriptor tantus laudibus, quod exercitacione docuerit eos finitimis imperare, lib. 7. de Repub. c. 14.

Ita & Propertius ad imperandum animus & inuictus, libro 7. de Rebus. c. 1.

Adhuc imperator cum imperio calculum poneret sic exeat, sic vult, tanquam rationem redditurus: edicat quid absumperit. Ita non absumat quod pudeat dicere, præterea futuri principes, ut vult, solent, sicut, in panegy. ad Traianum.

Natura mortalium auidia imperii est, Sallust. Jugurt.

Vires pridem mortalibus in sita potentia cupido Tac. l. 2. hist.

Extraneis affectibus flagrantior, idem, Annal. l. 15.

Contumaces & vrbes populis, aut primores, aut singuli regunt, idem, Annal. l. 15.

Delectat ex his & constituta Reipub. forma facilius laudari quam vult, aut si euenit, haud diuturna esse potest, ibid.

Non ignauis magna imperia continentur, sed virorum armorumque facendum ceramen, Tacit. Annal. l. 15.

Imperium id imperium quo obedientes gaudent, Livius, l. 1. libro 8.

Imperii nomen imperii primum fuit, Sallust. Catilin.

Quæ longitate ac clementia imperium in tempore, his canonicum & laeta fuerunt: etiam hostes æquiores, quam aliis ciuitatibus, ut ad Casarem.

Imperiorum gentium, nationum que imperium penes reges est, Tacit. l. 1.

Vnum imperii corpus vnius animo regendum videtur, Tacit. l. 1.

Imperium, si in paruo continetur, in omni parte violatur, Tacit. l. 1. cap. 12.

Imperatore inter ceteras artes hæc requiritur, vt seure bene gerat, & molliter contumacibus credere, Dionys. Halic. l. 3.

Imperatorum non solum res suas corroborare, sed etiam hostium debilitare, præcipue vero sine vilo prælio & hostibus conficere: si minus, saltem cum minimo militaris detrimento, idem, lib. eod.

Necesse est Imperatorem prope quicquam agere, Dion. in M. libro 1.

Imperatorem habere sub quo memini licet quicquam facere: sed multo peius est quæ omnia licent omnibus, Tacit. l. 1.

Imperatorem conditio Imperatorum, quibus de affectata tyrannide non potest credi, Vult. Gallie in A. Casio.

Imperatore auaritia est acerbissimum malum, idem, ibid.

Imperatorem est quod Imperatorem melius commendat genium clementia, ibid.

Imperatorem esse fortunæ est, Alian. Lamprid. in Hellogab.

Imperio digni quos ad regendi necessitatem vis fatalis adfert, Tacit. l. 1.

Imperatorem, inquit, inior Gordianus, apud quem vera libertas, qui quum ipse publice ambulare non possit, necesse est vt eum, vel audiat, vel a plurimis roborata confirmet, Tacit. Capite 1.

Imperatorem dum æquus omnibus alienæ custod salutis, nihil non vult, vt eam rationes populorum cognoscit, & remedia quæ fatas negotiorum admittit arripere debet alacriter, idem, Annal. l. 14.

Imperium, omni nimia, velut prærupti scopuli, sunt delectat, Annal. Martell. lib. 30.

Imperatorem corrigere, Imperatorem admodum decet, vt charos & amicos soletur, eius & dignitatis est, & prudentia: quæ non solum nuncipia molestis quondam illatis & grauibus vult, sed ita vt liceat imperatoris beneuolentia quæ meli dignis asserti potest mortalibus, Procop. de bello Persico.

Imperatorem non potest fieri in bellicis rebus imperator, Procop. de bello Persico.

Imperatorem Deus terrenus est imperator, contra quem quicumque manum ausus fuerit, ipse sui sanguinis reus erit, P. Diac.

Imperatorem imperatores inquiserit, equidem non arbitror, sed quomodo ad consilium matam laudem desideretur, Ex quo fit vt imperatorem gubernatio ex morum & ad honorem eius maxime vult, Suet. in Alex. Corin. l. 3.

Imperatorem vult, sed ita vt liceat imperatoris beneuolentia quæ meli dignis asserti potest mortalibus, Procop. de bello Persico.

Imperatorem vult, sed ita vt liceat imperatoris beneuolentia quæ meli dignis asserti potest mortalibus, Procop. de bello Persico.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

Diocletianus princeps, iam priuatus dicebat, nihil difficilius esse quam bene imperare. Colligunt se quatuor vel quinque atque vnum concilium ad decipiendum imperatorem capiunt, quod probandum sit: Imperator, qui domi clausus est, vera non nouit: cogitur hoc tantum scire quod illi loquuntur: facit iudices quos fieri non oportet, amouet à Republica quos debeat retinere. Quid multa? bonus, cautus, optimus venditur Imperator. Fl. Vopiscus in Aureliano.

Magna moles molestiaque imperio inest. Aurel. Victor. libr. de Caesaribus.

Imperii adeo cupidi mortales sunt, vt id vel vltima senectus aut deperat, idem, ibid.

Potestates fato dantur, frustra; tentatur facinus potiundi spe, vel amittendi metu, idem, ibid.

Iusti finis imperii est obedientium commodum & salus. Ann. Marcell. lib. 25.

Nihil aliud est imperium vt sapientes definiunt, nisi cura salutis alienæ, lib. 29.

Finis iusti imperii utilitas obedientium æstimatur & salus, lib. 3.

Spretum imperium deficiente quotidie robore continuo fluit atq; deficit, Procop. de bello Pers. lib. 1.

Nullo modo fieri potest, quin homo, & is longo tempore rerum potitur, fastidio sitis qui parat, & capitalia eorum odia suscipiat. Nihil enim Deus in vita immutabile & stabile fecit. Vnde fit, vt omnia terra mutationibus gaudere ac delectari videamus. Si quis vero fortunam in sua vora cogere, & certa quadam ratione vitæ vti voluerit: is eo rem deducere conatur, quo natura non finit. Quicquid autem cum natura pugnat, & iustos limites excedit, nihil hilaritatis & voluptatis habet. Eodem pertinent sapientes vererem sententia, præcipientes, Ne quid nimis: & Modum esse pulcherrimam virtutum promouantes. Niceph. Gregor. Hist. lib. 9.

¶ APOPHTHEGMATA.

Pericles. Quotiescunque belli dux creatus esset, Chlamydem induens, apud se dicere consuevit: Attende, Pericles, quod gestaturus es imperium in liberos, in Græcos, & in Athenienses. His dictis se vir cordatissimus hortabatur, vt moderate gereret principatum. Magni ingenii est, imperare liberis: at Græci plus quam liberum erant: postremo inter Græcos liberum Athenienses. Plur. in apoph.

Plato Remp. saluam esse putabat, in qua aut philosophi imperarent, aut principes sapientiæ studio incumbèrent, lde. Repub.

Timotheus, querenti, quid inter imperatoriam artem & oratoriam discriminis esset. Idem respondit, quod inter bellum & pacem, Stob. 52.

Plutarchus Leonida filius cuidam roganti, quam ob causam reges Lacedæmoniorum non à prisca regibus cognomen fortiterentur? Quoniam, inquit, illi ducere quam regnare maluerunt. Posteriores illi nequaquam. Primus omnium regum Lacedæmoniorum Agis dictus est, & hoc nomen in aliquot posteriores demanauit. Agidis autem nomen dictum est à ducendo, quoniam elementem imperabat: & regum est persuadere potius, quam imperare. Plutarchus autem sonat, plurimis imperantem. Plutarch.

Apollonius rogatus à Babylonæ rege, quomodo tuto regnare posset? Si multos, inquit, honoraueris, paucis vero crederis. Bruf. lib. 3.

Alcámenes Telecri filius, cuidam percontanti, quo pacto quis optime regnum seruare posset? Si lucrum, inquit, non magnificerit. Longe lateque dissentiens à vulgo principum, qui non alia magis ratione principatum constabere student, quam attenuandis ciuium iustis augendis opibus: quum iustitia & æquitas maxime reddant diuturnum imperium. Plut. in Lucan.

Agis à quodam interrogatus, quod disciplinæ genus potissimum exercitaretur apud Spartanos? Scire, imperare, & ferre imperium, ibidem.

Idem, Apud Mantinzam quibusdam dissidentibus, ne cum aduersariis quod numero plures essent, confingeret Agis senior: Cum multis, inquit, pugnet oportet, qui multis vult imperare. ibidem.

Agessilaus interrogatus, quas res Imperatorem habere oporteat? dixit: Aduersus hostes audaciam, erga subditos benivolentiam, in opportunitate vero rationem & consilium. Stob. serm. 53.

Cyrus dicebat, neminem debere suscipere principatum, nisi esset melior his in quos susciperet imperium: Sensit vir prudentissimus, hoc est principis munus, vt alius prospiciat, & publicis commodis consulat. Id autem fieri nequaquam potest, nisi ab eo qui sapientia, vigilantia, animique integritate cæteris antecellit. Plut. arch. in apoph.

Idem dicere solebat, principem non debere inferiorem esse intelligendo que opus sunt cæteris. Xenophon in lib. septimo, & adia. 1.

Cato, Quum Eumenes rex Romanam venisset, & à senatu ho-

norificè exceptus, clarissimorum ciuium Cato non dissimulabat, tantum Romanorum sibi suspectum esse, ipse vitans regis comitiis quibusdam admirantibus, ac dicentibus Eumenes, ac amico in populum Romanum amicum inquit: attamen illa belua natura ferocis canis est. Reges, vt tuncque pro tempore simulent, natura tyrannici iactent. Romæ autem regna non sunt. Erasmus in l. 5. apoph.

Antiochus quum à L. Scipione ultra Taurum tantis imperii finibus, Asiam prouinciam, viciniamque sisset, gratias egit populo Romano, quod magno per eos liberatus esset. Intellexit vir prudens, vnum, quamuis vigilansem, non posse tot reges. Erasmus in l. 5. apoph.

Antigonus videns filium suum violentis & inuere erga subditos: An non, inquit, nouisti filium esse nobilem seruitutem? Atque hæc Antigonus alloquutus est, maximam mansuetudinem & humanitatem ferunt: qui id non approbat, is vere mihi videtur, que ciuem nosse, sed tyrannicam vitam potius agere. Plur. hist. ex Plur.

Scipio Africanus, quibusdam calumniatoribus quum illi rem genuit. Significans in Imperatore plus habere clementiam ac prudentiam in consiliis, quam vires imperii.

M. Cato Seniore Imperatore laude dignum extollendum putauit, qui sibi ipsi imperare potius, quam extollendum putauit, qui sibi ipsi imperare potius, quam

Cicero, in summo imperatore belliduce quam in esse dicebat, Scientiam rei militaris, virtutem, ac felicitatem. Cic. in orat. pro Pompeio.

Alexander Severus. Quinvis Camillus, amantissimus, homo delicatissimus, rebellionem molebat, affectans. Id quum Alexandro renunciatum esset, deprecabatur: ad palatium vocato gratias egit, quod deus imperatorem ad senatum processit, ac tanti sceleris confessorum confertem imperii appellauit, in palatium receptum imperialis, & melioribus, quam vebatur ipse deus, perfectionis comitem adhibuit. Cumque Imperator ipse faceret, inuitauit & Quinvis dilectis alliterum dicitur post quinque millia passuum cunctantem equo etiam impetore impo. Quumque post duas mansiones equo etiam impetore impo. perito impo. Hoc quoque respicientem, impetorem, horum reculantem, demit: & mori paratum dimittit, quibus Cæsar præcipue diligebatur, commendatum, inuoluntate tuto abire iussit. Sic illi commouit: quid est imperium, utum. Lampridius.

Saturinus, hortantibus militibus, vt imperium acciperet. Nescitis o milites, quantum mali sit imperare: quibus imminant, hæc vndique, spicula, ipsi comites formidantur non quibus pro voluntate, quibus auctoritate, non bella pro iudicio, non arma pro ducere. lib. 3. c. 11.

Augustus Cæsar, postquam Iulio auunculo cunctis in exercitu interfecto successisset in administratione imperii, quum placeret Accia mari Philopogno vitæ, ac quidiose fortunæ Cæsaris, respondit: Neque illi Cæsar dignus esset vitæ, semetipsum videtur in tenuens humana consilia, & cum periculo persequitur tuto humilia sequi proposuit. Velle in Patre. Consules.

Mecenas. Augusti temporibus quum esset cetero perio iterum abrogando, in ea deliberatione par cenas; quid sibi videretur? respondit: Regnum time recuperatum in primis conducere ream magis dicto consulebat, iustus esse vt imperium deponeret. Rempublicam restitueret in statum pristinum.

Augusto. Augustus Cæsar, admonerat Romanos, vt Rempublicam, qui viu & experientia rerum plurimum potest sine cui vilo tempore pendere ex cuiusquam voluntate in regni cupiditatem veniret, aut motu eo deponeret, idem.

Idem consulebat præterea, vt contenti rebas præter & dilatare Imperium nollet: quod futurum erat, vt diffidius, immineret; periculum, ne ea quæ amitterentur, idem.

Fronto. Cum sub Nerua Cocceio, Romæ imperio omnibus leuissimas ob causas accusaretur, a quo tumulus exortus esset. Frontonem consulente, quid lum quidem esse Imperatorem habere, sub quo quam facere: sed multo peius esse, cum omnia Xiphilinus in vita Nerua. C. Fulg. lib. 1.

Domitianus, paucis notum esse dicere solent, quum grum nos sit imperantem condico, qui à tyrannide

PC

P

...demum liberantur, cum diem iam extremum claudunt. ... Imperator Imperium. ...

difficile esset imperare, cum tam diuersa sint hominum ingenia, diuersi mores, quibus principes se accommodare necesse habent. Pan. l. 3. de reb. gest. Alphonf. Idem, Magnum quidem esse dicebat, aduersus hostem ducem esse: sed illud maximum, ad omnem virtutem ciuibus ducem esse. Panorm. li. 4. de Alphonf. reb. gestis. Eundem affirmare solitum accepimus, si nullum omnino aliud regnum nullam prouinciam praeter Calabriam aut haberet, aut habiturus esset, illam protinus se relicturn priuatumque & ciuem viuere potius uelle quam illorum, qui nihil hominis habent praeter figuram, inceptas tolerare, quamuis dominum aut regem. Hoc autem dicto ostendere uoluit, quam graue sit imperare is, qui omni humano ingenio exuti, nil norunt aliud, quam luxuriantes, ferarum more, in omni uitiorum sordibus se inuolere. Pan. l. 1. de reb. gest. Alphonf.

§ SIMILITVDINER.

Philonis Iudaei: Quemadmodum capris, bobus, ouibus, praefecte sunt caprarij, bubulci, pastoresque, greges autem non possunt praefecte opilionibus. Sic & vulgus pecori haud ab simile, opus habet curatore principe, qui ordo est bonorum uirorum, praefecto: um suis gregibus, Lib. quod omnis probus sit liber. Plurarchi: Ut ex igni & terra ueluti necessarius, compositus est mundus, iuxta Platonem terra soliditatem conferente, igni calorem ac formam: Ita magna imperia non parantur, nisi miscetur cum fortuna uirtus, altera alteri sit auxilio. In Moralibus. Ut non queas cognoscere, vas integrum sit nec ne, nisi liquorem infuderis. Sic nec hominem, nisi imperium commiseris. In Moralibus.

Qui uenatur bestias, induunt exuuium cerui: qui aucupantur aues, plumatis uiruntur tunicis, cauentque ne tauris appareant in uelle purpurea, rubra: aut alba elephantis quod hoc colore inuentur, sic qui uelutis nam nationem circuire, domareque moribus ac uelutis sciant illud tempus accommodare, necessum est. In Moralibus. Ut mundus non erat mundus, minoribus corporibus adhuc sparsim uolantibus & elabentibus: solidioribus uero inter se deputantibus: sed temperatis, erroris, tumultus plena erant omnia: donec terra ex his accepta magnitudine, seipsum figeret, alitque stabilis praebere sedem. Sic magna imperia, plena tumultus, donec aucta potentia, etiam finitimos regibus stabilitatem praestant, ut terra ceteris circumferentibus scilicet. In Moralibus.

Ciceronis: Non quemadmodum in palaestra, qui tadas ardentis accipit, celerior est in cursu continuo, quam ille qui tradit: Ita melior imperator nouus qui accipit exercitum, quam ille qui cecidit: propterea quod defaigatus cursor integro facem, hic imperator imperio exercitum tradit. Lib. 4. ad Heren.

Lucianus: Sunt autem multi dum habent singuli potestatis aliquid, ac numinis, summa ipsa decreuit: nec poterunt singuli habere totum, quod est commune cum pluribus: uincique tantum decerit, quantum ceteri possidebunt. Non possunt igitur in hoc mundo multi esse et ceteros: nec in una domo multi domini: nec in una nauis multi gubernatores: nec in armento aut grege duces multi: nec in uno regimine multi reges. Sed nec in uolo quidem multi soles esse poterunt: sicut nec animae plures in uno corpore: adeo in uitate natura uniuersa consentit. De tra. De ca. 11.

Erasmi Roterodami: Agrippae qui uocatur, quoniam praepostere nascuntur, hoc est, pedibus primum emergentibus, malis auspiciis in vitam ingredi creduntur, magnoque humani generis malo: uo Marcus Agrippa, & Nero: Ita qui per neas ac simoniam irrupit in Imperium, aut Episcopatum (ut uocant) magnam pericem adducunt sibi suisque. In Similib.

Ut non debeat timere citharam, qui canendi sit imperitus: Ita non debeat imperium sumere, qui non sit prudentia praeditus. Ibi gem.

Ut magnes ad se trahit omne ferrum, sed Aethiopicus magnetem quoque alium ad se rapit. Ita rex populum quo lubet, cogit. At inges aliquis rex etiam regibus ceteris vim fecit. In Simil.

§ HIEROGLYPHICA.

Aegyptij sacerdotes, si uellent Imperatorem aut potentissimum quem praesentem in pet institutas ab eis imagines indicare: Anguilla in spiram collectum faciebant, palatum cuiusdam speciei in uolumine medio ita uita, si quidem domus regia in imperitotius centro sita esse debet: ut omnium aequo commodis contulatur. Quidam hominem regni potitum hieroglyphice ita describunt: ut eum manu serpentem comprimeret indicens, cuiusmodi simulacrum est in numo Aurelii Cai. Augusti. Pii filii. Pier. Valer. lib. 15. pag. 17.

Impatients.

LOCI BIBLICI.

IMPATIENTIA arguitur, Exod. 14. v. 11. & 15. 24. & 16. v. 2. 7. & 17. 2. Num. 11. v. 10. & 14. v. 26. & 17. v. 2. & 18. v. 1. & 19. v. 1. & 20. v. 1. & 21. v. 1. & 22. v. 1. & 23. v. 1. & 24. v. 1. & 25. v. 1. & 26. v. 1. & 27. v. 1. & 28. v. 1. & 29. v. 1. & 30. v. 1. & 31. v. 1. & 32. v. 1. & 33. v. 1. & 34. v. 1. & 35. v. 1. & 36. v. 1. & 37. v. 1. & 38. v. 1. & 39. v. 1. & 40. v. 1. & 41. v. 1. & 42. v. 1. & 43. v. 1. & 44. v. 1. & 45. v. 1. & 46. v. 1. & 47. v. 1. & 48. v. 1. & 49. v. 1. & 50. v. 1. & 51. v. 1. & 52. v. 1. & 53. v. 1. & 54. v. 1. & 55. v. 1. & 56. v. 1. & 57. v. 1. & 58. v. 1. & 59. v. 1. & 60. v. 1. & 61. v. 1. & 62. v. 1. & 63. v. 1. & 64. v. 1. & 65. v. 1. & 66. v. 1. & 67. v. 1. & 68. v. 1. & 69. v. 1. & 70. v. 1. & 71. v. 1. & 72. v. 1. & 73. v. 1. & 74. v. 1. & 75. v. 1. & 76. v. 1. & 77. v. 1. & 78. v. 1. & 79. v. 1. & 80. v. 1. & 81. v. 1. & 82. v. 1. & 83. v. 1. & 84. v. 1. & 85. v. 1. & 86. v. 1. & 87. v. 1. & 88. v. 1. & 89. v. 1. & 90. v. 1. & 91. v. 1. & 92. v. 1. & 93. v. 1. & 94. v. 1. & 95. v. 1. & 96. v. 1. & 97. v. 1. & 98. v. 1. & 99. v. 1. & 100. v. 1.

SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

Impatients turbat animum, praeterita bona delet, praesentia inficit, futura impedit. Cicero. epist. 1. 1. Impatients sola facit, ut aduersa, quae ad externa & corpus tantum pertinere possunt in animum quoque pertranseant. Ibid. l. 5. Impatients, est tanta animi timiditas & tenebrositas, ut nihil omnino duri, & acerbi sensus pati possit, ac ne ea quidem quae vulgo ceteri homines patiuntur ac ferunt. Est ita natura comparatum, ut homines moleste, supra quam dici possit, ferant, si videant rerum euentu virtuti non respondere, Pausan. l. 4.

SIMILITUDINES.

Chrysostomi: Quemadmodum si quis apostematis morbo circumuentus, ferro recidat i medico, non habens quomodo recidat aduersetur, circumstantia tangit, atque altantes mordet, illis quidem inferre nihil habens, ad medicum autem manum extendere non valens: Sic & Iob blasphemiam magnitudinem timens, facit in animis iniuriam, atque fiduciam animi passione adauget, non contra Deum audens, sed se diemque accusans. Maledicit autem non creaturam, sed suis ipsius diem: Pererat, inquit, dies in qua natus sum, &c. Sermon. 4. in Iobum.

Seneca: Vadis huc & illud, ut exutias insidens pondus, quod ipsa iactatione incommodius sit. Sicut in naui onera immota minus vrgent, inaequaliter conuoluta citius eam partem in quam incubere demergunt, Lib. 2. Epist. 28.

EXEMPLA BIBLICA.

Impatients & marmuris exemplum: Sara, Gen. 16. vers. 5. Isaacitae, Exod. 17. v. 21. & 18. v. 27. & 19. v. 2. & 20. v. 1. & 21. v. 1. & 22. v. 1. & 23. v. 1. & 24. v. 1. & 25. v. 1. & 26. v. 1. & 27. v. 1. & 28. v. 1. & 29. v. 1. & 30. v. 1. & 31. v. 1. & 32. v. 1. & 33. v. 1. & 34. v. 1. & 35. v. 1. & 36. v. 1. & 37. v. 1. & 38. v. 1. & 39. v. 1. & 40. v. 1. & 41. v. 1. & 42. v. 1. & 43. v. 1. & 44. v. 1. & 45. v. 1. & 46. v. 1. & 47. v. 1. & 48. v. 1. & 49. v. 1. & 50. v. 1. & 51. v. 1. & 52. v. 1. & 53. v. 1. & 54. v. 1. & 55. v. 1. & 56. v. 1. & 57. v. 1. & 58. v. 1. & 59. v. 1. & 60. v. 1. & 61. v. 1. & 62. v. 1. & 63. v. 1. & 64. v. 1. & 65. v. 1. & 66. v. 1. & 67. v. 1. & 68. v. 1. & 69. v. 1. & 70. v. 1. & 71. v. 1. & 72. v. 1. & 73. v. 1. & 74. v. 1. & 75. v. 1. & 76. v. 1. & 77. v. 1. & 78. v. 1. & 79. v. 1. & 80. v. 1. & 81. v. 1. & 82. v. 1. & 83. v. 1. & 84. v. 1. & 85. v. 1. & 86. v. 1. & 87. v. 1. & 88. v. 1. & 89. v. 1. & 90. v. 1. & 91. v. 1. & 92. v. 1. & 93. v. 1. & 94. v. 1. & 95. v. 1. & 96. v. 1. & 97. v. 1. & 98. v. 1. & 99. v. 1. & 100. v. 1.

Vide Marmuratio & Patiensia.

Imperator, Imperium.

DEINITIO ET ETYMOLOG.

IMPERIUM, Graece ἡγεμονία, ἡγεμονία, impero dicitur. Est autem imperium actus rationis ordinantis, cum quadam motione ad aliquid agendum, B. Thom. prima Secunda q. 17. art. 5. Dicitur autem ab impero, ἄς.

Imperium varia significat, I. Auctoritas cum praeecepto & Dei iussu coniuncta, 1. Cor. 7. 6. Tit. 2. 15. II. Dominatus, 1. Reg. 12. 4. Esai. 9. 6. III. Dominium, possessio, Gen. 36. 43. IV. fortitudo, robur, 1. Sam. 2. 1. R. Psal. 85. 16. Esa. 43. 14. 15. Petr. 5. 1. Apoc. 1. 6. V. Dignitas, Gen. 49. 3. VI. Mandatum Gen. 4. 14. 1. Tim. 1. 11. VII. Regnum seu regio, in qua quis regnat, 2. Chro. 28. 5. Dan. 6. 26. VIII. Regni duratio & tempus, Esai. 13. 17. Regni limites, Chro. 18. 3.

Imperator, Dux exercitus, ad quem rei militaris summa refertur: ab imperando dicitur, propterea quod exercitui, quae factio opus sunt, imperet. Graece ἡγεμονία, ἡγεμονία, ἡγεμονία. Hebr. Melec, Rex, qui regioni alicui praestit, item qui vniuersis seu ditionis imperium & dominium obtinet, e verbo Malac, regnauit, imperauit. Et Moyses, Dominum, imperium a verbo Maschal, imperauit, dominatus est, graues feneccas protulit, nihil dixit, quod non esset obseruatum dignissimum. Vocatur etiam Imperator, Naghid, dux, princeps, eximus, primarius, qui etiam populo adstat, ceterisque omnibus indicat quod sit faciendum, Graece ἡγεμονία, ἡγεμονία.

Imperare est iubere, dictum ab in particula intentiua, & paro, quasi itatum paro, vel prorsus paro.

Imperium nunc iussum significat Virg. Lucantes Sentos, tam-

postareque sonoras, Imperio premit. Aliquando dicitur Imperium Oceano summa qui terminet asitae. Nemo autem mixtum. Merum imperium est habere eadem potestatem aduertendum in facinorosos homines, quos castiganda bonorum possessione confitit.

POETICAE SENTENTIAE.

Multos imperitare malum est, rex Sinesae Plautin Mil. Terent. in Adelph. Nimum ipsius durus est, prater aquam Et errat longe, mea quidem sententia. Quis imperium credat granis esse, Vt quod sit, quam illud, quod amicitia mea est, sic ratio, Et sic animum inducat. Mulo coactus qui suum officium facit, Dum id exercitum tri credit, castis per castris. Si sperat fore clam, vix sum ab ingratum cre. Ille, quem beneficio adunus, ex amos facit. Studet par ferre, praesens, absens, quae dicitur Sen. in Thy. Nec abnuendum, si dux imperium Deo. Nec appetendum.

Idem in Tro. Violenta nemo imperis continet diu.

Claud. l. in Eutro. Asperius nihil est humilis, cum surgit in altum.

Cuncta ferit, dum cuncta timet, deo autem.

Vt se posse putent nec beluata terror, Vt se posse putent nec beluata terror, Vt se posse putent nec beluata terror.

Quam ferus rabies in libera cohaescentia. Agnoscat gemitus, & pena parere cogit.

Quam subit dominique meos quem verba.

PHILOSOPHICAE ET HISTORICAE SENTENTIAE.

Imperatores appellandi sunt, quorum virtute & tate, maximis periculis se iuuat atque interuallum 14. Philp.

In summo Imperatore quatuor haec virtutes inueniuntur: Virtus, Auctoritas, Felicitas, pro lege.

Haec sunt virtutes imperatoris, labor in negotiis, riculis, industria in agendo, celeritas in conficiendo, prouidentia pro lege Man.

Non solum belandi virtus in summo atque pacis re quarendae est, sed multae sunt artes cuius, comitibus virtutis. Primum quanta innocencia, quanta in rebus tempus quantia, hinc felicitate imperatoris, Imperatores esse debent: pro lege Man.

Relinquitur primum libidinis, iracundiam tenent, ptates, coercet auaritiam, ceteras animi labores, praeceptis aliis imperare, cum dedecori & turpitudine Parad. 7.

Non potest exercitum is continere Imperator, qui continet frugi hominem dici non multum laudis, fortem, iustum, seuerum, grauem, & magnum, flicum, liberalem, & mansuetum, haec sunt regum, Man. pro Rege Deior.

Quotidianis rebus praeselle, & ex tempore labi, vi: & quamque occasionem nolle, ac iudicare, quari colloquio conciliare possibile sit, quas per licet, imperatorum siue praefectorum est, Demosth.

Quapropter illud etiam recte dicitur, nec inueniuntur gerere, qui non ipse prius sub imperio fuerit, de lege 6.

Iam illud oportet vnum queminque mortuum, qui fertur, cum haudquaquam dominum tota ditione de lege 6.

Qui vult hominem imperare, is etiam belandi praesertim tale quid sit cupiditas, & iracundia, & impptimus quisque: a recta via detorqueatur, de lege 6.

Quo minor potestas eorum qui imperant, eo maior liuue omne itat imperium, de lege 6.

Viuent in magna opum honorumque abundantia imperant, quarum omnes rerum cupiditate & avaritia capite 10.

Moleste & acerbe nemo fert imperium, quod titur, neque le superiorem putat: praeterit cum rem sit adepturus, cum id aiatas fuerit, de lege 6.

Imperium aliquid ad Principis, aliud ad eorum quod modum referunt: quorum illud teruile imperium, berorum hominum, Ibidem.

Absurdum est non esse tributum & canna, alio modo lii vt pareant, Quod cum ita sit, danda est opus, Ibidem.

Nihil est quin ab Imperatoribus emendari queat: nec vllum peccatum est, quod vires eorum superet, Nicet. Alex. Angel. l. 3. Vide Dux, & Princeps, vbi plura de Imperatoris, seu Ducis exercitus officio.

Egregii imperatores quamvis exiguas habeant copias, tamen celeriter eas augent, Dionys. Halic. libro 6.

Imperatorum impetus & potentia non quiescere solet, nisi diuina humanaq; pro suo libito mutarint, Nicet. Isaac. Angel. lib. 2.

Oblequium mitigantur imperia. Vbi vera reuerentia excessit animis, & summa imis confundimus, ibi opus est vt vim repellamus, Curtius. lib. 8.

Magna imperia ignavia non continentur, Id in summa fortuna æquius, quod validius, sua retinere, priuatae domus: de alienis certare, regia laus, Tacitus, Annal. l. 15.

Magna imperia nisi armis vltro illatis laesantur, nisi primo quoque tempore aut evertantur, aut ita afficiantur, vt tollere vltra caput subleuariq; non possint, exitum iis adferunt qui exitum spe illis distinauerant, P. A. mil. l. 6.

Vbi pro labore delidia, pro continentia & æquitate libido atq; superbia inualere, fortuna simul cum moribus immutatur, Sallust. de coniurat. Catil.

Semper ita iudicant homines præfens imperium esse graue, Thucyd. lib. 1.

Periculosum est prægrauè imperium, & difficile est continere quod capere non possit, Curtius. l. 4.

In nouo & precario imperio, adhuc iugum eius rigida ceruice subeuntibus barbaris, tempore opus est, dum mitioribus ingeniis imbuuntur & efferratos mollior consuetudo permulcet, lib. 6.

Spernitur ducis imperium, vbi turbaus acris metus quam dux imperare cepit, & totidem sunt imperatores quot agmina errant, libro 8.

Is qui in alios imperium sunt habituri, hæc dno adesse oportet, in bello vires & in consilio prudentia, Dionys. Halic. l. 3.

Nulla alia re æque ac hominum frequentia opus esse illi ciuitati quæ ad imperium aspirat, & quæ res magnas affectat, idem, libro 4.

Longe optimum ac firmissimum id est imperium quod beneficiis non supplicis subditos in officio continere solet. Illorum enim beneuolentia, horum vero timor est omnis. Quicquid autem est formidabile, id necessitate naturali omnibus est maxime exosum, idem, lib. 6.

Imperii vis omnis in consensu obedientium est, Livius, Decad. l. libro 2.

Id firmissimum longe imperium est, quo obedientes gaudent, sed maturato opus est quicquid statuere placet, Livius, Dec. l. 8.

Quo plus potestis, eo moderatius vt imperio debetis, Decad. 4. libro 4.

Quæ vrbis voluptati plurimum tribuit, imperium amittit, quæ labore delectatur, occupat, Valer. Max. l. 4. capite 3.

Non multorum supplicis, sed fida & diligenti custodia imperium est tenendum, Xiphilin. Cæs. August.

Summum imperium inuidiam habet, nec tutum vquam ab infidiis est, ibidem.

Imperium facileis artibus tetinetur, quibus initio partum est, Sallust. de coniurat. Catil.

Impatiens confortis est imperium, infidelitatisque & malevolentia plenum, Plut. in Demetrio.

Nullum est imperium tutum, nisi beneuolentia munitum, Eni. Probus in Dione.

Ea conditio est imperandi, vt non aliter ratio constet, quam si vni ratio reddatur, Tacitus, Annal. libro 1.

Nemo vquam imperium flagitio quæsitum bonis artibus exerceat, idem, hist. libro 1.

Arduum & subiectum fortunæ regendi cuncta onus, Eod. lib.

Imperium cupientibus, nihil medium inter summa aut precipitia, Thucyd. hist. libro 2.

Bonum (i. mite & clemens) imperium nulla vis lædit, Vult. Gallie in Auid. Cæsio.

Seuerus moriens dicebat, firmum imperium Antoninis meis relinquo, si boni sunt: imbecillum, si mali, Pl. Spartian. in Seuero.

Imperium est in virtute, non in decore, Lamprid. in Al. Seuero.

Quis melius quam grauis imperat? quis melius quam literatus imperat? scit quem admodum imperare debeat qui alios principes perculit & qui de alius principibus iudicauit, Pl. Vopisc. in Tacito.

Nihil est difficilius quam bene imperare: nam quilibet pro voto de principe loquitur, Pomp. Lat. in Dioclet.

Saturninus suis dicebat, Ne scitis, amici, quid mali sit imperare, Gladii & tela nostris ceruicibus impendent, imminent halæ vndique, vadique specula ipsi custodes timentur, ipsi comites formidantur, non cibis pro voluptate, non iter pro auctoritate, non bello pro iudicio, non arma pro studio, sed de quod omnis atas in imperio reprehenditur: Senex est quispiam? in habilis videtur: si minus, inest furor. Nam quod Imperatorem me cupitis, in necessitatem mortis me trahitis: sed habeo solatium: mortis, solus perire non potero, Pl. Vopisc. in Saturnino.

Diocletianus princeps, iam priuatus dicebat, nihil difficilius esse quam bene imperare. Colligunt se quatuor vel quinque atque vnum concilium ad decipiendum imperatorem capiunt, quod probandum sit: Imperator, qui domi clausus est, vera non nouit: cogitur hoc tantum scire quod illi loquuntur: facit iudices quos fieri non oportet, amouet à Republica quos debeat retinere. Quid multa? bonus, cautus, optimus venditur Imperator. Fl. Vopiscus in Aureliano.

Magna moles molestiaque imperio inest. Aurel. Victor. libr. de Caesaribus.

Imperii adeo cupidi mortales sunt, vt id vel vltima senectus aut deperat, idem, ibid.

Potestates fato dantur, frustra; tentatur facinus potiundi spe, vel amittendi metu, idem, ibid.

Iusti finis imperii est obedientium commodum & salus. Ann. Marcell. lib. 25.

Nihil aliud est imperium vt sapientes definiunt, nisi cura salutis alienæ, lib. 29.

Finis iusti imperii utilitas obedientium æstimatur & salus, lib. 3.

Spretum imperium deficiente quotidie robore continuo fluit atq; deficit, Procop. de bello Pers. lib. 1.

Nullo modo fieri potest, quin homo, & is longo tempore rerum potiturus, fastidio sitis qui parat, & capitalia eorum odia suscipiat. Nihil enim Deus in vita immutabile & stabile fecit. Vnde fit, vt omnia terra mutationibus gaudere ac delectari videamus. Si quis vero fortunam in sua vora cogere, & certa quadam ratione vitæ vti voluerit: is eo rem deducere conatur, quo natura non finit. Quicquid autem cum natura pugnat, & iustos limites excedit, nihil hilaritatis & voluptatis habet. Eodem pertinent sapientes vererem sententia, præcipientes, Ne quid nimis: & Modum esse pulcherrimam virtutum promouantes. Niceph. Gregor. Hist. lib. 9.

¶ APOPHTHEGMATA.

Pericles. Quotiescunque belli dux creatus esset, Chlamydem induens, apud se dicere consuevit: Attende, Pericles, quod gestaturus es imperium in liberos, in Græcos, & in Athenienses. His dictis se vir cordatissimus hortabatur, vt moderate gereret principatum. Magni ingenii est, imperare liberis: at Græci plus quam liberum erant: postremo inter Græcos liberum Athenienses. Plur. in apoph.

Plato Remp. saluam esse putabat, in qua aut philosophi imperarent, aut principes sapientiæ studio incumbèrent, lide Repub.

Timotheus, querenti, quid inter imperatoriam artem & oratoriam discriminis esset. Idem respondit, quod inter bellum & pacem, Stob. 52.

Plutarchus Leonida filius cuidam roganti, quam ob causam reges Lacedæmoniorum non à priscis regibus cognomen fortiterentur? Quoniam, inquit, illi ducere quam regnare maluerunt. Posteriores illi nequaquam. Primus omnium regum Lacedæmoniorum Agis dictus est, & hoc nomen in aliquot posteriores demanauit. Agidis autem nomen dictum est à ducendo, quoniam elementem imperabat: & regum est persuadere potius, quam imperare. Plutarchus autem sonat, plurimis imperantem. Plutarch.

Apollonius rogatus à Babylonæ rege, quomodo tuto regnare posset? Si multos, inquit, honoraueris, paucis vero credideris, Bras. lib. 3.

Alcámenes Telecri filius, cuidam percontanti, quo pacto quis optime regnum seruare posset? Si lucrum, inquit, non magnificerit. Longe lateque dissentiens à vulgo principum, qui non alia magis ratione principatum constabere student, quam attenuandis ciuium iustis augendis opibus: quum iustitia & æquitas maxime reddant diuturnum imperium. Plut. in Lucan.

Agis à quodam interrogatus, quod disciplinæ genus potissimè exercitaretur apud Spartanos? Scire, imperare, & ferre imperium, ibidem.

Idem, Apud Mantinzam quibusdam dissidentibus, ne cum aduersariis quod numero plures essent, confingeret Agis senior: Cum multis, inquit, pugnet oportet, qui multis vult imperare. ibidem.

Agessilaus interrogatus, quas res Imperatorem habere oporteat? dixit: Aduersus hostes audaciam, erga subditos benivolentiam, in opportunitate vero rationem & consilium. Stob. serm. 53.

Cyrus dicebat, neminem debere suscipere principatum, nisi esset melior his in quos susciperet imperium: Sensit vir prudentissimus, hoc est principis munus, vt alius prospiciat, & publicis commodis consulat. Id autem fieri nequaquam potest, nisi ab eo qui sapientia, vigilantia, animique integritate cæteris antecellit. Plut. arch. in apoph.

Idem dicere solebat, principem non debere inferiorem esse intelligendo que opus sunt cæteris. Xenophon in lib. septimo, & adia. 1. c. 1.

Cato, Quum Eumenes rex Romanam venisset, & à senatu ho-

norificè exceptus, clarissimorum ciuium Cato non dissimulabat, tantum Romanorum sibi suspectum esse, ipse vitans regis comitiis quibusdam admirantibus, ac dicentibus Eumenes, ac amico in populum Romanum amicum inquit: attamen illa belua natura ferocis canis est. Reges, vtunque pro tempore simulent, natura tyrannici sunt. Romæ autem regna non sunt. Erasmus in l. 5. apoph.

Antiochus quum à L. Scipione ultra Taurum tantis imperii finibus, Asiam prouinciam, viciniamque sisset, gratias egit populo Romano, quod magno per eos liberatus esset. Intellexit vir prudens, vnum, quamuis vigilansem, non posse tot negotia. Eras. l. 5. apoph.

Antigonus videns filium suum violentis & inuere erga subditos: An non, inquit, nouisti filium esse nobilem seruitutem? Atque hæc Antigonus alloquutus est, maximam mansuetudinem & humanitatem ferunt: qui id non approbat, is vere mihi videtur, que ciuem nosse, sed tyrannicam vitam potius agere. Plur. hist. ex Plur.

Scipio Africanus, quibusdam calumniatoribus quum illi rem genuit. Significans in Imperatore plus habere clementiam ac prudentiam in consiliis, quam vires imperii.

M. Cato Seniore Imperatore laude dignum extollendum putauit, qui sibi ipsi imperare potius, quam extollendum putauit, qui sibi ipsi imperare potius, quam

Cicero, in summo imperatore belliduce quam in esse dicebat, Scientiam rei militaris, virtutem, ac felicitatem. Cic. in orat. pro Pompeio.

Alexander Severus. Quinvis Camillus, amantissimus, homo delicatissimus, rebellionem molestantis, affectans. Id quum Alexandro renunciatum esset, deprecabatur: ad palatium vocato gratias egit, quod deus imperatorem ad senatum processit, ac tanti sceleris confessorum confertem imperii appellauit, in palatium receptum, imperialis, & melioribus, quam vebatur ipse, deus perfectionis comitem adhibuit. Cumque Imperator ipse faceret, inuitauit & Quinvis delicis allicentibus, post quinque millia passuum cunctantem equo etiam impetu peruenit: quumque post duas mansiones equo etiam impetu peruenit: peruenit. Hoc quoque respicientem, imperatorum horum reculantem, demit: & mori paratum dimittit, quibus Cæsar præcipue diligebatur, commendatum, inuoluntate abire iussit. Sic illi communitauit quid caligantem peruenit. Lampridius.

Saturinus, hortantibus militibus, vt imperium abiret, Nescitis o milites, quantum mali sit imperare: quum illis imminet, hæc vndeque, spicula, ipsi comites formidantur non quibus pro voluntate, quibus auctoritate, non bella pro iudicio, non arma pro ducere. lib. 3. c. 11.

Augustus Cæsar, postquam Iulio auunculo cunctis cunctis tu interfecto succederet in administratione imperii, quum placeret Accia mari Philopogno vitæ, ac iudiciose fortunæ Cæsaris, respondit: Nescis illi Cæsar dignus esset vitæ, semetipsum videtur, temens humana consilia, & cum periculo peruenit o tuto humilia sequi proposuit, Vellei. Paterni. lib. 3. c. 11.

Mecænas. Augusti temporibus quum esset cunctis perio iterum abrogando, in ea deliberatione, cunctis: quid sibi videretur? respondit: Regnum time recuperatum in primis conducere ream, dicto consulebat, iustus esse vt imperium deponeret, Rempublicam restitueret in statum pristinum. Augustus.

Augustus Cæsar, admonerat Romanos, vt Rempublicam, qui vlti & experientia rerum plurimum potest sine cui vlti tempore pendere ex cuiusquam ream, in regni cupiditatem veniret, aut motu eo deperit, idem.

Idem consulebat præterea, vt contenti ream præter & dilatare Imperium nollet: quod futurum esse, tur difficultus, immineret; periculum, ne ea qui amitterentur, idem.

Fronto. Cum sub Nerua Cocceio, Romæ, in omnibus leuissimas ob causas accusaretur, quum tumultus exortus esset, Frontonem consulit, quum quidem esse Imperatorem habere, sub quo quam facere: sed multo peius esse, cum omnia Xiphilinus in vita Nerua. C. Fulg. lib. 1. c. 1.

Domitianus, paucis notum esse dicere, quum grum nos sit imperantem condico, qui à tyrannorum delictis

PC

P

...demum liberantur, cum diem iam extremum claudunt. ... Imperator Imperium. ...

difficile esset imperare, cum tam diuersa sint hominum ingenia, diuersi mores, quibus principes se accommodare necesse habent. Pan. l. 3. de reb. gest. Alphonf. Idem, Magnum quidem esse dicebat, aduersus hostem ducem esse: sed illud maximum, ad omnem virtutem ciuibus ducem esse. Panorm. li. 4. de Alphonf. reb. gestis. Eundem affirmare solitum accepimus, si nullum omnino aliud regnum nullam prouinciam prater Calabriam aut haberet, aut habiturus esset, illam protinus se relicturnm priuatumque & ciuem viuere potius uelle quam illorum, qui nihil hominis habent prater figuram, inceptas tolerare, quamuis dominum aut regem. Hoc autem dicto ostendere uoluit, quam graue sit imperare is, qui omni humano ingenio exuti, nil norunt aliud, quam luxuriantes, ferarum more, in omni uitiorum sordibus se inuolere. Pan. l. 1. de reb. gest. Alphonf.

§ SIMILITVDINER.

Philonis Iudaei: Quemadmodum capris, bobus, ouibus, praefecte sunt caprarij, bubulci, pastoresque, greges autem non possunt praefecte opilionibus. Sic & vulgus pecori haud ab simile, opus habet curatore principe, qui ordo est bonorum uirorum, praefecto: um suis gregibus, Lib. quod omnis probus sit liber. Plurarchi: Ut ex igni & terra ueluti necessarius, compositus est mundus, iuxta Platonem terra soliditatem conferente, igni calorem ac formam: Ita magna imperia non parantur, nisi miscetur cum fortuna uirtus, altera alteri sit auxilio. In Moralibus. Ut non queas cognoscere, vas integrum sit nec ne, nisi liquorem infuderis. Sic nec hominem, nisi imperium commiseris. In Moralibus.

Qui uentur bestias, induunt exuuium cerui: qui au cupantur aues, plumatis uiruntur tunicis, cauentque ne tauris appareant in uelle purpurea, rubra: aut alba elephantis quod hoc colore inuentur, sic qui uelutis nam nationem curare, domareque moribus ac uelutis sciant illud tempus accommodare, necessum est. In Moralibus. Ut mundus non erat mundus, minoribus corporibus adhuc sparsim uolantibus & elabentibus: solidioribus uero inter se deputantibus: sed temperatis, erroris, tumultus plena erant omnia: donec terra ex his accepta magnitudine, seipsum figeret, alitque stabilis praebere sedem. Sic magna imperia, plena tumultus, donec aucta potentia, etiam finitimi regibus stabilitatem praestant, ut terra ceteris circumferentibus scilicet. In Moralibus.

Ciceronis: Non quemadmodum in palaestra, qui tadas ardentis accipit, celerior est in cursu continuo, quam ille qui tradit: Ita melior imperator nouus qui accipit exercitum, quam ille qui cecidit: propterea quod defaigatus cursor integro facem, hic imperator imperio exercitum tradit. Lib. 4. ad Heren.

Lucianus: Sunt autem multi dum habent singuli potestatis aliquid, ac numinis, summa ipsa decreuit: nec poterunt singuli habere totum, quod est commune cum pluribus: uincique tantum decerit, quantum ceteri possidebunt. Non possunt igitur in hoc mundo multi esse et ceteros: nec in una domo multi domini: nec in una nauis multi gubernatores: nec in armento aut grege duces multi: nec in uno regimine multi reges. Sed nec in uolo quidem multi soles esse poterunt: sicut nec animae plures in uno corpore: adeo in uitate natura uniuersa consentit. De tra. De ca. 11. Erasmi Roterodami: Agrippae qui uocantur, quoniam praepostere nascuntur, hoc est, pedibus primum emergentibus, malis auspiciis in vitam ingredi creduntur, magnoque humani generis malo: uo Marcus Agrippa, & Nero: Ita qui per neas ac simoniam irrupit in Imperium, aut Episcopatum (ut uocant) magnam pericem adducunt sibi suisque. In Similib.

Ut non debeat timere citharam, qui canendi sit imperitus: Ita non debeat imperium sumere, qui non sit prudentia praeditus. Ibi gem.

Ut magnes ad se trahit omne ferrum, sed Aethiopicus magnetem quoque alium ad se rapit. Ita rex populum quo lubet, cogit. At inges aliquis rex etiam regibus ceteris vim fecit. In Simil.

§ HIEROGLYPHICA.

Aegyptij sacerdotes, si uellent Imperatorem aut potentissimum quem praesentem in pet institutas ab eis imagines indicare: Anguilla in spiram collectum faciebant, palam cuiusdam speciei in uolumine medio ita uita, si quidem domus regia in imperitotius centro sita esse debet: ut omnium aequo commodis contulatur.

Quidam hominem regni potitum hieroglyphice ita describunt: ut eum manu serpente comprimeret indicens, cuiusmodi simulacrum est in numo Aurelii Cai. Augusti. Pii filii. Pier. Valer. lib. 15. pag. 17.

Aquilam Imperatorie quoque maiestatis hieroglyphicum esse, pluribus ostendit. idem lib. 19. pag. 177.

Vide. Princeps, Rex, Regnum.

Imperitia.

POETICAE SENTENTIAE.

Terent. in Adel.
Homine imperito nunquam quicquam iniustus,
Qui nisi quod ipse facit, nihil rectum putat.
Heraclitus.
Imperitiam celare melius est, quam in medium proferre.
Fautus.
Istius nullum centeno verberare legem
Non legum est doctor, rursus, quid ergo dolor.

SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

Imperitia ignorantia est quae nescit id quod sibi putat. Plat. in sophista Imperitia est falli rebus. in Euthydem Imperitiae signum maius est dissentire a sapientibus. De mendacio. Imperitia est habere falsam opinionem & de rebus quantiuis pretii fallum esse. In Protag. Imperitia nihil aliud est quam cum homo sciat iucundum bonum esse & sciens alia meliora non esse, illa facit, cum meliora facere possit, neque inferiorem seipso esse, & si superiorem seipso nihil aliud quam sapientia ibid. Imperitiam suam vnusquisque sapientiam putat: unde cum nihil, vita dicam, sciamus, omnia nos scire putamus; quum autem aliis facere non permitramus quae ipsi nescimus, ipsi facientes peccare cogimur: quapropter nimium sua maiorem quemus hominem fugere oportet. idem. Solent homines imperiti erga hos quorum opera indigent mansuetudine vti, vel si longo sint intervallo inferiores: aliis vero aditu se difficiles praeberere, quorum ministerio non opus habent. Eracop. de bello Gath. lib. 1.

APHORISMATA.

Socrates, intuitus adolescentulum dicitur ac imperitum: En, inquit, aureum mancipium. Job. serm. 4. Idem. Vt Proteus formam, ita imperitus (inquit) animum vbiq; mutat & variat. Eod. serm. Idem dicebat imperitos in rebus errare, quemadmodum peregrini in viis. Eod. serm.

ADAGIA.

Dulce bellam inexpertis. Xenoph. in rege atheniensis. Vegerius de re militari lib. 3. c. 12. Nec confidas, inquit, satis, si tyro praesulum concupiscat: inesperto enim dulcis est pugna. Dicitur adagium, multa esse, quae quantum discriminis ac malorum habeant, non intelligas, nisi facto periculo. Pedum via est via. ras non videtur cydus. De negotio, cuius aliquando periculum feceris. Operarii. Marc. Tullius li. 1. de Oratore primo, non absq; prouerbii specie operarios appellat, qui extra philosophiae cognitionem causas agunt. Transferrunt potest ad concionatores, qui quod parum exercent, sunt in sacris literis, & coeclitaneis discant: quod apud populum multa clamore, multaque corporis iactatione detinent. Atque qui in templis ingenti boati canunt intellectus: non concionatores, sed operarii, non cantores, sed operarii.

FABULA.

Mus. Mus natus & educatus intra ciuitam referat nucibus, forte delatus in paumentum, dum in suam domunculam redire properat & circum illam assultat, attingit hunc odor suauissimus ciborum, qui essent in propinquo de reliquis agitator conuuii repositi, quibus gustatis: Haec, inquit, et video, iucundior vira futura est illa, quam intra ciuitam vixi. Fabula imperitos notat, qui nunquam suum oppidulum egressi, illius vitam & mores optimos, & laudatissimos edicunt. Vide, Ars, Scientia.

Impetus.

PHILOSOPHICAE SENTENTIAE.

Impetus alius in corpus fit, eorum qui praesunt: alius in imperium. lib. 5. de Republ. c. 16. Alii impetus contempcione sunt, quemadmodum fecit in Sardana palum quidam, cum cum inter mulieres manentem animaduertisset, si modo fabulis credendum est. ibid. Contemptio eos potissimum ad impetus faciendos impellit, qui auctura audaces, laude & gloria rerum bellicarum valere apud eos.

qui soli imperant. Fortitudo enim vi freta, audacior traq; sperantes se facile superiores fore, imperant publicas. 10.

Cum cause duae sint, quae homines ad imperant rannos impellant, odium & contemptio: aliter rannis ineffe debet. odium: ex contemptu autem euersiones. ibid.

Acres impetus cunctatione languescunt, aut tantur. Tacit. Annal. 1. 12.

Grauiissima bella, quae initio vehementes repugnantes habent, prudenti aduersariorum cunctatione in spacio elanguescunt. P. Iouius hist. 1. 17.

EXEMPLA BIBLICA.

Impetus Heroici exempla: In Samone, iudice. In muel. 11. v. 6. 7. c. Ionata & armigero eius. In 50. Amalia. 1. Paral. 11. 18. Zacharia. 1. Paral. 24. 20.

EMBLEMA.

Inanis impetus.

Emblema cixiv. And. Alciati.

Lumarem noctu, et speculum, cuius in speculo Seg. Sidem, alium credit esse caecum. Et latrat: sed frustra agitur: conuulsa uocis. Et peragit curus surda Diana, iouis.

Impietas, Impii.

DEFINITIO ET ETYMOLOGIA.

Impietas, scelus, iniustitia aduersus Deum, parentes, Amicos. Graec. ἀδύμιος, ἀδικία, ἀνομία. Hebr. אַבְרָתָא, improbitas, P. 48. 20. 1. Sam. 24. 14. Ex. 21. 17. n. 5. Et 13. 6. Et Reschabbarh. 2. Chron. 24. 7. a verbo abusus, fuit improbus fuit. Cognationem habet cum motus est. Nam impii subito conuocantur & dum arque illorum animi semper trepidant, auxillios. Pax impiis. Et cum Hushbar, diues fuit. Impii cum opes quibus confidunt.

Impietas uero alia est in Deum, nempe Athetia: impuritas: Alia in patriam & parentes, quae ingrati delectio, irreuerentia dicitur: alia in amicos, cuius natura varia sunt: ad ingratiudinem & iniustitiam in genere specie vitia, quae sanctiones posterioris tabulae designata referenda.

BIBLICI LOC.

Impietas abneganda est. Tit. 2. 11. omnes homines tnta sunt impii & filii ire. Eph. 2. 3. tunc impietate tur Deus, cum homines Christi sui cognitione regantur. & Christus pro impiis mortuus. 5. 6.

Impii in manu Dei sunt, 2. Reg. 19. 34. Impii in Proverb. 29. 28. Impii Satanæ instrumenta. 2. Cor. 6. 15. Thef. 2. 18. quo pane uescantur, Proverb. 4. 5. 7. Matth. 23. 8. 41.

Impii conferuntur ad alterum argento. Ierem. 6. 30. P. sal. 22. 9. 13. 17. Esa. 56. 8. 10. Matth. 7. 26. Certe in Flammæ montes comburentur, P. sal. 83. 2. 11. Ierem. 23. 9. 20. Et 68. 2. Esa. 14. 9. 31. Et 65. 5. Ierem. 2. Reg. 19. 34. 8. Esa. 37. 27. Leonibus & leonibus, Job 4. 20. 11. P. sal. 38. 7. 2. Tim. 4. 17. Lupis, 4. Esa. 58. 1. 2. 5. 6. Exech. 22. 3. 10. 19. Mari feruenti, Esa. 57. 8. 20. myrice feruenti, Esa. 57. 18. 19. Porcis, Matth. 7. 6. 1. 9. 4. Et 18. 9. 43. Et 55. 8. 5. Esa. 47. 14. Ierem. 13. 24. 1. 9. 10. Rota, P. sal. 83. 2. 14. 5. Sam. 22. 6. Sepulchra malæ, Hebr. 6. 8. Tauris, P. sal. 22. 2. 13. Esa. 34. 7. Ier. 51. 2. Matth. 13. 28. 38.

Impii Deo abominabiles. Exod. 23. 8. 7. P. sal. 10. 6. 1. 34. 17. Et 94. 20. Et 119. 118. Prou. 17. 15. a salute. Ierem. 17. 1. 119. 155. Esa. 3. 10. admonendi & serio arguendi, Prou. 17. 1. 4. Ierem. 2. 4. Exech. 3. 17. Et 33. 1. 9. 1. 1. Exicio destinati, Job 21. 23. 2. Sam. 23. 6. Prou. 1. 24. 2. 2. Zach. 11. 5. Ro. 9. 22. a Satana excecata. 2. Cor. 4. 4. quosdam. Et 1. 39. 4. 21. 22. Prou. 29. 27. appellantur filii Diaboli. Ierem. 2. 8. 4. 4. 1. Ioan. 3. 8. filii dissentiae & conuulsaes. Eph. 2. 2. Col. 3. 6. in speciem felices & beati. P. sal. 73. 3. Hostes Dei. 47. 10. Et 83. Et 89. 7. Christo ignoti, Matth. 7. 23. 29.

iii.

...Satana. 2. Tim. 2.25. non imitandi. Prover. 23.17. ... Inexcutabili. ...

Tyrii. Ezchiel. 26. 1. Sacerdotes & Magiftratus templi. Marc. 14.11. ... Impiorum ignominia. Jerem. 13.26. ... Impiorum interitus. ...

... Tyrii. Ezchiel. 26. 1. Sacerdotes & Magiftratus templi. Marc. 14.11. ... Impiorum interitus. ...

... Tyrii. Ezchiel. 26. 1. Sacerdotes & Magiftratus templi. Marc. 14.11. ... Impiorum interitus. ...

iii.

... Satana. 2. Tim. 2.25. non imitandi. Prover. 23.17. ... Inexcutabili. ...

Tyrii. Ezchiel. 26. 1. Sacerdotes & Magiftratus templi. Marc. 14.11. ... Impiorum ignominia. Jerem. 13.26. ...

... Tyrii. Ezchiel. 26. 1. Sacerdotes & Magiftratus templi. Marc. 14.11. ... Impiorum interitus. ...

... Tyrii. Ezchiel. 26. 1. Sacerdotes & Magiftratus templi. Marc. 14.11. ... Impiorum interitus. ...

Offe. 12. 1. Amos 6. 1. Zac. 9. 5. 146. 4. 2. Impiorum superbia. Ps. 73. 6. & 74. 22. & 83. 18. Supplicium æternum. Matth. 3. 12. & 8. 12. & 13. 42. & 24. 51. & 25. 30. 41. 2. Th. 1. 9. Iudæ 9. 7. Apoc. 14. 10.

Impiorum thesaurus inutilis. Prou. 10. 2. Matth. 16. 26. Luc. 9. 35. Iac. 5. 3. Vanitas. Eja. 37. 27. & 50. 9. Vix fugiendæ. Prou. 3. 31. & 4. 14. tenebre osæ. 9. 19. Violentia. Ps. 94. 5. & c. Vita breues. 15. 32. Job. Ps. 55. 2. 4 & 109. 8. Eccl. 8. 13.

Impiorum voces blasphemæ. Job. 21. 14. & 22. 13. Ps. 2. 12. 22. 42. 64. 73. 78. 79. 83. 94. 115. Prou. 30. 20. Eja. 5. 10. 14. 22. 28. 29. 30. 36. 37. 41. 47. 51. 56. 66. cap. 1. Jerem. 2. 5. 6. 8. 11. 12. 14. 17. 18. 20. 21. 22. 23. 44. 48. 50. cap. 1. Thren. 2. 16. Ezechiel. 8. 9. 11. 12. 18. 25. 28. 29. 35. 36. cap. 1. Ose. 12. 8. Joel. 12. 17. Amos 2. 14. & 4. 1. & 6. 13. & 7. 16. & 8. 14. & 9. 10. Mich. 2. 11 & 4. 11. & 7. 10. Soph. 1. 12. & 2. 15. Malac. 2. 17. & 3. 14. Matth. 3. 9. & 15. 5. 1. Cor. 15. 32. Apoc. 13. 17. Qui plura de Impietate & impiis cupit, magnas SS. Bibliorum Concordantias percurrat.

¶ SENTENTIAE BIBLICAE.

Impii Deum contemnunt. Qui dixerunt Deo, recede a nobis, scientiam viarum tuarum nolumus. Quid omnipotens, vt feruamus ei? & quid nobis proderit, si orauerimus illum? Job. 21.

Inciuit impii ambulans. Ps. 141. Impius facit opus instabile: semianti autem iustitiam merces fidelis. Prou. 11.

Abominatio est Domino via impii. 15.

Longe est Dominus ab impiis. sibi.

Impius cum in profundum venerit peccatorum, contemnit, sed sequitur eum ignominia & opprobrium. 18.

Est & alia vanitas, quæ fit super terram: Sunt iusti, quibus mala proueniunt, quasi opera agerint impiorum: & sunt impii, qui ita fecerunt, quasi opera iustorum habere: sed & hoc vanissimum iudico. Eccl. 8.

Similiter autem odio sunt Deo impius & impietas eius. ca. 14. Ecce vos confiditis vobis in sermonibus mendacii, qui non proderunt vobis, furari, occidere, adulterari iurare mendaciter, libare Baalim, ire post Deos alienos quasi ignoratis. Et venistis & stentis coram me in domo hac, in qua inuocatum est nomen meum & dixistis: Liberaui fumus, eo quod fecerimus omnes abominationes istas. Ier. 7.

Proximum opprimunt: Cunctis diebus suis superbit impius, & numerus annorum in incertus est tyrannidis eius. Job. 15.

Os impiorum operit iniquitas. Prou. 10. Verba impiorum infundantur sanguini: os iustorum liberabit eos. 12.

Anima viri desiderat impii malum, non miserebitur proximo suo. 21.

Fons turbatus pede, & vena corrupta, iustus cadens coram impio. 25.

Cor iniqui inquit mala: cor autem rectum inquit scientiã. 27.

Viri mali non cogitent iudicium: qui autem iniquum Dominum, animaduertunt omnia. 28.

In exultatione iustorum multa gloria: regnantibus impiis ruina hominum. sibi.

Cum fur exierit impii, abscondentur homines: cum illi perierint, multiplicabuntur iusti. sibi.

In multiplicatione iustorum lætabitur vulgus: cum impii sumperint principatum, gemet populus. 39.

In multiplicatione impiorum multiplicabuntur scelera, & iusti ruinas eorum videbunt. sibi.

Impii autem quasi mare feruens quod quiescere non potest. Ps. 57. Non est pax impiis, dicit Dominus omnipotens. sibi.

Opera eorum inutilia, & opus iniquitatis in manibus eorum, sedes eorum ad malum currunt, & festinant, vt effundant sanguinem innocentem. 59.

Seipos perdunt. Et si impius fuerit, ve mihi est: & si iustus, non leuabo caput, faturatus afflictione & miseria. Job. 10.

Quia in diem perditionis seruat impius, & ad diem furoris ducetur. 12.

Iniquitates suæ capient impium, & funibus peccatorum suorum confringetur. Ipse morietur, quia non habuit disciplinam, & in multitudine stultitiæ suæ decipietur. Prou. 5.

Annii impiorum breuiabuntur. In impietate sua corruet impius. 11.

In malitia sua repletur impius: sperata autem iustus in morte sua. 14.

Ne impie agas mulum, & noli esse stultus, ne moriaris in tempore non tuo. Eccl. 7.

Impii secundum quæ cogitauerunt, correptionem habebunt, quia neglexerunt iustum, & a Domino recesserunt. Sap. 3.

Talia dixerunt in inferno hi, qui peccauerunt: quonia spes impii tanquam lanugo est, quæ a vento tollitur: tanquam spuma gracilis, quæ a procella dispergitur: & tanquam fumus qui a vento diffusus est: & tanquam memoria hoipitiã ynus diei prætereant. 5.

Impietas liberorū erga parentes, & cetera, habet in domo & regno citi ingratius filius Abilam. Tunc quini, per cadaver interiecti palis carpitur. Tunc nonnulli, præsertim Romani, erga matres, fratres, filios pii apparent. Est & irreligiosa impiã: obediencia Deum, de qua Christus, Matth. 10. 37. Qui amat patrem aut filium aut matrem, non est me dignus.

¶ POETICAE SENTENTIAE.

Antholog. Sacra Iacob Billii. Quam vana sit omnis impii prosperitas.

Vidi ego, qui latro rerum successibus verens, Tollebat tumidum stultus ad alta caput.

Immemor atq; Dei, pro suis, rebusq; fecundis, Ebrius, at heres despiciebat qui.

O leuis hominum mens: o pectus acautum, Quam nihil est, magni, quicquid hic videris.

Vix ego traxeram cum primum in arces, Cum factis Sidi hinc iam perisui, sui.

Quid de his sentendum sit, qui impie, celerate viuunt.

In vitis animam quisquis sine fronte voluit, Omnibus & latum carpere gaudet iter.

Hic si iudicium extremum se credere dicit, Credeat tu fugias, verba dat illi tris.

Qui quis eum credit, meruit: qui namq; iudicis a heresi cogit, abique metuit.

Quod se rursus dicit, sui et quieti meti, Verba dat hic sterni, qui metit, ille cont.

In eos qui animæ studium negligunt, Vt sit ager melior, melior domus optima tris.

Vt peccus, sit melior bos sit, equusque melior, Quod non ex animo, quid non capis ipse labori.

Quantus in his studiis iudor abire facit, Omiser, o Phrygio demenior atq; Chloris.

Que tibi supplicii crux satis vlla ferat, Qui cum nil studeat, ut sua sint meliora, nescit.

Vt melior suis, nil tamen ipse facit, Impios antequam penas luanit, nulli tamen fidem adhibere.

Sape parente satum Lamech, vobis condere ait, Pessifero: homines admanus feret.

Attamen id frustra natus, omnia verba manna, Ridebatque graues genis scelerata manas.

Quem Sodomus cum Loth generos exire iubere, Instat eis ludi verba inueniunt etiam.

Sclerice hic mundi mos est, nil credere, donec, Admissum aeterna crimine inque latet.

Impium, cum a Deo puniunt, perire tamen non autem peccatum suum flet.

Cum gravis exercet iustum fortuna, non autem Prædicat, atque proclamat, non ab utroque.

Impius ut contra, scelerum iustis summa pernam, Supplicis, in patris non nisi damnae genus.

Qui me reperiet, Cain sui verba tremens, Confisium certe me dabit ille neci.

O nocendum hominem, mentem qui cadit neci, Fratrem, tantum carne perire timet.

De impiorum cœcitate in agnoscendis poena, Exiguus liquido volitantes at heres manas, Emittis hanc agere lanuam sana cadere.

Infirmi at nequeunt oculi spectare manas, Corpora, quæ agere maxima quoque manas.

Sic quoque, cum sana est, etiam tecum sume quoque, Mens hominis, ne dum crimina sua videret.

Debilis at, leuis que gravis, Sitis qui laborat, Cervare vix etiam crimina manas, p. 10.

Iuuen. Sat. 5. Sunt qui in fortuna nam casibus omnia possunt, Et nullo credunt mandant rectore moueri.

Naturæ volente Sices, Et iusti & cetera, Atq; ideo inceptis quæcunque ab arat tangere.

Est alius metuens ne crimine pena sequatur, Hac putat esse Deo, & pietas, atque etiam.

Decernat quor cumque volet de corpore vixisse, Ipsis, & si ato feriat mea lumina, sibi.

Virg. lib. 6. Nec partem posse sui, quæ maxima rursus, Quisque ob adulterum casus quæ arma ferat.

Impia nec veriti damnorum, fallere decem, Incubi pernam expectant, ne quare decem.

Quam pernam aut quæ forma rursus, formamque, Saxum ingens soluant, alit adij, quæ rursus.

Districte pendens, fides æternæque, fides, Insalubris Thelem.

PC

P

Thaues, seruus Hierosolymitanus demoni sese manciparat da-
chirographo, idq; consilio magorum: vt saltem heri sui filia po-
tetur. At tandem precibus Basilii, & conuersus est, & chirogra-
phum datum demonibus recepit, in publico Ecclesie consensu.

Memorable est illud Aegyptiorum documentum, quo illi sce-
pti a regia in summa parte Ciconia capitis insignita faciebant,
fluitatis equi singulis in inum appensis, ex co innuere volentes am-
plexandam, colendam, suscipiendamq; esse pietatem, gratumque
animum ingrato praefendum. Impietatem vero cuius hieroglyphi-
cium est Hippopotamus, pessundandam. Amphibium enim ani-
mal hoc, patrem lolet de matris coitu, quem affectat, male multat.

HIEROGLYPHICA.

Septem piscis etiam importunitatis est hieroglyphicum, quod tamen
symbolum Plutarchus libro de educatione, ita interpretatur, vt
subostendere dicat, commercium cum improbis non habendum:
eos scilicet qui a virtute ad turpitudinem se recipiant fugiendos,
Nam & apud Romanos nigrum vel atrum pro moribus perniciosis
ac infamis accipitur, hunc illud vulgatum: Hic niger est, hunc tu.

Anser in yaticinis & eorum altarum elogiis importunitatem qua-
dam praefere videtur, hinc Homerus in somnii praelatione,
procos per Anseres innuit, eiusq; inauspicata garrulitas, & a Vergi-
lio & a Propertio quibusdam vitiis data est.

FABVLA.

De Apollinis tentatore.

Tentaurus Apollinem, deorum quidam contemptor & calli-
dus, per sacerdotem fauidicam illius, in templum venit Dei, vbi o-
mnia pro ritu superstitionis illius apparta essent, occultatum ma-
nu sua passerculum continens, cumq; ante cortinam, quem rōfō-
de Græci vocant, astutiffet, sciscitatus est, vinceret ne an mortu-
um esset, quicquid in manu teneret, ratus se facile in vtramq; par-
tem datum responsum referaturū esse. Tum vates de numinis in-
finitū hac fertur cecinisse.

Quicquid id est, rectum tua quod nunc dexter a celat,
Vel vixit vel iam mortuus, noster rōfō, videbunt,
Alterutrum in proloco oculi, sed te penes huius
Arbitrium facti est, Et ad hoc mens nostra recurrit.

Discendum hoc est: In rebus diuinis maxime, sed & erga sapien-
tes non fere quicquam valere si audes & astutias improborum.

Vide, Tit. Importunitas, Malitia.

Importunitas.

DEFINITIO ET ETYMOLOG.

Importunitas siue intempesiuitas, Græc. ἀναπληρωσις, & ἀναγοσις,
& ἀναγοσις, importunitas dicitur. Est autem importunitas euagatio men-
tis ad illicite, secundum quod in arce mentis residet, volentis ad
diuersa se diffundere. B. Thom. secund. Secunda, q. 35, art. 4.

Importunitas qui portu, i. quiete caret, semper fluctuans, cui nul-
la in re pax, & qui alios inquietat.

Eruditi viri ἀναγοσις temporis infscientiam appellant. Si quis ad
importunitatem referat, intellegit importunum hominem tem-
pus opportunum ignorare, adeoque extra tempus omnia dicere &
facere.

Importunitas, seu intempesiuitas est congressio molestia iis qui-
buscum congregariis. Homo autem ἀναγοσις id est, qui ad amicū
occupatum accedens, velit se communicata cum illo deliberare,
qui que ad amicam suam febri laborantem veniat conuersum. So-
let etiam eum, qui iam ante fuerit ex ipsonū condemnatus adire,
rogans vt pro fe quoque intercedere velit, & ad dicendum testimo-
nium tunc venit quum res est iudicata: ad nuptias autem vocatus,
In mulierum genus inuehitur. Eos qui è longinquo itinere modo
aduenerint, ad deambulandum secum inuitat: re iam vendita em-
ptorem secum adducit, qui pluis sit empturus. Sepe etiam è me-
dio hominum sibi assidentium fugit, vt rem illis ortus à capite ex-
ponat, quam omnes iam audiuerint ac perorint: & que nollet
quidem aliquis, sed denegare tamen erubescit, ad illa curanda
promptus est. Ad eos qui sacra faciunt & illas concelebrant, ac-
cedit, vt aliquam inde partem auferat. Quod si praesente eo famulus
cædatur, sibi quoque puerum aliquando fuisse narrabit, qui sibi li-
liter virgis cæsus se suspenderit. Idem captus a biter, quos litigan-
tes, quorum vterque rem transigi optat: inter fe committet. Deni-
que salaturus focum manu prendit, qui nondum sibi vno ma-
didus, Theoph. in characterb. abicū, & ἀναγοσις.

EE

Importu-

Cum deo dicitur.
Quia dicitur in qum his sermo fuerit Sango iactata de quorū
...
Quia dicitur in qum his sermo fuerit Sango iactata de quorū
...
Quia dicitur in qum his sermo fuerit Sango iactata de quorū
...

Deo via referat
munere potest
quo in aliam
rationibus...

Quia dicitur in qum his sermo fuerit Sango iactata de quorū
...
Quia dicitur in qum his sermo fuerit Sango iactata de quorū
...
Quia dicitur in qum his sermo fuerit Sango iactata de quorū
...

Quia dicitur in qum his sermo fuerit Sango iactata de quorū
...
Quia dicitur in qum his sermo fuerit Sango iactata de quorū
...
Quia dicitur in qum his sermo fuerit Sango iactata de quorū
...

Quia dicitur in qum his sermo fuerit Sango iactata de quorū
...
Quia dicitur in qum his sermo fuerit Sango iactata de quorū
...
Quia dicitur in qum his sermo fuerit Sango iactata de quorū
...

Quia dicitur in qum his sermo fuerit Sango iactata de quorū
...
Quia dicitur in qum his sermo fuerit Sango iactata de quorū
...
Quia dicitur in qum his sermo fuerit Sango iactata de quorū
...

Quia dicitur in qum his sermo fuerit Sango iactata de quorū
...
Quia dicitur in qum his sermo fuerit Sango iactata de quorū
...
Quia dicitur in qum his sermo fuerit Sango iactata de quorū
...

Quia dicitur in qum his sermo fuerit Sango iactata de quorū
...
Quia dicitur in qum his sermo fuerit Sango iactata de quorū
...
Quia dicitur in qum his sermo fuerit Sango iactata de quorū
...

Quia dicitur in qum his sermo fuerit Sango iactata de quorū
...
Quia dicitur in qum his sermo fuerit Sango iactata de quorū
...
Quia dicitur in qum his sermo fuerit Sango iactata de quorū
...

Quia dicitur in qum his sermo fuerit Sango iactata de quorū
...
Quia dicitur in qum his sermo fuerit Sango iactata de quorū
...
Quia dicitur in qum his sermo fuerit Sango iactata de quorū
...

Quia dicitur in qum his sermo fuerit Sango iactata de quorū
...
Quia dicitur in qum his sermo fuerit Sango iactata de quorū
...
Quia dicitur in qum his sermo fuerit Sango iactata de quorū
...

Quia dicitur in qum his sermo fuerit Sango iactata de quorū
...
Quia dicitur in qum his sermo fuerit Sango iactata de quorū
...
Quia dicitur in qum his sermo fuerit Sango iactata de quorū
...

Quia dicitur in qum his sermo fuerit Sango iactata de quorū
...
Quia dicitur in qum his sermo fuerit Sango iactata de quorū
...
Quia dicitur in qum his sermo fuerit Sango iactata de quorū
...

Quia dicitur in qum his sermo fuerit Sango iactata de quorū
...
Quia dicitur in qum his sermo fuerit Sango iactata de quorū
...
Quia dicitur in qum his sermo fuerit Sango iactata de quorū
...

Importunitatis hieroglyphicon musca, apud Pierium, Lib. 26. ubi multa obseruata digna.

Importunum esse, & importune fieri, quæ sunt fiunt prater rationem loci seu temporis, seu personarum. Virgil. *Importunusq; volucres signa dabant*. Præterea importunum hominem dicimus, procacem molestumque, à quo importunitas dicta est. Sic opportunum contra dicimus, siue opportune accedere, quod pro desiderio nostro accidit, à quo fit opportunitas, quod commoditatem significat. Scribiturque per duplex pp. Nec venit ab opus, sed ob & portus, quod nauigantibus maxime vtiles optabileq; portus sint.

¶ LOCI BIBLIC.

Importunitas sæpe obinet quod amicitia extorquere non potest. Luc. 21. 8. Importunitatis *Exempla*: filii prophetarum, 2. Reg. 3. & 16. 17. vicinus, Luc. 11. 8. Vidua, 18. 5.

Impossibilitas.

¶ POETICAR SENTENTIAS.

Plaut. Most.

Vna opera ebor atramento candescere possulas.
Virg. Ecol. 1.

*Ante leues ergo passentur in at hero cernis,
Et freta destruent nudos in litore pisces.*
*Aut Araram Parthius bibet, aut Germania Tigrim,
Quam nostro illius labatur pectore vultus.*
Ouid. in Ibin.

*Desinet esse prius contrarium ignibus humor,
Iunctaq; cum luna lumina Solis erunt.*
*Par sit, eadem calis Zephyros emitet, & Euros,
Et reptilus gelido stabit ab axe Notus.*
Ibidem.

*Et ver autumno, bruma miscabitur æstas,
Atq; eadem regio, vestier & ortus erit.*
*Quam mihi sit recum, positus, qua sumptimus, armis
Gratia, commisit improbe rupta tuis:*
*Quam dolor hic Inquam spacio euanescere possit,
Leniat aut odium tempus, & hora meum.*
*Pax erit hac nobis, donec mihi vitæ manebit,
Cum pecore infirmo quæ solet esse lupi.*
Sen. Tycl. Act. 3.

*Amat Thyesten frater? arberas prius
Perfundat Axilos pontus & Siculis apax
Constitat æstus vnda, & Ionio seges
Matura pelago surgat, & lucem dabit
Nox atrox tervis: ante cum flammis aquæ,
Cum morte vitæ, cum mari ventus fidem,
Fædusq; iungent.*

Ouid. 2. Pont. 4.

*Longa dies citior brumali tempore, nōq;
Tardior hyberna solstitiatis erit:*
*Nec Babylon æstus, nec rigor a pontus habebit,
Caltbaq; Pæstantus vincet odore rosas.*
Quam tibi nostrarum veniant obliuia rerum.

Ouid. 1. Pont. 7.

*Nam prius incipient turres vitare columbe,
Antea feræ, pecudes gramina, merque aquas,
Quam male se prester veteri Gracinus amico.*

Ouid. 2. Pont. 7.

*Cynipha segetes citius numerabis aristas,
Ataq; quam multus floreat Hybla thymus.*
*Et quot aues motu nitantur in æra pennis,
Quotq; natent pisces aguore, certus eris:*
*Quam tibi nostrorum sit atatur summa laborum,
Quos ego sum terra, quot ego passus aqua.*

2. Pont. 11.

*Dominus ante mei veniunt obliuia nobis,
Pectore quam pietas sit tua pulsa meo.*
*Et prius hanc animam Nactus reddemus in auris,
Quam fiat meriti gratia vana tui.*
Petrus 5.

*Jambucam citius caloni aptaueris alto,
Olymp. Nemes. Eccl. 1.*
*Namq; prius siccis phocis nascitur in aruis,
Hirsutusq; fredo vivit leo, dulcia mella
Sudabant tæxi, confusus legibus anni,
Ante dabit flores autumnus, ver dabit Sidas,
Mæstem tristis hyems, æstas trahat obliuas,
Quam taceat Melibœæ tuas mea fistula laudes.*
Claud. Paneg. in Probum.

*Ante dabunt hyemes Nilum, per flumina dama
Errabunt, glaciæq; niger damnabitur Indus.*

*Ante Thyestæ iterum conterrita mensa
Intercisa diis refugos vertetur in ortos.*
Quam Probus a nostro possit discedere, fuit
Idem 1. Eutrop.

*Iam restitudo volat, proferi iam certamina
Prona petunt retro fluuii vada, Gadias vana
Armenis texere diem, iam frugibus agrum
Æquor & affuerim fluuii delphina Suda,*
*Iam cocchlet homines iunxit, & quidquam vana
Nutris, Iudæis quæ pingitur iuda velle.*

¶ PHILOSOPHICAR SENTENTIAS.

Impossibile eximpossibili sequi non potest. Prior. c. 10.

Impossibile est id quod in omni necessaria consequentia quoq; consequens esse necesse est. idem ibid.

Impossibile non accidit nisi cum aliquid dicitur esse re simul secundum totum: secundum partem autem possibile. Averro. Physic. res. 8.

Impossibile non sequitur eximpossibili sed necesse ex qua sequitur impossibile est impossibile. id est de causa entis, & impossibile in respectu agentis quoniam causa patiens impossibile, id est possibile impossibile.

Impossibilitas ad rem omnino fugi aspectum vero ad rem multum accidit ac esse rei. idem 7. Metaphysic.

¶ ADAGIA.

Prius ouem lupus ducat vxorem, qm̄ nō adies qm̄
stoph.

De his, inter quos infamabile dicitur est. Confutatio
Herat. Sed prius. Apulis.

Ingentur capra lupis.
Prius duo Echini amicitiam inuent, qm̄ dū dū
Dois, o m̄i voca pasalos, o d' ou xagos.

De iis qui moribus actusque sunt inter se differant.

Et stetit aliquando inter eos necessitudinem caritatis.
Prius locuta bouem pariet.

M. Farro de lingua Latina lib. 3. refert ex Ennio
Atque prius pariet locusta lucas.
Nam lucus antequam boues appellabatur ab magistrato
Mare prius vixem tulenti. rō pasalos ager per vana
De iis quæ nullo pacto fieri possunt. Nam fastidiosus
ejusma. Diogen.

Prius testudo leporem præteruertit, qm̄ prius
pætoy d' aritrod a.

De re neutriquam versimili. Diogen.

Sursum verius sacrorum fluminum sequitur fons
m̄i isq; m̄i xagos pasalos. Euripid.

Proverbiales allegoria, quæ quippiam præcipiunt
mus, legitur magis verum Sices inuenti.
Fontes ipsi litiunt.

Ironia proverbia in eo, qui patitur ab aliis, quæ
abundat domi. Cic.

Citius in nau cadens à ligno excedit, qm̄ in
vân Alquæroo d' d'.

Hyperbole proverbia quæ tantum vbi que capere
Si quæcunque te veritas occurrat, quæ quærit.

Aquilam testudo vincit, à Mexico vana
mus, legitur magis verum Sices inuenti.

Accipi potest per Ironiam aut simpliciter. Sicut quæ
arte vicit. Et quod veribus non potest, qm̄ dicitur
Terra volat. & 23 vana.

De re vehementer absona, quæque nullo pacto fieri
et qm̄ dicitur.

Citius elaphantem iud alia cales. Sicut a iud
xep vana.

De iis, quæ dissimulari nullo pacto possunt, quæ
prodant animi morbum.

Ab Alino laham.

De iis, qui stulte querunt ea, quæ non suam sunt.

Simul iorbere & filare difficile. Plaut.

Hinc affinis videtur: Nemo potest doctus dicitur
mo potest Deo seruire & Mammona. Item, dicitur
tore & amico non potes eodem vti.

Sine pennis volare haud facile est.

Locum habet, cum deesse significamus admodum
negotium per agi non possit. Plaut. in Pœnula.

Impossibilia captas, ad octra d' d'.

In eum, qui molitur quod efficere non quærit,
hunc esse sensum: ne quis reitet: natus a iud vana.

Scarabeus citius laetet mel.

Ad rati ad vna'ti classem pertinent, quæ res sunt
Pallada.

Sicut loquor vana et vana neri ager vana vana
Melittus fuerit Scarabæus & Sicut cales la.

facilem fraudibus colas. ad quodlibet genus...
Pretium in meum ab illis, quod fieri nullo pacto possit.
In equum efficiat, ut recte ingrediat. cancri. s. s. v. v. v.

Impostor.
DEFINITIO ET ETYMOLOG.
Impostor dicitur deceptor & qui fallunt praestigis quibusdam.

Imprecatio.
DEFINITIO.
Imprecatio dicitur deus, quod per gratiam...
Imprecatio dicitur deus, quod per gratiam...

adulatores vocamus. E simili metapborat tracta ab equis omnibus qui
ferocientibus equis plausu manus adblanduntur. Den. Bantzen
Streichen.

Impotentia.

SENTENTIAE PHILOSOPH.

Impotens quae mala sunt mala ille quidem esse novit: sed ageas
victus & debilitatus obiecta specie voluptatis. Lib. 7. Ethic. c. 1.

Impotentia alia ex temeritate alia ex imbecillitate gignitur. Alii
enim consilio capto non servunt, neque tenent id quod statuerunt.

Imprecatio.

LOCI BIBLICI.

Imprecatio, Deuotio. Dixit. Graec. βλάττω. Imprecor est mali
quippiam in alienum caput praecari. Hebr. ארר, malum dixit, execratus.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

14. Gal. 5. 12. Sic imprecantur mala Noe, Gen. 9. v. 24. 25. Sacerdotes, Num. 5. v. 20. 21. 22. Moyses, 16. 15. Angelus, Iud. 5. 23. Debora & Barac, v. 3. Samfon, 16. 38. Dauid, 1. Sam. 24. 4. 12. 13. Ieremias, Ierem. 10. v. 11. 21. 17. & v. 18. v. 18. v. 19. 20. 21. & 50. v. 20. 45. Christus etiam imprecatur mala Iudae proditori & synagoga Iudaicae, Psalm. 107. v. 6. 7. 8. 9. 10. 11. & c. Paulus, Gal. 5. 12. 2. Tim. 4. v. 14. 15. Petrus, Act. 8. 20. Angelus, Apoc. 8. 6. Quinctiam sibi ipsi imprecati sunt mal Propheetae, & nonnulli alii, sed cum conditione Exempla: Moyses, Exod. 32. 31. 32. Num. 11. & 13. 14. 15. Elias, 1. Reg. 19. 4. Daniel, 1. Paral. 21. 17. Psalm. 7. v. 4. 5. 6. Iob, Iob. 6. v. 8. 9. 10. Ieremias, Ierem. 20. & 14. 15. 16. 17. 18. Ionas, Iam. 4. v. 9. Tobias senior, Tob. 3. v. 6. Paul. Rom. 9. 3. Imprecationes piis vitandae, 2. Tim. 4. v. 14.

esse detrimento: Quicumq; vero laborum mali socium autem plus aliis vehementer impendit, idem est probas duces praestant, Xenoph. lib. 2. Cyropedia. Impropria & inexcusabilis res est improbitas, Menand. lib. 3.

Timenda res est improbitas, ac suomet testimonium & arguente conscientia nihil boni expectat, idem est. Improbiorum vitam breuem fore dicimus, Propter tem secuti, qui viros sanguinarios & dolosos ad deum suorum peruenturos esse negat, idem ibid. lib. 3.

Improbi homines nec in prospera quidem, nec in fortuna suos immutare mores sat possunt: quos tametsi quid patiuntur oculere solent, & c. P. Prop. de lib. 3.

Improbitas. Improbis.

¶ DEFINITIO ET ETYMOLOG.

Improbitas, Scelus, impietas, malitia, peruersitas, prauiditas. Graec. *μωχερία, φαρμακία*. Hebr. *Hemel*. Improbitas, iniustitia: *Hauah bouel*, improbus, iniustus, a verbo *Hauil*, perdit egit, improbe fecit, vide *Psalm. 71. 4. Iob. 16. 11. & 18. 21. Esai. 26. 10.* Praeterea improbitas alia voce designatur, nempe *Kohid*, id est, leuitas: *Ierem. 3. 9.* & verbo *Katal*, Leuis fit: Nihil enim solidum & firmum in improbitate. *3. Reschabb & Kishabb*, improbitas, & *Raschabb*, improbus, a verbo *Hireschabb*, improbe fecit, in 3. conjugatione. Passim damnantur improbi, vide supra tit. Impii.

¶ PHILOSOPHICAE ET HISTORICAE SENTENTIAE.

Improbis eos perdit ad quoscunq; a cesserit, illarumq; facultates sibi applicare studet. *Iseras.*

Improbi fidem seruant, non quod libeat, sed quia fidem frangere sine clade non licet, *idem.*

Improbi cognatos negligunt, haereditatem eorum desiderant, *idem.*

Improbi non quem volunt, sed quem possunt defraudant, *idem.*

Sub tyrannis improbi honorantur ob scelera, *idem.*

Optabile esset frontibus improborum notas quasdam esse impressas, vt caueri possent, *idem.*

Si improbitatem animi seditionem & morbum appellauerimus, recte dicemus, *Plato in Sophista.*

Ad improbitatem profligandam ea iustitiae pars, quae in castigando versatur, apte est instituta, *idem ibid.*

Si amici desint, nullum maius est improbitatis argumentum, *idem epist. 7.*

Falsis voluptatibus improbi homines saepe numero exultant: prohi vero, veris, *idem in Philebo.*

Improbis insignis non ridetur, sed maiore quadam vi, quam risu, vulnerari vult, *Cicero de Oratore, lib. 2.*

Improbi sunt, qui pecunias contra leges cogunt: stulti, qui quod licere iudicatum est, praetermittunt, *idem, Act. 3. in Verrem.*

Plerumq; improborum facta primo suspicio insequitur, deinde sermo atq; fama, tum accusator, tum iudex, *idem in finib. bon. & mal.*

Homines improbitas, quamuis aspera sit, non vltq; adeo fera tamen omnino est & morosa, quin frequentibus beneficiis superata sese inuertat, *Dionis Syracusani dictum apud Plut.*

Improbiorum riuus, insanum vultus habitusq; demonstrat, *Seneca epist. 52.*

Improbi ad honores promoti, quo fuerint indigniores, hoc & negligentiores fiunt, imprudentiaque magis & audacia pleni, *Stob. serm. 41.*

Facile conciliat improbos morum similitudo, *Appian. l. 5. de bello civil.*

Cooperantes veterem disciplinam, haud minus principum vitia amant, quam olim virtutes verebantur, *Tacit. hist. 1. 1.*

Pessimus quisq; diffidentia praesentium mutationum pauens, aduersus publicum odium priuatae gratiam preparat: vnde nulla innocentiae cura, sed vitae impunitas, *idem eod. lib.*

Qui priuacim iudicia & leges metuunt, publico terrore timorem suum obumbrare conantur, *Thucyd. lib. 6.*

Hominem improbum non acculari tutius est quam absolui, *Liguius lib. 4. decad. 4.*

Nihil agunt improbi contra innocentes, *Lamp. in Heliogabal.*

Ad ea se cogi dicunt, quae vel sceleribus comparant, *Capitolin. in Macrimo.*

Improbis proficiens per praesentes voluptates, harum per-suasionibus vitur, vt nulli secum sentiant. At virtus ad arduum ducens, non est admodum potens ad subito inconstitute attrahendum ad se, praeteritum si alii sint qui contra ad decliue molleque adhorrentur. Quare si qui inertia atque laborum fuga impro- biores sunt, hos ego arbitror, veluti fucos, solum impensa sociis

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Seu Poetarum Graecorum & Latinorum dicta, lib. 3.

& improbis, Monesticha.

Hesiod.

Opum maiorem quam Sit rationem habentibus, Publius.

Malus est Socianus qui sua causa est bonus, Plautus.

Improbis qui beneficium scilicet sumerit, videtur, Publius.

Felix improbitas optimorum est calamitas, Sophocles.

Cum tibi iniurius, cur fortunam accideris, Ennius.

Pellitur e medio sapientia, qui geritur res, Terentius.

His nunc precium est, qui velle prauidantur, Publius.

Quae id est deterior dies, Simonides.

Nec ullus expers criminis, nec mortis est, Plautus.

Sine virtute argutum cuiem habes prope, Menand.

Odi improbum, qui frangi sermonem praefert, Idem.

Deformis esse malo, quam palcher imbrum, Plautus.

Pulcrum ornatum iurpes mores primo, Aeschylus.

Improbi fortunati invidiosus sunt, Petronius Arbit.

Quisquis inopi peccat, minor est reus, Horatius.

Virtus nemo sine nascitur, Perlius.

Auriculari asini quis non habet, Propertius.

Vnicuique dedit vitium natura creat, Menand.

Quicumq; nihil scit, ille vix peccat nihil, Sececa.

Mala est nocens, quicumq; non sponte est mala, Idem.

Mens impudicam facere, haud castus potest, Menand.

Peruertitur natura prauidi moribus, Idem.

Improbi fugae congressum, Idem.

Consortium improbi te reddet improbum, Idem.

Quis moribus bene vitare queat in malis, Ouid.

Arx sit, ubi a reneris crimen condiscitur, Publi.

Male facere qui vult, nisi quam non casum, Menand.

Improbis varias cogitationes velant, Pythagor.

Improbi viri est, imprudenter agere, Menand.

Inconsiderat a res improbitas, Antonius.

Turpe quod ausurus, se sine teste, Publius.

Legem nocens veretur, fortunam inuocans, Menand.

Non moliantur videri a improbi viri, Sececa.

Deus ille equitiam facit, cui venia est equi,

Publius.
Malum semper sua natura reficitur.
Idem.
Gravitas animi parva est, quem post facta pavore.
Menand.
Aulice monita non solent colla improbi.
Publ.
Malum ubi bonum se simulat, tunc est pejus.
Theognis.
Improbis animus ad extremum delegitur.
Sophocl.
Diana poma improbos celeviter opprimunt.
Menand.
Vaniq; mortuiq; plectitur improbus.
Aulonius.
Fides criminibus nullus erit diu.
Diogenian.
Merdebit vel capra nocentem.
Horat.
Culpam parva premit comes.
Publius.
Civis improbus in latra in perniciem cadunt.
Idem.
Innocens se damnat quo peccat die.
Incert.
Refert bonum exemplis pariter improbus.
Seneca.
Sapi in magis quam sceleris redierunt sum.
Menander.
Miser est improbus, felix licet.
Idem.
Lacrima malum meritis fugiat improbos.
Theognis.
Improbis ut portum periculosum fugio.
Poluxioris portarum sententias vide tit.
Malitia, Virtus, Vitiisitas.

ADAGIVM.
Multi mali, post hos Aegypti, &c.
Improbos, celebratos quidam deprehenduntur, qui socios
ad istas efficit.
Idem.
Improbis ad istum. Strabo lib. 10.
Maconmatis.
Improbis numismatis comma. in improbum & Sycophan-
tam pernotat in calidum.
Idem.
Improbis est vero vobis duplex, corruptus, qui aliud pra se fert, ali-
ud loquitur.
Improbis nequissimus.
Improbis in ceteris malis artibus superante dictum. Cicero
de officiis lib. 1.
Idem.
Improbis qui sycophanta & improbo calumniatore dictum.
Improbis autem alia in improbos adagia quae inter Eralmiana refe-
rentur. in Phryonidas alter, Ambrones, Ballio, Bergenses, Eury-
pides, Cappadocia, Bomolochos, Inexploratus, Diagoras, lupide-
mus, Ceterosque coetus. Aliteris, compendiana res im-
probis. Et inter Adagia sacra Musae moventes fecerunt reddunt
quod innotat. serum ferro conteritur. Achitophel alter, Fi-
lius prudentioris filius lucis, ludas non dormit.
SIMILITVDINES.
Improbis peccatum suum enuncians non celant. Esa. 3. 9.
Improbis in malis omnibus sibi ut Sodomae, & habitatores Ierusalem, ut
Isa. 18. 14.
Improbis Smerias discipulis suis offendendam eos qui bene-
dicunt, non est ita canendum. solius erat dicere, Ita canendum, ac
Improbis innotat in arbitratu bonos tibicines audituros, si
Improbis malorum quoque experimenta egissent: ita mihi vide-
bitur, ut impugiores fore vitaram spectatores, & amulos
Improbis nec peccatum & improbatum sumus rudes, Plut.
de Smerio.
Improbis amores, ex vulgi sententia, sunt deformes: ita turpia de-
formis improbum vita, Anonym.
Improbis occidit se tacet, & improbis idem est vanitas atque
Idem.
Vide Tit. Impietas, Maliginitas, Malitia, Virtus, Vitiisitas.

imprudens fecit. Vide Leuit. 4. 2. & 18. Num. 15. 28. Imprudentia ca-
luenda, Eph. 5. 17. & 1. Cor. 13. 11. Imprudens dicitur. Impru-
dencia autem sumitur tripliciter, scilicet negativae, privativae & con-
trariae. Prima non est peccatum, sed secunda est peccatum ratione
negligentiae: tertia vero secundum se est peccatum mortale, si sit
contra praecipuum Dei; aliter est peccatum veniale. Ex B. Thom.
secund. Secundae, q. art. 1.
Imprudencia est generale peccatum participativae non autem ef-
fentialis. Cuius sunt triplices partes, scilicet subiectiva, id est, mona-
stica, politica, & oeconomica: Potentiales, id est, praecipitatio seu tem-
eritas, inconsideratio, inconstancia & negligentia: Et integrales,
quae reducuntur ad potentiales. Ex B. Thom. secund. Secundae, q.
53. artic. 2.
Imprudencia, rationis est vitium, male vivendi causa. Aristot.
libel. de virtutibus.
Imprudencia est, iudicare pernerse de rebus, deliberare perpe-
ram, congregari inepte, uti necesse praesentibus bonis, in fallam adu-
ci opinionem, de his quae ad vitam sunt bona & honesta. Secatur au-
tem Imprudentiam, inscitia, incontinentia, rusticitas, obliuio.

PHILOSOPHICAE ET HISTORICAE SENTENTIAE.

Multi homines disputando de rebus hauri fecus quam animan-
tes brutae pugnano, solam sibi victoriam proponunt. Ut autem
nihil praeter utilitatem suam & altantium agatur, ac nesciam veritas
offendatur, eius veritas offendatur, eius rationem nullam ha-
bent. Euseb. apud Stob. serm. 4.
Imprudencia res omnino gravis est, ut quae res etiam per se faciles
onerosae efficiat, & inter alias uxorem quoque. Non paucis enim
intolerabiles fuerunt nuptiae: non quod sua culpa aut incaute natu-
ra talis sit cum uxore societas: sed quando ducimus quas non oportet
tebar, & ipsi quoque plane imprudentes sumus in vita, neq; instructi
ad ducendum ingeniam uxorem, cum vii veniunt difficilis ac in-
tolerabilis societas sit. Herocles de nuptiis apud Stob. serm. 65.
Cauendum id in primis est, ne rationum oiores cuadamus, quae-
admodum nonnulli hominum oiores fiunt. Nullum enim maius
quam hoc malum nobis accidere possit, videlicet si rationes odio
habuerimus. Plato in Phaedone.
E bonis mala nascuntur hominibus, si qui bona non recta ratio-
ne regere, neq; facile ferre noverunt. Democritus.
Qui corpus exercent & negligent animam, imprudenter agunt,
principem partem negligentes, ut subiectam & infimam excolant.
Plato in Chyro fonte.
Ad conuiuium inuicem praesentibus vitium, quod si quis iuberet
hospitem apponere sibi pices aut placentas, imprudens videretur.
At nos in mundo petimus a diis, quae non dant: cum multa inter-
im sint quae exhiberent. Epictetus.
Egreii vero scilicet sunt, qui sibi valde placent in rebus exter-
nis, neq; nostri arbitrii. Ut si quispiam dicat, Ego te melior sum &
possideo enim praedia, ut fame ciuciat, &c. Atqui equus equo
non dicit, melior te sum, multum enim pabuli habeo: aurumque
frenum & sellam piciam: sed quae te velocior sum. Si quidem omne
animal ex virtute & vitio sibi propriis melius detulisse iudicatus
idem.
Eos ne prudentes putas, qui facienda dicendaque cognoscunt?
Hos ipsos, Quos vero imprudentes arbitraris? Nonne qui neutrum
istorum sciunt? Ita sane. Igitur qui utrumque istorum ignorant, im-
prudentes sese produnt, dicendo faciendoque: ea quae non conueni-
t. Sic videtur, Plut. in Alcibiade.
Homines imprudentes tutissimum putant omnia metuere, ac
nemini conlidere, Plut. in Cleomene.
Virtutum qui superati sunt mentes nesciunt in iisdem periculis
sibi constare. Theop. lib. 2.
Non est prudentum neque generosorum hominum res alienas
fortitudine quaerere, & patri suas per ignauiam amitti. Dion. Halic.
libro 11.
Imprudencia solet plerumque calamitatem antecedere, Appian.
de bello Mithr.
Qui nihil ante prauidit imminente periculo trepidat, concu-
rat, cohortes disponit: haec tamen ipsa timide, adeo ut omnia cum
difficere videantur, ut qui in ipso negotio cogatur capere consilium
Caesar. de bello Gall.
Saepe honestas rerum causas ni adhibeas in iudicium, perniciosi
exitus consequuntur, Tacit. hist. 1.
Quibus de rei summa periculum imminet, stultum est alia cura-
re, Troop. de bello Vandul. lib. 1.

APOPHHEGMATA ET SIMILITVDINES.

Demosthenes, cum vidisset ineptum quendam demagonum,
magna voce concionantem, dixit, Non magna res ita bona est,
sed bona ita magna est magni, Stob. serm. 4.
Socrates, fugituos nullo persequente trepidare dicebat, & im-
prudentes, licet nihil aduerteret ipsi fortuna, perturbari, ibid.
Idem Fauente fortuna imprudentes bacchantur aduerfante infan-
tium, ibidem.

Imprudencia,
DEFINITIO ET ETYMOLOG.
Imprudencia, Graec. ἄπειρος, id est, ad deum. Hebr. Scheg-
gah, id est, incognitancia, et in, id est, in peccatum per ig-
norantiam admittum: a verbo Schagah, incogitantem egit

Euripid. in Medea.
Omar perfricta sunt fronte, nec vultus amplius erubescit.

SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.
Impudencia est habitus animae infamiam lucri causa subiens.

ADAGIA.
Lupus non redarguit. qui per se non videtur.

EXEMPLA BIBLICA.
Impudencie exempla: Rachel, Genes. 30. Nabal, 1. Sam. 25. 10.

EXEMPLA PROFANA.
Achilles Agamemnonem uxorem appellat, id est, canis.

Varrinus, qui bis a Caesare sibi reconciliato in iudiciis pueris
defensus est, impudensissimus fuit.

Mosyma in Ponte in parulo cum mulieribus concumbent
viris spectantibus quibusdams.

Fuit C. Fimbria perditissima audacia homo, & ad quodvis facinus
designandum accommodatissimus.

HIEROGLYPHICA.

Canis hieroglyphice impudencia significatum est. Nam ut apud
Pollucem legimus, canis oculum habere dicitur is, qui nimio plus
impudens est.

EMBLEMATA.

Impudencia.
Emblema LXVII. And. Alciati.
Eube tenus mulier, succincta lateribus infra.

FABULA.

Lupus & Agnus.
Stabat supra agnum in ripa fluminis lupus, qui cum vellet, si deo-
ralet illum, hoc iure fecisse videri.

Impudicitia.

DEFINITIO.

Impudicitia. Graece ἀσχημονία, ἢ ἀσχημία, ἢ ἀσχημία, impudicus
dicitur. Est autem impudicitia circa oscula & tactus, & alios a-
ctus circumstantes actum Venereum.

BIBLICI LOCI.

Impudicitiae poena, Apoc. 22. Impudicitia contra naturam, Genes.
19. 5. & 35. 7. Levit. 13. 27. & 20. 13. 16. 17. 22. 30. Roman. 1. 15. 26. 1. Co-
rinth. 6. 10. Ephes. 5. 12. 1. Tim. 1. 10. 2. Pet. 2. 9. 7. 8.

APOPTHEGMATA.

Milites Caesaris in Gallico triumpho hos vericulos iactabant in
Caesarem:
Vrbani seruate vxores, mactum caluum ad lucimus.

SIMILIVDINES.

D. Cypriani. Si quis pingendi artifex vultum alicuius & spe-
ciem

Incantatio. Incarnatio. Christi.
Incantatio proprie dicitur, quae inuentoribus, iuxta traditionem...

scientiam profitentur: aut quarumcunque scripturam inspectione futura promittunt.
Non exemplo Matthiae, vel quod Ionas Propheta forte deprehensus sit...

POETICAE SENTENTIAE.

Incantatio frugum, Medea apud Ouid. Carmine laesi Ceres sterilem vanescit in herbam.
Deficiunt laesi carmine fontis aqua. Illucibus glandes, cantat atque Sibus vna.

Incarnatio. Christi.

DEFINITIO ET ETYMOLOG.

Incarnatio, in dicitur de deo. Domini nostri Iesu Christi, breuiter & prolixè describitur à Theologis: vt sequitur.
Incarnatio Christi est perfecta naturae humanae assumptio, à filio Dei in unitatem suae personae...

TESTIMONIA SACRA.

Sermo ille factus est caro, & commoratus est inter nos (& speculimus gloriam eius, gloriam inquam, vt vnguenti à Patre) plenus gratiae ac veritatis.
Sine controuersia magnum est pietatis mysterium: Deus conspicuus factus est in carne, &c.

Incantatio proprie dicitur, quae inuentoribus, iuxta traditionem...
Incantatio proprie dicitur, quae inuentoribus, iuxta traditionem...
Incantatio proprie dicitur, quae inuentoribus, iuxta traditionem...

Incantatio. Incarnatio. Christi.

18. 49. 10. Deuter. 18. 13. 2. Sam. 7. 12. 2. i. Typis. figura humana, quae præiudicium quoddam fuit & symbolum futuræ incarnationis eius. Genes. 18. 2. 32. 24. Iofa. 6. 1. 2. Tudec. 13. 6. Dan. 17. 3. Osee. 12. 4. 5. 2. Tabernaculum Mofis in deserto, Iohannis. 14. Luc. 1. 68. 78. 79.

¶ PATRYM SENTENTIAE.

Christus mediator, &c. vt quia per ima nostra longe distabamus à summis, in seipso vno iungere: in summitateque ex eo nobis via rediundi feret, in qua summis ius ima nostra copularet. Greg. libr. 20. Moral.

Nemo hominum nouit, nec noscere potest ad plenum, quid boni ad gratiam, quid congruentiæ ad sapientiam, quid decoris ad gloriam, quid commodi ad salutem, penes seipsam contineat, huius venerandi mysterii, scilicet humanæ redemptionis, inscrutabilis altitudo. In quada[m] epist.

Salua proprietate vtriusque substantiæ, in vnam coeunte personam, suscipitur à maiestate humilitas, à virtute infirmitas, ab æternitate mortalitas, & ad rependendum conditionis nostræ debitum. Nam inuolabilis natura est vniua passibili, Deusque verus homo, verus vniuae Domini temperatur, vt quod nostris remediis congruebat, vnus atque idem Dei & hominum mediator mori posset ex vno & resurgere posset ex altero. Leo Papa in serm.

Vbi incarnatio hoc facienda contulit, quod facta, & sacramentum salutis humanæ in nulla vnquam antiquitate cessauit, quod prædicauerunt Apostoli, hoc annuntiauerunt Prophete, nec ideo est impletum, quod semper est creditum: nec minus adepti sunt, qui in illud crediderunt promissum, quam qui susceperunt donatum idem.

Tempus resurrectionis, est incarnatio Verbi, cum omnibus sacramentis suis ab initio sæculi. Hugo in l. de Sacramentis.

Vide Tit. Christi incarnatio.

Incendiarius, Incendium.

¶ DEFINITIO ET ETYMOLOG.

Incendiarius. Græc. *εμπυρστος*, *τὸς* & *εμπυρστος*, *τὸς* & *εμπυρστος*. Hebr. *Hebber*, incendium & incendiarius. Exod. 22. 6. à verbo *Biber*, in 2. coniugatione, incendi. In 1. Coniugatione *Barbar*, Atit, exarsit, furenter egit, vt sicut ignis ardens: & homo furiosus, iudicio exitus inftar peccosis *Barbar* appellatur. Psalm. 73. 21. Est autem incendiarius siue incensor, qui auctoritate propria ciuitatem, villam, segetem, domum, vel arbores incendit, vel similia igne appolito, ex odio vel vindicta, vt habetur 23. q. 8. *Item. can. Pessimam* & 11. q. 2. *Cum de optimam.*

¶ PHILOSOPH. SENTENT.

De incendio. DIAL. 29.

Francisci Petrarchæ.

DOL.

Ex incendio vix abii. R. Anne igitur euasisse, fortunæ trahis ad iniuriam? sine quaerri Alcibiadem, qui hostili ex incendio non euasit, quamquam vt terre prestre præiudis, cælestibus quis iam obster incendus? Romanus mihi rex Tullius Hostilius, & Romanus respondet imperator Carus, quorum primus Romæ in regia, alter in castris ad Tygrim anem, si communibus historiis est fides, igne arsit æthero. D. Bonis meis omnibus amissis nudus ex incendio euasisti, R. Quando precor hoc diceret seu Bias (vt omnes volunt) seu Stipon, vt vult Seneca, qui in censa patria admonitus, seu incipit, quod nihil suorum bonorum ex incendio efferret, vt cæteri. Bonæ, inquit, mea omnia mecum porto. Præclare sius horum alter id dixerit, siue vterque, quamuis hæ voces ex ore primi semper authoris elarius sonent, sed omisso authore, dicti veritas vtrique nota est. Herent nempe præcordis vera bona, viuoque nihil eripitur posse sibi, sed ne mortuo quidem. In anima enim sunt, quo nec fortunæ, nec mortis dextra se porrigit, tu saluus & incolumus peri-

isse tibi aliquid eorum doles, quæ si tunc fuissent, per hodie salua essent. Mihi etenim crede, Vera bona non sunt ea, que in virtute nobilibus, nec par quidem, quæ non mittit, sed purgatur, D. Magnum me afflavit incensio, nec scio quæ famam diuinitatis igne quoque capiat, comas quæ coruipiens priuam dubie speciem vniuo caput arsisse, non poeticum, sed historice dicitur. Constat ex flammis hanc profuisse Romanam. Denique ad Heliam incendio abilis Deum apparuisse, ignis apparuisse, sacre loquuntur historice, vt videtur in vrbibus index hinc solet esse lætitiæ, vt videtur in D. Domus igne subito conflagrauit mea R. Exertim lim arsit Ephesim, quo nihil secula illa formidat, vt videtur in templo cæli Deo sacrum Hierosolymis, ipsæ etiam cæuerant miserandum hostibus. Et tate hac Latent religionis, ac decus eximium orbis terræ bis flammis, adens & apertum, vt mihi videtur, itæ coelestis, inabile fætor, sed tremendum ad extremum, vt in aguntum, Numantiam & Corinthum, immunciam tentauit Romam, & nonnunquam pene ad vniuo nem semel, & bis Troiam flamma combustit, &c. que mundum ipsum credimus. Tu in tuam dominum, qui in coelum, ac terras arsurus est, queris. D. In uali. R. Euasisti igitur, an id doles nisi euasisses, viuis cinis cinerem fles extinctum.

Inceltus.

¶ DEFINITIO ET ETYMOLOG.

Incestus, dicitur à singulo Venereis, quod æstis & dicitur, qui conflagrante, vel afflante ab unum, q. 1. c. *Lex illa* 5. *Cum ergo*.

Incestus est, cum periona conflagrante, vel afflante, habibus quadruplici ratione. Primo, qui conflagrante, quanda honorificentiam patribus, & per conflagratione, gineis. Secundo, quia periona sanguine communi, inuicem simul conuertiari. Tertio, quia per hoc naturæ, pleatio amorum. Quarto, quia cum naturaliter conflagrante diligit, si aderet amor, qui est in conflagratione, fieret nimis ardor amoris, & maximum libere, quod castitati repugnat ex B. Tom. *Secundo de sermone*.

Dicimus autem incestum & incestum, vt quoque conflagrat, quasi non castus. Hinc incestus vt vniuo, quod polluo. Virg. *Turamque incestat fomes de flamma*. Incestuosus, qui incestum commisit. Sunt, qui vniuo à Venereis singulo, quod castum dicitur, quo vniuo, ceat fides dabatur à marito, cingebatur, dicitur & *Epist. ad Demophontem*.

Cum mea virginitas amibus libata fuisset, castitateque fallaci non recinisa manet.

¶ LOCI BIBLICI.

Incestus quam execrandus, Deut. 22. 28. 29. 30. & 27. 20. 1. Corinth. 5. 9. 1. 2.

¶ SENTENTIAE BIBLICAE.

Omnis homo ad proximam sanguis (ui non cognoscitur) turpitudinem eius, ego Dominus Deus vester. Turpitudinem patris tui & matris tue, vxoris patris tui, filie filii tui, & filie tue, nurusque, vxoris fratris tui operies. Abd.

Qui supra vxorem filiam duxerit matrem eius fecerit, Vniuo ardebit cum eis, nec permādebit tantam vitam velti. 20.

Qui dormierit cum nouera, & reuelauerit secretum suum, morte moriatur ambo, (& ita de aliis) Abd.

Non accipiet homo vxorem patris sui, nec creabitur tum eius. Deut. 22.

¶ PATRYM SENTENTIAE.

Adulterii malum vincit fornicationem, & in uestro incestu. P. eius est enim cum matre, quam cum altera habere. Augustinus lib. de Adulterio conuictis & habetur de Adulterio.

Sunt enim in fornicatione gradus, vt si quis grauius ter, quam fornicator, sic grauius delinquit, qui incestum ducit, eo quod suam vxorem habens, ad coniugem peruenit, quædam quæ non habens vxorem, aliquam à terrore vxoratus ad solutam accedens sed hoc omnes incestum dunt: quos vincunt contra naturam delinquentes, habetur in *biabetur* 21. q. 7. *Quædam medium*, & sunt eorum.

PC

POD

Incestus fororum & fratrum, quanto sit antiquior compellitur, tanto postea facta est damnableior, religione pro-

POETICAE SENTENTIAE.

Seneca Tragœd. 9. Incesta genitris detrahitis generi fidem. Virg. lib. 6. Æneid. de inferno loquens. Hic thalamum inuasi natæ, Scythoq; Hymenæos. Lætæ omnes tumæ nescis, autiq; parit.

EXEMPLA BIBLICA.

Exempla: Loth cum filiabus, Genes. 19. u. 36. Ruben cum parentibus suis, 1. Sam. 1. u. 1. Iudas cum nuru sua Thamar, 38. 18. Amnon Thamar sorore Absolonis 2. Sam. 13. 14. Absalon cum concubinis suis, 16. 21. 22. Populus Israel, Ex. 32. 22. 9. 9. 10. 11. A. 1. Herodes cum Herodiade, Marc. 14. 4. Marc. 6. 18. Luc. 3. 18. Incestum puniunt. 1. Bor. 5. 1. 2. 3. Incestum pœne exempla: Genes. 49. 24. Amnon, 2. Sam. 13. 32. Absalon, 18. 14. Vide 2. Sam. 13. 14. 15.

PROFANA EXEMPLA.

Phylaxianum institutum fuit, ut cum parentibus filiis, cum fornicatione coeant, atq; eis ibi bolem generent. In qua etiam membra Chryppum fuisse Plutarchus allicit. Alexand. ab Alex.

Magi censuerunt, Sacione lib. 23. esse, iustum videri cum a matre congressum. Arrigit Carullus de Gelli incestu agens. Nam magis ex matre gnato gignatur oportet.

Utera est Verfarum impia velligio. Carthaginienses reges non nisi ex matre & filio natos pro legitimi haberi allicit. Theat. Zuing. fol. 23. 6.

Phœnices ac Medes, Hieronymus librorum post, em quosque liberos humanum edidit, non cum matris solum verum cum matris & filius concumbere scribit. ibid.

Altera autem sanguinis congressus pro adulterio olim fuit. Sic enim iuris oblit, preter incestum, omnem Venerem pro flagitio quodammodo. Strab. lib. 11. 1.

Quam cum filiam stuprare vellet, illa filios eius in concubitu ad laicos exulsi: non se se ex alta rupe precipitavit. AIsaon dicitur. Parthen. in Erotico. c. 53.

Inconstantia.

DEFINITIO ET ETYMOLOG.

Inconstantia, Græce ἄστασις, in, & ἄστατος, inconstans dicitur. Inconstantia specialis peccatum imprudentiæ, definiendo bonum propositum: cuius principium est in appetitu. Inconstantia in intellectu, ex B. Thom. secunda Secunda. q. 55.

Inconstantia circa abstinentiam à delectabilibus, est filia luxuriam, quæ est in terribilibus, oriatur ex luxuria, B. Thom.

Inconstantia est filia luxuriam, quæ est, quando quis non stat conueniens proponit, sed sine causa rationabili ex aliqua passione ex amore concupiscentiæ facit contrarium illius, quod proponitur. B. Thom. secunda Secunda. q. 55.

Inconstantia quod dicitur à negligentia, Vide infra à Negligentia.

Inconstantia seu leuitas est animi corruptus affectus, quo fit ut qui in recto proposito aut officii recte suscepti, sed inordinata & virtutis ratione habita, subinde mutat sententiã, & ad actiones ad aliorum voluntatem, à quibus commoda vel incommoda sibi proponit esse iudicat. Hebr. I. echa. 27. 1. Jerem. 23.

Inconstantia leuis animo fuit, inconstans fuit ex temeritate & temeritate. Cognationem habet cum Chaphaz, festinauit, præ-

Inconstantia damnatur. 1. Corinth. 15. Versicul. 1. 2. 11. 2. Corinth. 1. 17. Ephes. 4. 14. Hebr. 13. 9. Iacob. 1. 8. Et 3. 10. 14.

BIBLICI LOC.

Inconstantia damnatur. 1. Corinth. 15. Versicul. 1. 2. 11. 2. Corinth. 1. 17. Ephes. 4. 14. Hebr. 13. 9. Iacob. 1. 8. Et 3. 10. 14.

PHILOSOPH. SENTENT.

Maximum iudicium malæ mentis est fluctuatio, & inter similitudinem veritatis, & amorem vitiorum assidua iactatio. Senec. in epist.

Diuersitas est vitium & signum vacillantis animi, ac nondum habentis vigorem suum. Nemo proponit sibi, quod velit nec si proposuit, perleuerat in eo, sed transit: nec tantum mutat, sed redit: & in ea, quæ deseruit ac damnauit, reuoluitur. Quid est sapientia? semper idem velle atque idem nolle, non potest idem semper placere nisi rectum. Variatur quotidie iudicium, & in contrarium vertitur: ac pleriq; agitur vita per vsum. idem in epist.

Nec peregrinatione longa, nec locorum varietatibus, tristitiam mentis grauitatemq; discutes, animum debes mutare, non cœlum: licet vastum traieceris mare: sequuntur enim te, quoqueq; peruenis, vita. Quid miraris tibi peregrinationes non prodesse, cum te circumferas? primum te eadem causa, quæ expulit. Quid terrarum inuare nouitas potest? quid cognitio vrbiū aut locorum? in vrbum eedit ista iactantia. Onus animi deponendum est, non ante tibi vllus placebit locus. Vadis huc & illuc: vt excutias incidens pondus, quod ipla iactatione incommodius fit, sicut in naui onera immota minus vrgent inæqualiter conuoluta citius eam partem, in quam incumbunt, demergunt. Quicquid facis, contra te facis: & motu proprio nocet tibi ægrum enim concutis. At cum istud exerneris malū, omnis mutatio loci iucunda fiet: in vltimas expellaris terras licet, in quolibet barbaræ angulo collogetis, hospitalis tibi illa qualicūq; sedes erit. Magis quis veneris, quàm quo interest. Bene viuere cum loco positum est idem in epist.

Mutare loca, & in alium de alio transire nolo. Frequens migratio, inuitabilis est animi. Vt animum possis continere, primum corpus fugam sūte: deinde plurimum remedia continuata proficiunt, sine deliterare oculos tuos: sine aures alluere feceris verbis quoties procelleris aliquo, quæ remanent, cupiditates occurrunt. idem ibidem.

APOPTHEGMATA.

Cleanthes cuidam reprehendenti Arcefilaum, quod officia vitæ tolleret. Desine, inquit, hominem vituperare. Nam ille licet dictis tollat officia tamen factis commendat. Id audiens Arcefilaus: Non moueor, inquit, adulatione. Hic Cleanthes, Scilicet, inquit, adulator tibi dicens te aliud loqui facere. Cleanthes irritauit dictum obtrectatoris, sed ita, vt a crimine inconstantiæ non liberaret Arcefilaum. Turpillimum enim est Philologus, iecus docere, quam viuunt. Si vita proba est, cur docet diues? Si doctrina sana est, cur canonicus viuendo resellat? Laert. lib. 7. cap. 2.

Leotychnidas à quodā quali minus constans esse notatus. Mu. or, inquit, sed pro temporum ratione, non vt vos: prudentis enim est, pro re nata mutare consilia: sine causa autem subinde alium fieri, inconstantiæ vitium est. idem ibidem.

Cicero Metellus Diogeni, quod rhetorice magistro fuerat vltus, defuncto, sepulchro eius, solum lapidem impoſuit. Iustum, inquit Cicero, premitunt reſisti, nam volare ipsum docuit, non dicere, notans Metelli leuitatem & inconstantiã. Plut. in Rom. apoph.

Scipio Masor, cum traiecit in Africam, ac terra potius hostium castra concremasset, Carthaginenses missis legatis fœdus cum Scipione pepigere, pollicentes se elephantos, camelosq; & naues ac pecunias daturos. Cœterum postquam Annibal ab nauigasset ex Italia Carthagine cepit illos conuenhorum pœnitere, eo quod iam animum recepissent. Id audiens Scipio, negauit se etiam ipsi velle, pacta seruatorum, nisi prius imperatis adederent talentorum quinq; millia, hoc nomine, quod Annibalem acceſſissent. Plut. in Rom. apoph.

SIMILITVDINES.

Nazarianus. Quemadmodum chamæleontem facile ferunt variari, omneq; assumere colores præter candidum, vt interm fabulosum illum Proteum à Egyptium Iophitam omittam: ita & ille omnia præterquam mansuetus erat, & iactus est Christianus, eratq; illi humanitas res admodum inhumana, suadetq; nil aliud, quam violentia, & immanitatis exultatione prohibas quo iure videretur ad violentiam confugere, quam peritendo nil proficere possent. In Iudiam.

Terrullianus. Luna modulationibus mensuris variat, siderum distincta consilio interdum reuocit quid, interdum res vitiat: cœli ambitus nunc sub fudo splendens, nunc nubilo sordidus, aut imbribus ruunt; & si qua missa cum imbribus, dehinc subtilium, & denuo sudum: Sic & man fides intamis, dum & flabris æque mutantibus de tranquillo probum, de illustri temperatum, & exemplo de decumans inquietat. Sic & terram recentem temporatim vitium, amantem propellit eadem negare, memor viridem coſpicis, fluam mox vitur & canam. De pallio.

Plutarchus. Vt amphoræ facile circumaguntur auribus: Ita quidam quous sermone huc aut illuc impelluntur, in Moral.

Cassianus. Mens veri iusti non debet esse similes ære, vel alterius cuiusquam materiæ mollioris, quæ seruet characteri signan-tium cedens pro eius forma atque imagine figuratur, quanquam in se tandem retinet, donec alio rursus fuerit impreso signaculo formetur, atq; ita fiet, vt nunquam in sua qualitate persistens ad formam eorum, quæ impingunt, semper conuertatur ac tranſicat.

Athenis, quibus per decem annos praesuit. Siquidem 360. statuae. quos mox lacerauerunt, nondum anno hunc numerum dictum excedente, Plin. l. 34. c. 6. Plur. in Poliricis.

Obicit & Chines Demosthenem, quod iudicem commutata factio- ne, Euripum ipsum inconstantia sua uicisset. Vnde Graeci Euripi- stem, hominem incerta fide uocant. Theat. Zuing fol. 3872.

Exemplis sequentes quomus ex historicis excerptis subiungimus.

Caduceæ & fluxæ res humanæ sunt: neque est quicquam stabile perpetuo & firmum. Panfan. lib. 8.

Quum nihil in rebus humanis stabile & ideo conueniens est, ut quocumque modo vitam nostram Deus torquet atque reuoluat, boni consulamus, Plut. in Numa.

Res omnes sunt mutabiles & nihil unquam in eodem statu permanere solet: quicquid enim excelsit, quando ad summum claritatis fastigium euasit, indignationem deorum effugere nequit, & rursus ad nihilum redigitur. Hoc autem potissimum accidit seuis ac superbis ingenijs, quæ humanæ naturæ terminos transgrediuntur, Dionys. Halic. l. 8.

Nihil est in rebus humanis perpetuum. Dionys. lib. 48.

Qui aduersa expertus est, ne se quida quidem minus discriminis habere cum maxime ducit, Tacit. hist. lib. 4.

Nihil est in rebus humanis fixum & perpetuum, sed & ij qui florent maxime, & ij qui humiles & abiecti sunt, exitus incertos habent ac pariter pro fortuna ipsorum, laude, vituperio, honore, & ignominia afficiuntur, Xiphilin. l. 1. steli.

Qui fortissimum esse uidentur, & firmas vires habere, ornati amplissimis fortunæ muneribus, pariter cum cæteris suspensi, & incerti sunt. Idem Macrin.

Res humanarum nihil stabile & firmum est, sed infida omnia & tætera mutabiliora, Zonar. in Alex. Comm. tom. 3.

Nihil humani firmum ac certum est, sed omnia incerto euentu velut in mari æstuant & afficiuntur. Abstrusus quidam error humanæ peritiæ & cognitioni insultat, sursum deorsumque trahens ac permiscens omne consiliorum studium, & velut telluras euerrens firmis decretis nixas deliberationes. Nicephor. Gregoras, hist. lib. 4.

Alexius Cæsar maximis rebus heri gestis, hodie obscurioribus certaminibus oppressus iacet, Deo huiusmodi exemplis arcanam doctrinam explicante, ut nostris viribus, cum à deterioribus superamur, agnitis, magnorum atque admirabilium successuum causas vni plene Deo acceptas referamus. Nicephorus Gregoras, histor. libro quarto.

Nihil in mundo firmum & tutum est: sed res humanæ (ut ait Plato) sunt Dei ludibrium, sursum quæ deorsum temere omnia sub cælo feruntur, incertoque curiu huc & illic vagantur. Idem histor. lib. 7.

Inconstantia & incerta sunt omnia: fortunæ insulsi nihil diuturnum esse sinit: alij ferius, ocys alij rebus omnibus relictis, præter expectationem in noctem, in tenebras, in mortem præcipit uerant. Idem hist. lib. 3.

Vmbra tutius quam rebus humanis creditur. G. Pachymer. hist. lib. 6.

Res humanarum euentus incertos esse certum est, solentque plerumque mortales futurarum rerum ignorantia salio letari atque angere. B. Factus hist. lib. 4.

Summa est humanæ fortis varietas ac miseria, atque adeo incertum omnibus, quæ sit in posterum futura sua cuiusque conditio. Fran. Guicciardum. hist. lib. 4.

Mobilis admodum est fortunæ blandientis aura. Idem lib. 5.

HIROGLYPHICA.

Scire admodum Ioannes ille, cognomento Scholasticus, scalarum anacephalosis, hominem, qui modo risu indulget, modo luctu, modo austeritate atque temperantia se reddat, modo deliciis diffusat, & voluptatibus implicetur. Cæcero æquiparauit, nunc ante, nunc retro, nunc in transternum gradienti, mira; vitam suam inconstantia traducunt: vir; is sapientissimus, de ingenij eiusmodi profectu nihil sibi quicquam pollicetur, quod ad vllam sit vquam frugem peruenturum. Petrus Valer. l. 3. p. 261. G.

Aliqui Mathematici bicipitum inconstantie hieroglyphicum posuere. Nam tertio supra vegetum Leonis gradu bicipiti hominiformulachrum oriri confuxere, quod eo accendente gradu natum, inconstantis e leuiter mutabilis voluntatis atque lententiæ fore prælagiunt. Petrus Valer. l. 3. p. 297. B.

EMBLEMATA.

In desicilentes.

Andræ Aleati. Emblemata cxx. Quod sine egregio turpi maculaueris ore, innoxius, tuum uerteris officium: Facisti, quod caprisus multa ualua lectis Dum seris, & proprias calce profundat oper.

F A B U L A.

Canis domicilium.

Hymne contractus & implicitis membris cubans canis, quo minus

Georg. Simeonis... confusus dolis dicituratum. Tor... perplexas s'p'ostituarum argutus, ac s'plogismorum... Labrinibos.

EXEMPLA BIBLICA.

Exemplis: Laban, Genes. 31. 2. Populus Israheliticus, Genes. 31. 11. 31. 14. 31. 16. 1. 31. 19. 8. 31. 24. 3. 31. 27. 1. 8. Num. 11. 34. 31. 34. 4. 1. Cor. 11. 16. 1. Abiron, Num. 16. 1. Israheliticus, Genes. 31. 2. 31. 17. 31. 4. 1. 31. 8. 22. 1. Sam. 8. 5. 2. Sam. 15. 1. Moyses & Aaron, Num. 2. 12. Sichimuta, Iudic. 9. 23. 1. Joab & Abiathar, 1. Reg. 1. 7. Principes Iudaici, 1. Reg. 2. 26. 3. 16. 3. 42. 8. 5. Azarias cum multis, Ioen. 6. 15. 30. 31. 17. Pharaon, Math. 22. 15. 16. Nazaren, Luc. 4. 22. 28. 29. 31. 6. 12. 31. 13. 31. 4. 4. 4. 5. 5. Lycopodium, Valerius & magistratus Philippis, 16. 7. 22. 39. Demetrius, Epheus, 2. 3. 4. 5. Cives Ierolomitani, 21. 30. Melitenses, 23. 7. Melitenses, 23. 7. Galatæ, Gal. 4. 14. 15.

PROFANA EXEMPLA.

de Mithridate acto triumpho, deseruit abdicat, cum lenas cum aduersus Pompei doctorem peripateticum se habiturum sperasset. Plutarchus... Philo. Phil. F. eam vitæ varietatem attulit, ut... diudicari non possit. Contra patrem... Prumiensi cænobio in... nemo constantiam mul... peritissimus fuit. Theat. Zuing... postquam... recipere se. Quod cum ei impro... vobis illud vobis indignis alio... quam Phalereo Demetrio

minus frigori expositum esset corpus, spatium illud ad domum faciendam, in qua viveret, designavit. Postea in aetate membra expandens, & corpus extendens, admiraverit, notatum spatium non magis convenire, neq; se capere posse, itaq; nec necesse, nec facile sibi esse tantas aedes construere.

Contra mutabilitatem & inconstantiam fabula narratur. Canis & Lictulus.

Fortis cani iusserat lictulum sterni patrifamilias: hoc cum factum fuisse non cerneret, cum indignatione quaerit de ancilla, cui hoc mandarat, cur non audiens dicto fuisset? Illa, enimvero, inquit, here conanti aliquoties hoc non succellit, cum non possem constituere post incertas conuersiones, quemnam in locum canis caput, aut in quem clunes repositura esse videretur.

Narratur fabula inleues & inconstantes.

Incontinentia.

DEFINITIO ET ETYMOLOG.

Incontinentia, Imperantia, immoderatus voluptatum usus Graece *ἀνεγκλιότης*, & *ἀνεγκλιότης*, incontinens dicitur. Est autem incontinentia, cum à quibus rebus voluptatibusque nos tenere debemus, non tenemus, secundum Aulum Gellium.

Incontinentia proprie est circa concupiscentias tactus. Secundum quid est circa honores, diuitias, & huiusmodi. Improprie vero est circa virtutes, *Prima* est peccatum dupliciter, scilicet recedendo ratione, & immergendo se turpibus. *Secunda* tantum primo modo. *Tertia* vero non est peccatum, sed est perfectio virtutum.

B. Thom. secund. Secunda, q. 115, art. 2.
Incontinentia species sunt duae, scilicet praevolutio consilii, & debilitas in praevolutis. *B. Thom. secund. Secunda, quaest. 156, artic. 1.*
Quid incontinens differat ab intemperante, vide supra in *Incontinentia*.

POETICAE SENTENTIAE.

Propert. 3. 17.

Obicitur toties à te mihi nostra libido,
Crede mihi, vobis imperat illa magis,
Vos vbi contempristis, rapistis frena pudoris,
Nescitis capti mentis habere modum.
Flamma per incensas citius sedetur aristas,
Fluminisq; ad fontis sicut reditur a caput.
Es placidum Syres portum, & bona litora nautis,
Præbeat hospitio sena Malea suo:
Quam possit vestras quisquam reprehendere cursums,
Et rapida stimulos frangere nequitiæ.
Testis, Cretæ castus que passa iuuenti
Induit abregna cornua falsa bouis:
Testis Thestulo flagrans Salmonis Enipeo,
Que voluit liquido tota subire Deo.
Crimen & illa fuit patria successa fenestra,
At boris in frondes condita Myrrha noua.
Nam quid, Medea referam, quo tempore matris
Iram natorum cæde piavit amor?
Quidue Clytemnestra propter quam tota Mycenis
Infamis stupro stat Pelopæa domus?
Tuque o Minoa, venundata Scylla figura,
Tondens purpurea regna paternæ comæ.
Hanc igitur dotem virgo desponderat hosti:
Nise tuas portas fraude reclusit amor.

SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

Incontinentia est affectio trahens ad ea, quæ iucunda videntur, præter rectæ rationis iudicium, *Speusippus de Plat. definitionibus.*

Incontinens aliquando emendatur, intemperans vix inquam ad rationis viam reducitur. *Franc. Patric. de regno. l. 6. c. 21.*

Incontinentia quod sit, vitium patet, quia aut absolute, aut in parte continens vituperatur. *Arist. Ethic. l. 7. c. 4.*

Incontinens absolute dicitur, qui circa corporales fruitiones ver fatior, circa quas temperans: & intemperans existit, qui non electione sed præter electionem & consilium excessus & iucundorum feratur & molestorum fugit, vt famis, sitis, calor & frigoris, *idem ibidem.*

Incontinentia iræ minus turpis est, quam voluptatum, *ibid.*
Incontinentia alia temeritas, alia imbecillitas est. Nam alii, vbi consularunt in iis, quæ decreuerunt, ob affectum postea non persistant alii, quia non consularunt, ab affectu ducuntur: nonnulli enim, qui se prius trillarint, non titillantur: ira quoque ipsi, cum præterierint ac præviderint, seq; ipsos & ratione præexcitant, siue iucundum siue molestem quippiã fuerit, ab affectu non superantur. *Arist. l. 7. c. 7.*

Incontinentia est vitium cupiditatis, per quam stoliditate huc illucque cupiditatem circumagunt, impellentem ad malarum voluptatum delationes, *Arist. de virtut.*

Incontinens non potest esse prudens, & aliter est, *idem ibid.*

ΑΡΟΦΗΓΜΑΤΑ

Xanthus adulterum quendam videns profligatorum liceris: iste, inquit, breuem voluptatem magno temporis sermone de castitate.

Menodemus, cum adolescens quidam dixisset, quod quis, quæ concupisset, assequeretur: Multo, inquit, temporum corum, quæ non decet, concupiscere, *Max. ad. Ierem.*

ΣΙΜΙΛΙΥΔΟ

Socratis. Quemadmodum incontinentia non aduenare permittens, neque Veneris desiderium per quæ sola voluptuose edere, bibere, Ycere, dormire possit, prohibet, necessarius & continens frui facit: Sic contra cum sola continentia desiderium etiam perfrui recte voluptatibus facit, *Apud Iulianum dicitur & factis Socratis.*

Incredulitas.

LOCI BIBLICI

Incredulitas damnatur, *Abac. 2. 4. Math. 23. 17. 19. 23. 37. 16. 14. Luc. 9. 41. & 24. 15. Ioan. 16. 9. & 17. 12. 19. & 4. 11. & 10. 38. Iud. 9. 1.*
1. 8. 1. Tim. 1. 13. Incredulitas summum in iudicio peccatum est, *1. 1. 31.* Incredulitas mala, *Math. 23. 38. Math. 23. 38. & 8. 24. Rom. 2. 8. & 11. 20. 2. Thess. 2. 10. 13. 17. 20. Mart. 9. 19. Luc. 9. 41.* Incredulitatem inquit Christum pater Dæmoniaci, *Math. 9. 24.* Incredulitatem inquit dicit, *Rom. 11. 20.*

Increduli Nazareni *Math. 13. 54.* Increduli dicitur, *15.* Increduli non ingredientur in requiem, *Hebr. 3. 10.*

SENTENTIAE BIBLICAE

Quia non credidistis mihi, vt sanctificaretur Israel, non introductis hos populos in terram, *Num. 2.*

Non intrabit terram, quam dabo filiis Israel, incredulus fuerit ori meo ad aquas contradictionis, *1. 1. 20.*

Quousq; non credent mihi in omnibus legibus, Feriam igitur eos pestilentia, atq; consummam, *1. 1. 20.*

Omnis incredulus in incredulitate sua morietur, *1. 1. 20.*

Contra max non sis, & incredulus timor, Domini ad illum dupli corde, *Eccl. 1.*

Væ dissolutis corde! qui non credunt Deo, & genuerunt ab eo, *1.*

In gente incredibili exardecat ira, *1.*

Ne sis incredulus verbo illius, *ibid.*

Si non crederitis, non permanebitis, *1. 1. 20.*

Qui incredulus est, infideliter agit, *1. 1. 20.*

Expandi manus meas tota die ad populum, *1. 1. 20.*

ditur in via non bona post cogitationes suas, *1. 1. 20.*

Populo huic factum est cor incredulum de conspectu meo, *1. 1. 20.*

Eramus incredibiles ad Dominum Deum nostrum, *1. 1. 20.*

recessimus, ne audiremus legem (vt vocem) ipsius, *1. 1. 20.*

nobis multa mala & maledictiones, quæ conueniunt seruo suo, *Barruch. 1.*

Qui incredulus est, non erit anima eius recta, *1. 1. 20.*

Quid timidi estis modice fidei? *Math. 23. 17.*

Quare nos non potuimus eicere illum? *1. 1. 20.*

incredulitatem vestram, *17.*

Qui vero non crederitis, condemnabitur, *1. 1. 20.*

Qui non credit, iam iudicatus est, *1. 1. 20.*

Qui incredulus est Filio, non videtis patrem, *1. 1. 20.*

manet super eum, *ibid.*

Si non crederitis, quia ego sum, *1. 1. 20.*

stro, *8.*

Noli esse incredulus, sed fidelis, *10.*

Quid, si quidam illorum non crederitis, *1. 1. 20.*

illorum, fidem Dei euacuabit, *1. 1. 20.*

Propter incredulitatem fratru suorum, *1. 1. 20.*

Conclusit Deus omnia in incredulitate, *1. 1. 20.*

ibidem.

Vident fratres ne forte sit in aliquo vestrum, *1. 1. 20.*

litis discendi à Deo viuo, *Heb. 3.*

Quibus autem iurauit non introire in repugnantiam, *1. 1. 20.*

qui increduli fuerunt: & videmus, quia non potuerunt, *1. 1. 20.*

requiem ipsius, propter incredulitatem, *1. 1. 20.*

...bono credentibus: non credentibus autem, lapis quem...

SENTENTIA PHILOSOPHICA.

...reum diuagari nostram cognitionem effugiant...

...re, Venere per palmam: Ita ne infidelis faciat bonum, nullam spem re-

...re, Venere per palmam: Ita ne infidelis faciat bonum, nullam spem re-

...re, Venere per palmam: Ita ne infidelis faciat bonum, nullam spem re-

...re, Venere per palmam: Ita ne infidelis faciat bonum, nullam spem re-

...re, Venere per palmam: Ita ne infidelis faciat bonum, nullam spem re-

...re, Venere per palmam: Ita ne infidelis faciat bonum, nullam spem re-

...re, Venere per palmam: Ita ne infidelis faciat bonum, nullam spem re-

...re, Venere per palmam: Ita ne infidelis faciat bonum, nullam spem re-

...re, Venere per palmam: Ita ne infidelis faciat bonum, nullam spem re-

...re, Venere per palmam: Ita ne infidelis faciat bonum, nullam spem re-

...re, Venere per palmam: Ita ne infidelis faciat bonum, nullam spem re-

...re, Venere per palmam: Ita ne infidelis faciat bonum, nullam spem re-

...re, Venere per palmam: Ita ne infidelis faciat bonum, nullam spem re-

...re, Venere per palmam: Ita ne infidelis faciat bonum, nullam spem re-

...re, Venere per palmam: Ita ne infidelis faciat bonum, nullam spem re-

...re, Venere per palmam: Ita ne infidelis faciat bonum, nullam spem re-

Hoc est: Id tibi narro, quod ipse me reditus nosti, Horat.

Mortuum vnguento perungis, Nuxes, pueri, De sumptu superuacaneo, sine cum sero aliquid adhibetur.

Lanam in officinis fullonis, pueri cum pueris pueri.

In eos, qui propositum rem gerunt, ut si quis Theologo committat puerum in Grammaticis rudimentis instruendum.

Luxta fluvium puteum fodit, magis potius Phlegas dicitur.

De eo, qui saltem et manem in sumit operam: Affine illi, in quam importat ligna.

Priusquam mactaris, excorias, pueri se quidam, dices.

Dicendum, ubi quid propositum fieri videtur.

In mari aquam queris, in dalaos et pueri dicitur.

In eum, qui aliquid querit quasi difficile inuenit, ubi tamen aliud nihil occurrit.

Piscem natate doces, in dalaos et pueri dicitur.

Per rade est, ac si dicas, datum doces.

Lupi alas queris, in dalaos et pueri dicitur.

De us, qui querunt, que nungquam sunt, Suidas.

Ceruus canes trahit, tres canes et dalaos dicitur.

Veniunt, quoties propositum quiddam significabimus, Theocritus.

Aquam igni mittere, magis potius Phlegas dicitur.

Est contra rerum naturam agere, Plautus dicitur.

Elephantum ex musca facis, in dalaos et pueri dicitur.

Id est: Res exiguas verbis attollis et amplificas, Lucius.

Alorum medicus, ipse viceribus scates, in dalaos et pueri dicitur.

Torquendum in eos, qui aliorum errata castigant, in dalaos et pueri dicitur.

inter ceteris ipsi madentes vitium.

Indecorum.

ADAGIA. In eum portare non possum, & imponitis bouem, & dalaos dicitur.

In eum portare non possum, & imponitis bouem, & dalaos dicitur.

In eum portare non possum, & imponitis bouem, & dalaos dicitur.

In eum portare non possum, & imponitis bouem, & dalaos dicitur.

In eum portare non possum, & imponitis bouem, & dalaos dicitur.

In eum portare non possum, & imponitis bouem, & dalaos dicitur.

In eum portare non possum, & imponitis bouem, & dalaos dicitur.

In eum portare non possum, & imponitis bouem, & dalaos dicitur.

In eum portare non possum, & imponitis bouem, & dalaos dicitur.

In eum portare non possum, & imponitis bouem, & dalaos dicitur.

In eum portare non possum, & imponitis bouem, & dalaos dicitur.

In eum portare non possum, & imponitis bouem, & dalaos dicitur.

Nil intra est oleum, nil extra est in melle duri.

Iupiter orbis, Zeis dicitur.

Veniunt, ubi quis palam falsa assuecit.

Balba non credit, in dalaos et pueri dicitur.

Iocus est proverbiale, ubi quis sua mala conatur dissimulare.

In eum, qui se ferat et prodatur, etiam cum dissimulat.

Aduerius Solem ne loquatur, pueri dicitur.

Hoc est: manifestis ne repugnes, Pythagoras.

Nec aureas habeo, nec tango.

Dicebatur in eum, cui in manifestis reclamabatur ab omnibus.

Hieronymus.

Per pericitem loqui, dalaos dicitur.

In eum, qui ridiculo aut improprie aliquid agit, Quid.

Priusquam assa sit, farina, pueri dicitur.

Subaudiendum, aspergitur aut simile quiddam.

quiddam abis carnibus in pergere saram, Venimus, quous ab-

de et propositum res agi videbitur, Eustathius.

Prius antidotum, quam venenum.

Commenis vti, quous aliquid se purgat, antequam accusatur.

Hieronymus.

Capra nondum peperit, hœcus autem ludit in testis, in dalaos et pueri dicitur.

Id est.

Nondum enixa capra, at iam ludis in casibus hœcus.

Torquetur in eos, qui gloriantur iam affectos sese, quorum ne

fundamenta quidam recerunt. Aut qui postrema agere duntur,

præteritis iis, que præcessisse oportuit.

Caput artis, decere quod facias.

Viripandum, ubi quid parum convenienter aut decore fiet.

Gallos quid exlectas, Gallos et tueris.

Hoc est: Quid actum agis? Sumptum à Gallis Cybeles sacerdoti-

bis, qui sui sponte exactis erant rusticis.

Leonus exunium super Croconon, Aorsi et tueris.

Viripandum, cum dua res copulantur seu coniunguntur, qua-

rum altera cum altera nequaquam congruit, Aristoph.

Ex natali emortuale facere.
 Ex re lata eristem efficere. Plaut. in Pseud.
 Iocandum ut seria agas. Δεί παύσειν ἄνωγας ἀγῶν ἔργα.
 Aristoteles Moral. Nicomach. lib. 10. Studere, inquit, ac laborare
 ludendi gratia, stolidum videtur. Et admodum puerile. At ludere,
 ut agas, seria, sicut a Anacharside sententiam recte videtur habere.
 Mus non ingrediens antrum, cucurbitam ferebat. Μὴ εἰς τὴν γῆν
 ἔλθῃ ἡ χυμῶν, κολοκύνθῃν ἔφαγε.
 In eum congruus, qui cum ipse sibi consulere non possit, aliis con-
 sulatur operibus.
 In toga saltantis personam inducere.
 Hoc est quippiam facere ne utquam decorum. Martial. Pers. lib.
 2. Epigr. 10.
 Daipus carnes desiderat. Δαίπυτος κερῶν ἐπιθυμῶν.
 Dicitur in eos, qui ea requirunt ab aliis, qua ipsi assatim sunt
 dami.
 Virgulea scapula Aegæum transmittere. ἰσὶ πῦρος τὸ Αἰγῶνος δια-
 πύκνωτος.
 In eos dicitur, qui rem super modum arduam leui operi con-
 ferre videntur. Luctan.
 Archilochi melos. Ἀρχιλόχῳ μέλος. Pindarus.
 Quasi abit in eum, qui rem perscram non inuenit præter rati-
 onem accommodat.
 Mote Gauco. Ἐπιθυμῶν κακῶν
 Caricō mōre fieri dicebatur, quicquid sordide incompōsitēq; fie-
 bat. Accommodabitur ergo prouerbium ad mores indecoros atq; in-
 ciuiles. Item, Corattonem inconditam & agrestem. Logimus etiam
 in eandem sensum: Πλάσ κακῶν. Naue carica.
 Qui seic non habet, Samum habere potulat. ὅς ἀδύς ἀδύδῃ ἐκ
 ἔχῃ, ἀπὸρ βίβει.
 In eos conuenit, qui imprudenter quippiam postulant: aut qui
 minus a curant, maiorem negligentes.
 Antebarbam doces senes. πρὸ τοῦ γυνεύδου δὶδῶνευ τῆς γί-
 γορῆς.
 Vnus eius erit, quoties nata maiorem imberbis docet. Hac illud
 permet. Ante pilei sapio. Das Eneid. 11. 4. 1. danti die
 Nante.
 Smaragdus in luce obscurus. Ἀγύρωτος Σμαράγδος ἐν ἡμέρῃ τῷ
 φῶτι ἐκστῆνός.
 In eos dicit solitum, qui propositere ibi semet occultarent, ubi ma-
 xime continebar edere virtutis specimen.
 Ailius aus. Ovis ovis. Aristoph.
 Dicitur non intempesitue, quum ex iudicio quopiam ridiculo
 quippiam propositere stolidēq; colligimus.
 Lumen soli inmutas. τὸ φῶς ἡλίου δὲ ἀλλῆλῃς.
 In eos qui docent doctissimos, moacent prudentissimos: conantur ex
 ponere, que per se sunt clarissima: sermone celebrare institunt,
 que per se sunt celebratissima. In eundem sensum Quintil. ait: Soli
 lumen inferre.
 Ranæ aquam Bereçæ, ἢ ὄδῳ ἀγ.
 Subaudiendum ministras. Non inepte accommodabitur, ubi
 dicitur abundanti Deu Grösch surrueten geben.
 Pica cum lascinia certat. πικρὰ ἀνδὲρ ὀνκλαστικὰ ἐπέχει.
 Quadrabis in eum, qui certat longe impar cum superiore: aut
 negotium facessat longe praestantioribus. In eandem sententiam di-
 citur & illud Theop. Ἐπιθυμῶν βοῦν ἄντι τῆς ὄνκλαστικῆς.
 Scilicet obstrepit ans arguta Vespa cicade.
 Velocem ardus allequitur. κίχρη τοῖ βεῦδ ὄν ἀνδῶν.
 In eum, qui rursibus imbecillior arte at que ingenio Vincit poten-
 tiores.

Indignatin.

DEFINITIO ET ETYMOLOG.

Indignatio, Græce ἀδικητικὸν ἰσῆος, ἢ ἀδικητικὸν: indignor di-
 citur. Est autem indignatio dolor perturbans, propter res secun-
 das indigno collatas. secund. Arist. lib. 2. Rhet.
 Indignatio etiam pro filia iræ sumitur, qua quis non valet vide-
 re vel audire eum, cui irascitur. secund. B. Them. secundā Secunda
 7. 57. art. 2.
 Indignatio venit ab indignus, ita & indignor, irascor, & indi-
 gnabundus, irascens: & indigno, hoc est, præter merita: & indi-
 gnanter, per indignationem.

Indignatio Hebr. Zabham, à verbo eiusdem
 tionem habente cum verbo Zabhar. Item, Zab-
 num infero. Significat item verbum Zabham, de
 cratus est, ex indignatione enim oriuntur maliciae.

LOCVS BIBLICVS

Indignatio tollenda à nobis, Ephes. 4. 3. Castigat
 exandelecentia.

PHILOSOPHICAE SENTENTIAE

Indignatio est quædam ægrimonia, et bonis, quæ
 aliquo pacto eueniunt, & si quem videtur malitia
 tum. Arist. magn. mor. 1. c. 25.
 Indignatio est mediocritas inuidiæ & maliciae
 circa illam ægritudinem & voluptatē in veritate
 ex his, quæ aliis contingunt: indignabundus enim
 tur, cum reliquos prospera fortuna: indigne vero
 hunc excedens, ex omnibus dolorem percipit: de
 tum à dolendo deficit, ut etiam gaudeat. Idem 2. c.
 Indignatio mediocritas est inuidiæ & maliciae
 tur autem in iis ægritudinibus & maliciis, quæ
 eas res suscipiunt, quæ proximo eueniunt. Quæ
 tur, is dolet eorum rebus securis, qui invidia non
 dus nunc vincens dolet eorum omnibus. Aristoteles
 est eo, ut doleat: ut etiam capiat voluptatem. Lib. 2.
 Sindignari est dolere, quod uidam secunda
 gant: primo persicuum est non esse possibile de
 indignari. Nemo enim indignatur, si iustus, si fortis
 virtutem aliqui habeat. Lib. 2. de ad Theod. 1. c.
 Inuidia dolor percurbat est propter res secundas
 gni, verum æqualis atque similis. Ibid.
 Probum quiddam emulatio est, & proborum
 probum & improborum. Alci enim ut ad confici-
 præparent, emulatioe concitantur: alii propter
 ximis impedimento sunt. Lib. 2. de ad Theod. 1. c.
 Cum inuidia ægritudo si rebus secundas
 cere sapiens non inuidisset, esset enim improbus. 2.
 2. c. 2. loc. 3.
 Si inuidere is dicitur, qui bonorum dolet rebus
 dignariis, qui dolet improborum secundas rebus
 non inuidere eum, qui indignetur. Ibid.

EXEMPLA BIBLICA

Indignationis sanctæ exempla: Iacob. 34. 2. Filius
 29. Iosue & Caleb. Num. 14. 6. 7. Christus, Mat.
 Vers. 17.

Vide Ira.

Indoles.

APOPHTHEGMATA

Alexander, puer etiamnum, quum vidisset
 parens bella gereret, nequaquam quædam
 æquales dicebat: Pater nihil mihi restitutus
 dicentibus: Imo ea omnia quæ bello iam habegit
 inquit Alexander, si multa hæreditario iure posside-
 dam? Vides in dolem in puer ad imperium plane
 in apoph.
 Scipio super cenam interrogatus, quem egre-
 rem habitura esset Respubl. si quid ipsi humanitas
 hunc, inquit, Marium inuenens, iam tum in illo
 um maximis rebus natum. Eutrop. lib. 5. 1. Marius
 Cassius, etiamnum puer, Faustum Sylla filium
 de patris monarchæ a gloriantem non tulit. Sed eo
 Eius rei cognitionem quam Pompeius ad se rece-
 bobus puenis, Cassius ausus est dicere: Eia, Faustus
 coram hoc ea verba proferre, quibus irritatus
 percellam os, Cassio natum quoddam odiosum
 tum appareret, illi non desinunt animam ad
 Cæsarē. Plur.
 Pompeius tam charis fuit populo Romano, quam
 inuius. Is etiamnum adolecens, torum se Sylla
 cumque nec magistratus esset, necessarios, magis
 lia contraxit exercitum. Hunc cum Sylla ad se
 absq; spoliis, inquit, nec inueniens: Imperator
 Nec prius ad illum venit, quam multis consiliis
 superasset. Iam tum egregi principis, de ad
 men dedit. Noluit adducere numerum, sed
 statum. Plur. in Rom. apoph.
 Iulius Cæsar, quum illum fugerēt, etiamnum
 cidit in piratas Cilices: ac primum, vbi puer

PC

PO

quam ab eo peterent, pronuntiasent, derisit prædones, ven-

§ SIMILITUDO.

¶ Dicitur enim nullam didicere virtutem cum omni editi, &

Indulgentia.

§ DEFINITIO ET ETYMOLOG.

Indulgentia, Græc. ὀφειλά, ὀφειλῶν, ὀφείλω; indulgeo dici-

§ LOCI BIBLICI.

Indulgentia parentum corrupti liberorum, Prov. 13. v. 24. 1. Sam. 2.

§ SENTENTIAE BIBLICAE.

Quisquam malum pro malo: expecta Deum, & liberabit

O formidolosa sententia, si parua fratribus non dimittimus, ma-

§ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

Indulgentia homines ad vitia proniores facit. Franc. Petrarca

§ SIMILITUDINES.

¶ Terrulliani. Nonne sapientes patres familias de industria quæ-

¶ Similia similia catulos fere complexu necat: Ita nonnulli parentes

¶ Coccys pullus, ubi adoleverit, cum sit nothus, tamen legitimos

¶ Roterodami. Forum Cæcum quo tractatu peius, hoc proven-

¶ Auriga non semper adducit habenas, sed aliquando remittit: Ita

¶ Thuri. Sicuti est illiberalis patris, illicpi filio recusare quod

¶ Vestes, quæ raro induuntur, fere à tinea eroduntur: & pueri, qui

§ HISTORICA EXEMPLA.

¶ Nerva princeps alioqui optimus, populo in Domitiani ministria

¶ Pissistratus cum dissidium inter ipsum & filios exitisset, eoque

¶ Antigonus Rex Asia, Demetrii Poliorcetes F. delicias, luxum,

¶ Phemeus rex Thracia Idææ uxori nimium contra priuignos indul-

¶ Alexander, delato ad eum, aliquid fororū cum formoso iuvene

¶ Dionysius maior atrociter in alios fontes animaduertens, furibus

Consule locum de Venia.

Induratio.

§ LOCI BIBLICI.

Induratio Dei opus est, quatenus ea vitium ad puniendam in re-

§ EXEMPLA BIBLICA.

Induratio ortur ex gratis subtractione infra.

Vide vt omnia ostenta, quæ positi in manu tua, facias coram

Ego enim induravi cor eius, & seruatorum illius, 10.

Et indurabo cor eius, ac persequetur vos: & glorificabor in Pharaone, & in omni exercitu eius. 14.

Igitur non est volentis, neq; currentis, sed miserentis est Dei. Dicit enim Scriptura Pharaoni: Quia in hoc ipsum excitauit te, ut ostendam in te virtutem meam, & ut annuncietur nomen meum in vniuersa terra. Ergo cuius vult, miseretur: & quem vult indurat. Rom. 9.

Non quid Israel non cognouit? Primus Moses dicit: Ego ad emulationem vos adducam in non gentem, in gentem insipientem: in iram vos mittam. Esaias autem audet & dicit: Inuentus sum a non querentibus, palam apparui his, qui me non interrogabant. Ad Israel autem dicit: Tota die expandi manus meas ad populum non credentem, & contradicentem mihi. 10.

Ex gratia repulsione iniqua.

Et testificatus est in Israel & Iuda, per manum omnium Prophetarum & videndum dicens: Reuertimini a viis vestris pessimis & custodite precepta mea. Qui non audierunt, sed indurauerunt ceruicem suam, iuxta ceruicem patrum suorum, qui noluerunt obedire Domino Deo suo. 4. Reg. 17.

Audite me duro corde, qui longe estis a iustitia. Prope feci iustitiam meam, non elongabitur, & iustus mea non morabitur. Esai. 46.

Quare dixit populus meus: Recedissimus, non veniemus vitia ad te. Jerem. 2.

Frons mulieris meretricis facta est tibi, noluit erubescere. Ergo saltem amodo voca me. Pater meus, dux virginitatis mee est tu. Ecce locuta es, & fecisti mala, & potuisti. Et pro verbis penitentiae, verba superbiae blasphemasti. 3.

Percussisti eos, & non doluerunt: attriuisisti eos, renuerunt accipere disciplinam: indurauerunt facies suas supra petram, & noluerunt reuerti. Ego autem dixi: Forsitan pauperes sunt & stulti, ignorantes viam Domini, & iudicium Dei tui. Ibo igitur ad optimates, & loquar eis: Ipsi enim cognouerunt viam Domini & iudicium Dei sui: & ecce magis hi simul confregerunt iugum, & ruperunt vincula. 5.

Qua propter sicut dicit spiritus Sanctus: Hodie si vocem eius audieritis, nolite obdurare corda vestra, &c. Hebr. 3.

Induratio dicitur punitur.

Vae qui contradicit factori suo. Esai. 45. Ecce ego inducam super ciuitatem hanc, & super omnes vrbes eius vniuersa mala, quae locutus sum aduersus eam: quoniam indurauerunt ceruicem suam, & non audierunt sermones meos. Ierem. 20.

EXEMPLA BIBLICA.

Indurationis exempla in Pharaone, Exod. 7. v. 22. 23. & 8. 15. Pharaone & seruis eius, 6. v. 34. & 1. v. 45. Sihon Rege, Dent. 2. 30. Hiuæis, Ierem. 2. 19. 20. Israclitis, Dent. 10. 16. 2. Reg. 17. v. 14. 15. 16. 2. Paral. 30. v. 7. 8. Filiis Heli, 1. Sam. 2. 25. Sedechia & vniuersis principibus Sacerdotum, &c. 2. Paral. 36. v. 12. 13. Iudæis, Nehem. 9. v. 16. 17. 29. 30. Jerem. 5. 3. & 7. 23. & 16. 12. & 17. 23. & 19. 15. Ezech. 12. 2. Act. 13. 4. 6. in quibusdam Ephæis, Act. 19. 8. Indurat Deus quem vult, Rom. 9. 18. ne induremus ceruices nostras, Dent. 10. 16. corda nostra, Ierem. 9. 8. Hebr. 3. 15.

Industria.

DEFINITIO ET ETYMOLOG.

Industria, Graece ἀγχινοια, ἡ ἀγχινοια, ἡ ἀγχινοια, ἡ ἀγχινοια, industria dicitur. Est autem industria frequens exercitium circa rem honestam, vnde industrius dicitur, hoc est, studiosus, vigilans, callidus.

SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

Industria & ingenium animæ, quo quis munitus est, in singulis, quod decet, facile coniciit mentis acumen, Spensipp. de Platone definitione.

Industria est prudentiae pars, Arist. magn. mor. 5. c. 33.

APOPHTHEGMATA.

Cleanthes collectam pecuniolam aliquando proiecit coram familiaribus, dicens: Cleanthes alterum Cleanthem alere possit, si vellet, Laert. 1. 7. c. 2.

Nicostratus, quum ob artem musicam disideret? Laodoco citharædo, dixit, illum in magna arte exiguum esse, se vero in exigua magnum. Non igitur solum laudabile est, rem familiarem & opes amplificare: sed etiam artem studio & industria, Alian lib. 4. de Var. histor.

Lacones commune hoc prouerbum semper in ore habuerunt: Admota manu fortunam esse implorandam. Quo innuere voluerunt, frustra inuocari Deos, nisi addens industriam, manum rotæ admoueris etiam, Plut. in Lacon.

Dii facientes adiuuant. Significat, diuinam opem non cessantibus, sed sua virtute constantibus auxilio esse solere.

Cum minerua manum quoque moue. Hinc finitimum est, Sic Adria xera xera, id est, minerua manum interim moue. Mouet ad agendum, ut supra in industria remittimus, moui iungi. Cetera hinc en. Item. S. Nicolaus beatus, et vol de Rube...

Manum admoventi fortuna est imploranda, ut supra in industria remittimus. Admota manu, ut supra in industria remittimus. Segnius nostra admittitur industria.

Ni purges & molas, non comedes, supra in industria remittimus. Non contingit tibi victus, nisi tu autem in industria remittimus. Neque me, neque apes, supra in industria remittimus. In eos dicit solium, qui recusat inuocandam fortunam commodo quopiam consentium.

Qui vitat molam, vitat fatinam, & supra in industria remittimus. Qui refugit industriam, non facit in industria remittimus. Industria adiuuat Deus.

In aggrediendo negotio quadam hominibus, tertia quadam sorte committitur, supra in industria remittimus. meruero Odysse.

Ta xera, ἄδρα, πὺν ἀντὶς τῆς φησὶς ἐπινοίας. Ἄδρα δὲ ἐστὶν ἡ ἀγχινοια, ἡ ἀγχινοια. Hac paruum spse ino perpendit pectore, Partem diuinam aliqui tibi suggeret.

Manum admouere, supra in industria remittimus. Dicebatur, qui se infinuaret in rei consilium quoniam.

Optimum obsonium labor senectuti, supra in industria remittimus. Labor aduatum in iuuentia, qui senis superat in industria remittimus.

Lutum nisi tundatur, non fit vitreus, supra in industria remittimus. Manu fingere.

Est arte curaque formare. Metaphora sumpta a sive argilla fingunt imagine, Senec. Serere ne dubites.

Quo mouemur, ne quando pigeat eiusmodi, supra in industria remittimus. quibus nihil omnino dispendii, sed plurimum proficisci: si non inpraesens, certe in posterum, supra in industria remittimus.

Quia ratolieturum. Hinc adagio locus fuerit, ubi significatam, supra in industria remittimus. Soto portatur us, qui curam extrinsecam impedit, supra in industria remittimus.

Quid tandem non efficiant manus? supra in industria remittimus. Admone, nihil esse rarum omnino, quod arte, supra in industria remittimus.

non efficiantur, Aristoph. Proba est materia, si probum adhibeat artelem.

Id est: Egredia quidem iudicet, si recte iudicauerit, si praeceptor contringat idoneum, si laus. Artem quæuis aliteria, supra in industria remittimus.

Proverbialis sententia, qua significatam, supra in industria remittimus. cum esse eruditionem aut artem, supra in industria remittimus.

men aliter habent ausi. Item. Russi sit tu quædam, supra in industria remittimus. trägt nicht schter dotan. Item. Ein Handwerker...

Boden. Ex umbra in solem. Ex umbra in solem educere, supra in industria remittimus.

publicum & in communem viam sum educere. Manus pretium. Manus pretium Cicero appellare videtur, supra in industria remittimus.

tur pro materia, sed qua in vi nonno detur in industria remittimus. Muli Mariani.

Muli Mariani castrensium prouerbio dicitur, supra in industria remittimus. ex C. Marii Ducis in istum, in surca a Achæa, supra in industria remittimus.

pori are conueniunt. Festinus erit, si deus quædam, supra in industria remittimus. immen se studio aut perpetuo negotio, supra in industria remittimus.

Infamia.

DEFINITIO ET ETYMOLOG.

Infamia, Graece ἄδρα, πὺν ἀντὶς τῆς φησὶς ἐπινοίας. Infamia dicitur. Est autem infamia late dignitas, supra in industria remittimus.

ta, quantum ad vitam & mores, per agendum, supra in industria remittimus.

PC

POU

Abiit mi tranquillitatem Serio me tranquillam quidem ex-
perit.
Tempus autem vobis dolere circa exasperantur.

Ex dicitur equus semper exitialis. Ob Laomedontis equos pri-
mum vrbis capta est ab Hercule & excita: dein lignea effigie pari-
entia, venit in hostium potestatem: postremo Chandemi ductu,

SENTENTIAE PHILOSOPHICAE

Infelicitas nullam familiaris patria, quam solitudo. Franc.
Deus non bono non perfecte largiri voluerit, illum pecuniarū
mentis & prudentie inopem facit: & sic altero ad-

Quid. 4. de Ponto eleg 3.
Illa Syracusia modo formidatus in Sybe,
Vix haustu' duram repulsi arte senem.

Patrites Rex Turcarum, Taberiano victori equum in sensu-
ro subuolauit humeros & scabelli vium praeiuit. Vt etiam Vale-
rianus Imperator optimus, Sapori Regi Persarum fecit.

Belesarius Dux exercitus Iustiniani, post tot tantaq; victoriae
exoculari mandato Iustiniani iulius: victum in via publica a iū-
euntibus emendauit.

Castus toties triumphator, tertio consul, capitali supplicio affi-
ctus, vitam finiuit.

Polycrates Samio: um Tyrannus, post multos ridentis fo: tunae
zephyros, ab Orate Cypti praetecto superatus & suspendio affectus
est.

Xerxes qui Aegyptum subegerat, Themistocle victus ab Art-
abano interfectus est: Artabanus autem ab Artaxerxe occisus.

Mithridates Rex Ponticus, Annis 50. Romanos variis cladi-
bus affecerat. Asiam occupauerat. Quae Oppium proconsulem & Aquile-
ium legatum in vincula coniecerat: a Lucullo primum, deinde a
Pompeio superatus, mortem sibi intulit.

Pompeius Magnus tor egis: victoribus habitis a Caesare victus
in Thessalia, iussu Ptolemaei, ad quem in extrema rerum despera-
tione confugerat, interfectus est crudelissime.

Caesar Iulius victor Maximus C. Cassii, & Decii Bruti 23 vulneri-
bus, in senatu confosus est. Reliqua lege apud Valer. 6. lib. 6.
c. 11. de varietate casuum.

Vide, Beatitudo, Felicitas, Fortuna.

Infernus.

DEINITIO ET ETYMOLOG.

Infernus, Graece, ἄδης, s. d. dicitur. Et est horridus, tenebrosus &
paenalis locus demonum. B. Thomas secunda sentent. distinct.
6. qu. 3.
Infernus in est centro terrae, id est, in medio terrae. Secundum
eundem

SCANTIA

enndem 2. sent. dist. 6. quæst. 3. artic. 2. & 4. sent. dist. 44. quæst. 3. art. 2.

Inferus aliquando dicitur est: sicut infra est: sicut supremus qui supra est: unde inferne aduerbium, & inferæ sacra mortuorum, quæ inferis soluntur, & furie infernæ & infernales.

¶ LOCI BIBLICI.

Inferi vel infernus, pro sepulchro *School. Genes. 42. 38. & 44. 29. Job 14. 13. & 17. 13. Psalm. 6. 6. & 16. 10. & 18. 6. & 30. 4. & 49. 15. & 94. 17. & 115. 17. & 143. 9. Esai. 38. 18. & Ezech. 31. 16. Act. 2. 31. & 31. 25. Inferi vel infernus, pro loco, eoque horribili puniendis reprobis destinato. *Nume. 16. 30. 33. Deuteronom. 32. 22. Proverbior. 2. 18. & 7. 27. Psalm. 11. 6. & 21. 11. & 14. 15. Esai. 14. 9. & 28. 15. 18. Sapient. 11. 17. Ecclesiastic. 21. 10. Esai. 30. 33. & 33. 11. & 24. 9. Amos 9. 2. Abac. 2. 5. Matth. 8. 12. & 11. 23. & 16. 18. Ierem. 9. 15. Malach. 4. 1. Luc. 10. 13. Apocal. 1. 18. & 6. 8. & 20. Versicul. 13. 14.* Infernus etiam sumitur, pro summis cruciatibus & angustis, puta quales reprobi sentiunt, tum in præsentis vitæ, tum post illam, *1. sam. 2. 6. Psalm. 116. & c.* Pœna in inferno nunquam terminanda, *Esai. 56. 14. Matth. 25. 4. 46. Marc. 9. 47. 2. Thess. 1. 9.* Quare fallax est eorum opinio, qui Diabolo & damnatos aliquando saluatum iri contendunt. Infernus describitur, *Esai. 30. 38.* Infernus cum morte à Christo deuietus, *Offe. 13. 14.**

¶ SENTENTIÆ BIBLIÆ.

Infernus & perditio nunquam replentur, similiter & oculi hominum insatiabiles. *Prov. 3. 7.*

Tria sunt insatiabilia, & quartum quod nunquam dicit, sufficit. Infernus, & os vulvæ, & terra, quæ nunquam satiatur aqua. Ignis vero nunquam dicit, sufficit. *ibid. 30.*

Sicut ergo colliguntur zizania, & igni comburuntur, sic erit in contuminatione sæculi. Mittet filius hominis Angelos suos, & colligent de regno eius omnia scândala, & eos qui faciunt iniquitatem, & mittent eos in caminum ignis: ibi erit fletus & stridor dentium. Tunc iusti fulgebunt sicut sol in regno patris eorum. *Matth. 13.*

¶ PATRUM SENTENTIÆ.

In inferno nulla est redemptio: quoniam qui illic damnatus & demersus fuerit, ulterius non exhibet, in inferno nulla est redemptio: quoniam nec pater ibi potest adiuvare filium, nec filius patrem. Ibi non invenitur amicus vel propinquus, qui valeat & argentum & divitias dare, quas nunc congregant avari videntes pauperes inopia tabescere, & præ nimia fame & siti nuditatem & mortem incurere, non poterunt sibi præstare aliquod refugium: unde miserum præ nimia doloris amaritudine amarissime flentes, & præ angustia spiritus gementes, dicent in inferno. Quid profuit nobis superbia nostra, divitiæ, honores, dignitates, luxuria, gulositas, & omnes delectationes carnales quid profuerunt nobis? Ecce omnia et auferunt quasi somnia, quasi fumus & umbra, & quasi non fuerunt, & nos cruciatibus deputati fumus & supplicis æternis. In inferno nulla est redemptio: quoniam ibi gemitus sunt & suspiria, & non est qui miseretur. Ibi est dolor & planctus, & clamor, & non est qui audiat. *Aug. 11. ser. ad Eremitas.*

Melius est dubitare de occultis, quam litigare de incertis. Illum quippe diuitem in ardore pœnarum, & illum pauperem in refrigerio gaudiorum esse, intelligendos non dubito: sed quomodo intelligenda illa flamma in inferno, ille sinus Abrahamæ, illa diuitis lingua, ille digitus pauperis, illa sitis tormenti, illa stilla refrigerii, vix fortasse à mansuete quærentibus, contentiose autem certantibus, vnum invenitur. *idem de Genesi 18.*

In inferno est et stimulus pœnitentiæ, nulla ibi erit correctio voluntatis, à quibus ita culpabitur iniquitas, vt nullatenus ab eis possit diligi, vel desiderari iustitia. *idem de fide ad Petrum.*

Ita diuiti illi, qui apud inferos torquetur, fuit cura de viuus, quamvis quid agerent, omnino nesciret, quemadmodum est nobis cura de mortuis, quamvis quid agant omnino nescimus. *idem lib. de agenda cura pro mortuis.*

Anima illic posita bene esse perdidit, & esse non perdidit. Ex qua re semper cogitur, & vt mortem sine morte: & defectum sine defectu, & finem sine fine patiatur: quatenus ei & mors immortalis sit, & defectus indeficiens, & finis infinitus. *Gregor. lib. 4. Dialogorum.*

Horrendo modo fit miseris mors sine morte, finis sine fine, defectus sine defectu: quia & mors semper vivit, & finis semper incipit, & defectus desicere nescit. Mors perimit, & non extinguit, dolor cruciat, sed nullatenus pauorem fugat flamma comburit, sed nequaquam tenebras excutit. *Greg. li. 9. Moral.*

Sicut vno sole omnes tangimur, nec tamen sub eo vno ordine omnes aestuamus, quia iuxta qualitatem corporis, sentitur etiam pondus caloris: sic damnatis vna est gehenna quæ affligit, & tamé

non omnes vno calore comburit, quia quod hic cogitudo corporum, hoc illic exhibet dispar causa meritorum. *Moral. 4. Dialog.*

Sicut in domo Patris mansiones multæ sunt per diversitatem operum, sic damnatos diuersis supplicis gehennæ ignis disparatis criminis. Quæ scilicet gehenna, quantum ad tunc non tamen cunctos vna eademque qualitate locorum. *Moral.*

¶ Illa vitrix flamma transactorum vitiorum occupat, ber, & lumen non habet: quia illos, quos gehenna comburit, à visione veri luminis cæcat, vt foris eos dolere cruciat, & intus pœna cœcitate obscurat: quæ dum in suo corpore & corde deliquerunt: simul corde & corpore, & vtroque pœnas sentiant: qui dum in virtutibus suis delectationibus ex vtroque feruebant. *idem 9. Moral.*

¶ Qui quisad toleranda inferni mala descendit, per seipsum liberat, quod semel in locis pœnalis, iustis pœnalis. *idem 10. Moral.*

Tunc dæx flamma comburit, quos nunc ceteris polluit. Tunc infinitum patens inferni barathrum inanis elatio non exultat, atque qui olim ex vno calidi peritioris expleuerunt, tunc cum dæx suis pœna menta perueniunt. *idem.*

Gehennæ ignis cum sit incorporeus, & in se nihil corporaliter exurat, nec studio humano succedebat, trituriæ creatus semel, durat inextinguibilis, & indiget, & ardore non caret.

Iuxta modum culpæ pœna distinguitur, & cœcitate criminis, vniuersi quisque damnatus, in inferni igne cruciatur. *li. 15. Moral.*

Vnus gehennæ ignis credendus est, sed non vnus cruciat peccatores. Vniuersi enim quantum ad cruciatum illic sentit pœnam. *Gregorius libro quarto Dialogorum.*

Eiicentur in tenebras exteriores, vt illic detentis pœna de edacitate gaudebant, nam fletus de ardore, & stridor de frigore. Ibi duplex ostenditur esse gehenna, scilicet ris, & intolerabilis feruoris. *Greg. super illud. Matth. 8. tenebras exteriores.*

In inferno erit frigus intolerabilis, ignis inextinguibilis, fetor intolerabilis, tenebre palpabilis, ignis, horri, dæ viro demonum, consilio peccatorum omnium bonorum. Erit enim miseris mors sine morte, sine defectu, quia mors ibi semper incipit, & delectatur. *idem.*

Multi gehennam abhorrent, ego autem casum illum multo amariorum gehennæ pœna aio.

Decem millia quis ponat gehennas, nihil tale dicitur beata gloria excedere, à Christo audire, quod non in inferno fieri, quod elurientem vidimus, nec cibauimus. *idem 1. Matth. hom. 33.*

Gehennam enim meruimus, vbi nullus vnquam consolatio, nullus terminus, vbi guttam aquæ dicitur accipere non meretur. *Bern. ser. 4. de Quæst. 4.*

Ignis gehennæ lucebit miseris ad augmentum, vt dicitur, & non ad consolationem, ne videatur videri. *Gregor. 1. de summo bono.*

Intende nunc quascunq; seculi pœnas, quoscunq; dolores, quascunq; dolorum acerbitates, & compendit gehennæ, & leue est omne quod pateris. Duplex dicitur gehenna, nam & mentem vult trahere, & corpore. *idem de meditatione gehennalis supplicii.*

Infernus lacus est sine mensura, profundus sine fundo, ardore incomparabili, plenus fetore intolerabili, innumerabili, ibi miseria, ibi tenebre, ibi ordo malorum æternus, ibi nulla spes boni, nulla de sperato maius. *idem.*

Primum igitur dicimus, tantam Dei esse potestatem, vt corporalia comprehendat, & quemadmodum voluerit. Nam & angeli Deum metuent: quia castigati ab eo, & puniuntur. Quod ergo mirum, si cum suis imperiis, & contræctabile, à solidis & corporalibus nullatenus sunt, sed quia in solis spiritibus viuunt, à solo Deo participat virtus & substantia spiritualis est. Sed tamen de corpore teræ, quemadmodum pœnas impii sint laetari. Nam quæ corporibus contraxerunt, rursus carne inducantur, vt in piculum soluant: & tamen non erit caro illa, quæ in inferno supererit, huic terrene similis, sed in molibus & pœnis eternum, vt iustificari possit cruciatibus, & ignis feruoris natura diueria est ab hoc nostro, quo ad vitæ necessitatem, qui nihil alius materis tomite alatur, extinguitur.

Silius 13.

Hæc inter formæ conuictæ Iunonis Auerne
Suggestu residens cognoscit crimina Regum.
Sicut vultu seroque piget sub indice culpe.

Stat. 2. Theb.

Fortè sedens mediâ regni insidicis in arce
Dux Erebi populos posebat crimina vitæ
Nil hominum miserans, stratusq; omnibus umbris

Val. Flac. 3.

Quisq; nec in ventos, nec in vltima solatur ossa.
Ira manet, duratq; dolor.

Idem.

Quisq; suos fontes, inimicæque peccora panis
Implicat, & varia meritis formidine pulsat.
At quibus in vira maduerunt sanguine dextra,

Senec. Herc. fur.

Spartana tellus nobile at tollit iugum,
Cœsus ubi equor Tenarus silyus premit:
Hic ora soluit Ditis inuisi domus,

Silius 12.

Hic vicina palus fama est: Acherontis ad Sndas
Pandere iter, cœcas stagnante voragine fauces
Laxat & horrendos aperit telluris hiatus,

Stat. 2. Theb.

Hoc, si fama, loco pallentes denique umbras
Trames agit, pigroque Iouis sacra aræ dirat
Moribus, Arcadis porhibent se veræ coloni.

Val. Flac. 1.

Ingenti iacet ore Chaos, quod pondere fissam
Materiem, lapsamque queas consumere mundum,
Hic gemine æternum porta, quarum altera dura

Claud. 1. Ruff.

Est locus extremum pandit qua Gallia litus
Oceanus præsentis aguis, quo fertur Vlysses
Sanguine libato populam mouisse silentium,

Idem 2. Ruff.

Est locus insausis, quo conciliantur in unum
Cocytus, Phlegethonque Sadas, inammanis uterque
Alicus: hic voluit lachrymas, hic igne redundas,

Sen. Herc. fur.

Vera ne est fama inferis
Tam fera reddi iura, & oblitus sus
Sceleris nocentes debita panas dare?

Idem

POETICAE SENTENTIAE.

Lucret. 3.

Carthæna & furiam vero, & lucis egenus
Torturæ, horridos eructans faucibus æstus.
Qui neque sunt, & quam, nec possunt esse profecto.

Lucan. 3.

Stellæ Elysi campis, expulsi piorum
At Stygias inquit, enebas, Manesque nocentes
Populi bellam civilem irabor.

Claud. 2. Ruff.

Quæsit in alto
Conspicuis sibi pernentat crimina Minos,
Et vix dirimit fontes, quos nolite facere

Senec. Herc. fur.

Atque audivit Chaos,
Gratamq; retro seclere hand inquam sinunt
Vibrata tenaci.

Idem.

Sed nemo ad id sero venit, unde nunquam
Cum seculi ventus potuit reuertit,

Idem Hipp.

Canuca te rigi supra, qui mer sua semel,
Adiit silentem nocte per patna domum.

Horat. 1. Carm. 13.

Quam patre furue regna Trojerpina,
Et iudicantem vidimus Aecum,
Sæpeque discretas prorumpit, &

Horat. 1. Carm. 14.

Pifendus aer flamine languido
Cocytus errans, & Danaus genens,
Injuncto damnatusq; longæ

Sen. Herc. fur.

Quod quisque fecit patitur, anchoræ scelus
Requirit, iugque premitur exemplo nocens.

Idem Troad.

Tanara & aspero
Regnum sub domino, limen & obfident.
Custos, non facili Cerberus ostio.
Rumores vacui, verbaque mania,
Et par folliculo fabula somnio.

Luciet. 3.

Post mortem denique nostram
Num quid ibi horribile appareat, nunc triste Sidetur
Quidquam? Nonne omnis somno securus exstas?
Atque ea nimirum, quacunque Acherontis e profundo
Prodit, a sunt esse in rura a sunt omnia nobis.
Nec miser impendens magnam timet aere saxum
Tantulus. Sit fama est, castis formidine torpens:
Sed magis in Sita a Diuino metus virget manus
Mortales, castumque timet quem cuiq; ferat fors.
Nec Tityus Solucres inuenit Acherontis tacentem,
Sed Tityus nobis hic est in amore tacentem,
Quem Solucres lacerant, atque excessi anxius angor.
Aut alia quoniam scindunt torpedine curas, &c.

Silius 2.

Tum demum ad Manes, & perfectio munere Erinys
Iunoni laudata redit, magnamque superba
Ex sulcatu rapiens secum tanara turbam.

Virg. 6. Aeneid.

Festibulum ante ipsum, primisque in faucibus orci
Luctus, & ululantesque passere cubilia curas,
Pallentesque habitans moribus, tristisque senectus,
Et metus, & male suada fames, & turpis egestas,
Terriles visus formae, lethumque laborque.
Tum conjugum ueni leti sopor, & mala mentis
Gaudia, mortiferumq; aduerso in lumine bellum,
Ferreque Eumenidum thalamis, & discordia demens,
Piperem crimem uirum in nexa cruentis.
In medio ramos, amosaq; brachia pandit,
Vltima opaca ingens, quam sedem somnia vulgo
Vana tenere ferunt, foliisque sub omnibus herent,
Multiq; praeter ea Variarum monstrata ferarum,
Centum in foribus stabulant, & glauci visformes,
Et centum geminis Briareus, ac bellua Lernae,
Horrendum stridens flammisque armata Cymate,
Gorgones, Harpyiae, & formae tricornis umbrae:
Hinc riuu tartareus qua Acherontis ad undas,
Turbidus hic cano uasatq; uoragine gorges
Aestuatur, atque omnem Coccyo eructat arenam.
Inferorum decem porta.

Cingunt regna decem porta, quarum una receptat
Belligeros dura gradibus sorte creatos.
Alter a qui lege, posuere, atq; inclita iura
Gentibus, & primas fundarunt manibus Urbes.
Tertia ruricolae Cereris iustissima turba,
Qua uenit ad manes, & fraudum illasa Senena,
Exim qui laes artes vitaeque colenda
Inuenere vitam, nec dedignanda parenti
Carmina super sunt. Phoebosq; iura limina seruant,
Proxima quos uenti, suaque hauserat procella,
Naufragia portae cepit sic illum nomine dicant.
Finitima huc noxa grauidos, & peccasse fatentis
Vastus pater populo, puana Rhadamantibus in ipso
Expetit introitu mortemque exerceat in uentem.
Septima se minis reseratur porta ceterus,
Liuentes ubi casta iudex Proserpina lucos,
Infantum hinc gregibus, uerfas ad funera cadus
Passim uirginibus, rurbaque in lumine lucos
Est iter extimta, & sagitta uiuantota,
Tum sedula loco, & laxata lucida nocte
Claustra nitent, qua secreti per liminis uady am
Elysiis ducunt campos, hic turba piorum,
Nec Stygio in regno, celi nec postea sub axe,
Verum ultra Oceanum sacro certamina fontis,
Lethaeos portat latices oblitua mentis,
Extrema hinc aruo fulgenti tam lucis honorem
Senti, & aduoto splendet ceu sidere luna.
Hac animae calum reuertunt, ac mille peractis
Obliu Diem redouit in corpora lustris.
Hac passim uirum pendens mors lurida rictum,
Iteque reditque uias, & portu omnibus errat.

q A POPHTHEGMATA.

Bion dicere solebat, facilem esse ad inferos viam: nam illuho-
mines abire clausis oculis. Morientibus enim clauduntur oculi,
Laer. l. 4. c. 7. Vnde virgil.

Facilis descensus Auerni,
Dolens atque dicitur aires ianua Diu, &c.

Demonax interrogatus olim, qualisnam esset infero-
tio? Expecta, inquit, & simul atque illic uerum
significabo omnia. Sentiebat autem nullos esse inferos
apoph.
Bion. In fabulis est, Danaidas puellas apud inferos
esse supplicio, vt pertusis uasis defecant aquam in
fum: Bion dicebat, grauius fore supplicium, si impio-
pertusis idem facerent, tum enim irent conuulsiones
pit. 7.

¶ SIMIL TVDINES.

Chryssostomi. Quantum malum sit aternorum bono-
ne priuari, accipe simile. Ponus adolecentem in
rabilem eundemque & cunctis flores virtutum, de
orbis imperium tamque in omnibus esse perfectum,
erga se homines patrio ardere faciat affectu. Quam
patrem pati existimatis libenti animo, ne talis
quo: quod uero vel exiguum, vel grande malum
rum modo, vt illum etiam uideat, atque uideat
tur: etiam si virtutibus mille decoratus, delectatus
rabilis, vt coelestium fructus bonorum, ac relictus
sto: intolerabilis quidem res est etiam gehenna, quoniam
cum illud horribile. Tam enim si mille aliqui ponit
hil tale dicitur est, quale est a beate illius. Non
exotumque esse Christo, & audire ab illo. Non
nim fatius, mille fulmina iustitiae, quam uirtutum
tudinis, pietatisque plenum, nos tamen aeternum
totius tranquillitatis oculos nequaquam nos aspi-
Hom. 24. in Marth.

Nidus est praefens vita ex festiuis & lura cogentibus
hi magnas aedes offentes, siue regias ipsas auro
gemmis, nihil ab hirundinum nido differre ceteris
dem infantem, omnia sponte corruent. Hic enim
dicii, non omnibus hincem: quoniam & Deus
dem uocat, illud quidem ad peccatores, hoc autem
iusto. Itidem & ego nunc, hincem ipsam uocem
te alatur, vt possimus uolare infante hincem. Non
scipient, sed elurire sinent, perire, vel nido ruent
enim nidum, horrimo & facilius quam nidum, omnia
destruet. Delens & transfuitans omnia, uolante uero
fi non ualentes occurrere in aera, sed ita uulgare
has habeant pennas, ea quae pau tales est, uolant
Hirundinum itaque pulli cum conciderint, itam
vero non morimur, sed continuo punimur. Hinc
pus, quinimo hincem difficilis: non enim aqua
unt, sed ignis humina, non ex nubibus tenebre, quoniam
solubiles: & omni luce carentes tenebre, vt neque
tur, nec aer, sed plus quam terra obitui comprimitur
Marth.

Si quis rex, vel Regis filius profectus, & bellis
expeditis, admirationis habitus, & uenerium habet
liquam ostenderet ciuitatem curru cum trophaeis,
ris ordinibus, cum aureis clypeis, circa & multis
& coronata tota ciuitas esset, & omnes otibus in
plum autem omnis alienigenarum gentium captiui
queretur: mox duces, satrapas & ciues, praefectos
stratibus, cum illo splendore occurrentes, fulgore
manum porrigeret, & omnem exhiberet fiduciam,
stantibus tanquam ad amicos ioueretur, & diceret,
am illam te propter eos fecisse, & in regis ad
communicare licet alii non puniretur, quoniam
rum priuatio comparanda? Si uero coram hominibus
est, ab hac excidere gloria, multo magis coram Deo,
virtutes adierunt cum Rege, cum uicti dementis, & dolo
nati, & ipse Diabolus agetur captiuus, & omnia conuen-
do, cum uirtute coelorum, cum ipso uenerunt in
quadragesima octaua, De ira.

Non solum exitus, uel hincem solet, ita & in
tingere, vt scilicet solatium aliquod ferat, loco
uade id constat: Ex tubi celo scilicet exemplo. Deo enim
damnatu ignibus filium quoque uiam uia uenerunt
ex ipsius carne ascendenti, haurit turbas, uolante
lihi quoque qui fani sunt, dum haec fieri uident, uolant
multo magis id passuri sunt, qui ea clade uenerunt. Et
pronum humanum genus, alioquinque calidum, uolante
mouemur. Quo pacto pater filium in eadem deman-
uidens, solatium capiat? Contra pena illi ex dicitur
dem ratione, si uir uixit, staret matrem, & dea. Hinc
gestima uita. De ira.

Origenis. Sicuti ciuitatem porae proprium quae
habent: eodem modo porae inferorum uolant
speciem peccatorum: vt vna quidem inferorum pora
teoratio, per quam ambulant scortatores, alia uero

turam cuique ingentiam. Terent. Nam qui cum ingenis conficitur ut eius modi, si est, cum hominibus eius modi natura. Huius diminutum est ingeniolium, item ingeniuus, qui libera matre natus nec postea seruus factus est, & relatiuum libertini. Hinc etiam ingenuitas, quae est contraria libertinitati.

Ingenium est animi vis, qua se extendit & exercet ad incognitorum cognitionem. Graecis dicta *idōtia*, & significat alias naturam vnicuique ingentiam.

SENTENTIAE BIBLICAE. Quam speciosa veteranis sapientia, & gloriosus intellectus, & consilium. Eccl. 25.

PATRUM SENTENTIAE. Nihil per aliud ingenium ita auferitur, quin ita ac re ingenium e contra inueniat. Aug. in ser.

Ingenia acumen, vel tarditas premium vel poenam in futuro collocat. Hier. in app.

Non semper ingenii vena respondet ad votum, & quandoque dicta laudabiliora caui aliter scribenti se offerunt, quae per studii vehementiam, & indaginem laboriosae meditationis inueniri non possunt. Petr. Rau. in quadam epist.

Sicut qui tardus est ad capiendum, pro intentione tamen boni studii premium percipit: ita qui praestitum ex Deo sibi ingenium negligit, condemnationis reus existit: quia donum, quod accepit, despiciit, & per desidiam derelinquit. Isidorus lib. 3. de summo bono.

Quidam Dei iudicio donum scientiae, quod negligunt, accipiunt, ut diutius de rebus creditis puniantur: tardiores autem, id eo quod scire cupiunt, difficulter inueniunt, ut pro maximo exercitio laboris maximum premium habeant retributioni. ibid.

Non ego meo ingenio vel merito, sed eius dono sum, si quid laudabile sum. Nam quaedam acutissima & excellentissima ingenia tanto in maiori errant, quanto confidentius tanquam suis viribus curcuerint, nec suppliciter ac veraciter Deum, ut vitam sibi ostenderet, petuerunt. Aug. ad Maced. epist. 1.

Apis acriter pungit, & mel concoct: sic paruo corpore anima ingeniosa & acerrima viget, & doctrinae suauitatem profert. Hieronymus sup. illud Eccl. in Breno in volatilibus apu. Et sumum dulcoris habet fructus eius.

Dum ingeniosi negligentia torpent, in prauis actionibus remanent, & simplices, quos ingenii penna adiuuat, ab obtinenda regni aeterni gloria, virtus operationis leuat. Greg. super illud Proverb. 30. Stille manibus nititur.

Abcondere talentum in terra, est acceptum ingenium in terrenis actibus implicare, & non lucrum spirituale acquirere. Iohann. Chrysost. sup. illud Matth. 25. Auiens foderit in terram.

Semper in robusto & vegetato corpore animus mollior iacet, atque tepidum cor: & tursum in corpore debili & infirmo fortior viget & promptior spiritus. Bernardus in Apolog.

SENTENTIAE POETICAE.

Horat. in Epist. Quo semel est imbuta recens seruiabit odorem Testa du.

Plaut. in Pen. Bono ingenio me esse ornatum, quam auro multo mihiolo. Aurum in fortuna inuenitur, natus in ingenium bonum. Bonam ego quam beatam, me esse dici mihiolo. Meretricem pudorem gerere magis decet quam purpuram. Pulchram ornatum turpes mores peius caeno coluntur. Lepidi mores turpen ornatum facile factis comprobant, Magno cum periculo castitati, quam multum placet.

Quid. 3. de Trist. Adde quod ingenium longae rubiginis laesum Torpet. Et est multo quam fuit ante nimium. Fertili assiduus non renouetur aratro, Nil nisi cum spinis gramen habebit ager.

Quid. lib. 15. Metam. Carne fera sedant ieiunia, nec tamen omnes, Quippe equis & pecudes, armenta quoque gramine viuunt. At quibus ingenium est, immansuetum quoque ferum quoque. Armenta Tigres iracundis, leones.

Cum quoque lupi vrsi daptibus cum sanguine gaudent. Idem lib. 3. Amor. eleg. 7. An quisquam ingenium ac etiam nunc suscipit artes? Aut tenerum dotes carmen habere putat?

Ingenium quondam fuerat pretiosus auro: At nunc barbaries grandis, habere nihil. Quid. epist. Hiero. ad Leandrum. Fortius ingenium suspicor esse seruis. Vi corpus teneris, sic mens infirma puellis.

Quid. Trist. Eleg. 7. Singula quid referam? Nil non mortale tenentis, Pectoris exceptis, ingenioque bonis. En ego cum patria careream vobis quoque domo quoque, Raptae sunt admi quae potuerunt mihi.

Ingenio tamen ipse meo comitorque frangere Casar in hoc potuit iuri habere nihil.

Idem 3. Trist. eleg. vi. Ingenium frangere meum mala, cuius & ante Fons infucundus, parua quoque, vana fuit. Sed quae uoque fuit, nullo exercere reuiguit. Et longo perit arida facta sita.

Propert. 3. Nam neque Pyramidum sumptus ad sidera laeti Nec Iouis Elet calum imitata demas, Nec Mausoles dives fortuna sepulchri, Mortis ab extrema condicione uacat.

Aut illis flamma, aut imber subduci bonis, Annorum aut ita pender a uiderant. At non ingenio quaesitum nomen ab auro, Excider, ingenio siat sine morte decet.

Plaut. Capt. Sape summa ingenia in oculis latent. Mart. 1. O quantum est subitis casibus ingenium.

SENTENTIAE PHILOSOPHOUM.

De ingenio. Dial. viii. Francisc. Petrarch. GAVD.

At ingenium est velox. RAT. Ad virtutes vitamque velocius eo proprius ruina. G. Ingenium expeditum est, hinc artibus applicabile pretiosa animi simplicitate. Si minus, fa, periculosa, laboriosa. G. Ingenium peracutum est, non acumen, sed aequalitas, atque constantia, ueritate inpetuam merentur, quorundam acumen tenui, cupido in primoque molimine deficit, validissima etiam si ad inueniunt, infirma sunt, sic robur omne tenuitas erodit, ut ingenium est mihi. R. Nihil sapientiae odiosius nimio. Nihil uero philosophanti molitius, quam soporificam uisam Palladii fixere veteres aranea, cuius subtersequentes telae sunt, sed fragiles, nullae, uis. Vt maxime ego, mihi acies fi, non penetrat modo, sed fubilitat. G. Propter facile ingenium est. R. Hoc Mar. Caroni Censorio quod literis simulo, atque armis bellicis omnibus et uariis sticis artibus quoque fore idoneus, quod ex parte Graecorum Epaminonda, Perse autem Cyro. Tum hoc ueritate quod gat, neu uersutum sit, ne aliquid non agile sed locum constans habeat cauto. Aliud est enim non posse conueniens facile ire posse quoque uis. G. Ingenium est excellens. R. refert, quod in genere excellas, huius enim quoque, res vaga est, uerum quoque est, ubi intendis ingenium ualeat. ingenium bonum, quam excellens, quod illud in malis, quit, hoc in diuersa uolubile est. Nam & Crispus Lucanus nam magna uis animi fuisse ait, sed ingenio malo uariata ingenium magnum est. R. Bonum cupio & modicum, sola suspensa est. Sape magnum ingenium magnum malorum fuit. Raro autem magni terrores, nisi ex magno prodire.

Est vis certe quaedam, quam ingenium uocant, quae est, ea ut efficere possit & adipisci, quae ad propositum tinent. Ac si finis quidem honestus sit, laudanda in menditas est nominanda. Lib. 6. Ethic. cap. 12. Et lib. 1. cap. 34.

Est hoc maximum & prestantissimum, quod proferre ab alio possit, nec disere: sed quaecumque, a natura buatur, tale obtinebit. Cuius si summa & excellens quae tura concessa sit facultas, ea demum perfecta ueritate necesse est. Lib. 3. Ethic. c. 5.

Verum ingenium & indoles in eo est, ut possit tractari, qui, & declinare salum quod quidem est, quibus accedat & indolem natura largita est, praecare efficere possit, amant & oderunt, & proponunt, uere de eo, quod ingenium est, iudicant. Lib. 8. Top. c. 5.

Ingenium non idem ualeat quod prudentia: est enim nullo modo possit. Lib. 6. Ethic. c. 12.

Is demum bene natus, & bene animo constitutus, si uis a natura datum est, ut quasi aspectum quaedam uere iudicabit, atque id, quod uere bonum est, sequetur. Ethic. c. 5.

Vis duplex est eius, in qua sedes est opinionis, ingenium denia. Lib. 6. Ethic. c. 13.

Potest ingenium fortissimum ac beatissimum latere, potest ex deformi humilis, corpulculo in modum magnus exire. Non enim deformitate corpus fortissimum sed pulchritudine animi corpus ornatur. Senec. epist. 117. v. 1.

Nullum ingenium potest esse magnum, antequam quid admixtum de furia. Senec. de tranquillitate animi.

Tria sunt quae in tota rerum uarietate, excellunt.

ingenia non sunt desperanda, sed quod redundat, recidendum est, Laert. lib. 5. c. 5.

Cicero de C. Caesar dicere solebat? Quoties huius astutiam & ambitionem video sub humanitatis specie latitantem, metuo reip. tyrannum: rursus quum comas moliter fluentes, & ipsum vno digito scalpentem caput intueor, vix animum inducere possum, vt tantum facinus animo concipiat. Erasmi. l. 4. apoph.

9 SIMILITUDINES.

Hieronymi. Quomodo late segetes, & vberes agri interdum culmis artifice luxuriant: Ita preclara ingenia, & mens plena virtutibus, in variarum artium redundat elegantiam. Vnde & apud Græcos Philosophus ille laudatur, qui omne, quo vteretur, vsque ad pallium & annulum, manu sua factum gloriatus est. Hoc idem possumus & de isto dicere, qui basilicas Ecclesie, & martyrum conciliabula diuitis floribus, & arborum cortis, vitiumque pampinis adumbravit, vt quicquid placebat in Ecclesia, tam dispositione quam visu, presbyteri laborem & studium testaretur, Ad Heliodor.

Plurarchi. Vt multa agrestia subnascantia in agro, mala quidem ipsa sunt, sed tamen signa felicitatis atque vberis soli, si quis excolat: Sic animi affectus per se mali arguunt ingenium non malum, si accedat recta institutio. In Moral.

Ciceronis. Vt multa maiora sunt opera animi quam corporis: Sic hæc res, quas profequitur ingenio, gratiores sunt, quam illæ quas viribus, Lib. 2. Officiorum.

Quintilianus. Vt in angustiore difficilius recipiunt, sed retinent certius liquorem: Ita ingenia, quæ tardius percipiunt, sere meminerunt tenacius, Lib. 1. Orator. instit.

Roterodami. Adamas vna re mollescit, adictus ferri alias indomitus: Ita nullum est ingenium tam ferum, quod non aliqua ratione queat expugnari, In siml.

Minor vis inest in radicibus herbarum salubrium, cum semen maturefcit: Ita deterior fit ingenii naturæque vis, quoties liberis gignendis datur operas, In siml.

Seneca. Vt qui spinas habet in pedibus, vbique spinas calcet: Ita sterili ingenio omnis materia sterilis est. Apud Erasmi.

vt huiusmodi rumbam progressum sensus, progredientem non sentis, & fructem aut herbam creuisse apparet crescere: Ita & ingeniorum profectus, quoniam minutis constat actibus, exinteruallo sentitur, In siml.

Plinius. In hombus, & squatina, & rheia, & pascinaca, cum cantatissimi sint piscium, tamen sæpe reperiuntur habentes in venire mugilem omnium velocissimum, solertia & ingenio capientes: Ita quidam arte superant longe potentiores opibus aut viribus, Lib. 9. capite 24.

Roterodami. Plutarchus testatur, se vidisse in Africa coruos, qui lapillos in aquam aggererint, donec aqua eo surgeret, vt contingi posset: idem narrat de cane coniciente lapillos in amphoram oleariam: Ita nobis, quod viribus diminutum erit, ingenio supplendum est, In siml.

vt ingenia pondera, quæ nullis hominum viribus tolli possunt, machinis facile tolluntur: Ita quod vt nequeas efficere, ratione & arte facile efficias, In siml.

Chamaeleon, quia pauidissimum animal, subinde colorem mutat: Ita qui viribus non possent, ad varias artes confugiant necesse est, In siml.

Seneca. Quemadmodum lana quosdam colores semel ducit, quosdam, nisi sæpius macerata & recocta, non peribit: Sic alias disciplinas ingenia cum acceperit, protinus præstant: hæc nisi alte descendit, & diu sedit, animum non colorauit, sed infecit, nihil ex his, quæ promiserat, præstat, Lib. 2. epist. 72.

Roterodami. Vt inter tet hominum millia nullæ facies per omnia similes, nec vllæ voces: Ita suum cuique ingenium est, suus cuique mos, In siml.

Sicuti similia alios hebetiores reddit, alios actiores, alios elingues facit, alios loquaculos, pro corporum habitu: Ita eadem stultitia & ignorantia veri quosdam incitat ad studium pecuniarum, quosdam ad voluptates, In siml.

Anthraciti carbuncolorum generi peculiare est, vt coniectus in ignem velut intermortuus extinguatur; contra aquis perfulsus exardescat: Ita quosdam contraria mouent; si exhorteris, magis languescunt, si dehorteris, magis accenduntur, si bene merearis, redduntur inimici, si male, plus te faciunt, In siml.

Quemadmodum adamas aduersus omnia inuictus, hircino sanguine, & coque calido ac recenti, maceratus, malleo frangitur: Ita quædam ingenia nulla vi peruenias, blanditia emollienda sunt, In siml.

vt nonnullæ mulieres ex viris quibusdam non concipiunt, aliis adiunctæ fecundæ fiunt: Ita sunt, qui apud quosdam præceptores indociles, aliis traditi doctoribus proficiunt: quod sint vt corporum, ita & ingeniorum cognationes, ac diffidia, In siml. libus.

vt salutum indurat: etiam liquefacit: Ita eadem oratio ab eodem

ingenia non sunt desperanda, sed quod redundat, recidendum est, Laert. lib. 5. c. 5.

Cicero de C. Caesar dicere solebat? Quoties huius astutiam & ambitionem video sub humanitatis specie latitantem, metuo reip. tyrannum: rursus quum comas moliter fluentes, & ipsum vno digito scalpentem caput intueor, vix animum inducere possum, vt tantum facinus animo concipiat. Erasmi. l. 4. apoph.

9 SIMILITUDINES.

Hieronymi. Quomodo late segetes, & vberes agri interdum culmis artifice luxuriant: Ita preclara ingenia, & mens plena virtutibus, in variarum artium redundat elegantiam. Vnde & apud Græcos Philosophus ille laudatur, qui omne, quo vteretur, vsque ad pallium & annulum, manu sua factum gloriatus est. Hoc idem possumus & de isto dicere, qui basilicas Ecclesie, & martyrum conciliabula diuitis floribus, & arborum cortis, vitiumque pampinis adumbravit, vt quicquid placebat in Ecclesia, tam dispositione quam visu, presbyteri laborem & studium testaretur, Ad Heliodor.

Plurarchi. Vt multa agrestia subnascantia in agro, mala quidem ipsa sunt, sed tamen signa felicitatis atque vberis soli, si quis excolat: Sic animi affectus per se mali arguunt ingenium non malum, si accedat recta institutio. In Moral.

Ciceronis. Vt multa maiora sunt opera animi quam corporis: Sic hæc res, quas profequitur ingenio, gratiores sunt, quam illæ quas viribus, Lib. 2. Officiorum.

Quintilianus. Vt in angustiore difficilius recipiunt, sed retinent certius liquorem: Ita ingenia, quæ tardius percipiunt, sere meminerunt tenacius, Lib. 1. Orator. instit.

Roterodami. Adamas vna re mollescit, adictus ferri alias indomitus: Ita nullum est ingenium tam ferum, quod non aliqua ratione queat expugnari, In siml.

Minor vis inest in radicibus herbarum salubrium, cum semen maturefcit: Ita deterior fit ingenii naturæque vis, quoties liberis gignendis datur operas, In siml.

Seneca. Vt qui spinas habet in pedibus, vbique spinas calcet: Ita sterili ingenio omnis materia sterilis est. Apud Erasmi.

vt huiusmodi rumbam progressum sensus, progredientem non sentis, & fructem aut herbam creuisse apparet crescere: Ita & ingeniorum profectus, quoniam minutis constat actibus, exinteruallo sentitur, In siml.

Plinius. In hombus, & squatina, & rheia, & pascinaca, cum cantatissimi sint piscium, tamen sæpe reperiuntur habentes in venire mugilem omnium velocissimum, solertia & ingenio capientes: Ita quidam arte superant longe potentiores opibus aut viribus, Lib. 9. capite 24.

Roterodami. Plutarchus testatur, se vidisse in Africa coruos, qui lapillos in aquam aggererint, donec aqua eo surgeret, vt contingi posset: idem narrat de cane coniciente lapillos in amphoram oleariam: Ita nobis, quod viribus diminutum erit, ingenio supplendum est, In siml.

vt ingenia pondera, quæ nullis hominum viribus tolli possunt, machinis facile tolluntur: Ita quod vt nequeas efficere, ratione & arte facile efficias, In siml.

Chamaeleon, quia pauidissimum animal, subinde colorem mutat: Ita qui viribus non possent, ad varias artes confugiant necesse est, In siml.

Seneca. Quemadmodum lana quosdam colores semel ducit, quosdam, nisi sæpius macerata & recocta, non peribit: Sic alias disciplinas ingenia cum acceperit, protinus præstant: hæc nisi alte descendit, & diu sedit, animum non colorauit, sed infecit, nihil ex his, quæ promiserat, præstat, Lib. 2. epist. 72.

Roterodami. Vt inter tet hominum millia nullæ facies per omnia similes, nec vllæ voces: Ita suum cuique ingenium est, suus cuique mos, In siml.

Sicuti similia alios hebetiores reddit, alios actiores, alios elingues facit, alios loquaculos, pro corporum habitu: Ita eadem stultitia & ignorantia veri quosdam incitat ad studium pecuniarum, quosdam ad voluptates, In siml.

Anthraciti carbuncolorum generi peculiare est, vt coniectus in ignem velut intermortuus extinguatur; contra aquis perfulsus exardescat: Ita quosdam contraria mouent; si exhorteris, magis languescunt, si dehorteris, magis accenduntur, si bene merearis, redduntur inimici, si male, plus te faciunt, In siml.

Quemadmodum adamas aduersus omnia inuictus, hircino sanguine, & coque calido ac recenti, maceratus, malleo frangitur: Ita quædam ingenia nulla vi peruenias, blanditia emollienda sunt, In siml.

vt nonnullæ mulieres ex viris quibusdam non concipiunt, aliis adiunctæ fecundæ fiunt: Ita sunt, qui apud quosdam præceptores indociles, aliis traditi doctoribus proficiunt: quod sint vt corporum, ita & ingeniorum cognationes, ac diffidia, In siml. libus.

vt salutum indurat: etiam liquefacit: Ita eadem oratio ab eodem

9 APOPHHEGMATA.

Inter pueros candidos, ac felici ingenio natos appellare soleamus, quæ qui præcellit, Deos parentes referre videtur. Prisci enim Demones autem à scientia dicti sunt, quasi de iuuentute. Idem accerimo ingenio, alter leni dicere solebat, se alteri adhibere calcaria, alteri irenos. Præcipuum est, vt Doctor animaduertat, quæ naturam discipulorum. Meminit M. Tullius Lib. Demetrius Valerens hominum fastuosorum sublimitatem dicit, quæ inquituranda, sed relinquendam sobrietatem. Talia enim

dem dicta hunc emolliet ad poenitentem iratorum, hunc irrita- bit ad contumaciam. In siml.

Plurarchi, Vt terra, quo melior est natura, hoc magis corrupti- tur, si negligatur: Ita ingenia, nisi recte excolantur, quo sunt feli- ciora, hoc pluribus vitiis obducuntur. in Moral.

Si quater terra referta sit salubus, feris, & herbis syluestribus mul- toq; limo, protinus displicet imperito colono: at peritus agricola ex ipsis coniectat soli molliciem ac feracitatem, tantoq; impensius dat operam, vt eam repurget: Sic magnis ingenii magna vitia sol- lent innasci, que non conuenit statim tollere, sed potius mederi, ex- pectanda ætas, donec ad frugem bonam reducat. in Moral.

Seneca, Ignis quo clatior fultis, citius extinguitur: Vt uacior est, qui cum lenta difficilq; materia commissus, fumoq; demersus ex- fordido lucet: eadem enim detinet causa, que maligne alit: Sic in- genia, que illustriora, breuiora sunt. Nam ubi incremento locus non est, vicinus occasus est. De consolat. c. 23.

Generosus equus melius gestabit sarcinam, quam ignauium iu- mentum, nemo tamen imponit: Ita magna ingenia sunt quidem & ipsa idonea functioni munium, sed indigna, que tam fordidis occupationibus onerentur. apud Eras. m.

Plinius Oliua sero pronem, sed fructum habet egregium: salix statim adolefcit, sed sterilis est: Ita præcox ingenium, Lib. 16. c. 26. in siml. & Lib. eod. c. 27.

Tradunt, in Albania nasci homines glauca oculorum acie, qui nocturnarum rita plus noctu quam interdiu cernant: Ita quidam plus sapientin rebus facinorosis, quam in bonis ac præclaris, aut in fordids potius, quam in egregiis. Lib. 7. c. 2.

Trochus pisces ipse se mit, & ex se concipit: Ita quidam ingenii felicitate ipsi literarum seminam infundunt sibi, quos avro id uerbes vocant Græci, Lib. 9. c. 12.

Ut arbores quædam belle florent, verum nullum adferunt fru- ctum: Ita quorundam puerorum indoles magnam vitæ frugem pollicetur, qui simul atque adoleuerint, ad ineptissimas meri volu- pates, fallunt expectationem omnium. Lib. 16. c. 26. & 27.

Ut ad Naphtham (id est bituminis genus) etiam procul vitam ignes transilunt, ob naturæ cognitionem: Ita ingenia literis nata statim eas arripiunt, Lib. 2. c. 18.

Erasmi, Sicuti vina languidiora vappescunt ætate: Ita despi- sciunt ingenia vulgaria, eximia etiam ad extremam durant ætatem. in siml.

Terra, que gignit salem, nihil aliud gignit: Sic ingenia foecunda in literis in cæcis fere rebus non perinde valent. in siml.

Ex arboribus, que vehementer foecunda sunt, eo celerius senescunt: Ita raro sunt vitæ egregie præditi ingenio, & optima que- que mortalium fugacissima sunt. in siml.

Salix ante maturitatem abiicit semen, vnde & Homerus frugi- perdam vocat. Ita quædam ingenia præcoxia citius profiliunt ad docendum aut scribendum, quam oportet. in siml.

Ut quædam veræ mergam (id est candida medulla) in se conti- nent, que stercorentur ac pinguefcant: Ita ingenium probum se- cūsi habet, vnde fiat melius. in siml.

Plurarchi, Vt culmus primus in altum surgit impetu, deinde crebris gemiculis interfecatur, postremo in summo veni statibus laborat: Sic quidam initio feruent, deinde subsistunt & offendun- tur, in extremo deficiunt defatigati. in Moral.

ADAGIA.

Lupus pilum mutat, non mentem, ο λυκος τὴν τρίχα, ἀ τὴν ἰσχυρὴν ἀὶδὸν ἀφίει.

Hoc est: Senectute canitiem offert improbis, non item auferit mali- tiam. Der Wolf mag graulich alter laß aber seine Tücke nicht.

Naturam expellas furca, tamen usque recurret. Sensus est: Hand facile derstet, que nobis natura pœnitens indidit atq; insent. Art löst von Art nicht. Das Weiraue wil auß dem Garten nicht. Item. Die Katz laßt ihr mau en nicht. Item. Wo Wasß & gewes en ist: da kompt Wasjer wider hin.

Lignum tortum haud vnquam rectum. Ευλον ἀλίκλον ἔδὲ ποτ' ἰεγόν.

Hoc est: Distorta prauaq; ingenia vix vnquam ad bonam fru- gem trahuntur.

Arthiops non ablescit. Αρθίος ἔδὲ δὲ ἀβλεστος.

De is dicitur, qui nunquam mutatur sunt ingenium, Die Arth löst ihr hüppen nicht.

Qui semel scurra, nunquam pater familias.

Sensus est: cum quem semel depuderit, qui que contempta fama scurr am agere coepert, vix vnquam ad bonam frugem redire.

Occasione duntaxat opus improbitati, vel malitie. περιφαστος δὲ ἄρα πὸν ἰστορησία.

Quadrabit innocenti cupidus, qui, ne temere lassisse videatur, casus prætextunt, mai sub bald ein Bügel/wann man den Hundt festlagen wil. Item. Eines Dieb darffest du nur die Thir auffstühen.

Quo semel est imbuta recens securabit odorem testa diu.

De instrutione prima dicitur adagium, monet, etiam re id, quod rudibus annis percipimus, prouide, quon primis statim annis addiscende esse, vobis man in vultu thut: Das lauret bald.

Saluam imbiberere. Idem de instrutione. Sumpta autem est metonymia de- bus, quibus premansum cibum in os inserunt, non iudicium quam assueverint, nihil tam illis sapit, quod ab illorum gustu diuersum sit.

HISTORICA EXEMPLA.

Apud Indos Cathos & Brachmanes editum inferre menses in publico concilio spectandum exiibebatur. Scru- les probaretur, bonis ille formabatur discipulis: in impro- vel exponebatur in sylvas, vel statim in conspectu hominum debatur, Subel. lib. 9. Ennead. 4.

Spærtanos pueros ludentes spectabant maiores, qui con- tentiones inter eos & certamina ferentes, non detestati cu- iusque ad audendum, & non cedendum in pugna, sed adueriebant, Plut. in Lycorg.

Themistocles inolem præceptor eius plane perfectum cum diceret: nihil, siliis, mediocre eris, sed quomovocatur trix lumen, vel magna pectis. Plut. in eod. vita.

Archoteles Stagiritam in disciplinam præcoxia & obcuritatem rerum simul ac verborum studiū, con- ratione ingeniorum animos acrioris stimulis excutit, vno a pulcherrimarum rerum cognitione deterrere.

Origenes puer parentem suum Leonidem (qui Epistolæ sepe de abduis Scripturæ sensibus interrogabat) in pueri modi præcoxi sapientia retrahere illum cogere, factum ne supra ætatem saperet. Verum noctu accedens ad puerum quasi sancti Spiritus templum deosculabatur, sequens iudicabat, Euseb. l. 6. c. 23. & Suida.

P. Virgilius Maro, qui primum in lucem editus, vixit lum emisit, poetiam puer exerece cepit: & in balneum gisium, ob infamiam latrociniorum lapidibus occidit: chon fecit:

Monre sub hoc lapidum regitur Balisba, Sphæra. Noctæ dieq; tuam carpe Siator uer.

Donatus in eius vita.

D. Augustinus, semetipsum in secunda puertia (anno æta- tatis duo decimo) legisse & intellexisse Logicos & Rhetoricos itoreis libros, testatur lib. 4. confess.

Commodus, M. Antonini Philisophi Imper & Romanorū à puertia turpis, improbus, crudelis, libidinosus, immor- diauere magis, quam Imperator esse videtur, crudelitate pla multa præbuit. Cassin. ex Herodoto.

Orbo Magnus Imp. Henrici Aucupis P. tam inæta ab omni- bus Amor mundi diceretur: & se ipsa pectis in re- morem mundi esse, in imperio euidenter demonstrauit. Chron. Germ.

Nero tener adhuc, Circenibus ludis Troiam conuulsam uorabiliter que iussit, Sueton.

HIEROGLYPHICA.

Pindarus cum aliis pleriq; locis, tum præcipue in Monte prompitudinem & velocitatem per Agulam exultans, mediocri ab eo comparatione, quod prædam etiam vales proci, mira pernicitate nanciscatur: vsuq; ita polleat, re proci queque prospicet: que omnia ingenio vnquam accom- modata, Trer. P. aler. lib. 19. p. 181.

Sphinx hæc Palladiæ cuspidi subiecta, vt in pa. Mithras, quam A thenis olim iussit erectam ait Pinnus, ostendit ab- ditum & reconditum eis, quod ingenii acumen eorum profecti non possit. Idem lib. 6. p. 57. A.

FABULA.

Vulpes & Testudo.

Suscepto cursu certamine inter vulpem & testudinem testudo se cauda vulpine implicuisse, & ita hæc accipere rapram tussit ad locum prætinum, à quo cum periret vulpes, respexisse fertur, & per locum distulit, mox se pectis elcere testudinem, cum illa de cauda ad signum quod- reperire periret, & non animaduertente vulpe, testudo docet fabula, ingenium vitibus præfere.

INGRATITUDO.

DEFINITIO ET ETYMOLOGIA.

Ingratitudo Græce ἀχαριστία, ut & ἀχρηστία, n. i. p. g. tur. Est autem ingratitude quilibet peccatum, quod gra- tum gratitudinis, quod est debitum honestatis. Et & p. g. cunda Secunda g. 107. art. 1.

Nec esse porrent osius quicquam puto.
 Ingratus aut male facit, aut male cogit at.
 Sibi, tantum parci, alius deturbit.
 Et odit omnes, qui bonis benefaciant.
 Ingratus est auctor, quo nequior.
 Et impudens ad omnia scelera trahitur.
 Audaxq; cuncta semper in potius mouet.
 Ingratus est seminarium scelerum omnium.
 Hinc est auaritia mens, & animus perditus:
 Hinc fastus impotens, & ambitus grauis:
 Ingratus hoc unum benefacit, cum perit.
 Nam tellus ipsa, si dius nihil creat.
 Portentum id omnium est habendum maximum.
 Homer. Odyll. 5.
 Μὴ τὴν λέη πρὸς θεῶν ἀγνοῦν ἠδὲ καὶ τῶν ἀνθρώπων.
 Σχεπτοὺς χάριτας, μὴ δὲ φέρειν αἰτίαν ἐξ ἑσῆς,
 Ἄλλ' αὐτὸς χάριτος ἴσθι, καὶ εὐχόμενος ἐπιποιεῖ.
 Post hac ne placidus sit quisquam, neue benignus,
 Nec miris iustus, reuax rex, sepi riget unquam.
 Sed semper ferus esto, & semper iniqua parato.

Ex Græcis Comiciis.

Μὴ τὴν δὸν τὸν ἀγνοῦν ἠδὲ καὶ τῶν ἀνθρώπων.
 Post munera cito consensit gratia.
 Et dicitur oportet τὰς χάριτας οὐκ ἀβιβάσθαι.
 Beneficii memor esse non quisquam solet.
 Χάρις λαβὼν μὴ νοησῆναι, καὶ εὖ οὐκ ἀποδέσθαι.
 Accepta meminere, data obliuiscere.
 Καλὸν δὲ εἶναι ἀγορεύειν καὶ εὐχόμενος.
 Theophrastus est pulcher locutus gratia.
 Χάριτος δὲ καλὸς καὶ εὖ οὐκ ἀποδέσθαι.
 In sua beneficia confert, & iusta accipe.
 Χάρις λαβὼν μὴ νοησῆναι, ἢ καὶ εὖ οὐκ ἀποδέσθαι.
 Dato tempore est loco, ut datum tibi fuit.
 Αὐτὸς ἴδεναι καὶ εὖ οὐκ ἀποδέσθαι.
 Ingratus ille, qui beneficii immemor.
 Αὐτὸς ἴδεναι καὶ εὖ οὐκ ἀποδέσθαι.
 Simul & miserum est, inuiti gratia.
 Αὐτὸς ἴδεναι καὶ εὖ οὐκ ἀποδέσθαι.
 Seruatus est, ingratus est immemor.

SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

De ingratis. DIAL. XXVIII.

Francisci Petrarca.

DOL.

Multos exerior ingratos, graue vitium. R. Ingratitudinem vitu-
 perare superuacuum, omnium nempe mortalium, hanc sermo cō-
 demnat. Non est labor ad id, ut suadeas, quod omnibus persuasum
 est, & inextirpabiliter insitum. Eit qui summum, est qui solum in
 virtute bonum loquitur. Est qui neutrum, sed in voluptate virtutis ho-
 ste ponat omnia. Sunt qui castitatem pulcherrimum ornamentum
 vitæ dicant. Sunt qui hanc ipsam in se spernant: in aliis vero vel ri-
 diculum, vel difficilem certe, longeq; laboriosam putent, quod Au-
 gustinus tancus vir futurus in se tenet, ubi Ambrosii ecelbarum la-
 boriosum sibi visum ait, qui aliis non laboriosus modo, sed damna-
 bilis vitæ status vitus erat. Vnde illud Platonis: Qui quam celibet
 castamq; vitam diu tenuisset, ad extremum sacrificasse legitur na-
 turæ, ut sibi illam placaret, quam sic viuendo violasse, & in quam
 grauter peccasse videretur. Mirum id iam docto homini videri po-
 tuisset, sed vitium esse non est dubium. Erunt quoq; qui Fortitudi-
 nem eminentissimam, clarissimamq; virtutem ducant: vulnera ad-
 uersis excepisse pectoribus, campum rutile sanguine cruentasse, in-
 trepidiq; demum animis mortem oppetisse. Erunt, qui hæc omnia
 summæ tribuant infanz. Et nil melius securo atq; imbecilli ducant
 otio. Venient deniq; qui iustitiam gubernatricem rerum humana-
 rum, & virtutum matrem censcant. Qui religionem iter ad æternam
 vitam credant, & ad coelum scalam. Venient contra, qui iustitiam
 ignauit: Religionem amicitiaz ac superstitioni ascribant. Hi sunt,
 de quibus scriptum est, quiduis habent in viribus, qui omnia viro-
 rum sortium esse confirmant, neq; solum ex hoc genere violento-
 rum hominum raptorumq; , sed ex ipsa doctorum acie, quantos
 oppugnatores habeat iustitia, facile est in libris Reipublice Cicero-
 nis aduertere. Sunt qui fidem, & promissorum obseruantiam ma-
 gnis & meritis laudibus efferunt. Sunt qui fidem frangere, non sal-
 lere dicant esse, sed plus scire, & esse ingenii melioris. Quæ, licet
 vniigo multorum hodie sit opinio, & multorum vox, apud Lactan-
 tium nominatum Mercurio tribuitur, dicenti: (sicut ille ait) Non
 fraudis esse decipere, sed astutia. Pulcher enim ingenii Deus & clo-
 quii. Et ad summam: Nulla virtus tam laudata est, quin vituperato-
 res inueniat. Gratitude nulla barbaries gentium, nulla mo-
 rorum immanitas non laudabit, nemo vsquam non vituperabit in-
 gratitudinem, sit fur, sit sicarius, sit proditor, sit ingratus, vitium su-
 um excusare non audebit, sed negare, Quæ, quamuis ita sint, nihi-
 lominus tamen innumerabiles sunt ingrati. Nec est vere vitium ali-
 quod, quod tam multis verbo damnatum, tam multis rebus ipsis am-

plentantur, ac teneantur. Quid concludam damnum
 solum verbo, sed animo maxime atque iudicio, & in
 fugiendum, ac vitandum: In altero tolerandum, in
 bus humanum sciat genus, quibus mali abundantia
 rur. Perfer igitur, & gaude potius ingratum ferre, quoniam
 fieri. Doi. Ingratos multos inuenio. R. Vide ne quis
 sit Multi enim, dum benefici dicit volunt, ingratos esse
 probatores. Onerosum genus, quorum beneficium
 præferunt quam gratiæ. Idque nihil est aliud, quam pro
 parere. Mercimonium insanum Doi. Bene merentibus
 memores, & ingratos patior. R. Tunc hoc illis tribuitur,
 cum illorum forte commutatum cupis? Noli oblo-
 que sit virum, virtus tua veniat in partem. D. Multo magis
 gratos. R. Quid expectas audire, beneficere te debet
 alterius culpa tuum ipse damnum faciat. Quam potius
 um fac, & qui multos habes, cura nunc etiam, ut libere
 bebis autem fili multos benefeceris. Multi enim serues gra-
 plures hodie, vereor quin confestim gratum esse pro-
 lita in dies retro eunt omnia. Eæ petentium immemoria-
 bentium obliuio atque superbia est, neq; id eo debet
 que cæcorum æmulatione eruenti oculi quos potius
 bet aliena cæcitas cariores. D. Mihi multo magis
 Antu multis idem fueris recordare. Vna enim ingratum
 punit, sicut in reliquis. Vnum scæpe peccatum aliam
 D. Multis ingratis profui. R. Profuisse multis infeliciter
 quam vni digno defuisse. Proinde perge, nec in
 mores exuas, nec prodesse aliis cesses, quod ad ali-
 tum. Cognoscent hi fortasse melius, sine id quod
 Deum, Noice te faties est. Non est vera virtus, co-
 præmium non sufficit. D. Profuisse multis infeliciter
 ne vnus crimen oblit alteri, quodque est gratum, ali-
 lios, cedit forte felicius. Quidam præterea diu ingratum
 nimum pudore, tandem fuerat gratissimæ, magno et
 spes amissa rediit, Ad hæc scæpe, quod requiritur
 vitro non debitor oblituit. Nullum bonum oportet
 Qui bene agit ante alios se cogit. Vna quidem virtus
 dest, sed prima & maxima pars virtutis in agere con-
 mali omnes, & ingrati sint, non idcirco vir bonus habet
 Nam quæ in multos spargit, in se cumulat, sibi ipse bene-
 falem non ingrato. D. Proiecti beneficia in ingratos, da-
 dare, nec auarus meruit. Eo autem liberalitas maior quæ
 mihi miror est.

Nemo gratiarum immemor est gratum inuenit.

ad Senat. Cic.

Omnes immemores beneficii oderunt. O. J. C.

In ingratitude nihil mali non inest. Ad. J. C.

Nihil est tam inhumanum, tam immanis, tam ferocius, quam

mittere, ut beneficium non dicam indignis, sed vitium

Pro Plat.

Non solum gratum debet esse, qui accipit beneficium, sed

is, cui potestas accipiendi fuit. De primis. Conf.

Cui gratia referri non potest, quanta debet gratiam

quantam maximam animi nostri capere possunt. De

Officium liberalitatis, vide in Liberalitas. Seneca. De

scit.

Quidam quo plus debent, magis oderunt: Leue est

bitorem facit grauem inimicum.

Querens incidisse te in hominem ingratum. Si

vitare volueris, non dabis beneficia. Ita ne opus aliam

pud te peribunt.

Ingrati esse vitium non aliena causa. Per se nota.

Venenum, quod serpentes in alienam perniciem

sua læsione continent: non ita vitium ingratorum

Torque se ingratus, & macerat oditq; accepta

& exrenuat, iniurias vero dilatat atq; auget.

Quid autem est eo miserius, cui beneficia excoluntur

ria?

Queris, quid sit, quod obliuionem nobis accipimus

piditas accipiendorum. Cogitamus, non quid imperare

petendum sit: nec minus æstimare, de quibus con-

eorum rerum natura deliberandum est.

Eo productus est furor, ut periculossima res

aliquem magna conferre. Nam quia putat turpe

vult esse, cui credat: habet quod accipit, non respicit

profuisse tutum est. Seneca in epist.

Non referre gratiam de beneficio, turpe est.

Per se fugienda est res, ingratiū esse, quoniam in

diam humani generis dislocat ac dissipat, quoniam in

lib. de beneficiis.

Vir bonus omnia recte facit. Si omnia recte faciat

non potest.

Gratum hominem semper beneficium dedit. Seneca

mel.

Nec mirum est, inter plura maxima que vicia

quentius, quam ingrati animi. Id euenire ex causa

Prima, quia non eligimus dignos, quibus tribuamus

PC

Pol

curia, & Melitenis catellus blandiretur cauda, dixi se fertur ad presentes: Hic mihi pro beneficio gratiana reponitrat Teobani, de quibus saepe multumq; sum præclare meritis, mortem mihi iudicio poenam constituerunt. *Ælian. li. 13. de var. hist.*

Phylippus, cum Athenienses, quotquot apud Chæroneam capti fuerant, gratis dimisisset, illi vero etiam vestes stragulasq; repositærent, atq; hac de causa Macedones in ius vocarent, rursus Phylippus, dicens. Quid? nonne videntur Athenienses arbitrari, se à nobis in talorum ludo victos esse? Tam civiliter tulit victor victorum ingrati- tudinem, qui non solum gratias non agerent, quod ipsi & incolu- mes & gratis fuissent dimissi: verum etiam criminarentur, quod non solum & amictus & stragulas redderent, quasi nescirent, quale esset ius belli: qualisq; nihil aliud esset certare armis, quam certare talis, qui ludus est puerorum, *Plut. in apoph.*

¶ APOPHTHEGMATA.

Cato, Multis Publii Sulpitii ingrati tudinem inestantibus quod Catoni de se optime merito opposuisset competitorum: Cato sic excusavit, dicens: Minime mirandum, si quod quis maximum bonum duceret, id alteri nosset concedere. *Eras. li. 5. apoph.*

Domitius Afer, quum haberet ingrati gratiam litigatorem; ipsius conspectum vitandem, ne cogere- tur agnoscere patroni benefici- um, in foro per nomenclatorem illi dixit: Amasne me quod re non vidi? Tecte exprobrans ingrati tudinem, cui gratum esse non videri à benemerito, ne cogere- tur illi gratias agere. *Eras. in. li. 7. apoph- theg.*

Anonymus, Cæsar Augustus æs alienum cuiuscum Senatoris, quem charum habebat, non rogatus dissoluerat ac pro eo nume- ratat quadragies nummum. Senator autem ea re cognita, pro gra- tiarum actione nihil aliud adscripsit Cæsari, quam mihi nihil loco velut expostulans etiam, quod cum numerasset omnibus credito- ribus, ipsi nihil numerasset. *Srob.*

Pompeius, Quum iam detecta esset Pompeii cum Cæsare simul- tates ac Marcellinus (vt Plutarchus aliorum iudicio Marcellus) vnus ex eorum numero, quos Pompeius euexisset parabat, à Pompeio ad Cæsam em transiit hunc animam, adeo vt non veritus sit in Sena- tu multa in Pompeium dicere: hunc ita compellunt Pompeius: Non te pudet, inquit, Marcelline, ei maledicere, cuius beneficio ex muto factus es taculus, ex famulo eo productus, vt vomitum non teneas? Grauius obicit ingrati tudinem homini, qui hoc ipso, quod habebat dignitatis, auctoritatis & eloquentia, abutebatur in eum, cui debebat acceptum ferre. Nam hoc ingrati tudinis genus est, sed tamen heu nimium vulgare! *Plut. in apoph.*

Alphonsus, quum obiurgaretur, quod in Aluarum Lunam, ho- minem sibi placè ingratum, tanta contulisset beneficia, quorum ne memor quidem iam esset: An ignoratis, inquit Rex, ingenti benefi- cio non nisi ingenti ingrati tudine satis semper fieri? *P. in norm. lib. de reb. gest. Alphonsi.*

Alphonsus, quum obiurgaretur, quod in Aluarum Lunam, ho- minem sibi placè ingratum, tanta contulisset beneficia, quorum ne memor quidem iam esset: An ignoratis, inquit Rex, ingenti benefi- cio non nisi ingenti ingrati tudine satis semper fieri? *P. in norm. lib. de reb. gest. Alphonsi.*

¶ SIMILITVDINES.

Chrysostratus: Si quis seruum nactus, qui in multis offenderit il- lum, & non flagri cæderit, verum peccatus indultus, futura vitæ e- monuerit in posterum, ne in eadem decidat, magnis quoq; mun- ribus præterea illustrauerit, ac beneficis fouerit: quænam obicere futura est tam perfida mens, tam ingra- ta anima, quæ huiusmodi gratia non ad meliora sectanda prouocari sufficeret: in xi. *ad Tim. homil. 5.*

Clementis, Tale est hoc, quale si quis æger ad medelam sui me- dicum pariter & venenariis inuiter, cum i innocere quidem pos- sint, curare non possint: verus autem medicus venenis illorum re- culet sua medicamenta mittere ne aut pernicies bono, aut sanitas nocentibus adscribat. Dicis ergo: indignatur aut inuider Deus, si cum non ipse beneficiat, alius gratia referantur. Etiam si indigen- tur, non vult tamen erroris author exultare, vt sui operis beneficio inani dolo fides detur. Quid certe tam impium, tam ingratum, quam à Deo beneficium consequi, & reddere ligas ac lapidibus gratiam? *Lib. 3. Recognitionum.*

Salomonis, Ingrati spes tanquam hyemalis glaciæ tabescet, & fluet tanquam inutilis, *Sapient. 16.*

Basilii, Quomodo modum oculi, quæ nimium prope ad mo- ra sunt, non cernunt, sed iustam requirunt distantiam: Ita & ingra- tum animi præteritam gratiam sentire videntur, quum boni ab eis alienantur. *Apud Anton. Monach.*

Maximi Monachi, Perinde facit, qui in ingratum beneficium confert, ac si cadauer pretioso oblinat vnguento. *Sermo. 3.*

Plutarchi, Vt hedera adhærens a borum ramis, ope aliena in al- tum erigitur: Sic oblitus consuetudine poterunt crescere, deinde præfocant, à quibus euecti in altum. *in Moral.*

Seneca, Quomodo malæ filix consilium, qui illam contumelioso & sepe repudiato collocauit: quomodo malus pater familias ha- bebatur qui negotiorum gestorum damnato, patri moni sui curam mandauerit quomodo dementissime testabitur, qui tutorem suo relicquerit, pupillorum spoliatorum. Sic pessime beneficia dare di- cetur;

Seneca, Quomodo malæ filix consilium, qui illam contumelioso & sepe repudiato collocauit: quomodo malus pater familias ha- bebatur qui negotiorum gestorum damnato, patri moni sui curam mandauerit quomodo dementissime testabitur, qui tutorem suo relicquerit, pupillorum spoliatorum. Sic pessime beneficia dare di- cetur;

Seneca, Quomodo malæ filix consilium, qui illam contumelioso & sepe repudiato collocauit: quomodo malus pater familias ha- bebatur qui negotiorum gestorum damnato, patri moni sui curam mandauerit quomodo dementissime testabitur, qui tutorem suo relicquerit, pupillorum spoliatorum. Sic pessime beneficia dare di- cetur;

Ab amico amicitia deriuatur, quae quid sit, vide supra in Amicitia. Huius oppositum est inimicitiae plurali numero, quamquam veteres etiam singulari nonnunquam protulerunt.

¶ LOCI BIBLICI.

Inimicitiae damnatur Gal. 5. 20. inimicitiae aeternae inter serpentes & mulieris semen. Gen. 3. 13. Inimicitiae hominis, domestici eius, Matth. 10. 36. Inimici non passim contemnendi, Sam. 14. v. 14. 1. Reg. 17. 45. 2. Sam. 21. 20. 1. Reg. 20. v. 1. 1. Es. 2. Reg. 14. 8. sed diligendi, & beneficiis superandi, ac deuinciendi, Exod. 23. 4. Matth. 5. 44. Luc. 6. 27.

¶ SENTENTIAE BIBLICAE.

Inimicos diligenter probandas.

Labiis suis intelligitur inimicus, cum in corde tractauerit dolos. Quando submisit vocem suam, ne credideris ei, quoniam sepiem nequitiae sunt in corde illius. Proverb. 26.

Prudenter Standas.

Ab inimicis tuis separa te. Eccl. 4. Non credas inimico tuo in aeternum. Sicut enim aramentum aërugina nequitia illius. Esti humanitatis vadit curuus adice animum tuum, & custodi te ab illo. Non statuas illum penes te, nec sedeat ad dextram tuam. 12.

In labiis suis inculcat inimicus, & in corde suo insidiatur, vt subuertat te ia foueam. Ibid.

In oculis suis lachrymatur inimicus, & si inuenierit tempus, non sariabitur sanguine: & si incurrerint tibi mali, inuenies eum illic priorem, & quasi adiuuans suffodet plantas tuas. Caput suum mouebit, & plaudet manu, susurrans commutabit vultum suum. Ibid.

Decenter reconciliandas.

Verbum dulce multiplicat amicos, & mitigat inimicos. Ecclesiast. 6.

Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid aduersum te, relinque ibi munus tuum & vade prius reconciliari fratri tuo, & tunc veniens offers munus tuum. Matth.

¶ SENTENTIAE PATRVM.

Ea elemosyna nihil est maius, quam quod ex corde dimittimus, quod in nos quisque peccauit. Minus igitur bonum est erga eum esse beneuolum qui tibi nihil mali fecit. Illud multo grandius, & manifestissimè bonitatis est, vt tuum quoque inimicum diligas: & qui tibi malum vult, & si potest, facit: vt tu semper ei boni velis, faciatque quod possis Aug. in Euchar.

Quamdiu tibi inimicus es, inimicum habes sermonem Dei: Esto mihi amicus, & concordas cum ipso: sicque non solum nihil perdidisti, sed & te ipsum, qui perieras, inuenisti. De Verb. Dom. serm. 1.

Sis, qui non relinquit parentes propter nomen Dei non est Deo dignus, quanto magis qui diligit eius inimicos, acceptus Deo esse poterit. Ipsi enim grauiorcs inimici facti sunt. Ambros. in Psal. 118.

Virtus est, coram hominibus tolerare inimicos, sed virtus coram Deo diligere, quia hoc solum Deus sacrificium accipit, quod ante oculos eius in altari boni operis charitatis flamma incendit. Greg. in Pastoral.

Inimicos Dei perfecto odio odisse est, & quod facti sunt diligere, & quod faciunt increpare, mores prauorum premere, vitæ prodesse. Ibid.

Humana mens omnem, quem inimicum tolerat, etiam iniquum & impium putat, in Moral.

Frustra extores inimicos vincimus, si interioribus parcimus. Ibid.

Vbi amicitia permanet, nihil facile creditur, nihil facile recipitur, quod dissidium possit operari. Si vero inimicitiae semel occupauerint animos, omnia quae fiunt, quae dicuntur, ita accipiuntur & intelliguntur, vt et maiores & longiores proficiant inimicitias. Si quid enim boni dicatur de inimico, non creditur: si quid autem mali, hoc solum creditur & confirmatur. L. 30. Moral.

Grauiusimum inimicitiae genus, esse corde aduersarios, & lingua simulare deuotos. Cass. in Psal. 54.

¶ PHILOSOPH. SENTENT.

De inimicitia. Dial. XXXII.

Francisci Petrarcho.

DOI.

Inimicitias habeo. R. Fac vt iustitiae sis amicus, nullum certius praesidium. Vera virtus fortune minas calcata despicit. D. Inimicitiae mihi sunt. R. Et cauior eris & notior. Multos inimicitiae illustrant, qui obscuro mansissent, si hostibus caruissent, D. Hostes vndique mihi sunt. R. Obstant, ne inuisibiles amorum hostes subeant voluptates. Non tam hoites tibi fors obtulit, quam custodes, malo malum maius arcebitur. DOI. Hinc illinc hostibus premor. Ili quoque suis premuntur affectibus, estque apud illos virotuus, iique non vnus, pro te partes faciunt ira metus, odium, inquietudo, nec dum peracti poenam criminis exigunt, sic interdum vltio praet offensam, & fortasse non sequuntur.

Ab amico amicitia deriuatur, quae quid sit, vide supra in Amicitia. Huius oppositum est inimicitiae plurali numero, quamquam veteres etiam singulari nonnunquam protulerunt.

Inhumanitas.

¶ DEFINITIO ET ETYMOLOG.

Inhumanitas, Graece *ἀνθρωπότης*, ac *ἄνθρωπος*, id est, inhumane dicitur. Est autem inhumanitas, obduratio contra misericordiam. B. Tho. secund. Secund. q. 135. art. 8.

¶ LOCI BIBLICI.

Inhumanitas damnatur, Proverb. 23. 13. 1. Es. 28. 27. Abd. Genes. 10. Ro.

¶ SIMILITVDINES.

Angues in Syria erga indigenas venenum non habent, exteros cum cruciati examinant: Ita insulares inhumani, in alienigenas immittunt. in similitudine. Angues in Syria erga indigenas venenum non habent, exteros cum cruciati examinant: Ita insulares inhumani, in alienigenas immittunt. in similitudine. Angues in Syria erga indigenas venenum non habent, exteros cum cruciati examinant: Ita insulares inhumani, in alienigenas immittunt. in similitudine.

¶ EXEMPLA BIBLICA.

Inhumanitatis exempla: Cites Gabao, Iudic. 19. Vers. 15. Saul, 1. Sam. 29. 17. Edom. Amos 1. 11. Principes Iudae, 6. Vers. 6. Samaritani, 1. Es. 36. 1. Es. 37. 36. Sacerdos quidam, 10. 31. Leuita quidam, 6. 32. Filius fe-

¶ EXEMPLA PROFANA.

Inhumanitas, Graece *ἀνθρωπότης*, ac *ἄνθρωπος*, id est, inhumane dicitur. Est autem inhumanitas, obduratio contra misericordiam. B. Tho. secund. Secund. q. 135. art. 8. Inhumanitas damnatur, Proverb. 23. 13. 1. Es. 28. 27. Abd. Genes. 10. Ro. Angues in Syria erga indigenas venenum non habent, exteros cum cruciati examinant: Ita insulares inhumani, in alienigenas immittunt. in similitudine. Angues in Syria erga indigenas venenum non habent, exteros cum cruciati examinant: Ita insulares inhumani, in alienigenas immittunt. in similitudine.

Inhumanitas, Graece *ἀνθρωπότης*, ac *ἄνθρωπος*, id est, inhumane dicitur. Est autem inhumanitas, obduratio contra misericordiam. B. Tho. secund. Secund. q. 135. art. 8. Inhumanitas damnatur, Proverb. 23. 13. 1. Es. 28. 27. Abd. Genes. 10. Ro. Angues in Syria erga indigenas venenum non habent, exteros cum cruciati examinant: Ita insulares inhumani, in alienigenas immittunt. in similitudine. Angues in Syria erga indigenas venenum non habent, exteros cum cruciati examinant: Ita insulares inhumani, in alienigenas immittunt. in similitudine.

Inhumanitas, Graece *ἀνθρωπότης*, ac *ἄνθρωπος*, id est, inhumane dicitur. Est autem inhumanitas, obduratio contra misericordiam. B. Tho. secund. Secund. q. 135. art. 8. Inhumanitas damnatur, Proverb. 23. 13. 1. Es. 28. 27. Abd. Genes. 10. Ro. Angues in Syria erga indigenas venenum non habent, exteros cum cruciati examinant: Ita insulares inhumani, in alienigenas immittunt. in similitudine. Angues in Syria erga indigenas venenum non habent, exteros cum cruciati examinant: Ita insulares inhumani, in alienigenas immittunt. in similitudine.

Inimicitia.

¶ DEFINITIO ET ETYMOLOG.

Inimicitia, Graece *ἐχθρὰ*, id est, inimicus dicitur. Est autem inimicitia, iracundia, inuicendi tempus obleruans, secund. Cic. lib.

quantum. Armantur, laborant, sudant, et stabunt, anhelantur, trepidant, & fortassis horum ad te. Multi sepe grauis odiis sibi, non aliis nocere. D. Est mihi pugna, cum hostibus. R. Et illis secum, & tutius aliquando cum hostibus quam cum vitis pugnat. Quisquis alium odit, primum animae suae vulnera infligit, proximam nonnunquam suo corpori: Nimia neque cupiditas ferendi nocendi multos incautos nudatosq; dedit hostibus sic semper prima pars malorum in suum autorem vertitur, interdumq; nouissima. Cum sepe interim sic illatus, in quem pernicies parabatur. D. Vndiq; mihi bella confurgunt. R. Nunquam clarior factiorque fuit, quam dum multis ac grauib; bellis occupabatur. Pax initium mali fuit, secum namque subit libido blanda hostis, ac perfidens. D. Graues inimicitiae mihi sunt. R. Magnae plerunq; magnarum amicitiarum suere principium. D. Habeo inimicos R. Habeto fidem simul & clementiam, de reliquo quicquid euenerit, cura saltem, vt humanitate sis ac virtute superior. Sunt & sua iura cum hostibus, cum quibus ita rem gere, vt amicos fieri posse non dubites. Atque hoc sanus consilium scito, quam Biantis, qui sic amicos diligi iubet, vt inimicos fieri posse memineris, quod dictum, quamuis ab aliis laudatum nec mihi certe, nec Tullio probatur. Est enim verum amicitiae venenatum. In odio ergo cogitandus amor, non odium in amore, longe Aristotelicum illud in Rhetoricis Bianteo consilio praefendum, non oportet (vt aiunt) amare tanquam oditurum, sed magis odire, tanquam amaturum, quod profecto scribens Aristoteles Biantem ipsum, callidamq; eius & maleuolam sententiam notabat. D. Inimicitias habeo. R. Sed inuitus habes, & armato semper in pectore cor amicum pacis habet, atq; ita bellum exerceas, vt coactus videare, neu forte odio succumbat humanitas, neu tam vindictae studeas, quam gloriae, aut saluti. Scis, vt Romanis inuisit dicit Hannibal, quam Pyrrhus? cum vterq; hostis, & prior Pyrrhus Italiam inuaderit, at non delendi animo, vt Hannibal, sed vincendi. Omnibus entendum modis, vt in actu quolibet vera virtus emineat, sic vt nihil bello quaeri aliud quam pax honesta videatur.

Nulla pestis efficacior ad nocendum, quam familiaris inimicus. Boethius, de consol. Tacite inimicitiae magis metuenda sunt, quam indictae & aperte. Cicero in Ver. Quid homini inimicissimum? alter homo: inimicitias tarde suscipit, amicitias modeste exerce. Seneca, li. i. de morib. Cum inimico nemo in gratiam cito redit, de inimico ne dixeris male, sed cogites, grauior est inimicus, qui latet in pectore, grauidus malum est omne, quod sub aspectu latet. Inimicum viciu, vitam est accipere alteram. Inimicum quamuis humilem, docti est metuere. Inimicum cum retineas, exire incites. Quidam occiderunt quosdam inimicos, non quia habebant, sed quia inuuebant. idem in Trau. Nullae sunt occultiores insidiae, quam haec, quae latent in simulatione officii, aut in aliquo celsitudinis nomine. Nam eum, qui palam est aduersarius, facile cauendo vitare possis, Troianos equus idcirco sefellit, quia formam misericordiae mentitus est. ibid. Sumere vindictam ex inimico, si te inimicum senserit, perdidisti grauius aduersarium securitate deceptum, nocere nescit, qui se velle nocere prodiderit. ibid. Inimicitiae oriuntur, cum alioqui dissentium inimicem de iusto, iniusto, pulchro & turpi, bono & malo, ita ad idoneum ipsarum, iudicium direrere nequeunt. Platon in dial. de sanct. Inimicis mala debemus. De Repub. Dial. 1. Inimicorum malis gaudere nec iniusti nec inuidi est. in phil. Inimicis omnia inuia faciendum sunt, amicus autem peruia, & hominibus & pecoribus, & iumentis. De reg. dial. 3. Inimicitiae grauisima ex verbis leui admodum dere, & odia oriuntur. Dial. 11. Inimicitiam ponam inter te & ipsum dicit Scriptura, non tibi & mulieri, quia in medio tanquam confinio voluntatis & sensus bellum non nascitur. Philo in legis alleg. l. 2. Inimicis non est male faciendum, nec vlciscendum iniurias. Etenim in Plat. Crit. Inimici pessimi sunt, qui sub amicum specie nos circumueniunt. Ioan. Pic. Mir. in proximi in Astrologiam. Inimicis ne via quidem communis esse debet. Arist. Polit. c. 11. Inimicitiam concitat ira, incommo-dat, calumnia. Aristotel. Rhet. 2.

POETICAE SENTENTIAE.

Periander.
 Αποχλας κρηπτε, μη εν τος εχθρους εφεινς.
 Infelicitatem occulta ne inimicos letitia afficiat.
 Pittacus.
 Μηδεν εχθρους φιλονεχ.
 Neq; inimicum amicum tibi existima.
 Εχθρους δ' εχθρους. Id est: Inimicitiam dissolue.
 Menander.
 Αδελφον εχθρους μη φιλατε θνητους.
 Inimicis alem inimicitiam ne recte, mortalis existens.

Εχθρος εχθρους, μηδεν εν τος εφεινς.
 Inimicos vlciscere, non tamen cum tuo damno.
 Εχθρος εχθρους, μηδεν εν τος εφεινς.
 Inimicos non crederis, nunquam vitis damno.
 Αδελφους δ' εχθρους, μηδεν εν τος εφεινς.
 Seruicem ab inimico nunquam parabis amicum.
 Quid. in libin.
 Pax erit hoc vobis, domos mihi sita maxime.
 Cum pecore infirmo que solet esse laqueus.
 Seneca, Med. Act. 3.
 Dum terra celam media libratam feret,
 Nisi idus que certi mundum voluerit exeret,
 Numerusque arenas deest, & soltem dies,
 Noctem sequentur astradam sicca & pulvis
 Versabitur Arctos, flumina in portum cadent
 Nuncquam mens cessabit in penam futuram.
 Ennius & Annal.
 Pellitur e medio sapientia, vt genitus rei.
 Spernitur orator bonus, horridus miles amicus.
 Haud doctus dicitur certantes sed multalibit.
 Miscetur inter sese inimicitias equitantes.
 Nov ex iure manu conserston, sed magis ferre
 Rem repetunt, regnumque perimunt, castra...

SIMILITVDINES.

Chrysolomi. Quemadmodum si infes in fratribus incendium: contra si in pias, extinguis: & vtrumque est, quoniam vtrumque, inquit, ex ore tuo proficitur. Inimicitia proximi: si inflat, ac recordes ingerit, itas ignem illius, accendit carbonem: si amicitia moueas sermones, priusquam ardeat, iram omnem extinguitur. hoc autem haec adiuui: quum hoc omnia in statu. Hoc enim pacto iram veluti scintillam, vt extinguitur, cedere, furoremque vel excitare, vel contra ledere. Homil. 3. de Spectaculis.
 Hoc spectat medicus, vt morbo liberet aegrotum, non periculo an immerito sibi morbum contraxerit. Tu quoque, si dicitur esto ei, qui telatit: vnum hoc quare, quopiam adimas. Homil. 1. de Davide & Saule.
 Plutarchus. Inter Agathallos & Acandylides tam esset, ut in sanguis eorum inimicetur, continuo loquuntur, ut dicitur: & diluuant: Si inter patris & plebem, etiam quod dicitur: vnum vltu coniungunt, durat tamen vique odium. Plutarchus, in Morat.
 Lynceus per quercum videt, inimicos etiam per amicum percipit, quid agas. in Morat.
 Vt capimus cloacas quam longissime ab eod. hinc, ut ita in inimicos vitiorum purgamenta recedere possint. in Morat.
 Vt Onomademus noluit omnes tolli, qui dicitur paruum: ne lubatis inimicis omnibus, cum amicus in minus digladiari. Ita consumptis in hostes iustissimos, quos comes fumus erga amicos. in Morat.
 Vt priscus satis erat, si a feris non laderentur, pelluntur fitum commo-dum vertere ceperunt, pellibus vestirentur ei, felle mederi. Sic nobis agendum est, vt ab inimicis laedamur, verum etiam adiuuemur. in Morat.
 Vt agricolae iuxta alia & cepas, ferunt rotas, quod illis molesti odoris, in haec transeat. Sic inimicis, si quum mali animi, id totum in te recipiens, ac consumens, est inuendiores. in Morat.
 Vt Saluere ad extincta corpora odore feruntur. Ita inuicem. Sic inimicis, si quid deliqueris, statim collat, etiam facti itupidus. in Morat.
 Dionysius sepe negligenter inter se canatur in stercum certatur, tum multo diligentius agunt, cum cognatum gerit, rem, qui sit vitam suam ab aduersario. in Morat.
 Vt hostis semper imminens mutis, in cauis est, vt sit ciuitas: Sic inimicus obdormans, quid agas, facti caue temere. in Morat.
 Roterodami. Apes facis ad opus & factum calere, vnum vntur: vbi ceperint mella maturare, tum ceperunt danc: Ita ab inimicis quoque sumendum, si quo palam prodelle possint. in Morat.
 Thrineri. Vt ea, quae rupta sunt eo difficilius collant fuerint prius sibi inimicem committora: Ita quoque cognationum inimicitiae maiores, quo fuerit, proxi-mi in se obstrictiores. in apoph. 179.
 Inimicos similes sunt venenis, quae alexipharmacis, & ipsi licet mali, aliena mala tollunt, & corrumpunt. in Morat. 119.
 EXEMPLA PROFANA.
 Idem tutoribus vltiunt. Themistocles & Aristoteles.

PC

POL

ipsum Improprie vero sunt idem, ex Thom. 1. Secunda q. 33. art. 1.

¶ LOCI BIBLICI.

Iniquitas pro ipsa poena, vel punitione pro iniquitate infligita, Gen. 9. 15. Sic accipiunt nonnulli, & Gen. 3. 43. 1. Sam. 28. 10. Psalm. 32. 5. & 69. 28. Iniquitas abundavit, 4. Esdr. 5. 2. & 14. 16. Matth. 24. 12. 1. Ioan. 5. 16. Iniquitas omnis peccatum, v. 17. Iniquitas in Deo nulla, Psalm. 91. 26. Rom. 3. 5. & 9. 14. Iniquitas impiorum: Iniquitatem suam portabit qui que, Deut. 24. 16. 2. Reg. 4. 6. Paral. 25. 25. 4. Ez. 7. 18. 20.

¶ PHILOSOPHICAE SENTENTIAE.

Iniquae ne nobis res sint, aequo sunt animo ferenda. Fic, in Plat. Menexeno.

Iniquitas est habitus, qui leges despicit. Spensippus in Plat. definitio- nibus.

Iniquitas nulla maior, quam amicum fallere. Ioan. Pic. Mir. in epistol.

¶ SIMILITVDINES.

Chryssostomi Meretrix ad tempus tuum guttur impingat, postea vero amarius felle inuenies, & acutum magis ferro bipennis: Sic iniquitas est, Homil. 74. Matth.

Sicut fumos oculis: Sic iniquitas videntibus ea, Recte iniquitas fumo comparatur, quae velut quadam seculari caligine, aciem mentis obducit, Lib. 2. de Cain & Abel.

Vide, Impietas, Malum, Malitia.

Iniuria.

¶ DEFINITIO ET ETYMOLOG.

Iniuria, Graece ἀδικία, as, h, & ἀδίκη, iniurius dicitur. Est enim iniuria, omne quod non fit iure, ut habetur 14. quae. 4. cap. Quid dicitur.

Iniuriam facere, est simpliciter aliquem nolentem laedere, & scientiam, quem, & quo, & quomodo praeter illius voluntatem, secum. Arist. lib. 5. Ethic.

Iniuriam pati est, cum de volentibus iniusta inferuntur, secund. Arist. lib. 1. A. ethicor.

Iniuriari est sponte praeter leges officere. Vt ibid.

Iniuria venit à iure, eo quod non fiat iure.

Iniuria proprie, & Vt Ipsiarius sentit, est iniquitatis atque iniustitia. Nam cum quis inique vel iniuste sententiam dixit, iniuriam dixisse manifestum est, quasi non iuriam.

Iniuria etiam aduerbialiter ponitur, hoc est, sine causa & immerito, quemadmodum iure, pro merito accipi solet. Cicer. Neque iniuria factum est: hoc est, non sine causa, non immerito. Quandoque pro contumelia ponitur, Vt in Tor. ab eo iniurius affectus sum, rot conuictus laesissus. Quandoque pro damno ponitur. Pacu. Patior facile iniuriam si est vacua contumelia. Hinc iniurius & iniurius, qui alicui iniuriam facit. Et iniuriolus, contumeliosus.

Iniuriam Hebraei nominibus variis designant. 1. est Aseu, molestia, iniquitas, iniuria seu iniuria dolore afferens à verbo Om-mo-lestia, seu iniuria & dolore affectus est, Job. 11. 14. Si est iniquitas vel iniuria in manu tua, remoue eam, nec habitare finas in tabernaculis tuis iniustitiam. Iniuria, iniquitas, iniustitia, idem inferunt, atque in ius & aequum peccant. 2. Arabes iniuriam Dhool appellant. Esa. 32. Beatus in cuius spiritu non est dolus, qui est sincerus, aduersos, qui iniuriam in proximum non molitur. 3. Chaldaei, & Syris iniuria dicitur Charhaph, ad Hebr. verbo Chataph, Rapuit cleriter, corripuit vi quadam. 4. Chamaab violentia, iniuria, iniustitia, rapina, à verbo Chamaab, violenter surripuit, iniuriam intulit, iniuriolus tractauit. 5. hruvel, verbum, significat iniuste egi, iniuriolus fecit, perdidit iniuria. Inde nomen heuel, iniuria, iniustitia: & harvel, iniurius, vanus.

Iniuria est, vel vi, vel desertione, vel fraude, alterius corpus, vel bona laedere, sine iusta causa. Fit aliquoties dolo malo, cum videlicet quis sciens volens, re deliberata, proximi famae, vitae, facultatibus nocet.

¶ LOCI BIBLICI.

Iniuria nemini facienda, Levit. 19. v. 13. & 25. 17. Psalm. 53. Matth. 7. 12. 1. Thess. 4. 12. Iniuria propria non vltiscenda, Deut. 32. 35. Eccles. 28. 1. Matth. 5. 39. Rom. 12. 19. Hebr. 10. 37. Iniurias acceptas obliuisci iubetur, Levit. 19. 18. Iniuria dissimulanda, Prov. 12. 16.

¶ SENTENTIAE BIBLICAE.

Omnis qui irascitur fratri suo, reuserit iudicio. Qui autem dixerit fratri, reus erit gehennae ignis. Si ergo offeris munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid aduersum te, relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliare fratri tuo, & tunc veniens offeres munus tuum. Matth. 5.

Si enim dimiseris hominibus peccata eorum, dimittet & vobis Pater vester coelestis delicta vestra. Si autem non dimiseritis homi-

Quare simul etiam sunt educati, & ab eodem precepto. Atqui cum adhuc essent pueri, frequentibus diffidiis conciderunt: quae controuersia à primis annis vsq; ad exitum aeternum inter illos perseverauit. Elian. de var. hist. 1. 23. Phoenicum hostes, quos vt sacro bello grauillime: ita ab isdem multo ante magnis affecti sunt saepe Phoenicum in Phoenicia. Thebanam aliquandiu, Pelopida Epaminonda, ab initio trahentibus. Tullit eos concordes, quae mox Rempub. concordi animo administrare non potuit, Sab. 1. 7. c. 3. Cimonis xmulatio Atticae profuit ciuitati: hinc populi fides ille teppellat, Pericli viro summo, medio alterius stimulis conitate: vt vel quae vtiliter fierent, efficiunt. Duci inuicta, Sab. 1. 2. c. 3.

¶ TABVLA.

Inimici. Inimicorum rebebantur duo, qui inter se capitalia odia exercent. Atq; vnus quidem in prora, alter vero in pupi confederat. Inimicitiae ingente, cum omnes de vita desperant, interrogant, qui puppi sedebat gubernatorem, quam partem nauis inuictam putaret? Cui gubernator, proram inquit. Nam non magis, inquit, mors mihi grauis futura est, si inuictam nauem aspexerim inimici mei. Inimicorum, multos non moueri suis malis, si isdem inimicorum, quos odere, prius circumueniri videant. Itaq; Achilles non recusat mori, si prius Hectorem interfecerit. Inimicorum post huius caedem sibi quoque inuitare ac prope esse ex-

Canis & Gallus Gallinaceus. Canis & Gallus societate inua vna iter faciebant. Noctu in agro nocturni, cum tenebrae viam obfcurarent, sic acquisicendum ita. Vel gallus ab arboris ramis insideter, inferius autem in cauum traiecit. Canis canem interperat. Cantante autem suo more gallo, excitata accurrunt, atque illum hortatur, vt descendat, cupere eum canem, sicut iam tam grata & suaui voce preditiam. Cui respondit, gallus inuictorem, qui fores pandat, prius iulicandum esse, ut descendere possit. Stulta vi specula non prouisa fraude accedat propius, & inuictorem quanto potuit altissimo monte, ergo canis expectatus, subito in vulpeculam insilit, nullo sepe negotio diuariat. Inimicorum, vim & iniurias inimicorum, quibus ipsi pares esse videmus, ad alios potentiores calliditate consilii auertendas.

Piscator. Inimicorum quidam rebus expositis captabat pisces, tum ad fustem, tum ad aquas ferens, & limum turbans, quod pellucida, illa adinbar, vt temere fugientes pisces rebus inuictorem. Hoc alius, qui propter eum flumini habitabat, fieri, inuictorem aquas inopinari, molite ferebat. Tum piscator; Nili, inuictorem commotae turbida reddantur, mihi fame preuictorem.

Alcedo. Alcedo auis est amans solitudinis, & in alto degit, ac ferunt, iniustitiam vitam in rupibus marinis nidificare, & axcludere. Hinc quodam tempore oua paritura, nidum affixit fecerunt in eo reliquit, ac etiolauit ad passum, interea vento oua dissipauit. Reuersa mater, & cognoit damno suo: Inuictorem inuictorem fugiens contuli me in Alcedo. Alcedo docet, quod nonnulli mortales metuentes ab inimicorum, necesse saepe concursum amicorum opinione sua, à quibus expectantur, mentis afficiantur, quam quae dari ab inimicis po-

Vide, Hostis.

Iniquitas.

DEFINITIO ET ETYMOLOG.

Iniquitas Graeco ἀδικία, as, h, & ἀδίκη, iniquus dicitur. Est iniquitas, iniquitas proprie in proximum, peccatum autem in se-

tishominibus, nec Pater vester dimittet vobis peccata vestra. *ide. 6.*
 Accedens Petrus ad Iesum, dixit: Dominus, quoties peccabit in
 me frater meus, & dimittam ei? vsq; septies? Dicit illi Iesus: Non
 dico tibi vsq; septies, sed vsq; septuagies septies. *idem. 18.*
 Dimittite, & dimittentur. Date, & dabitur vobis. Mensuram
 bonam, & conferam, & coartatam, & superfluentem dabunt in sin-
 dum vestrum. Eadem mensura, qua mensi fueritis, remetietur &
 vobis. *Luc. 6.*

9 PATRVM SENTENTIAE.

Qui iniustus est, & iniuste maledicitur, premium illi creditur, *An-
 gust. sup. Psalm. 102. & hab. 11. q. 3. Qui iniustus.*

Fortis aliquis cogitatus, & dicitur: Multi sunt Christiani diuites, aua-
 ri, cupidi non habeo peccatum, si suum illis abstulero, & pauperi-
 bus dedero, vnde enim illi nil boni agunt, nec credem habere pote-
 ro. Sed huiusmodi cogitatio ei Diaboli calliditate suggeritur: nam,
 si totum tribuat pauperibus, quod abstulerat: addit potius pecca-
 tum, quam minuat. *Idem in Homil. & hab. 14. & 5. Forte aliquis.*

Immolans ex iniquo, oblatio est maculata. Dona iniquorum
 non probat. Altissimus: nec recusat in oblationibus iniquorum:
 nec in multitudinem sacrificiorum eorum propitiabitur peccatis.
 Qui offert sacrificium de substantia pauperis quasi qui victimat fi-
 lium in conspectu patris sui. Panis egenti vira pauperis est. Qui
 defraudat illum, homo sanguinis est. Qui effundit sanguinem, &
 qui fraudat facit, necessario fratres sunt. *Idem, & hab. ibid. Im-
 molans.*

Nos in Dei iniuria benigni sumus, & in nostris contumeliis ex-
 ercemus odia. *Hieronymus. lib. 3. sup. Matth. 5. si peccaueris in te fra-
 ter tuus.*

O formidolosa sententia! si parua fratribus non dimittimus,
 magna nobis a Deo non dimittentur. *Idem sup. illud: Si non remi-
 seris de cordibus vestris.*

Denique si non potest subueniri alteri, nisi alter laedatur, com-
 modius est neutrum iuuari, quam grauari alterum. Ideoq; in cau-
 sis pecuniariis interuenire non facit dotale, in quibus non potest fi-
 eri, quin alter laedatur frequenter, qui vincitur: quoniam interces-
 soris beneficio se victum arbitrat. Sacerdotis est igitur nulli noc-
 ere, prodele velle omnibus. *Ambrosius. lib. de Offic. & hab. 14. q. 5.
 Denique.*

Qui non repellit a socio, si potest, iniuriam, tam est inuitio,
 quam ille, qui infert. *ibid.*

Nil te cogitare de celestibus ostendis, sed terrenam te habere
 conuersationem significas, dum pro vindicta propria iniuriam, quod
 factis regulis prohibetur, maledictionem anathematis inuicisti.

Gregor. Innuor. Episcopo, & habetur. 23. quast. 4. Inter querelas.

Gloriosus est iniuriam tacendo fugere quam respondendo su-
 perare: & si ferus conuictum dicat, iustus taceat: si infirmus iniu-
 riam faciat, iustus suscipiat: si pauper criminetur, iustus non respon-
 deat. *idem in Moral.*

Patienter illatam iniuriam tolerat qui pie meminit, quod for-
 tasse adhuc se habet, in se habet, in quo ipse debeat tolerari: &
 quasi aqua ignis extinguitur, quem si ferre furore animi sua cui-
 que ad mentem culpa reuocatur. *idem ibid.*

Parua verba multoties homicidium perpetraverant, & ciuita-
 tes integras euerterunt. Nunquam paruum existimes fratrem stul-
 tum vocare, aut ferens ei prudentiam & intellectum, quo homines
 sumus, & ab irrationalibus distamus. *Ioan. Chrys. sup. illud Matth.
 5. Qui dixerit fratri suo, Est tui.*

Quicquid a quolibet hominum passus fuerimus iniuste, aut re-
 missionem accipiemus omnium peccatorum, aut si tanta in nobis
 delecta non fuerint, clarioribus honorabimus coronis. *idem super
 Matth.*

Si vindicare vis, sis, & funestam inimico dedisti plagam. *idem
 super Matth.*

Discamus exemplo Christi nostras iniurias magnanimiter susti-
 nere, Dei autem iniurias nec vsque ad auditum sufferre: nam si in
 iniuriis propriis patientiam tenere laudabile est, iniurias autem Dei
 sustinere nimis impium est. *idem.*

Iniuria est verbo vel facto cum aliquo iniuste agere, exprobrare
 est in faciem maledicere, *ibid.*

Grauius genus iniurie est, vsq; ad pedem contumelie per-
 uenire. *Cassiod. sup. illud Psalm. Concilauerunt.*

Nescio, quis nostrum possit implere, vt laceretur opprobriis fa-
 ma nostra, & exultetur in Domino. Eleganter enim in quodam
 volumine legimus, quod si non quaeras gloriam, tamen dolebis,
 cum inglorius fueris. *Rabanus super illud Matth. 5. Gaudere &
 exultare.*

Vltra felicitatem constat esse victoriam, inimicum saluum fecisse,
 nec iniuriam vindicasse. *Valerius Episcop.*

9 SENTENTIAE POETICAE.

Philemon in Ecdicazomeno.
 Ηδίστο δ' ἔστι μοι κτείνεσθαι
 Ἐγὼ, ἢ δὲ ἴνα τοῦτο δὲ οὐδέποτε φησὶν.

PC

POLE

O laudat...
 Mi peccati...
 Nihil est...
 Quam ferre...
 Quoniam si...
 Distimulaverit...
 Inuenal. Sati. 3.
 Curandum in primis...
 Fortibus & miseris...
 Auri atque argenti...
 Et iacula & galeam...
 Quod modo proposui...
 Credite me...
 Inuenal. Sati. 3.
 Vindicta.

Nemo magis gaudet...
 Ouid in Epist. Helenae ad Parisem.
 Virilis interdum est...
 Propert. lib. 4. Eleg.
 Non certa fides...
 Ouid. lib. 3. de arte amandi.
 Qualibet extinctis...
 Terent. in Heccyra.
 Offerre iniuriam...
 In iuria impunita...
 Sophocles in Oedip. tyrannum.
 Isteis...
 In iuria...
 Nihilis temere...
 Solon Sapientis.
 Oυδ' ἄρα δὲ...
 Αλλὰ...
 Non enim...
 Sed...
 Vt ventus...
 Antholog. Sac. Iacob Ball.
 Maxime laudis...
 laro animo ferre.

Qui lesus...
 Vindictaeque...
 Paruulus est...
 Ira qua comit...
 At qui vindictae...
 Magnus hic...
 Qui vero lesus...
 Deputat...
 Ex Graecis Comicis.
 Oυτος...
 Ovis...
 Existimandus...
 Iniurias qui...
 Ovis...
 Nil graue...
 Daquos...
 Ste...
 Vt corpus...
 Vt corpus...
 Vt corpus...

9 SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

In omni iniuria permultum interest, vtrum per-
 qua animi, quae plerumque breuis est, & ad tempus
 cogitatio fiat iniuria: leuiora enim sunt ea, quae
 mori accidunt, quam ea, quae praemeditata de-
 tur. *M. T. Cic. lib. 5. Offic.*
 Qui non defendit, nec obstitit iniuriam, si peccet
 tio, quam si patientes, aut amicos, aut patrum
 Offic.
 Nec vero rei familiaris amplifatio nemini nocet
 da, sed fugienda iniuria sen. per est. *Idem de Offic.*
 Cum autem duobus modis id est, aut si autem
 fraus quasi vulpecula, vis leonis videtur, vtrumque
 lenissimum est. Sed fraus odio digna maiore: Tunc
 sit ita nulla capitalior est, quam eorum, qui cum
 id agunt, vt boni viri videantur. *Idem de Offic.*
 Nulli mortalium iniuriae lux parue videtur: in
 a quo habere. *Sallust. in Catilin.*
 In omni certamine qui oulentior est, etiam accipit
 tamen quia plus potest, facere videtur. *Idem in Jugurth.*
 Speciosius aliquanto iniuriam beneficium videri
 odii pertinacia pensantur. *Valer. Max. lib. 4.
 Atticus. lib. 8.*

iniam pati melius est, quam aletri nocere. *Arist. l. x. Ethic.*
 Soperem perfectum esse non posse, dicit Plato, nisi ceteris in-
 quiparet & artibus, & potentia paribus imbutus sit. Deniq;
 nec in secundis rebus essetur, nec contrahitur in aduersis,
 nec contentis suis ita inflectum sciat, ut ab his nulla vi sege-
 retur, hunc talem non solum inferre, sed nec quidem referre, & opor-
 tet. *Arist. l. x. Ethic.*
 In iuria inuestigata, eius est infamia, qui facit, vtrumque ab
 altero alienissimum est. Sed fraus odio digna maiore, totus au-
 tem in iuria nulla capitalior est, quam eorum, qui cum maxime
 agunt, ut viri boni videntur. *Laert. Diog. de vita & mo-
 ribus Philippi.*
 Ita habet aliquam voluptatem, & dulce est dolorum reddere?
 Non enim ut in beneficiis honestum est, merita meritis
 reddere, ita iniurias iniuriis: illinc vincit turpe est, hic vincere in-
 iuriam verbum est, & quidem pro iusto receptum, vltio & talio
 non mutuum differunt, nisi ordine: quid dolorem vegerit, tantum
 dolorem peccat. *Senec. l. c. 33. de Ira.*
 Siquis autem iustus fuit dissimulavit, quam videri. Potentio-
 rum iustitiam huius valeat, non patienter tantum ferenda sunt, ve-
 rum etiam facient iterum, si se fecisse creditur, hoc habent
 potentiam animi magna fortuna insolentes, quos laeserunt & o-
 rones: nouissima vox est eius, qui in cultu regum consenserat:
 Cautissimum quidem interrogaret, quomodo rarissimum rem in
 quaerere esset lenitudo? In iurias, inquit, accipien-
 do, de gratia agendo de ipsi. Sepe ad coniuiriis vindicare non
 potest, ut ne tunc quidem expediat. *De dissimulanda iniuria, co-
 ntra Senec.*

Senec. lib. 2. cap. 5. in sapientem non cadere ait iniuriam: in iu-
 riam sapientem non peruenit: nam si iniuria alicuius mali patien-
 tis est, sapientem autem nullius mali non est patiens, nullus ad sapien-
 tem iniuria peruenit.
 Siquis autem nihil potest perdere, omnia in se reposuit, nihil
 timere credit, bona sua in solidum habet, contentus virtute, a
 rebus suis non indignet: ideoque nec augetur, nec minui potest,
 nec in summum producta, incrementi non habet locum. *J-
 n. de sapientia.*
 Quod si iniuria nihil ledere potest, exiis, quae propria sapientis
 sunt, quae virtute sui salua sunt: lauditia sapienti fieri non potest.

Non est fortior nequicia virtute: Non potest ergo laedi sapiens
 iniuria in bonos non tentatur, nisi a malis. Bonis inter se pax est:
 non enim boni permittunt, quam mali inter se. Quod si laedi nisi
 iniuria non potest, nec iniuria bonis, nisi a dispari, verenda est:
 in sapientem virum non cadit. Illud enim iam non est ad-
 iudicium, nec inuenit bonum esse, nisi sapientem. Sed iniuste in-
 iuratur, si nocens damnatus est, iniuriam accipit. Hoc loco nos iniu-
 riam intelligere oportet, posse euenire, ut factus aliquis mihi iniu-
 riam, & ego non accipiam, tanquam si quis rem, cum in villa mea
 quae in domo mea ponat, ille furtum fecerit, ego nihil perdi-
 dit. Porro est aliquid nocens fieri, quamuis non nocuerit: si quis
 in vinea tanquam aliena concumbat, adulter erit, quamuis illa
 vinea non sit. Aliquis mihi venenum dedit, ledi vim suam remi-
 dit: si ego perdidit, venenum illud dando, sceleris se obligavit, et
 nocentem nocuit. Non minus laeso est, cuius telum oppoita veste
 percussit, pericula sunt: quaedam eius conditionis sunt, & hac vi-
 ritate, ut alicuius sine alicui esse non possit. Quod dico,
 non non possum, ut non in meam pedem Possum, quamuis in
 aqua, non natare: Si nato, non possum non in aqua esse. Ex
 hoc patet de hoc est factum esse: si est facta, non est necesse accepisse.

Senec. l. c. 26. de ira.
 In iuria in iuria: ignorant seipsum laedi pro aliis, quibus nocere
 debent, intelligat, quod duplex est iniuria: a qua primum ipse
 laeditur, deinde illa pars, quae iniuria afficitur. Quod si non tot
 iniurias in laedendo hallucinetur. Quare optandum est, ne pro-
 priam iniuriam laedi eculmet. Vna sane pars est nostris, quae semper ab o-
 mni iniuria factis insidiat, quae molitur, est malitia, quae ab au-
 thore iniuriae, in illum, qui afficitur, redundat. Sed ipsum autho-
 rem, qui iniuriam accipit: ab authore enim principium
 iniuriae incendit, ac antequam pepererit, insulam mat prurigi-
 nis, cuiusmodi enim ignis non potest perire sine damno ma-
 gno, in qua primum conceptus est, priusquam proliis ipsam con-
 tinentem, ad aliorum noxam conuertit. Neque inuenta prius aquati-
 uis, in quo concepti fuerunt, erolerit: ut Nicanter Co-
 mpositus & Archelaus ethicus testantur. Ita quibus iniustus ma-
 gnum primum experitur, antequam in alios emittat. Vnde
 iniuria non sibi bilem excitans, extracundia mutua prius ob-

iere, quam hostes suos vici sunt. Haec ignorantes pluri imbecilli-
 oribus iniurias imprudenter intulerunt, nihil opinantes incompo-
 di in seipsos redundare. Proinde si hoc concedatur, non minus
 iniuriam inferre, quam pati cauendum est. *Hierax in opere de
 iustitia.*

Actio iniuriarum neque contra alium se adurum aiebat, ne-
 que id vili philosophia vacantium consulerunt. Siquidem quae
 multi iniurias interpretantur, eorum nihil iniuria esse, neque
 contumeliam in affectos eis: ut maledici, conspu, verberari, quod
 postremum indignissimum videtur. Quod vero nihil graue aut in-
 iuriosum contineat, argumento sunt Lacedaemoniorum pueri, qui
 publice flagellis ceduntur, & id ipsum gaudent. Philosophi autem,
 si verbera aut contumelias contemneret nequeant: quinam vilius
 erit, qui & mortem palam spernere deberent? Opus est per loquens,
 recipia se talem praestare, non irridentem iniuriam, iudicium ver-
 beribus, aut verbis contumelias plenis, alio modo viciis esse.
 Demosthenes etiam oculis quosdam iniurias esse putabas, eamque
 rem intolerabilem esse, & homines inde plurimum affici. Ita qui
 quid honestum, quod reuera turpe sit, ignorant, iniuriam se pati
 censent si quis aut totum ipsos intueatur, aut irridet, aut percu-
 tit, aut conuitia iacet. At vir sapiens & cordatus, qualis Philoso-
 phus esse debet, nullo horum perturbatur, non tam ipsa pati, quam
 inferre, turpe ducens. Nam qui peccat, is turpitudinis obnoxius
 est: qui vero patitur, quatenus ipse peccatum non admittit, ca-
 tenus neque turpis alicuius indignitatis particeps dicendus est. Qua-
 propter non ad forum & actiones vllus mente praeditus conuer-
 titur, utpote qui nullam sibi videatur iniuriam accepisse. Puli lani-
 mitas enim est, has ob res indignari, & commoueri intensius: sed
 leniter & tranquille tolerabit quicquid acciderit. Hoc decorum
 eius est, qui se magnanimum proficitur. *Misomus apud Stob.*

Mitia & humana ingenia non esserant nec dura sunt in eos, qui
 peccauerunt, ut quae melius sperent: Quanto satius igitur fuerit, ita
 se praestantem videri Philosophum, ut venia dignetur eos, qui
 aliquid aduersum ipsum admittunt? quam causam agendo, & ac-
 culando, ita quidem se viciis putare, re autem ipsa praeter omne
 decorum, sibi verbiisque suis pugnat, id quod facit, qui docet bo-
 num virum ab improbo haud quaquam posse iniuria affici: Ipse
 interim malos accusat, tanquam iniuriarum sibi authores, cum ip-
 se bonus haberi velit. *Ibid.*

Honorandus certe est, qui nihil iniuriatur, qui vero nec alios id
 facere patitur, duplici honore, imo etiam magis est honorandus.
 Ille enim vni, hic multis hominibus comparatur, cum principi-
 bus ceterorum iniuriam nuntiet. Qui autem vna etiam cum ma-
 gistratibus iniuriam quo ad potest, viciis sit, is magnus perfectus
 quae in ciuitate vir praecio praedicetur. *Plato, s. lib. legum.*

Graue est iniuriam pati: mentis. Quis enim iniuriam non pos-
 set ferre qui potest iram? Adice nunc quod id agis, ut iram feras &
 iniuriam, quare fers aegri rabiem, & phreneticis verba? puerorum
 proteruas manus? Nempe quia videntur nescire, quid faciant, quid
 interest, quo quique vitio fiat imprudens, quid faciunt, quid
 omnibus patrocinium est. Quid ergo, inquit, impune illi erit? pu-
 ta te velle, tamen non erit. Maxima est enim factae iniuriae poena,
 fecisse: nec quisquam grauius afficitur, quam qui ad supplicium
 poenitentiae traditur. *Senec. l. c. 26. de ira.*

Virorum prudentium est, si non lacessantur iniuria, quiescere:
 Bonorum autem, si iniuria afficiantur, pacem bello mutare: ac si
 bene censerit, iterum pro bello pacem inire: & neque belli successu
 effert, neque pacis tranquillitate captos, iniuriam pati eos decet.
 Nam tum ille, qui voluptatis causa cunctatur, illico priuari potest
 oblectatione tranquillitatis, cuius gratia sequis est, si quieuerit:
 tum qui in bello prosperitate abundat, non cogitat, se incerta te-
 meritate effert. Multa enim male consultata, eo quod hostes in-
 consultiores fuerint, feliciter eueniunt: & plura, quae recte insti-
 tuta videbantur, turpiter in contrarium euenit relapsa sunt.
 Nullus enim eadem factis praestat, quae inter deliberandum sibi
 promittit. Nam consultamus securi, in opere autem cum timore
 deficiamus. *Thucyd. l. i. concion. Corinth. 3.*

Differt ab eo, quod iniustum est, iniuria, & recte facta ab eo,
 quod iustum est. Quod enim iniustum est, omne est vel natura,
 vel instituto: quod ipsum, posteaquam factum est, iniuria dicitur:
 priusquam gestum sit, nondum iniuria est, sed iniustum,
 quod cum factum est, iam iniuria nominatur. *Ethicorum lib. 5. c. 7.
 Aristot.*

Tum quisque facit iniuriam, aequumque facit, cum voluntate
 sua facit: cum iniustus, nec iniuriam cuiquam inferit, nec aequum
 facit, nisi fortuito, quod ea gerat, quibus viciosa sunt & iniusta, ac-
 cidit. Atqui voluntaria iniuria, & recte facta definita sunt. Cum enim
 a voluntate proficiscitur, tum & in vitio est, & simul iniuria
 est. Ergo aliquid iniustum est, quod non item iniuria est: nisi volun-
 tas accesserit. *Ethic. lib. 5. c. 8. Arist.*

Quibus inter eos iniuriae faciendae communis ratio est: non
 etiam inter eos omnes communio iniustitiae. *Ethic. Arist. l. 5. c. 6.*
 Iniuria, quod minus est, accipere iniuriam: quod autem maius
 facere dicitur. *Ethic. l. 5. c. 5.*

Qui non animi iudicio vel ratione, verum animi perturbatione
 duatur ad contrahendam mulierem, sciens quam contractet: fa-
 ciat ille

HHH 2

viat illi quidem iniuriam, sed tamen nondum sit iniustus: quem admodum nec fur, qui furatus est: adulter, qui adulteratus, itemque in ceteris. *Ethic. 5. l. 6.*

Ut quisque contra leges nocet et iustitiam, non laesus sit, ita sponte inferre iniuriam dicitur. Sed ita demum sponte ac voluntate sua quisque facere intelligitur, si sciat, & cui iniuriam faciat, & quo modo. Qui autem ira incitatus seipsum intemit, is sponte contra leges facit, quod leges non finunt. Infert igitur iniuriam. Sed cui tandem? an Reipublice, non sibi? quandoquidem sua voluntate fert mortem: nec quisquam sponte iniuriam accipiat. *Ibid.*

Illud apparet, utrumque facere & accipere iniuriam, esse in malis: quoniam hoc est minus, illud plus obtinere, quam quod medio continetur: sicut malum est in medicina, quod a salubri discedit: in gymnastica, quod a bona corporis habitudine est alienum: sed tamen grauius est facere iniuriam. Violare enim alterum, cum scelere coniunctum est, & vitio dandum, ac cum scelere vel summo, vel ei proximo. *Lib. 5. Ethic. c. 11.*

Dicitur iniuriam inferre, malorum esse hominum proprium: imprudenter vero delinquere, & circa rem gerendam aduersam fortunam pati, non esse sibi priuatum modo: sed commune, & ipsorum iudicium, & aliorum quorumque hominum. *Lib. 1. Ethic. ad Alexandr. 5.*

Omnem hominem, quibus vltimam iniuriam sunt, ab eis cauent, veluti etiam a moribus, qui solent inuadere. Quo autem nondum aliquis laborauit, ab eo nemo cauet. *Lib. 1. Rhetoric. ad Theodect. capite 12.*

Neque in quo inest, quod iniustum est, is iniuriam facit: sed is, qui efficiat uoluntate. Hoc autem in eo est, unde sumit initium actio. Quod in eo est, quod diuidit: non in eo, quod accipit. *Lib. 5. Ethic. c. 9.*

Nec vero qui sua dedit, iniuriam accipit: quoniam loquidem ut det, in ipsius situm est potestate. At non est, in cuiusquam situm potestate, ut iniuriam accipiat, sed alter sit oportet, qui inferat. Illud ergo iam apparet de accipienda iniuria, eam non esse voluntate. *Ibidem.*

Deus iniuria vexat optulari creditur. *Lib. 2. Rhet. c. 5.* Iniuria maior est, quae a maiore proficitur iniquitate. Quocirca quae minima sunt crimina, maxima interdum videntur. *Lib. 1. Rhet. ad Theodect. 14.*

Qui iniuriam accepit, remissius iram exercet quam ille qui fecit. In vltimo enim, quum recentissima offensa est, tum maxime per supplicium iurimus. *Thucyd. l. 2.*

Nihil priuata iniuria a publica differt, nisi multitudine & magnitudine coram quo contingunt. Est enim ita comparatum, ut etiam malorum societatis, nihil aequitas ac iustitia seruata fuerit, facillime infringatur. *1. Polyb. l. 4.*

Accendit animos & stimulat dolor, iniuria, indignitas. *Lin. De ead. lib. 1.*

Vehemens est omnis homo, quum vel affectus est iniuria, vel affectum se esse putat. *Dion. l. 4.*

In omni certamine qui opulenter est: etiam si accipit iniuriam, tamen, quia plus potest, facere videtur. *Sallust. de bel. lugert.*

Quo plura bene atque iustitiae quis fecerit: eo animus iustus iniuriam minus tolerat. *Idem ibid.*

Ut is qui prior laesit ipse sibi iniurius videtur: ita qui propulsa iniuriam confidenter ex conscientia fit, atque ex iustitia spem bonam mutatur. *Herodian. in Alex.*

Atrocitas rerum magis quam nominum officit. *Sex. Aurel. Viti. Dialectic.*

Qui iniuriam facere volentibus vires tribuerit, in causa putandus est. *1. Trocop. de bel. Pers. l. 2.*

Quocumque sunt iniuriam inferunt, siue id ignorantia egerint, siue obliuione, merito debent in eos se clementiores praetare, qui ab se sunt mala perpessi, nam peccandi quae incedit fortuito cauta, maximam delicti his admittit partem, & deprecatur. Si qui vero praemeditatus iniuriam inferit, huic certe nihil reliquum fiet, quod eius facta excuset: quippe quem non solum rei paritate cimen, sed voluntatis etiam culpam ut sciat, par erit. *Idem de bel. Gorb. l. 3.*

Sciunt victi iustum esse cedere victoribus, ac magis irascuntur homines, cum iniuria inferitur, quam cum vi domantur. Nam cum aequales inferunt iniuriam, videntur homines ius repugnandi habere, violentiam vero potentiorum ferendam esse sciunt. *Thucyd. l. 1.*

Interdum inueteratae ac continuatae iniuriae potius quam nouae & insulite veniam consequuntur. *Polyb. l. 4.*

Ducto in modo a plerisque mortalium, iniuriam atque beneficia accipiunt: nam iniuriam quidem vel inuiti memoriam retinent, memoriam autem beneficiorum vltro proiciunt: hoc, quod in videri nolunt, qui tanquam imbecilliores ab aliis sunt adiuti: illud, quia nolunt suspicionem timiditatis de se praebere, si quidem iniurias sibi illatas non vlticantur. *Dion. l. 4. 5.*

Nemini mortalium iniuriae suae parue videntur: eas grauius atque habere. *Sallust. de consurra. Catil.*

Periniquum est propter priuatas simultates reipublica in discrimen adducere, nec abutendum est occasione ad explenda odia.

sed potius Reipubl. priuatae iniuriae domantur. *de bell. civil.*

Speciosius alquanto iniuria beneficiis vincitur: odii pertinacia pensantur. *Pal. Max. l. 4. c. 7.* Iniuriarum memoria procul dubio in eo quod patitur, maior atque ad placandum difficilior. *Lib. cap. 16.*

¶ APOPHTHEOMATA

Solon interrogatus, qui fieri posset, ut quam iniuriam inter homines? Si inquit, qui iniuriam inferat, & que dolent atque hi, qui affecti sunt. Quisquis enim iniuriam inferat, non vnum ciuem laedit, sed totam Reipublicam in ipso est. At nunc dum alius laedit, aut quidem iniuriam etiam, impunitas improborum audaciam in praesens. *Laert. l. 1. c. 3.*

Socrates frequenter dicere solebat, peius esse iniuriam quam accipere. *Brus. l. 3. c. 4. ex Xen.*

Aristot. interrogatus, quid cito inueneret, quod iniuriam memoriam esse renacuissimam, beneficii vero immemoriam. *Laert. l. 1. c. 1.*

Theopompus. Cuidam sciscitanti, qua via quis iniuriam inferat? Si inquit, amicis tribuat: vltimam iniuriam inferat: interini vigilans, ne subditi affectantur iniuria. *Ibidem.*

Marcus Cato. Iniuria, etiam si faciens nihil habet in se, nisi tamen periculosa esse dicebat, sententiamque iniuriam exemplum omnibus minari iniuriam: Etenim iniuriam punire, nullus erit tutus ab improborum violentia. *apophthegm.*

¶ SIMILITUDINES

Tyrii Platonici. Vt inter corporis morbos qui ceteri resistent sanitati: ac propterea oportet firmum numerum adhibere, ut quod superest tibi, saluum fiat: ita in domum, vel ciuitatem laedere iniuria coepit, nihil oportet: siquidem salutis eius, quod adhuc inuadit, rationem uolens habere. *Ser. 1.*

Ut qui fuliginosum complexum non potest non accipere: ita & eum, qui iniuria hominum complexum accipere voluit, in iniuria, necesse est agere: ut quidem deique eiusdem fuliginis abire iniquitatum. *Ibidem.*

Seneca. Quemadmodum domini crudeliter tota monstrantur, inuisque & detestabiles sunt: ita reges & iniuria latius patet, atque odium feculitradunt. *Idem capite 18.*

Ut res a duro resistent, cum dolore cedentes solent: ita nulla magnam animi iniuria ad sensum suum delectantur. *quod penit. Lib. 3. de ira c. 5.*

Ut in manu deiecerit aliquis calceum, non declinat: ita iniurias qualescumque potest aliquid in medio intercepte. *Lib. 2. ad Senec. c. 7.*

Roteradum. Quaedam remedia trifida sunt: spiritus sit operere mortem, quam his occupati saluam sanguinem & vulnere recentis gladiatoris monentur: que fatius est ferre iniuriam, quam maiore in commotione pacem etiam si parum commodam aut aequam: quum cum immensis malis suscipere. *Idem simil.*

Thrueri. Qui iniuria ac lemina morbi tolerat, seque uem statim expectat: & qui ab homine natura iniuriam illatam distulit, secundam inuitat. *Idem apophthegm.*

D. Chrysolomus. Quemadmodum cum in se quisque si magno animo patitur, iniuste cruciatur multas iniurias cum iniuria vexatur, si non perferat, iure paucis perferat debetur, quasi manus ab ira distrahit, & animi sui futuri subiciens. *Homil. 88. in Matth.*

¶ EXEMPLA BIBLICA

Iniuriae illatae & passae exempla. Ioseph a fratribus suis 15. duo Hebraei, *Exod. 2. v. 11* David ab Ammonitis, *2. Sam. 1. 8. 6. 19. v. 16. 1. Paral. 19. c. 6.* Hebraei ab Aegyptiis, *7. v. 24. 2. Corinthis* fratribus quibusdam, *1. Corinth. 4. v. 10. 1. 7. v. 12.*

¶ PROFANA EXEMPLA

Ex Ethnici *Socrates* mortalium sepe in publico calcitrare percussus in publico, mortuus ab uno assessorum, qui se repercuteret: Aniquus, si alius mihi calcem impingit, calcitrarem.

Nulli hominum prudentius sedatiuque iniuriam inferat: Romanus, quorum proprium fuit fortis facere de procerum hominum minus moleste iustitiam non solum pati, sed etiam quam Fabius ille Maximus, qui vnus (ut *Ennius* ait) iniuriam inferendo restituit: *Caterum* Minutius, qui vnus

quod cum suo exercitu ab ea servatus patrem appellavit, &...

ne, & specialis obiectio aut obiecto. Secunda vero est specialis...

¶ LOCVS BIBLICVS. Iniustitia pro falsa doctrina. 2. Theff. 2. 12.

¶ SENTENTIAE BIBLICAE. Dominus auer faciat omnem iniustitiam. Deut. 25.

¶ POETICAE SENTENTIAE. Verinus. Nihil iniustitia misera est infestius vrbis.

¶ HEROGLYPHICA. Inimicitiam nomini inferendam esse docet. Hieroglyphicon Acan...

¶ FABVLA. Oltor & Canis. Oltor in puteum canem oltor servare & retrahere cupiens...

¶ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE. Iniusti iniuriam faciunt, & ad res iniquas iniustasque vltro de...

¶ DEFINITIO ET ETYMOLOG. Iniustitia. Grace ad iustitiam, ut dicitur, ut iniustus dicitur. Est au...

¶ DEFINITIO ET ETYMOLOG. Iniustitia. Grace ad iustitiam, ut dicitur, ut iniustus dicitur.

¶ DEFINITIO ET ETYMOLOG. Iniustitia. Grace ad iustitiam, ut dicitur, ut iniustus dicitur.

¶ DEFINITIO ET ETYMOLOG. Iniustitia. Grace ad iustitiam, ut dicitur, ut iniustus dicitur.

¶ DEFINITIO ET ETYMOLOG. Iniustitia. Grace ad iustitiam, ut dicitur, ut iniustus dicitur.

ne, & specialis obiectio aut obiecto. Secunda vero est specialis...

¶ LOCVS BIBLICVS. Iniustitia pro falsa doctrina. 2. Theff. 2. 12.

¶ SENTENTIAE BIBLICAE. Dominus auer faciat omnem iniustitiam. Deut. 25.

¶ POETICAE SENTENTIAE. Verinus. Nihil iniustitia misera est infestius vrbis.

¶ HEROGLYPHICA. Inimicitiam nomini inferendam esse docet. Hieroglyphicon Acan...

¶ FABVLA. Oltor & Canis. Oltor in puteum canem oltor servare & retrahere cupiens...

¶ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE. Iniusti iniuriam faciunt, & ad res iniquas iniustasque vltro de...

¶ DEFINITIO ET ETYMOLOG. Iniustitia. Grace ad iustitiam, ut dicitur, ut iniustus dicitur.

¶ DEFINITIO ET ETYMOLOG. Iniustitia. Grace ad iustitiam, ut dicitur, ut iniustus dicitur.

¶ DEFINITIO ET ETYMOLOG. Iniustitia. Grace ad iustitiam, ut dicitur, ut iniustus dicitur.

¶ DEFINITIO ET ETYMOLOG. Iniustitia. Grace ad iustitiam, ut dicitur, ut iniustus dicitur.

¶ DEFINITIO ET ETYMOLOG. Iniustitia. Grace ad iustitiam, ut dicitur, ut iniustus dicitur.

¶ DEFINITIO ET ETYMOLOG. Iniustitia. Grace ad iustitiam, ut dicitur, ut iniustus dicitur.

INIUSTITIA

LOCUS BIBLICI.

Innocens nullus apud Deum, Exod. 34. 7. vide iustus. Innocentia sua...

SENTENTIAE BIBLICAE.

Innocens minus & mundo corde: qui non accipit in vano...

SENTENTIAE PATRYM.

Haec vera est innocentia, quae nec inimico nocet. Augustin. in...

Vera innocentia est, ubi integritas sine peccato, venditio sine de...

Quae est innocentia, qui cum aliis non nocet: nec sibi nocet. Ibi...

Innocentia & integritas leui forde violatur aspersa, & gratiae sine...

Innocentia inter ipsa tormenta fruitur conscientiae bono, & inter...

Quae mala pro bonis rependit, ex eius domo non eiciuntur mala.

Quae ad malum suscipiendum paratus non est, is ne ad mali qui...

Innocentia est titulus virtutis, inter praeuos vivere bene, & in...

Quae singulari illa maiestas aliud ab homine deside...

Quae sola innocentiam, quam si quis obtulerit Deo, satis pie...

Quae sola innocentiam probat, quae homo non metu praenae fir...

Quae sola innocentiam probat, quae homo non metu praenae fir...

Quae sola innocentiam probat, quae homo non metu praenae fir...

Quae sola innocentiam probat, quae homo non metu praenae fir...

Quae sola innocentiam probat, quae homo non metu praenae fir...

Quae sola innocentiam probat, quae homo non metu praenae fir...

Quae sola innocentiam probat, quae homo non metu praenae fir...

Quae sola innocentiam probat, quae homo non metu praenae fir...

Quae sola innocentiam probat, quae homo non metu praenae fir...

Quae sola innocentiam probat, quae homo non metu praenae fir...

Quae sola innocentiam probat, quae homo non metu praenae fir...

Quae sola innocentiam probat, quae homo non metu praenae fir...

Quae sola innocentiam probat, quae homo non metu praenae fir...

Quae sola innocentiam probat, quae homo non metu praenae fir...

Quae sola innocentiam probat, quae homo non metu praenae fir...

Quae sola innocentiam probat, quae homo non metu praenae fir...

Quae sola innocentiam probat, quae homo non metu praenae fir...

Quae sola innocentiam probat, quae homo non metu praenae fir...

Quae sola innocentiam probat, quae homo non metu praenae fir...

Quae sola innocentiam probat, quae homo non metu praenae fir...

Quae sola innocentiam probat, quae homo non metu praenae fir...

Quae sola innocentiam probat, quae homo non metu praenae fir...

Quae sola innocentiam probat, quae homo non metu praenae fir...

Quae sola innocentiam probat, quae homo non metu praenae fir...

Quae sola innocentiam probat, quae homo non metu praenae fir...

Quae sola innocentiam probat, quae homo non metu praenae fir...

Quae sola innocentiam probat, quae homo non metu praenae fir...

Quae sola innocentiam probat, quae homo non metu praenae fir...

Quae sola innocentiam probat, quae homo non metu praenae fir...

Quae sola innocentiam probat, quae homo non metu praenae fir...

Quae sola innocentiam probat, quae homo non metu praenae fir...

Quae sola innocentiam probat, quae homo non metu praenae fir...

Quae sola innocentiam probat, quae homo non metu praenae fir...

Quae sola innocentiam probat, quae homo non metu praenae fir...

Quae sola innocentiam probat, quae homo non metu praenae fir...

Quae sola innocentiam probat, quae homo non metu praenae fir...

Quae sola innocentiam probat, quae homo non metu praenae fir...

Quae sola innocentiam probat, quae homo non metu praenae fir...

Quae sola innocentiam probat, quae homo non metu praenae fir...

Et cum forte animum non ipse sequitur facit, Non dubium in cordis vice...

PHILOSOPH. PLACITA.

Hoc praecipuum officii diligenter obtinendum est; ne vnuquam...

Innocentia est puritas animi: omnem iniuriam illationem abhor...

Triumphus innocentiae est, non peccare, ubi liceat in quem plus...

In malis sperare bonum, nisi innocens, nemo solet, ibid.

Nemo inuenitur, qui se possit absolueri, & innocentem quis...

Innocentia per gradus ceteros ab homine discedit, & ne in maxima...

Verba innocenti reperire facile est, Curt. lib. 6.

Parum tuto loco stat innocentia. Ann. Marcell. lib. 1.

Plurimumque innocentes recenti inuidia sunt impares, Tacit. An...

Perturbatione temporum eos etiam qui vero iudicio nullius crimi...

APOPHTEGMATA.

Bona olim cum scelerosis nauigans, incidit in praedones. Illis di...

Socrates morti destinatus, de cunctis rebus magis, quam de se...

Idem, iam ad mortem damnatus Apollodoro compioranti, di...

Idem, cum iudices inter se disceptarent, qua poena dignus esse...

Idem, cum iudices inter se disceptarent, qua poena dignus esse...

Idem, cum iudices inter se disceptarent, qua poena dignus esse...

Idem, cum iudices inter se disceptarent, qua poena dignus esse...

Idem, cum iudices inter se disceptarent, qua poena dignus esse...

Idem, cum iudices inter se disceptarent, qua poena dignus esse...

Idem, cum iudices inter se disceptarent, qua poena dignus esse...

Idem, cum iudices inter se disceptarent, qua poena dignus esse...

Idem, cum iudices inter se disceptarent, qua poena dignus esse...

Idem, cum iudices inter se disceptarent, qua poena dignus esse...

Idem, cum iudices inter se disceptarent, qua poena dignus esse...

Idem, cum iudices inter se disceptarent, qua poena dignus esse...

Idem, cum iudices inter se disceptarent, qua poena dignus esse...

Idem, cum iudices inter se disceptarent, qua poena dignus esse...

Idem, cum iudices inter se disceptarent, qua poena dignus esse...

Idem, cum iudices inter se disceptarent, qua poena dignus esse...

Idem, cum iudices inter se disceptarent, qua poena dignus esse...

Idem, cum iudices inter se disceptarent, qua poena dignus esse...

Idem, cum iudices inter se disceptarent, qua poena dignus esse...

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

...re abiecerunt, sed me regem super eos. Reg. 8.
...inobedientiam vnius hominis peccatores constituti sunt

¶ SIMILITUDO.
...Non immerito vel uclantur bellis hominibus,
...Deo suo rebelles sint, cui sol, luna, stellæ obediunt.

¶ EXEMPLA BIBLICA.
...obedientie & eius poenæ exempla: Adam, Gen. 3. v. 6. 16
...Pharao, Exod. 7. 14. & 8. 32. & 9. 12.

¶ PROFANA EXEMPLA.
...Lacedæmoniam puerum adhuc, quem lex nondum ad pu-

tus in hominibus imperitis querenda est. Apud Anton. in Melissa
...Demonstus, Vt musica rudes organis: Sic indocti fortunis se ac,
...Vt peregrini in viis: Sic indocti in rebus ipsi aberrant,

¶ PLINII.
...Vt salicis semen ante maturitatem abiectum non solum
...Nullum est animal, quod impensius amet suos foetus, quam a fi-

Infidia.

¶ DE INITIO ET ETYMOLOG.

Infidia, fallacie ab insidendis & occupandis locis atq; sudibus
...certis vt nihil tale cogitantem interceptas & opprimas.

¶ PHILOSOPH. SENTENT.

Insidiosus iniustiores sunt. Arist. 7. Ethic. c. 9.
...Plurimi sunt qui potentiorum inimicis gaudent, quorum animi

¶ ADAGIA.

Insidiosus inuisus est. Apud Homerum pro eo, quod est, alto pectore molire
...Frequenter est apud Homerum pro eo, quod est, alto pectore molire

Insclitia.

¶ APOPHTHEGMATA.
...Ingenes percontanti, quæ rellus grauiorem gestaret molem:

¶ SIMILITVDINES.
...Sicut virtutis Dei scientia tenax est celestis, ita

...Insclitiam in rebus, insclitia vtique omnium efficiatissima est
...Insclitiam in rebus, insclitia vtique omnium efficiatissima est

In senem

In senem dicitur, legentem epistolam, per quam erat fallendus.
 Cuniculis oppugnare, ut in ovibus, & in vitis.
 Cuniculis bellare dicitur, qui non aperta vi, sed dissimulante
 ac dolis rem gerit. Contra qui palam agit, machinis agere dicitur.
 In transfennam inducere.
 Est dolo fallere, unde & hodie qui captus est, intra transfennam
 inducere. Jns Garnbringiu.
 Pulchre fallit vulpem. *αὐτὸς δὲ τὸν ἄνθρωπον.*
 Apparet dicitur in cum, qui dolis captus est, utrum, cuius, fru-
 stra tenduntur insidiæ Suidas.

EXEMPLA BIBLICA.

Insidiarum structurarum exempla: Elau Iacobo. *Genes. 24. 42.* Iosua
 Hai, &c. *10. 8. 12.* Abimelech. Sichemitis & Baalitis. *Judic. 9. v. 25. 34.*
 43. Dalila Samsoni. *16.* 12. Ibraclite Beniamitis. *20. v. 29. 36. 37. 38. 39.*
 Saul Amalech. *1. Sam. 15. 6.* David. *18. v. 15. 16. 17. 24. v. 12. 13.* Baala
 Nadab. *1. Reg. 15. 27.* Iezabel Eliæ. *19. 14.* Benadab regi Ibracl. *1. Reg. 6. 8.*
 13. 15. Ammonitæ & Moabitæ Iosaphato. *20. 22.* Zabab. Ios. *24. 26.*
 Ierusalem Amasæ. *25. 27.* Bagathan & Thares Allucro. *Ezth. 6. 2.* Im-
 pius pio: *Psalm. 1. 8. 9.* Iudei Christo. *Matth. 26. 4. Marc. 14. 1. Luc. 6.*
 7. *11. 53. 54. 59. 47.* Herodis Iapani. *Marc. 6. 19.* Iudei Paulo. *Act.*
9. 24. 25. 29. 20. 3. 19. 23. 25. 2. Cor. 11. 25.

EXEMPLA SACRA.

Cum Darius Rex Orætem præfectum Sardinum ob tyrannicam
 crudelitatem clam interficiendum curare vellet: triginta Perzæ sese
 obtulerunt, singuli promittentes vel vivum vel mortuum Orætem
 sese adducturos. fors tamen Bago Artonis F. obtigit, qui Sa. des pro-
 fectus, curavit a satellitibus Orætem necandum. *Herod. li. 3.*

Porfenna Rege Hetruscorum Romam obidente, C. Mutius Sca-
 vola, quem constituit regem opprimere incautum, veste indu-
 tus Hetrusca, & affimili lingua utens, in castra penetravit: cum am-
 bisset tribunal, ubi rex confidebat: ignorare autem regem & time-
 re sciscitari, qui esset: quem maxime ex consensu arbitratum est re-
 gem esse, cum stricto gladio obrucavit. *Lut. in Publicola & in Va-
 re. lex Aristidis Milesii li. 3.*

Quum Diomedes & Vlysses communi opera sublati Palladio re-
 dirent noctu: Vlysses, quo facti gloriam in se vnum transferret icti
 nabat occideri Diomedem præcedentem, ac Palladium secum por-
 tantem. Itaq; cum ensem in caput illius ætergo vibrasset: Diome-
 des, animadversâ ad lumen lunæ gadii ymbra, subitâ se plagâ:
 correptumq; Vlysseni vincis manibus præcedere compulsi, gladio
 lato subinde cadens illius tergum Hinc Diomedea necessitas. *Suidas.*
Zenodot. & Erasim. Adag.

Thorsimendus Rex Vingothonum, Tolosæ, anno regni sui secun-
 do, cum de vena sanguinem minuisent, fuit à suo cliente, consilio
 fratrum interfectus, sed parvo cullello, quem manu tenebat, in-
 diancium aliquot interfecit. *Roderic. Toleran. l. 2. l. 1. arala Hispan. c. 8.*

Hungari conspiraverant adversus Sigismundum Imp. armatiq;
 regiam intrauerant, aut capturi Regem, aut illud non succederet,
 occisuri, quos vt ad se irrumpentes Imperator cognovit, accepto
 pugione in medium progressus, Ecquis, inquit, vestrum manus in
 me iniicit, aut quidnam feci, quod me regem vestrum occidere vul-
 tis? prodeat vobis, si quis audeat, & mecum solus congregiatur. Ea
 voce & audacia obstupere conuatiati, & sibi quitq; timens abiire
 AENEAS SYLVS 3.

FABVLÆ.

Leo & Lupus.

Decumbat in antro suo senio confectus leo, & insuper morbo
 correptus. Ad quem visendum omnes animantes conuenerant,
 præter vulpem. Hac occasione captata, lupus vulpem grauissime ac-
 cusare, quæ tam superbe despiceret Regem suum, neq; ad illum æ-
 rotantem viseret. Hæc illo declamante aduenit vulpes, & de clau-
 sula orationis, quam vehementer accitata esset, intelligens, & cer-
 nens leonem fremere irâ, consilium cepit callidum, & sui defenden-
 di, & vlciscendi inimici, ac dicendi copia impetrata: Quænam igitur
 de cunctis animantibus, inquit, tanta cura sollicitudineq; afficitur
 de salute & vita Regis, quanta ego? Quæ omnia loca peragro,
 vestigans medicinam, qua sanari posse videaris, ac nuper tandem in-
 ueni, qui remedium demonstraret, præfens quidem atq; efficaçissi-
 mum, vt videtur. Quodnam: lætus nuntio, inquit leo. Lupi, inquit
 vulpes, pellem modo detractam, & adhuc calentem oportebit te
 circumdare ventri & coctis. Hoc audito, ira leone imperante, lupo
 misero pellis deripitur, & leoni applicatur Cui iacenti insulans ver-
 bis vulpecula: Non iriurare, inquit te principis animum: sed mollire
 potius & flectere oportebat.

Fabula docet, qui alteri, fruatur malum, cum sibi laqueos, quibus
 capiatur, necitare.

Instabilitas.

DEFINITIO ET ETYMOLOGIA.

Instabilitas, Græce ἀστασία, & τὸ ἐκείνου, & τὸ ἐκείνου, & ἀστασία
 tur. Est autem instabilitas, mutabilitas loci vel propri-
 secunda Secund. q. 35. art. 4. Hebræi motum loci vel propri-
 lubilem, instabilem, & qui facile loco mouetur. Nihil
 verbo Nadhadh, motus est, dimotus est à seipso, motus
 endo.

SENTENTIÆ BIBLICÆ.

Vagus & profugus eris super terram. *(malè dicitur.)*
 Ecce qui serauit ei, non iunt stabiles. *Job. 4.*
 Eis instabilis, & non tunc ibi. *Job. 11.*
 Non dabit in æternum fluctationem iustus. *Job. 22.*
 Sicut autem transiigrans de nido suo: sic vir, qui
 cum suum, *Prou. 27.*

Si spiritus potestatem habentis ascenderit super te,
 ne dimiseris. *Ecclesi. 10.*

Non ventiles te in omnem ventum, & non eras
 Ecclesi. 5.

Confide in Deo, & mane in loco tuo, &
 Sicut luna mutatur. *27.*

Qui implantatus non radicatus est, abundabit
 Impii quasi mare feruens, quod quiescere non
 dant fluctus eius in conculcationem & lutum. *Eccl.*

Dilexit mouere pedes suos, & non quiescit. *Eccl.*
 cur. *ier. 14.*

Peccatum peccauit Ierusalem, propterea instabilis
 Thren. 1.

Quid existis in desertum videre: arundinem
 Matth. 11.

Fratres mei dilecti, stabiles estote, & immobili
 omni opere Domini semper, scientes, quod labor vest-
 nis in Domino. *1. Cor. 15.*

Nunquid leuitare vultis sum? *Cor. 1.*
 Non est in illo, Est & Non, sed est in illo. *Fant. ad.*

Non sumus paruuli fluctuantes, & circumferen-
 doctrix. *Ephes. 4.*

Rogamus vero fratres, vt operam deis, vt quibus
 negotium agatis. *1. Thess. 4.*

Scitis quemadmodum oporteat imitari nos, quoniam
 quieti sumus inter vos. *1. Thess. 5.*

Otioli discunt circuire domos: Non autem solum
 veibo, & curioz, loquentes quæ non oportet. *1. Tim.*

Vir duplex animo inconstans est in omnibus vi-
 mo.

Sidera errantia, quibus caligo tenebrarum feru-
 num. *Iuda.*

SENTENTIÆ PATRVM.

Tria sunt, quæ vagam mentem stabilem faciunt: oratio
 tatio & oratio: quarum assiduitas, & iugis intentio
 stabilem firmitatem. *Ioann. Cassi.*
 Stabilitas est mentem fixam obtinere, nulla locorum
 rum varietate, in diuersâ iactare. *Hugo.*

PHILOSOPH. SENTENTIÆ.

Vir est, qui contra bifformes fortunæ euentus, constantia militat præmunus. *Cic.*

Maximum iudicium malæ mentis est fluctuatio
 tionem virtutum, & amorem victorum alfidua
 Diuersitas est vitium & signum vacillantis animi,
 habentis vigorem suum. Nemo proponit illi, quæ
 propositi, perseverat in eo, sed transit nec tam
 diu: & in ea, quæ deliruit ac damnauit, inuoluitur. *Quæ-
 tia: Sen per idem velle atq; idem nolle, nō potest idem
 cere, nisi rectum Variatur quoties iudicium, & in
 titur, ac plestiq; agitur vita per vltim. *10. 19.**

Nec peregrinatione longa, nec locorum varietate
 mentis grauitatemq; discunt, animum debes mutare
 nisi vasti traieceris mare sequantur enim te quocumque
 vitia. Quid miraris tibi peregrinationes non producere
 ferat: Premit te eadem causa, quæ expulsi. Quid terra
 uitas potest? Quid cognitio vltim aut locorum
 ista iactantia. Onus animi deponendum est: non
 cebit locus. Vadis huc & illuc, vt excutias incidens
 pla iactatione in commodius fit. Sicut in naui ope-
 vrgent: inæqualiter cōuoluta citius eâ parrem, in
 demergit. Quequid facies, contra te facies & meo
 A Egrum cōcitus. At cū istud excrementum malum,
 Quæ

ferum tamen reddunt acutum; Ita quidam ad dicendum quum plane inutiles sint, alios tamen reddere idoneos possunt. Apud Erasmo lib. 8. apoph.

Trineri, Velti ager non statim, vbi terra eruderata est, ac horrorem deposuit, vltro florem edit, aut fructum exigit, sed semen requirit: Ita neq; indoles nostra, euulsis vitiorum radicibus, statim ad virtutem insurgit, sed iustus præceptus, quibus imbatur, opus habet in apoph. 5.

Vi neq; terra, quæ media estate obduruu, semen vtiliter excipit, neq; quæ hyemis rigorem sensit, sed quæ ineunte vere aperitur & adhuc dum mollescit: Ita prima pueritia ad præceptiones imbibendas maxime est idonea. in apoph. 6.

Vi terra, licet semel culta sit, iterum tamen suaapte natura exhorrescit, nisi subinde ararum admoveas, ac semen immittas: Ita pueri licet à teneris vnguiculis probe instituti sint, vitia tamen mox repullulant, nisi crebris ad virtutem admonitio & adhortatio adlit. in apoph.

Quemadmodum nullus ager est tam prægnans, nulla planta tam integra, quæ cultura non habeat opus: Ita nullus homo tam felix est, qui negligenter institutus non tordeat, seroque coardior sit, quo est felicitior. in apoph. 11.

Quemadmodum terra non quæuis semina immittit: sed quæ vtilent potius fructum promittunt, quædam quæ pulchrum, quæ aegrem secundant potius, quam quæ exoliant: Itaque pueri os disciplinis licet fallere, quæ tantum decorum afferunt, sed quæ condicunt, quæ vitia potius quam linguam formant & eruant. in apoph. 12.

Quemadmodum pictor lineamenta ducit prius, quam coloribus rem illustret: Sic pueritia quoque prius virtute decet formare, quam ornare literis. in apoph. 17.

Terminde ac terra licet bene culta, rigata, vberrimoq; semine obruta, non statim fruges præfert, nisi cæli ac aeris elementa accedat: Sic scientia nequaquam nudis præceptis immittit, sed celestis irrigatione incrementum perficitur. in apoph. 14.

Quemadmodum rudimentum antequam experimentum, & vbiuisa libi exercitatio methodum sequitur: Ita virtutibus quoq; præceptiones vita priores sunt. in apoph. 18.

Quemadmodum nemo, qui lactuæ eget, vricis hortum confert: Ita taburra nauum implet, qui sat mercium habet: Tanto imprudentur pueri, qui legere, loqui dicunt, aut pingere, manes occupantur tabulæ, omittit, qui ad virtutem faciunt, canonicus. in apoph. 5.

EXEMPLA HISTORICA.

Philosophiam Chaldearum & Aegyptiorum, pueri à patribus discunt. Dion. lib. 2. c. 8. & lib. 1. c. 6.

Indi & Brachmanes edito infanti curatores, & vitæ magistrum eustodemq; adhibebant, vt sub legibus & magistratibus, vobis disciplinis formatus, salutaribus exemplis eruitur. Alexan. ab Alex. lib. 2. c. 23.

Persæ tria præcipue liberos suos docebant: equitare, iaculati, & vera dicere Vicium tria vehementer damabant: mentiri inter rarior esse, & in amnem rem immundam edere. Fulg. lib. 2. c. 1. & Xophonone & Vlt.

Romani quotannis sex optimarum filios ad sex Hetruræ populos mittebant: vt auguralem scientiam discerent. Alex. l. 5. cap. 19.

Augustus Cæsar rectorem solitus est apponere atate parius, ac mente lapsis, donec adolecerent, aut reuoluerent: ac plurimorum liberos & educavit simul cum suis, & instituit. Sueton.

Carolus Magnus Burchardo Herbipolensi Episcopo duodecim adolecentes ex illis tribus parentibus Saxonum natos, quos obli-des acceptat, seruandos & erudiendos in doctrina pietas commisit. teste Bala Centuria 13. c. 57.

HIEROGLYPHICA.

Sunt qui Calathum cum pullis hirundinis in aliquo veteru monumentis oblatum, hieroglyphicum Inscriptions esse contendunt: argumentumq; eiusmodi ad Ouidius & Ceteris beneficia, in mortales collata: referant: quod scilicet ab his & viuendi leges, & agri colendi præcepta receperimus, & æquo cum reliquis iure vitam degere didicerimus. Pier. Val. lib. 22. p. 42. & E. Vnde, D. scipina, Doctrina.

Intellectus.

DEFINITIO ET ETYMOLOG.

Intellectus, Græce οὐρανός, ἰσχυρὸς, & νέμεν, intelligo dicitur. Est autem intellectus vis animæ, quæ inuisibilia percipit secundum August. de serm. & animæ.

Hebr.

Institutio.

DEFINITIO ET ETYMOLOG.

Institutio, Doctrina, traditio. Hebr. Chukkah & Chokki. Chukkah, institutio legislatio; ritus præscriptus, regula, norma. Chokki, Effigies, Delineaunt, exculpit, depinxit, delineat, consiliatur. Hinc, Icon, effigies, & εἰκὼν, effigies.

PATRUM SENTENTIAE.

Ad dicendum, quod opus est, nulla ætas fera videri potest: quod ad id magis decet docere, quam didicere. magis tamen decet didicere, quam gaudere. August. in epist. ad Hier.

Epist. coram numero me esse profiteor, qui scribunt proficiendo, scribendo proficiunt. idem Epist. 7.

Ab omnibus habentur, sed quod necis, quia humilitas tibi comitate facere potest, quod natura sua. it commune idem in Epist.

Naturæ ordo sic se habet: vti in aliquo discimus, rationem discimus paribatur. idem de morib. eccl. 1.

Nihil prodest facienda didicisse, & non facere. Melius est neicere, quam cum periculo didicere. Hier. in epist.

Verbum nisi scientia est imperfectum, se noleat idem ad Lucifera.

Operabile est, & mihi præclarum vsque ad vltimam discere senectutem, quoniam nulla ætas ad perdiscendum sufficere potest. Doctores vero alio, assistere eum, qui non sufficere instructus est: res vultuatur antiqui prouerbi: in dolio discere autem figuli, hoc est in periculo. Greg. Nazian. in Apolog.

Scire qui scire volunt, eo fine sciam, vt sciant, & turpis curiositas est: & scire, qui scire volunt, vt scientiam suam vendant, & turpis mendacitas: & scire, qui scire volunt, vt sciantur ipsi, & turpis vanitas est. Sciant quoque, qui scire volunt, vt adiciant, & eam sciant. idem in epist. 7.

Scire qui scire volunt, vt adiciant, & turpis mendacitas est. Sciant quoque, qui scire volunt, vt adiciant, & eam sciant. idem in epist. 7.

Scire qui scire volunt, vt adiciant, & turpis mendacitas est. Sciant quoque, qui scire volunt, vt adiciant, & eam sciant. idem in epist. 7.

Scire qui scire volunt, vt adiciant, & turpis mendacitas est. Sciant quoque, qui scire volunt, vt adiciant, & eam sciant. idem in epist. 7.

Scire qui scire volunt, vt adiciant, & turpis mendacitas est. Sciant quoque, qui scire volunt, vt adiciant, & eam sciant. idem in epist. 7.

Scire qui scire volunt, vt adiciant, & turpis mendacitas est. Sciant quoque, qui scire volunt, vt adiciant, & eam sciant. idem in epist. 7.

Scire qui scire volunt, vt adiciant, & turpis mendacitas est. Sciant quoque, qui scire volunt, vt adiciant, & eam sciant. idem in epist. 7.

Scire qui scire volunt, vt adiciant, & turpis mendacitas est. Sciant quoque, qui scire volunt, vt adiciant, & eam sciant. idem in epist. 7.

Scire qui scire volunt, vt adiciant, & turpis mendacitas est. Sciant quoque, qui scire volunt, vt adiciant, & eam sciant. idem in epist. 7.

Scire qui scire volunt, vt adiciant, & turpis mendacitas est. Sciant quoque, qui scire volunt, vt adiciant, & eam sciant. idem in epist. 7.

Scire qui scire volunt, vt adiciant, & turpis mendacitas est. Sciant quoque, qui scire volunt, vt adiciant, & eam sciant. idem in epist. 7.

Scire qui scire volunt, vt adiciant, & turpis mendacitas est. Sciant quoque, qui scire volunt, vt adiciant, & eam sciant. idem in epist. 7.

Scire qui scire volunt, vt adiciant, & turpis mendacitas est. Sciant quoque, qui scire volunt, vt adiciant, & eam sciant. idem in epist. 7.

Scire qui scire volunt, vt adiciant, & turpis mendacitas est. Sciant quoque, qui scire volunt, vt adiciant, & eam sciant. idem in epist. 7.

Scire qui scire volunt, vt adiciant, & turpis mendacitas est. Sciant quoque, qui scire volunt, vt adiciant, & eam sciant. idem in epist. 7.

Scire qui scire volunt, vt adiciant, & turpis mendacitas est. Sciant quoque, qui scire volunt, vt adiciant, & eam sciant. idem in epist. 7.

Scire qui scire volunt, vt adiciant, & turpis mendacitas est. Sciant quoque, qui scire volunt, vt adiciant, & eam sciant. idem in epist. 7.

Scire qui scire volunt, vt adiciant, & turpis mendacitas est. Sciant quoque, qui scire volunt, vt adiciant, & eam sciant. idem in epist. 7.

Scire qui scire volunt, vt adiciant, & turpis mendacitas est. Sciant quoque, qui scire volunt, vt adiciant, & eam sciant. idem in epist. 7.

Scire qui scire volunt, vt adiciant, & turpis mendacitas est. Sciant quoque, qui scire volunt, vt adiciant, & eam sciant. idem in epist. 7.

Scire qui scire volunt, vt adiciant, & turpis mendacitas est. Sciant quoque, qui scire volunt, vt adiciant, & eam sciant. idem in epist. 7.

Scire qui scire volunt, vt adiciant, & turpis mendacitas est. Sciant quoque, qui scire volunt, vt adiciant, & eam sciant. idem in epist. 7.

Scire qui scire volunt, vt adiciant, & turpis mendacitas est. Sciant quoque, qui scire volunt, vt adiciant, & eam sciant. idem in epist. 7.

Hebræ. *Schal*, à verbo *Sachal*, calluit; callidus fuit, industrius & prudens fuit. considerate egit.

Intellectus est habitus principiorum, secundum Arist. lib. 6. Ethic. Intellectus est habitus circa principia intelligibilia, secundum eundem libro *Magior. Moral.*

Intelligentia est, per quam animus ea prospicit, quæ sunt secundum Cæcili. 2. Rhetor.

Intelligentia proprie significabat actum intellectus, & aliquando significabat substantias separatas, scilicet, angelos, secundum B. Tho. prima parte. q. 79. art. 4.

Intellectus est vis animi, quæ sub visum non cadentia percipit, quemadmodum ipsa quoque, anima sensus adminiculo corporatas formas intrucit. Vel intellectus est habitus principiorum. Arist. in lib. 1. *Moral. Magiorum*, & in 6. *Ethic. Augustinus de spiritu & anima.*

Intelligentia est, per quam ea percipiuntur, quæ sunt, à quibus sunt. Qui id sciungunt, calliditatem, per quam mentes, quid cuique tractandum conveniat, callent. Cuius contrarium ignorantia vel Socordia.

¶ BIBLICI LOCI.

Intellectus à Deo est, *1. Timoth. 18. 37. 73. 125. 144. 149. 2. Timoth. 2. 8.*

Intelligere Iudæus Deus optat, *Deut. 32. 29.*

Intelligens cor, *1. Cor. 14. 15.*

Intelligentia nostra est verbum Dei, *Deut. 4. 6.* Intelligentia vera quæ, *Ibid. Job 28. Ofè. 14. 10.*

Intelligentia replentur artifices, *Exod. 31. 3. & 35. 31.*

¶ PATRVM SENTENTIÆ.

Quædam sunt, inquit Augustinus, supra intellectum humanum, quædam iuxta, quædam infra; Si quidem cognovit Deum anima supra se, Angelos iuxta se, at vero infè. Quequid cæci contineat ambitu, infra se legitur ad ea percipiendâ, quæ sunt supra ipsam, indigere videtur omaino anima irradiatione ab ipsa luce veritatis primæ, quæ dicitur mens, vel intelligentia quam producit Augustinus idem nulla interposita natura, formari ab ipsa veritate. Proinde respectu veritatis summæ, & eorum respectu intelligibilem, quæ humanum excedunt intellectum, est intellectus agens Deus, & huiusmodi illuminatio est gratiæ infusio ad divina contemplanâ. Ad ea vero peroscendâ, quæ prope nos sunt, ut sunt angelicæ essentia, indiget item anima revelatione angelicâ, hinc instructi. one. Quæ in re dicitur item angelus intellectus agens. Ad eorum vero perceptionem, quæ intra animam sunt, ut est ipsa anima, & potentia ipsius habitus, scientia, ac virtutes, non indiget anima lumine, extrinseco, sed innato &c. *Eudocius Rhodig. lect. aristot. lib. 3. cap. 1. de intellectu agente & passibili.*

¶ POETICÆ SENTENTIÆ.

Anthol. Sacr. Iacob. Bill. *Scriptoriam Domini plene videt omne profundum, Implet qui factis cogitata verba piis. Nam nimis a sensu doctrinæ deus errat, Si quæ curavit scire fugit facere.*

¶ SENTENTIÆ PHILOSOPHICÆ.

Est profecto intelligentia veluti quoddam principium somnis scientiæ, *lib. 2. de Demonstration. cap. 18. lex. 27. Arist.*

Intellectus circa intellectibilia ac naturæ principia versatur, *lib. 1. Mag. Moral. c. 34.*

Intelligentiam appello primam omnis scientiæ originem, *1. de demonstr. c. 26. T. 4. 4.*

Et principium est intelligentia & finis, *lib. 6. Ethic. c. 11.*

Et pueris & beluis à natura tributi sunt habitus, qui sine intelligentia & ratione obesse videntur, *lib. 6. Ethic. c. 23.*

Intelligentia vna non in essentia ac natura tantum, verum etiam in cæteris rebus, quæ sunt, versatur, & artes ac scientiæ non solum in essentia, sed in aliis quoque cernuntur, *lib. 1. Meteor. c. 7. T. 29.*

Intelligentia, quæ per se est, in eo versatur, quod est optimum: & ut quæque per se maxime, ita maxime eius est, quod est præstantissimum, *lib. 1. Meteor. c. 7. T. 39.*

Intelligentia virtutumque extremorum est. Etenim principiorum & extremorum non natio est, sed intelligentia, *lib. 6. Ethic. c. 11.*

A rerum singularum cognitione univerialium cognitio ducitur. Illorum igitur sensus est hauriendus, & adhibendus, qui idem intelligentia nominatur, *Ibid.*

Vna intelligentia non in essentia modo, verum etiam in iis, quæ essentia non sunt, versatur, *lib. 12. Meteor. c. 4.*

In extremis quæ ratione & demonstratione non colliguntur, intelligentia versatur, *lib. 6. Ethic. c. 8.*

Intellectus proprium est cognoscere entia, & intellectionibus habere perfectionem, *Proclus element. proposit. 134.*

Intellectus omnis secundum sui essentiam definit omnia, & quæ

secundum causam sunt in alio, & quæ secundum

idem *Ibid. proposit. 173.*

Intellectus omnis in sempiternitate essentiam

actum *Ibid. proposit. 169.*

Intellectus anima melior est intellectus, qui

hor est ille, qui actu temper omnia simul intelligit

us, quod eius causa est, quodque omnibus supereminet

ple primus, & causa, ut mundi mens semper agens

bilis ipse haud secus quam in oculum obiectum

agitat, hoc pacto mens suprema totius cæli

est, *10.*

Intellectus passionis est expertus. *Priscian. in 7. de*

intellectu c. 5.

Intellectus infinitam virtutem in se habet, cum

divina respiciens satiat, nisi infinitum Deum

tem eius ab ipso manentem implet infinitam. *Ibid.*

Intellectus omnes itaque lumina ad vitam

lumen, animarum idola & simulacra, ad vitam

idolum, omnes naturæ corporum, quasi animarum

ad communem naturam vnius corporis, quæ

poris reducuntur. *Virg. Plat. Theol. lib. 17. c. 2.*

¶ SIMILITUDINÆ.

Dionis Chrysostomi: Sicut homo, cuius oculi in terra non æquitate, quantum ad Deum, videns circumspicit peccatis vivens, mortuus dicitur, quia ille non in mundo vivit; Sic qui habet intellectum, & omnium bonorum, quantum ad Deum, nec habet in corpore, *in cap. 13. Martini.* Quod oculus corpori, hoc est intellectus animæ. Sicut enim, qui caput ipsum fontis obstruat, statim quæ profluit eligeret ornari auro, & serica vestibus, que fœdari: sed horum proculdubio sanitate delictibus omnibus iudicatur, quæ sit tibi certe deperat, vita delictat: quanto hoc magis pro oculis mentis? Sicut enim postquam corporalium oculorum lumen est, omnia iam membra in miseria versantur: Sic intellectus conficiemus saltem. Si vero cæcitas in corpore quoque, debemus lumen inferre: vnde iam ipsi poterunt. Sicut enim, qui caput ipsum fontis obstruat, statim vit & flumen: Sic etiam qui oculum mentis tenebit, teneamus iustumque iudicium, atque ad alia humiliter contra diversarum impugnationum varios acutus, ut non vti ac lumine, maneamus innotui atque innotui. Non hoc Dei domum temere prodimus, propter superbia

Hæmili. 21. in Marti. Quis lucidius tollet? atamen & lux eius deficit. In profundam illam lucem & fulgurosum iubar sapienter nientes tenebræ obtegunt: ita & intellectum nostrum, diu fulgentem & perspicuum, inconsiderantia obprobrium reddit. *Sermon. de conversione. c. 1. enli.*

Philonis Iudæi, Sicut auriga regente, & immenso placet, & flectente, curus procedit, illi vero contrariis mordentibus, & auriga transversus fectur, & in mare petu suo rapiuntur in cœnum, cuius proflus a beatitudine recte nauigat, donec gubernator clauum teneat, periclitatur vero, quando venio resiliat mare, & fluctibus: Ad eundem modum, quando anima gubernatorque intellectus imperium totius animalis tenet, g. stratus in civitate, vita prosperatur: Quando vero primatum occupat, consilio vehemens sequatur, *goriarum legis. folio 67.*

Proclus, Quemadmodum inter principia ipsam essentiam, vita mentem: Similiter etiam in effectibus, ubi componens, compositus est & vice, neque vivens compositus præditum, sed vicissim intelligentia omnia vivunt, anima vero sunt quoque, vivendo. *De anima & Deum.*

Thruveri, Sicut intellectus cum malitia incolebilibus simplicitate admodum delectabilis, *in apph. 139.*

Intemperantia.

¶ DEFINITIO ET ETYMOLOG.

Intemperantia, Græce *ἀναισθησία*, à *ἀναισθητός*, inanimatus dicitur. Est autem intemperantia, in qua

Intemperantia, nec vlla se abstinere. Insensibilis vero est, qui omnes...

LOCVS BIBLICVS.

Intemperantia pro dapibus ex alienis interuensis facultatibus...

SENTENTIAE POETICAE.

Quam turpe sit gulae deditum esse.

Qui ventrem tantum curat, pro numine ventrem...

Cenfer, datq; anima pabula nulla sua.

Phylacus riu, qui verba ex ventre profundit,

Sapj, velat vni, sua mortuq; velle.

Trucem h. horrendamq; humano in corpore monstrum est,

Vt, breui dicam, quale inter sidera quoddam

Nomen habet) alic debet huc Acephalus,

SENTENTIAE PHILOSOPHORVM.

Quomodo voluptatibus perfruitur, nullamque praetermit...

Tullius vna ex sententiis patet latissime, in quo sita intemperan...

Quae quaeque ad sunt & potare dum supra modum com...

Intemperantes sane omnibus in rebus modum transeunt. ibid.

Intemperans qui appellatur, quod nulla se voluptate perfrui...

Intemperans res singulae voluntate ac sponte suscipiuntur...

Intemperans in multis nostris voluntate suscipitur, quam timidi...

Intemperans in multis nostris voluntate suscipitur, quam timidi...

Intemperans in multis nostris voluntate suscipitur, quam timidi...

Intemperans in multis nostris voluntate suscipitur, quam timidi...

Intemperans in multis nostris voluntate suscipitur, quam timidi...

Intemperans in multis nostris voluntate suscipitur, quam timidi...

Intemperans in multis nostris voluntate suscipitur, quam timidi...

Intemperans in multis nostris voluntate suscipitur, quam timidi...

Intemperans in multis nostris voluntate suscipitur, quam timidi...

Intemperans in multis nostris voluntate suscipitur, quam timidi...

Intemperans in multis nostris voluntate suscipitur, quam timidi...

Intemperans in multis nostris voluntate suscipitur, quam timidi...

Plato dicebat, difficile esse inuenire intemperantibus quidem...

Demetrius Phalereus conspicatus iuuenem intemperantiae de...

Anonymus, Chryssippi discipulus medicus non ignobilis, homi...

Aristoteles dicebat, intemperantiam esse vitium partis concupi...

SIMILITVDINES.

Ciceronis, Quemadmodum temperantia sedat omnes appetitio...

Diogenes, Phryne scortum cum Venere in aulam Delphis obru...

Eusebius Philosophus, Sic, inquit, venti nauem correptam huc...

ADAGIA.

Myconius vicinus. Μυκόνος γινώσκω.

Molles utq; effeminati duo digito caput sculpere dicuntur, ni...

Herniosus vsque ad gulam. Ἡρμιόσιος μέχρι τῆς γούλας.

Batalus. Βάταλος ἐστίν.

Dicitur, qui turpiter atq; effeminata viuunt.

Vi Corinthia videris. ἡ Κορινθία τὸν αἶμα χροιοπαλλῶν. Πλούταρχος.

Agathonica cantio. Ἀγαθωνικὴ ἀνὰ Πλάτωνος Ζηνόδοτος.

Chalcidiflare. χαλκιδίζω ἢ καὶ χαλκιδίζω ὄνομα.

Phicidiflare. φικιδίζω.

Chlitenem video. κλειτίζω.

Cleocritus. Κλεικρίτος.

Sinopillas. Σινωπίλλος.

Sus per rolas. ὄστρον ἢ ὄστρον.

Aries cornibus lasciuens. κείριος ἢ κείριος.

Diogenianus ostendit conuenire in magno & lasciuo. Pruriunt cornua arietibus bene passis, quod idem accidit bubus.

Triquarum. Dicebantur proserbials conuicio famina Sirofa, ac libidine praeter modum prurientes.

Caprius in aestu. αἰπὸς ἐν καίρῳ. Confine illi: Lydus in meridie. Potest ad quamuis voluptatem accommodari in tempore adhiberi am.

Quae sub alis sunt. αἰνὸς ὑπὸ πτερόεντων. Ad laborem, ad res honestas signum, in his rebus quae sub alis sunt, nihil recusat. De adulatore loquitur, ad honesta officia tum pigro, tum inutili ad voluptuaria ministeria prompto.

E Mastilia venisti. ἐκ Μαστιλίας ἦες. Suidas ait, dici solitum de iis, qui cultu parum viris decore uterentur: quod Mastilienses luxu perdit, muliebrem sermone in modum ornarentur, comis unguento delibuerit.

Complura masculi canis cubilia. πολλὰ καὶ κύνων ἄνδρῶν ἐστὶν οἴκηται. Recte dicitur in hominem multorum, peculiariter in eum, qui non contentus certo thoro passim per aliena cubilia volutari gaudeat.

Lenticum mandere. ὀκνῶν διατρέχειν. Lenticum mandere vel aratrore dicuntur qui nimio comedendi corporis studio superfluunt.

Penicillare. Πενικίλλει τοὺς οὐκὸς. Perinde valcat, quasi dicas, facium facere.

Pregruere. Dicitur, qui conatur & gestit quippiam efficere. Lucianus & sarp pro indecere & scurriliter gesticulari.

Voluptas foeda. In Voluptatem in honestam, aut scortum ad perniciem iuueni omnibus instructum artibus, quadrabit illud ex Odyss. x. dictum de Circe.

Hes, ἀπυρῶς. H oēs, ἢ δίκως πρῶτος τῶν, ἢ δίκως. Siquidem omnes.

Fecerit illa sicut, in lupo, sicut, leones. Ἄλλο τρεῖς φέροι. Athenaeus.

Vocantur, quibus dulce est aliena viuere quadra. Eluius farina est quod sequitur illud Diogeniani: Melle respsum per unges schmo- roget.

Samiorum flores. Σαμίων ἄνθη. Vbi quis extremam voluptatem decerneret.

Sponli vita. Νυμφίον βίον. Pro molli ac delicata. Confine illi, quod alibi relatum est: Mus- sica Sira.

Melle respsum perungis. ἰσχυρὸς οὐκὸς κατὰ πτελέας. Diogen. Id est in melle respsum obolus, oblini, h. e. molliter succus terere vitam agis, quasi parum sit, vesi melle nisi totus sis mellisus.

Samiorum laurea. Σαμίων δάφνη. T. Lat. Dicitur abitur in turpibus addito voluptatibus.

Sardanapalus. Σαρδανάπυλος. Aristoph. Huius cognomen ob insignem hominis mollietatem abitur in prover- bium.

Lesbiis digna. Ἀσπίλον ἀξία. De rebus irritis dicebatur, ob id, ut conicio, quod Lesbii ob Sa- mitatem vulgo male audirent.

Lesbiari. Ἀσπίλον ἔχειν. Antiquitus pollucere dicebatur.

Corinthiari. Κορινθιάζειν. Stephan. Veteres vulgato ioco dicebant eos, qui scortationibus ac lustris in- dulgerent, vel qui lenocinium exercent.

Lydus in meridie. Ἀπόδος ἐν μεσημέρῳ. In hominem insatiatae aut etiam intempestive libidinis dicitur.

Lydus cauponatur. Ἀπόδος καπαλίβεις. Suidas. In effeminatos & voluptatibus additos.

Pepones. Πιπέρι. Proserbials conuicio dicuntur homines molles, parumq; Siro, Ho- merus, ὁ Πέρον, ὁ Μελίαν, ὁ Πέρον, ὁ Μελίαν.

Lydio more. Ἀπόδος ἐν μεσημέρῳ. Helych. Lydia lege sine Lydia cautione conuenit, quoties ariolatur ali- quis, & auaritia, diuinationibusq; seruit. Hac enim superstitione Lydi laborasse feruntur.

Vide tit. de Libidine, Scortatione, Luxuria, Gula, Voluptate.

Intentio.

LOCI BIBLICI.

Intentio nostra in Dei cultu constituendo, sequenda non est, Dent 12.1. Prou. 14. 12. & 15. 25. Esa. 3. 8. & 65. 11. & 66. 3. 4. Ioann. 16. 2. 1. Tim. 4. 13. Col. 2. 8. 23. Eorum qui suam intentionem secuti, lapsi sunt, exempla: Ioseph. Gen. 48. 2. 18. 19. Iolaphat. Num. 11. 28. 29. Ma- ter Mich. Iud. 17. 3. Saul. 1. Sam. 15. 15. ducenti Viri, seu populus Ab- solonem secutus, 2. Sam. 15. 11. Rex Isracl. 1. Reg. 20. 42. Giezi, 2. Reg. 4.

27. Ozias, 2. Par. 26. 6. Petrus, Matth. 19. 21. Iacob, 1. Iud. 1. Luc. 16. 18. Ioan. Marc. 9. 38. 39. Iacob & Ioan. Luc. 10. 42. Iud. 1. Rom. 10. 2. Paul. Gal. 1. 13. Intentiones quae conuertuntur, quod & παρὰ τὸν ἴδιον est, obediunt, & ἡμεῖς ἡμεῖς, id est, praedicare (vt ex locis citatis de 1. Iud. 1. Rom. 14. 7. Col. 2. 23. 1. Tim. 4. 23.

PATRUM SENTENTIA.

Quod non bona intentione facis non tibi prodest modo feceris, non quomodo illi euenit, tibi euenit in Mart. b.

Si femel cor intentione corrumpitur, sequens bonitas & terminus ab hoste collido secure possidetur, arbores sibi fructus ferre conficit, quam veniunt vulneraui, Summa cura vigilandum est, ne vel bonitas ueniens mens reprobata intentione polluitur. Gregor. 1. diuina vero iudicia foris adiuntur, qualia ex intentione lib. 28. mor.

Valde laboriosum est custodire, ne mala homines in bonis actibus per intentionem tuteat: & nec recte infra cogitatio illudat. lib. 11. mor.

Sicut fabrica columnis, columna autem basilicam sustinet, ita vita nostra in virtutibus, virtutes autem in intentione consistunt. in mor.

Ve interior oculus vere simplex sit, duo illi arbitria: charitatem in intentione, & veritatem in dictatione, denique simplex erit oculus, cum ignorantia non numerum diligit, & malum necius agit? Huius bonitas est, & libenter agit, & prudenter intelligit. Illius vero bonitas merito simpliciter dixerim, vt pote cui necuram bonorum zelus scilicet bonus, nec scientia: is vero oculus nec peruersus pariter caecus bonum agit, & malum operi. procepto & dispensatione.

Bonum prius condennat intentio praua, & conu- sat recta. ibid.

Causa actum poterit decorare, si aut necessitate titulare vigeat, aut honestate splendat, aut cum tota valeat substantia operis tolerari, opus non tenet, fit crimen: nec aliqua virtutis ostentatione caritatis originem praebet. Chrys. in tract. de symb.

PHILOSOPHICAE SENTENTIA.

Intentio requiritur ad actum cuiuslibet, cognoscitur autem in iudicio, tristitia de bonis alienis, & desiderium in ta, vt quasi vnum accipiat. Steph. Camb. de tractatibus in lib. 5.

Intentio vniuersalis alia est ab intentione imaginaria, aut. rex. 6.

Intentiones, quas recipit sensus, sunt particularis, quae caput intellectus, sunt vniuersales. Idem 2. de anima. in- intentiones cum sint diuersae, & virtutes sunt diuersae. in lib. 12.

Inuidia. Inuidentia.

DEFINITIO ET ETYMOLOG.

Inuidia, Graece φθῶν, s. ὀ, & φθῶν, s. ὀ, inuidia est autem inuidia, tristitia de bonis alienis, & desiderium in ta, vt quasi vnum accipiat. Steph. Camb. de tractatibus in lib. 5.

Inuidia est odium felicitatis alienae. secundum. Helych. in mentis. & August. sup. 1. salm. Conuerti cor meum.

Inuidia est tristitia in apparenti felicitate aliena. secundum. Helych. in mentis. & August. sup. 1. salm. Conuerti cor meum.

Inuidia est tristitia de bono alterius, in quantum ad inuenire gloriam propriam. secundum B. Thom. secundum. quae. 36. art. 11.

Inuidia dolor est de bonorum prosperitibus, qui inueniat, afflat, exollatq; inuidentes quali toror, quidem ex vltoribus ad moralium exterminia missus.

Inuidentia est aegritudo suscepta propter alienam re- que nihil nocent inuidenti. Nam si quis dolere eius re- dis, a quo ipse laetatur, non recte dicitur inuidere: vt illud gaminon. ex Cic. 1. 4. Tusc. quae.

Inuidia ab inuidencia sic dicitur, quod inuidia non inuenit, sed enim ad eum, cui inuidetur, reuerti potest. inuidentia vero in eum demum cadit, qui inuidetur. Videtur autem inuidendi, inuidentia ipsa aegritudo.

prouocauit zelum habuit vel ex inuidia, vel fauore, indignatus est...

DIVISIO.

- 1. Cum qui dolet de bono alterius, in quantum ex eo timetur nocentum... 2. Cum tristatur de bono alterius ex eo quod nobis deest bonum...

Mortale semper, & ex genere suo, quando adest consensus rationis...

Veniale, quando est in sola sensualitate non accedente consensu rationis...

Suffragatio, Quando quis querit minuire gloriam alterius in occulto...

Detractio, quando quis querit aperte gloriam alterius minuire...

Capitale, quia ex ea oriuntur quæstiones...

Qui sibi inuidet, nihil est illo nequius, & hæc redditio est malitia illius...

PATRUM SENTENTIAE.

Inuide, quid suspitas? Propriumne malum, an alienum bonum? D. Basil.

Vultures ad male olentia corpora præteritis canis & odoriferis locis feruntur...

Ut ærogo ferrum, sic inuidia quem infecit, animum consumit idem.

Rubigo peculiare est vitium frumenti: & inuidia morbus est amicitie. idem.

Canes nutritione cicurantur, & cultu mansuescunt leones: inuidi vero ad obsequium magis efferauntur. Basil. serm. de inuidia.

Inuidia probum virum sequitur, cestrum existens impuri spiritus. Qui hunc suscepit ac velut pectore complexus est...

Inuidia, pestiferum malum, hominem in diaboli conditionem ac in demonem immittissimum conuertit. Per eum mors venit in mundum...

Inuidia inde perierunt, quod Christo maluerunt inuidere quam credere. Cypr. in serm. de luore.

Inuidia radix est malorum omnium, fons cladium, seminarium delictorum, materia culparum, &c. Mala cætera habent terminum...

Inuidia est filia superbie: sed ista mater superbia nescit esse sterilis: ubi fuerit, continuo parit: suffoca matrem, & non erit filia. Aug. de verb. Domini.

Inuidia vitium diabolicum, quo solo diabolus reus est & inexpugnabiliter reus. Non enim diabolo dicitur, ut damnetur, adulterium commisit...

Tolle inuidiam, & tuum est quod habeo: tollam inuidiam, & meum est quod habes. idem in Ioan.

Inuidia est odium alienæ felicitatis, respectu superiorum, qui eis non æquatur: respectu inferiorum, ne sibi æquantur: respectu parium, quia sibi æquantur. Vnde Cain inuidet Abel prosperitati...

Paruulam occidit inuidia. Iob. 5.

Via caritatis, sanctas cordis, puredo ossium, inuidia. Pro-

66. 14.

111 2 Oro

LOCI BIBLICI.

Inuidia & odium, Gen. 4. 7. & 6. 14. & 27. 41. & 30. 1. & 37. 11. 4. 11. & 38. 2. & 39. 11. & 40. 1. & 41. 1. & 42. 1. & 43. 1. & 44. 1. & 45. 1. & 46. 1. & 47. 1. & 48. 1. & 49. 1. & 50. 1. & 51. 1. & 52. 1. & 53. 1. & 54. 1. & 55. 1. & 56. 1. & 57. 1. & 58. 1. & 59. 1. & 60. 1. & 61. 1. & 62. 1. & 63. 1. & 64. 1. & 65. 1. & 66. 1. & 67. 1. & 68. 1. & 69. 1. & 70. 1. & 71. 1. & 72. 1. & 73. 1. & 74. 1. & 75. 1. & 76. 1. & 77. 1. & 78. 1. & 79. 1. & 80. 1. & 81. 1. & 82. 1. & 83. 1. & 84. 1. & 85. 1. & 86. 1. & 87. 1. & 88. 1. & 89. 1. & 90. 1. & 91. 1. & 92. 1. & 93. 1. & 94. 1. & 95. 1. & 96. 1. & 97. 1. & 98. 1. & 99. 1. & 100. 1.

SENTENTIAE BIBLICAE.

Ingenitum ad ruinam eius, qui me oderat: & exultraui, quia inuenit me cum malo. Iob. 31. Ne comedas cum homine inuidio, & ne desideres cibos eius: quoniam in similitudine arioli & conectoris æstimat, quod ignorat. Nequie de sibi dicit tibi, & mens eius non est tecum. Inuidia alium per inuidiam occidit. Sap. 14. Omnes obediunt vni, & non est inuidia, neque zelus inter eos inuenientes vel sublimes. 1. Mach. 8. In oculis tuis nequam est, quia ego bonus sum. Matth. 20. Non in contentione & emulatione, Rom. 13. Cum sit inter vos zelus & contentio, nonne carnales estis & fecerunt hominem ambulatis? Propter quid Cain occidit Abel? Quia opera eius erant maligna, fratris autem eius iusta. Iob. 3. Quis inquit & propter inuidiam & contentionem Christiani periclitantur: quidam autem, & propter bonam voluntatem. Inuidia qui in viam Cain abierunt. Iudæi cepit. Inuidia Denm prouocat ad iram. Qui in ruina lætatur alterius, non erit impunitus. Pro. 18. Vir qui zelat dicitur & alii inuidet, ignorat, quod egestas fuerit ei. Neque cum inuidia tabescite iter habeo, quoniam talis homo non erit participes sapientie. Sap. 1. Non enim efficiamini inanis gloriæ cupidi, inuicem prouocantem inuidentes. Gal. 5. Vir zelus & contentio, ibi inconstantia & omne opus prauum. Depoentes igitur omnem malitiam, & inuidias, & omnes detractiones, sicut modo geniti infantes, rationabiles, & sine dolo lætationis, ut in eo cretatis in salutem, 1. Pet. 2. Rursum contemplantur solum omnes labores hominum, & induantur inuestimenta inuidie proximi: & in hoc ergo vanitas, & inuestimenta inuidie est. Eccl. 4. Inuidia autem diaboli mors introuit in orbem terrarum, imitantur autem illum, qui sunt ex parte illius. Sap. 2. Paruulam occidit inuidia. Iob. 5. Via caritatis, sanctas cordis, puredo ossium, inuidia. Pro-

Orote, quid inuidio delectationis prestat inuidia? quem se-
cretis quibusdam conscientie vngulis liuor ipse discerpi: &
alienam felicitatem tormentum facit? Hieronymus in epistola ad
Demet.

Inuidi color pallore afficitur, oculi depressuntur, mensac-
cenditur, membra frigidant, fit incogitatione rabies, in den-
tibus stridor. Nam quam inuidi mentem liuor excruciat, bo-
num quod appetit, sibi ab alio adimi aut restringi metuit:
qui ergo liuoris peste plene carere desiderat, illam hereditatem
diligat, quam coheredum numerus non angustat. Gregorius 11.
homil.

Inuidus nihil letum de propriis libat, quia tabescentem men-
tem sua poena fauciat, quam felicitas torquet aliena: & quanto o-
peris in altum fabrica ducitur, tanto fundamentum mentis liuore
profundius suffoditur, vt quo alia meliora properant, eo ipso
decius ruant, idem in Moral.

Tanto quisquis plus inuidet aliis preterea bona, quanto mi-
nus ea ipse contemplitur. ibid.

Dum electi proficiunt, reprobi ad iracundiam furoris excitantur, &
bona ne sententia que nolunt imitari persequantur. ibid.

O inuidia, que semper sibi est inimica: nam qui inuidet, sibi qui-
dem ignominiam facit: illi autem cui inuidet, gloriam parit. Chry-
sost. sup. Matrh.

Tantos inuidus habet iuste poenae rortores, quantos inuidiosus
habuit laudatores. Prasl. 13. de vitiis & virtutib.

Inuidia in suam autorem reciproca, est de bono alterius tabe-
scentis animi cruciatus. ibid.

Inuidia iustus nihil est, que protinus ipsum auctorem perimit
excruatque suum. ibid.

Inuidio vultus minax, totius aspectus, pallor in facie, in labiis
tremor, in dentibus stridor, verba rabida, & effrenata conuitia &
manus ad violentiam prompta. Ter. Rau.

Viram fortem excitat ad virtutis exercitium alieni liuoris acu-
leus, nec mentis oculos torquere permitit. Inuidia detrahit
Iacob, qui in baculo suo Iordanem transierat, non redisset cum
duabus turmis, nisi eum inuidia Elau agitaasset. Ioseph non im-
perasset Aegypto, nisi fratrum inuidia ipsum vendidisset: Scri-
ptum quippe est: Abel tunc non potest, quem Cain malitia non ex-
eret. ibid.

Inuidia aliena prosperitas aduersa, aliena aduersitas prospera
iudicatur: hinc aliena gratulatione tristantur, in aliena tristitia
gratulantur. Isti luxus in aliena paupertate diuitias, suam pauper-
tatem in alienis diuitiis mentuntur. Isti autem alienae fame se-
renitatem detractionis nubilo nubilare conantur, aut eiusdem
gloriam sola taciturnitate furari. Isti autem puram alienae probi-
tati sinceritatem fermentant, aut veris falsitatis fermenta mari-
tant. Sapientia gloria de gloria liuor inglorius. Alanus, de com-
plendiu natura.

Inuidia quod monstruosum monstrum? aut quod damnosus
damnum? que culpabilior culpa? que penalius poena? hac
est erronee cecitatis abyssus, humanae mentis infernus, conten-
tionis stimulus, corruptionis aculeus. Qui sunt inuidiae motus,
nisi humane tranquillitatis hostes, mundanae tentationis fael-
lites, animi laborantis vigilantes hostes, alienae felicitatis excubiae?
ibidem.

POETICAE SENTENTIAE.

Vergil. de Liuo.

Liuor tabeficium malis venennum
In actu vocat ostibus medullas.
Et totum bibit artibus cruorem.
Quid quisque furit, inuidet que sortis
Vt debet sibi poena semper ipse est.
Testatur gemitu granes dolores.
Spirat, gemit, incutitque dentes.
Sudat frigidus, intueni quod odit.
Effundit mala lingua virtus arum
Pallor terribilis genas colorat.
Infelix macies renudat ossa.
Non lux, non cibus est suauis illi,
Nec paries iuuat aut sapor Lyas.
Nec specula supplex propinet,
Atque haec porrigat & ministrat Hebe.
Aut tradat. Ganymedes ipse nectar,
Non somnum capit, aut quiescit vquam.
Torquet viscerum carnis flex creuentis.
Vesano tactos mouet furores.
Intentans animo facies Erionyi,
Let alis, Tiriog, Sulturjnt eos.
Qui semper lacerat comessaque mentem.
Vivunt peccore sub dolente vulnus,
Quod Chironia nec manus lenaret.
Nec Phobus, sabbolusue chara Phobi.
Ouid. 1. de Arte.
Fertilior seges est alienis semper in agris.

Vicinumque pecus gradibus vber habet
Luca. lib. 1.

Stimulos deat amula virtus,
Nec quinquam iam ferre potest Casare puer
Pompeiusue parem.

Horat. Epist. ad Lol.

Inuidus alterius rebus marcescit opibus
Inuidia Siculi non inuenere tyranni

Quid. 3. de Pont.

Scripta placent a morte quidem, quae labor
Liuor. Et inuiso carpere dente felle

Passitur in Sinis liuor, post facta quosque
Tunc suis ex merito quemque reuocant

Horat. Od. 1. lib. 3.

Clarus post genitis, quatenus bene se
Virtutem incolam em odimus:

Sublatam ex oculis quatuor inuidia
Idem lib. 2. Epist. ad August.

— diuam qui contudit hystoriae,
Notaque fat ali portenta labori subigit

Comperit inuidiam supremo sine domari
Fuit enim fulgore suo, qui programata arce
Infraseposita extinctus amabitur idem

Martialis.

Qui ducit vultus, & non legis illa libentis
Omnibus inuidias liuide, nemo tibi

Heliod. in Oper. & Dieb.

Semper vultus vicino est amulio, haec
Condere cernit operi proferantem proferat

Concertatio conductus mortali bus ista
Odit fabrum faber sigulique malitas

Est sigulus mendacis protinus inuidet alter
Mendicis, cantor cantorem liuibus dicit

Inuidiosum praestat esse quam miserabilem
Anhol Sac. Iacob Billii

Aduersus Inuidiam.

Ob tua quum grauius plerumque criminantur
Inuide, cum bona te vultu aliena premitur

O miserum! cuius dolor est aliena voluptas
Quoque alius gaudet, ringeris istis enim

Vulneribus quoniam arte tui afferre malum
Quis valeat, cum tu vulnera reddat

Sit licet inuisus liuor, nil inuisus illi est
Namque premitur alius opprimat amorem

Stat. 1. Silia.

Qui suam impacata conuanguunt are vna
Fortunam, inuidiamque Deo: qui inuisus
Et terrum bellare Deas? nullumque metus
Illa domum toruo quatuor non hac locum sig.

Eroinus, & sana perturbet & cauda deat
Florebant hilares, inuoculique tenetes

Nil misum, quid enim, quoniam respice, de
Cularem tam dextro possit fortuna tueri

Silius. 13.

Magnanima inuidia vultu caret,
Stat. 2. Theb.

Nec liuida tabet
Inuidia quanguam fundit, & lumine casto
Desur vultus ibi ante alios, cui tua voluere

Semper, & ad superos hinc & grauius exortit
Insultare malis, rebique agrefere latet

Pallada.

Petior liuore est miseratio, Pindarus respicit
Nam sunt felices quot petri vultus

Horum nos contra miseret, quoniam aduersus
At misu donari non cupio alter vultus

Vt minimum felix, vel sim miserabilis vultus
Nam praestat cunctis rebus ad hunc modum

Quandoquidem celsa ructia perualis fere
Imaque depressus non toleranda fere

Silius. 11.

Dum malus obredat iustia immortalia liuor
Nec sunt aduersus diuolenti, crepescit laudat

Idem 17.

O diuum exercitum? inuisus inquam
Creferre nec magnas patiens exarpete laudat

Inuidia.

Phocjides.

Misus dicitur de adis ut dicitur, per inuisus inuisus
Aphroni quando us, ego in aduersus vultus

O de vultus inuisus inuisus inuisus inuisus
O de vultus inuisus inuisus inuisus inuisus

Ne vultus inuisus inuisus inuisus inuisus
Sua inuidia colleses etiam inuisus inuisus

Non inuidet luna multo prestantioribus solis radiis. Non reclus celestibus alit uoluntibus. cum subter ipsa sit: Non flamma pelagus, sed semper concordiam habent.

Metim dicitur. Nemo inuidens. Quare inuidens id uir qui te cito uerba, et uos dicitur. Quodammodo rubigo propria est frumenti agritudo. si inuidia amittit et infirmis. Quare inuidens id uir qui te cito uerba, et uos dicitur. Quodammodo arugo ferrum, sic inuidia animam illius in qua inest consumit. Quare inuidens id uir qui te cito uerba, et uos dicitur. Quodammodo arugo ferrum, sic inuidia animam illius in qua inest consumit.

Hesiodus. Eas agrotas uigilans uocis: uox rixton rix ton, Eas agrotas uigilans uocis: uox rixton rix ton, Eas agrotas uigilans uocis: uox rixton rix ton. Eas agrotas uigilans uocis: uox rixton rix ton. Eas agrotas uigilans uocis: uox rixton rix ton.

Plautus in duobus captiuis. Est miserorum, ut male uolentes, sint, atq; inuideant bonis. Idem in Truculento. Inuidere alii bene esse, tibi male est, miseria est. Qui inuidens, egens: illi, quibus inuidetur, re habent. Lucanus lib. 4.

Absterge uisum multum toris inuidia laudis. Quid Met. lib. 2. fab. 15. Inuidiam defcribens. Pallor in ore sedet, macies in corpore toto. Naquam recta aces. lumen rubigine dentes, Pectus scelle uirent. lingua est sussa uenenosa. Rofus abest, nisi quem uis fecere dolores. Ne frangit summo uigilantiuibus exca curis: Sed uidet ingratis, int abest, q; uidento. Sacerdos hominum carpitq; capitur uona supplicium, suaua est.

Idem lib. 1. Pastorum. Late uacant aures, in senas, proximus absint. Longa, differ opus inuidia turba tuum. Idem lib. de arte, Passatur in uocis lauro, post facta quiete. Tunc sum ex merro queraq; uerbor honos. Tibullus lib. 4.

Nilops inuidia est, procul ablit gloria uigil, Qui sapit in tacito gaudeat ille sinu. Mart. lib. 5. Epigram. ad Regulum. Est quid hoc dicam, cuius quod fama negatur? Et in quod raris temporibus lector amat? Hi sunt inuidia nimium. Regule mores, Fregit auti quos semper ut ille uouit. Sic uerum ingratu Pompei quarimus Sombriam. Et laudant Catullus Iulia tenpla ienis. Ennius est lectus, saluoribi Roma Marone: Et sua rferunt facula Macoideum. Rara coronato plausore theatra Menandro; Nara Nasonem sola Corymba suam. Vix tamen o nostri non se hinc arlibelli: Si post facta uenit gloria non propro. Horat. lib. 1. Sat. 2.

Inuidiam placare parat uirtute relicta: Conuenere miser: ruianda est improba Syria. Diphila, aut quicquid uia meliore parasti, Tenendam ego animo.

SENTENTIAE PHILOSOPH. ET HIST. De Inuidia & Liuore, Dial. cvl. Francisci Petrarcha. Dol. Inuidio, R. Superior affectus ut bene tibi esset optabar: hic ut male sit aliis, tunc hinc illo & auaritia peior liuor. Bene ergo Sapiens idem de quo modo dicebam. Nequam inquit est oculus inuidi inuidabilis oculus cupidus. D. Inuidia torquetur. R. Inuidia Siculis non mouere tyranni. Matus tormentum. Mactus an. Id. 3. ad uelros tyrannos pestilentis anstro impellente, transiitq; est. D. Inuidia crucior. R. Sumit de peccas & plectentis, exp dicit iustitia. D. Felicitas uicium multa parat inuidiam. R. Credo hercule, nemo uestrum Regi

Parthorum, aut Persarum inuidet, ne quidem uobis, fuit quando vicissim inuidebatis, quia uicinitatem faciebat Imperii magnitudo. Sed an non fatius est propriis malis angere quae tam multa sunt, nisi & aliena bona nos crucient undique miseri & infani? D. Vicinitas atque prosperitas inuidia sunt parentes. D. Inuidio alienis bonis. R. Si est inuidus, & pusillanimis sis, oportet: omnibus ex vitis, nullum pigrius inuidia, altos in animos non ascendit. Nullum quoque miserius. Itaque reliqua omnia bonum aliquid, licet falsum, praesupponunt. Haec solum malis pascitur, & torque tur bonis, & quod alius optat, iam sibi habet malum, Alexandri ergo Macedonis dictum placet, Inuidios homines nil esse aliud quam tormenta, seu tortores suos proprios: leuis adolecentis uerbum graue.

De inuidia. Dial. xxxv. Dol.

Inuidetur mihi a multis. R. Praestat inuidiosum esse quam miserabilem. D. Inuidia exerceo uulorum. R. Et quis unquam uirtutis amicus, exercitio hoc caruit? Percurre animo omnes terras, omnia secula, & cunctas historias euolue, uix inuigem uirum hac immunem peste reperies. Nolo nunc narrationem ingredi, quae non longe nimis a proposito distrahatur, sed si aliquid meministi, omnium quae legitur non possunt ignoti tibi esse quam plurimi, quorum comitatu, non tantum consolentis, sed etiam gloriaris. D. Inuidetur mihi. R. Linque honores & officia publica, desine incessu elato, & superbo comitatu per ora ciuium uolitare. Sequere te ipsum quantum potes ab oculis multorum inuidorum, nec uultu, nec uerbo, nec habitu, digito te horandum praebas. Uulgus & liuor in plateis habitant, sic & mala ferre omnia. Quidam hostes nullo melius modo quam fuga uincuntur, ac latebris. D. Et profugum & latentem liuor insequitur. R. Tolle mali materiam, malum omne sustuleris. Nimiis opibus modum pone, quicquid eximia specie inflammare animos potest, vel abuce, vel absconde. Si quid est, quo carere uolis, aut nequeas, modeste utere, inuidiam quam insolentia exasperat, humilitas lenit. Sunt quae illam extinguant efficacia quidem, sed morbo ipse peiora remedia, miseria scilicet & infamis uita, de quorum altero dictum est, miseriam solum inuidia carere, de altero Socraticum illud, interroganti enim Alcibiadi, quibus modis inuidiam declinaret? respondit Socrates. Et uiue inquit, ut Therites, cuius uitam si necires in Homerica leges Iliade, ironicum planeque Socraticum responsum, Non enim est consilium ut inuidiam uites, uitare uirtutem, fatiusque est Achillem esse cum inuidia, quam Theritem, sine: quamuis illud constet, magnos interdu uiros, ut securi uiuerent, & uirtutem ad tempus & ingenium occultasse. D. Inuidetur mihi multi. R. Inuidiam nisi uel ignauia uel inopia uix euades, quam si sic euaderis in contemptum incidet, utroque caruisse difficillimum. D. Inuidia multorum premor. R. Est ut perhibere calcandae aliud iter inuidiae, per excellentem gloriam, sed j e raro uel lig o signatum, ita ut plures hoc calle gradientium in id quod uigunt relabuntur.

Inuidia est agritudo, ex alterius rebus secundis, Cicero tertio Tusco. Virtutis comes inuidia, plerumque bonos infectatur. quatuor ad Heren. Late pater hoc uitium, & est in multis inuidere se licet. Cicer. Appio Pulch. Fam. 3. Mos est hominum, ut nolint eundem pluribus rebus excellere. De Clar. Orat. Plerique sunt inuidi, maximeque est hoc commune uitium & peruagatum: Inuidetur autem praestanti florentique fortunae. & de Orat. Inuidet homines maxime paribus aut inferioribus cum se relictos sentiunt, illos autem dolent euoluisse, sed etiam superioribus inuidet sepe uehementer, & eo magis si intolerantius se iactant, & aequalitatem communis iuris, praestantia dignitatis, aut fortunae suae transeunt. Cic. 2. de Orat.

In iudicio inuidia inbecillitas esse debet: nihilque homini est tam timendum, quam inuidia: nihil innocenti suscipiendae inuidia tam optandum: quam aequum iudicium. Cicero pro Cluen. Inuidia uirtute parta gloria, non inuidia, putanda est. inuict. in Carli. Inuidiam effugies, si te non ingereris oculis, si bona tua non iactaueris, si feceris in sinu gaudeat. Sen. 17. epist. Est in multis inimicos tibi faciat inuidia, multos tamen faciet inuidia. de mor. Homo sum, quomodo deuitabo secularium rerum inuidiam? Facilius est pauperi contemptum effugere, quam diuiti inuidiam ibidem. Vt inam inuidi oculos haberent in omnia ciuitatibus, ut de omnium felicitatibus torquebantur: nam quanta felicitum sunt gaudia, tanti inuidorum sunt gemitus. idem. Venenum quod serpentes in alienam perniciem effundunt,

fine sua continent : non ita vitium inuidie continetur : nam inuidum torquet & macerat, bona odit & extenuat, iniurias vero dilatat atque audet. *In epist.*

Nunquam melius torquet inuidos, quam virtuti & glorie feruendo. *ibid.*

Inuidia tacite, sed inimice irascitur. Inuidiam ferre aut fortis, aut felix potest. *ibid.*

Si non inuides, maior eris: nam qui inuidet, minor est. Scito quod est inuidia, Dolor animi ex alienis commodis. Scito etiam & illud, quod nulli inuidet vir bonitate præditus. *In Proverber.*

Nulla tam modesta felicitas est, quæ malignitatis dentes vitare possit: diuites enim sunt alienis iacturis, locupletes, calamitatibus, immortales tuncibus. Vnde quidam interrogatus, quomodo inuidos non haberet? respondit: Si nihil, inquit, ex magnis rebus habueris, aut nihil feliciter gesseris: nam sola miseria caret inuidia. *Valer. Max. lib. 4.*

Bono viro nunquam vlla de se innascitur inuidia. *Plato in Timæo.*

Iter facientes per solem necessario comitatur umbra, incenditibus vero per gloriam, comes inuidia. *ibid.*

Leges non prohibuissent singulos pro arbitrio suo viuere, nisi alter alteri fuisset iniurius. Etenim inuidia seditionis parit initium. *Democr.*

Vir multis quidem scientiis eruditus, sed ob animi molestiam inuidiam que nolens aliis desiderantibus communicare, similis est malo vasi, quod in se multa bona recondit, sed antequam vitum sui præbeant corrumpit. *Apollon. fratris.*

Inuidia prorsus indicium est, malitiæ & vitii nature, nec executionem habet, propter quam consequatur Veniam hoc malo affectus. *Democr.*

Quando æquitas & publica utilitas superant inuidia, tum omnia futurum ac decorum verâ existimandum est. *Contra Aristot. lib. 1.*

Scio nonnullos liuore ductos morbo animi obtemperaturos. Tamen memor nullam vnquam virtutem caruisse inuidia (male etenim cum eo agitur, cui nullus inuidet) æquanimiter feram eorum dicacitatem. Solent inuidi, & qui præcipue suo ingenio diffidunt, aut qui præstant impudentes, alios detrahendo obloquendoque læsere, verum vitantur suo instituto ac moribus, modo id sciunt, mal tuam magnam partem veneni sui bibere. *Xenoph. in Lacedæmonia Cyri lib. 1.*

Neque enim pericula præbent inuidie locum vitium aduersus eos, qui aut excellunt armis, aut laudem appetunt, sed diligunt potius, laudant que tanquam focos laborum, & communis utilitatis propugnatores. *idem lib. de vita Cyri.*

Quia inuidi atque maligni viuiso oculo vident, que vident, & consunt caligine nequitie in id cadunt, vt minus videndo plus vident: cum tamen id, quod est ita, vt esse, videre non possint, in tantum enim cap tum cor obliquat inuidia, vt rectum natura non videat. *Paul. Oros. de Ormesia l. 4.*

Inuidia, si secundum quid aduenerit, vt in discendo gratuita est. Simplex vero est proprii auctoris consumptiua. *Boet. de Scholast. disciplina.*

Inuid a tanquam ignis summa petit. *Linus.*

Nulla ingenia tam pronata ad inuidiam sunt, quam eorum, qui genus ac fortunas suas animis non æquant: quia virtutem, ac aliorum bonam oderunt. *idem Decad. 4. lib. 5.*

Si quis inuidet bono viro fortunato, ita etiam patriæ ac toti Reipublice sibi ipsi inuidet. Nam vir bonus feliciter agens, communis est prosperitas, & ciuitatis, & vniuersitalique, qui felicitatis eius particeps fieri potest. *Enseb.*

Inuidus scipsum tanquam hostem offendit. *Democr.*

Similis inuidet simili. Si ita hoc quod iunilis vnus excedit alium, vnde vulgus odit vulgum, & ngulus figulum. *Aristot. lib. secundo Rhetor.*

Felicitas semper subiecta est inuidie, sola ergo miseria inuidia caret. *Lucret. Diog.*

Aduersus inuidiam nihil prodest vera dicere. *Demosthenes secunda epist.*

Præclara facinora, & res à quopiam egregie gestæ magnam plerumque inuidiam & graues calumnias conuolare solent, quibus ciues quidem affinium & amicorum multitudine freti facile resistunt, peregrini vero omnes præsidii expertes, utroque malo quam celerrime conteruntur. *Polib. l. 1.*

Præclare facit, qui inuidiam propter res honestas & magnas præfert. Odi enim non sunt perpetua: sed præsentem splendorem gloria æterna sequitur. *Thucyd. l. 2.*

Inuidia viuentes exercet: sed mortuis benevolentia sine obtrectatione præstatur. *idem eod. lib.*

In ciuium inuidiam plerique duces nimia honorum & potentie cupiditate proeecti impingunt. *Plut. in Timolonte.*

A rebus publicis inuidia nunquam abesse potest. *idem in Pelopida.*

Diuitiis grauis & pernicax innascitur inuidia. *ibid.*

Cæca inuidia est, nec quicquam aliud scit, quam detrectare vitium cecidit. *P. Diancon. in Iulium.*

...tutes corrumpere, honores ac præmia eorum. *idem.*
Procliuius est impedire aliquem, cuiusque incrementum quam eundem velle ad magnum fatigum præmia...
alias ob causas, tum eo præteritum nomine quod...
ius incrementis, & ab aliis gratiam inuit & sibi proprio...
alium extollit, is tum & sibi & cæteris molestem...
lib. 37.

Vnum est doloris, quæ homines ex aliorum bonorum...
medium, si mirum qui inuidet aliorum bonis...
se amplius aliena. *Dionys. Halic. l. 3.*

Eos quos in sua potestate tenet inuidia sperant...
libro 11.

Sicuti præraque mortalium habentur, inuidiam...
est. *Sallust. de coniur. at. Catil.*

Viuos interdum fortuna, sæpe inuidia fatigat...
re cessit: demptis obrectatoribus ipsa se vitium...
tollit idem in fragmen.

Alidua est eminentis fortunæ comes inuidia...
ret. *V. Theus. Patet. l. 1.*

Nunquam eminentia inuidia caret. *V. Theus. l. 1.*

Sequitur inuidia inertiam. *ibid.*

Raro inuidet eorum hominibus, quorum virtus...
contra inuis homines extraordinarie reformidat, quæ...
bitio aut deposituri aut retenturi videntur, & morantur...
tate habent. *idem. lib. 2.*

Inuitum est mortalibus natura, recentem a bonorum...
gris oculis introspicere, modumque fortunæ...
re, quam quos in æquo videntur. *Tacit. hist. lib. 2.*

Est hoc commune vitium in magnis liberis...
dia glorie comes sit, & libenter de his homines detrahit...
emergere videant alius: neque animo æquo pauperes...
pulentum inuentur fortunam. *Æzyl. Probos. in Cæciliæ.*

Soler amplissima gloria obiecta eius semper inuidiam...
libro. 17.

Inuidia, turbarum acerrima concitatrix. *lib. 21.*

Recte potestatis inuidia est. *lib. 30.*

In magna felicitate euenire solet inuidia. *Præcept. Philo. l. 2.*

Inuidia non tantum prouinciarum & urbium...
obliquo intuetur oculo, sed & insidiatore in prout...
res etiam insidiat. *Nicer. Max. Commen. lib. 2.*

Inuidie auri est in more positum, vt ætatis...
tates atque infestas prosperis successibus admittere...
geti lolium, nec vllum fere humanæ vite gaudium...
petum esse patitur. *Niceph. Gregorius. hist. lib. 2.*

Honestissimum Beliarum fortissimi & sapientissimi...
fecerantissima inuidia parum æquis oculis inuestrat...
petu gloriæ eius impugnabat. Nam vulgo quod dicitur...
le sit ignorat ambitio. *Confessant. Misias. Anad. p. 40.*

In magnorum principum familias regere solent...
minimus. *lib. 4. de bello Decap.*

Communis regnorum pestis atque perniciosa. *idem. lib. 2. c. 5.*

Commune hoc inuidie suæ solatium habent...
ipsi meliores vt habeantur, præstare non possunt, recedunt...
deteriores esse ostendere conent. *Plut. in Pelopida.*

Quibusdam absente mperatore imperatorum...
monere, melius videtur. *Linus. De ad. l. 4.*

Homines inuidi nihil aliud sunt quam ipsorum...
lib. 8.

§ APOPTHEOMATA.

Cleobulus interrogatus quem præcipue cœlestis...
dit: Amicorum quidem inuidiam, inimicorum...
Anton in Meliss. part. 1. serm. 62. Max. serm. 54.

Leviander dicebat: Nemini esse inuidendum. Expono...
dum rubigo propria est frumenti ægruudo, sic inuidiam...
esse morbum. Item, sicut ærgo ferum, sic inuidiam...
conterere. Et, Quo magis vnique inuidebis, tanto magis...
causa bonorum illi, cui inuides. *Sæb. serm. de inuidia.*

Thales scilicitarus, quo pacto aduerse fortunæ etiam...
rat facillime? si inimicos, ait, videat detereus affectus...
est inuidie vis: vt omne nobis malum exingatur, si inuidiam...
ius habere intelligimus. *Brno. l. 3. c. 7.*

Aristoteles absurdum esse dicebat, iritum expugnare...
bellum ab inutili milite, & à Republic. non fecerere...
gnificans, inuidos tam esse inuis ciuitatis quam beluam...
co, & ignauus bello. *Luert. lib. 6. c. 1.*

Idem dicere solitus est, non aliter ac ferrum adunum...
ita inuidos suo ipsorum vitio contrabescere. Ferrum enim...
nemo ledat, ex fe gignit vnde corumpatur. *idem.*

Democritus dicebat, leges non prohibuissent langulo...
suo viuere, nisi alter alteri inuidios & inuisus...
dia seditionis parit initium. *Stob. serm. 36. Max. serm. 54.*

Inuidia, vt in magna felicitate contingit, etiam...
um cecidit. *P. Diancon. in Iulium.*

PC

Polib

... Bonum esse. dicebat, si penitus à rebus humanis in-
 ... quibus quilibet quilibet ad honesti studium accingere-
 ... percontatas, cur homines subinde tristitur? respondit:
 ... solium propria mala cui molestia sunt, sed etiam aliena
 ... *Max. serm. 5. part. 1. Meliss. Max. ser. 54*
 ... cum inuidia naturam exprimeret conaretur, animæ vl-
 ... appellatur. *Anton. in Meliss. part. 1. serm. 6. Stob. serm.*
 ... considerans quid inuidia esse, dolorem quendam reperie-
 ... esse non tamen nec in aduersa amicorum, nec in secunda
 ... inuicem: sed illos inuidere aiebat qui in amicorum
 ... dolere. *Xenoph. lib. 2. de dictis & factis Socratis. Stob.*
 ... interrogatus, quid bonis viris molestum esset? dixit, Malo-
 ... felicitas. Quid malis bonorum prosperitas. *Ant. in Meliss. ser.*
 ... ostendere volens quid esset inuidia, Antagonistam
 ... esse dixit. *Anton. in Meliss. part. 1. serm. 52.*
 ... inuidiam colluctatorem esse ex aduerso bonorum
 ... Aemulatio enim bona est, & bono potissimum de-
 ... contra turpis est, & a fædo hominum genere occupa-
 ... bona ita se comparare, vt æmulatione, honestique
 ... sunt optima scelerentur. Inuidos autem contra, per luo-
 ... tenentur ab instituto suo arcere. *Stob.*
 ... dicebat, inuidos reliquis hominibus infeliciores
 ... illis suis solum calamitatibus dolent: Inuidi vero
 ... mala, bonis etiam alienis contritari pergunt. *Stob. serm.*
 ... inuidos homines dicebat, non tam propriis bonis gau-
 ... quam alienis malis. *Stob. eod. serm.*
 ... Honesta, inquit, etiam si per inuidiam ad tempus obsc-
 ... tamen suo tempore soluta iterum splendens. *Ant. & Max.*
 ... duplicem inuidiam esse: Iustam quidem, cum
 ... improbis honoratis: Iniustam vero, cum bonis. Et in-
 ... magis, quam ceteris esse calamitosos. Non enim so-
 ... magis grauantur, vt alii, sed alienis quoque. *Stob. serm.*
 ... prorsus hominibus non inuidendum dicebat. Boni
 ... quibus bona euentuat, digni sunt vt hi fruatur felicitate:
 ... autem, in quantis prosperitate, sunt infelices. *Sto-*
 ... Malos homines non tam letari propriis bonis dicebat,
 ... quam bonis. *Ant. in Meliss. part. 1. serm. 52. Theophrasto au-*
 ... *Max. serm. 4.*
 ... nihil dum præclari se fecisse di-
 ... inuideri sibi. Nam sicut cantharides vegeto ma-
 ... sunt, & ros pulchre florentibus: sic inuidia
 ... bonos viros, & in virtute proficentes, ac ingenii
 ... lucentes. *Anton. in Meliss. part. 1. serm.*
 ... ob honores Milia di collatos, quod barbaros, in Mara-
 ... tanta inuidia correptus est, vt noctes infomnes
 ... rogaturque, quam ob rem tam sæpe excitaretur?
 ... inopias subinde excitor. *Plutarch. Amil. Pro-*
 ... Quam quidam apud Agidem dicerent, esse nonnul-
 ... qui ipsi inuiderent: Geminam igitur, in-
 ... molestiam, quos & sua ipsorum mala dicerentia-
 ... cum meis, tum amicorum meorum bonis
 ... Magnifica vox, declarans, eos quos habet inui-
 ... dignos quam ira propterea quod inui-
 ... etiam si nemo vicetur. *Plutarch. in*
 ... qui fortuna moderate sobrique vterentur, dicebat
 ... inuidia. Non enim inquit, nobis, sed bonis que
 ... inuidens homines. Externa bona extra hominem
 ... vitiū inra hominem est: in eo sibi
 ... vere sunt inuidiosi. *Plutarch. in apoph. Stob.*
 ... Matrum hominem inuidum, & in primis maleuolum,
 ... videns: Aut Mutio, inquit, nescio quid incom-
 ... aut nescio cui aliquid boni. *Macrobi. libro 2. capitul. 2.*
 ... Pollio Ciceronis glorie vehementissime inuidebat.
 ... Cordubens. in domo Messala Corui-
 ... aduocasset, & principio poematis cepit.

Furios è seruitute liberatus, quàm in paruo admodum agello
 largiores multo fructus acciperet quam ex amplissimis agris vici-
 ni, in inuidiam incidit homini accensantium, seu veneticus fruges
 pelliceret alienas. Quamobrem à Spurio Albino Curuli die dicta
 metuens damnationem, quum in suffragium tribus opteret tres
 infortunum rusticum omne in forum atulit: adduxit; etiam
 filiam robustam; bene curatam & vestitam, ferramenta egregie fa-
 cta, graues ligones, vomeres ponderosos, & boues sacuros, & dixit:
 Hæc sunt, o Quirites, mea vici, nec possum præf. r. a vobis o-
 stendere labores manuum mea, multaq; meas vigilias & sudor-
 res. Quod vbi audissent iudices, intellexerunt ex sola inuidia Fu-
 rium acculatum esse, quem dimiserunt ad iuratum, Meminit huius
 & *Virg. li. 8. ca. 6.*

Chrysofomus inuidet quidem dæmon, inquit, sed hominibus: tu
 vero cum his homo, hominibus inuides, & quomodo conquearis
 veniam? *Eodem serm.*

Adrius Sincerus, si vir ingenii magnaque nobilitatis, cum in
 conspectu Friderici regis esset inter Phyliscos quæsitio, quid præci-
 pue conferret oculorum perspicuitati? alique focaculi afflatum
 dicerent, alii virtutis vtiū, alii quæ aliud: At ego, inquit, inuidiam aio.
 Obstupuerunt hoc dicto adeo medici, vt ab auditoribus derisui
 haberentur. Tum ipse: An non inuidia maiora & pleniora omnia
 videre facit? Quid autem oculis magis præsentaneum, quam vt vis
 ipsa aspiciendi maior reddatur, atque vgeior? protulitque statim
 Quadianos illos versus:

Fertilior seges est alienis semper in agris,
 Viciniorque pecus grandis vber habet.
 Ouidius.

¶ SIMILITVDINES.

Plutarchi Flammam primum emicantem multis comitatur fu-
 mus, qui quidem euanciscit, iam conualescente & explicante se
 flamma: Sic res egregias aggredientem inuicem multa premit inui-
 dia, donec causta gloria inuidia fumum discutiatur: nam fumus glo-
 riae inuidia est in *Moralib.*

Qui inuidens amicorum felicitati, nolunt eos prorsus subverti,
 sed tamen grauentur illorum excellentia: vt qui vicin domum no-
 lunt omnino demoliri, sed satis habent, si detrahatur, quod obicitat
 proximas, *ibid.*

Vbi nullum lumen, ibi nulla vmbra: Ita vbi nulla felicitas, ibi nul-
 la inuidia, *ibid.*

Lices inuenire regionem, vbi venena non sint, quemadmodum
 affirmant de Creta: At non licet inuenire Remp. que non alat inui-
 diam, contentioneque, in *Moral.*

Malus consiliarius omnia depauperat affides: Sic inuidia nulla ma-
 gis damnat, quam que sunt optima dicta, *ibid.*

Quemadmodum iter facientes per solem, necessario comitatur
 vmbra: Sic quoque incedentibus per gloriam comes est inuidia, apud
Stob. serm. 36. & Maxim. serm. 54.

Sunt qui aspectu effascinant hominem: Ita inuidus oculus per-
 niciem adfert rebus lætis: Nec satis tutus regum oculus, si quid
 habeas egregie pulchrum, *li. 7. ca. 2.*

Dionys Chrysofomi. Vt corpus sanum aliquoties percutitur,
 & non facile vulneratur: corpus autem debile ab intus tacit-
 tam habet lætiam, etiam modice tactum fuerit, citius
 dissipatur: Sic animal liberum & integrum non facile offendi-
 tur: animal vero inuidia vulneratum, non solum caua ido-
 nea, sed etiam leuis occasio excitat in dolorem. in *Matthiam 21.*
hom. 9.

Vt scabiei alieno stercore: Sic inuidi aliorum aduersa fortuna,
 nutriuntur. *Hom. 41. in Matth.*

Si quem videremus ignem manibus ac ligonem gestantem: hanc
 ædem vna cum altari demoliri, euertere, incenderet omne fieret,
 vt ab omnibus is qui rem forte spectarent, lapidibus obueretur,
 tanquam impius, & exlex? quid igitur? si quis flammam getter, hoc
 quo vtimur igne edaciorem, inuidiam dico, non lapidum ædi-
 ficia demolientem, neque aureum altare euerterem, sed quod lon-
 ge & lapidibus & altari preciosius, est præceptorum ædificium sub-
 uertentem, & deuantem: hic qua tandem venia dignus esse que-
 at? *Hom. 7. ad Rom.*

Sicut furentes se penumero gladios in se conuertunt: Itidem &
 inuidi, solam nulli perniciem intuentes, propriam negligent salu-
 tem. Hi feris quoque peioris. Nam illæ quidem citè indigentes,
 vel prius quam à nobis irriterentur, aduersum nos à manu h. ver-
 bo beneficis frequenter alleciti, benemeritos maleficis persecuti
 sunt. Hi quidem peiores feris, dæmonibus autem paros, tunc vero
 peiores istis. Hi namque contra nos bellum exercent in pacatum,
 confortibus autem generis non inficiantur: hi vero neque natu-
 re communionem reuerenti sunt, neque sibi pepercerunt: nam ne-
 que inuisas animas suas pœnis afficiunt. *Homil. 44. De inuidie &*
inuidia.

Nazianzenus. Quemadmodum muscæ vulneribus: Ita hi
 nostris

nostris insident fatis aduersis, aut si ita maus erratis. *lib. 1. de Theologia.*

D. Bassili. Quemadmodum sagitta magna vi emissa, si indurū aliquid ac respiciens incidit, in emittentem facile redeunt: Sic inuidia proximo tristitia nequa quā adfert: inuidenti tantum officit *De inuidia.*

Quemadmodum venenum, ferrum: Sic inuidia hos qui eam possident, absumit atque vastat. Magis autem sicuti viperas dicunt abrupto magis ventre nasci, sic & inuidia concipientem eam animam corrodere simul ac tabefacere apta est: nec mirum, cum hominem malignum & inuidum, continuo dolor atque tristitia comitentur: *De inuidia.*

Vultures ad maleolentia corpora præteritis amoenis & odoriferis locis feruntur: & melle sana præter uolantes ad vlcera festinant: sic inuidi splendida & magna præclare facta intuentur quidem, sed putria inuadunt. *idem, ibid.*

Vt argo ferrum, sic inuidia quem infest, animum consumit: *ibidem.*

Rubigo peculiare est vitium frumenti: & inuidia morbus est amicitie. *ibidem.*

Canes nutritione cicurantur, & cultu mansuescunt Leones, inuidi vero ad obsequium magnis seruantur. *ibid.*

Quemadmodum columna, si recta fuerit, accepto pondere amplius confirmatur: si autem modice obligata fuerit, non solum non confirmatur, sed amplius vadit ad latus: Sic & cor hominis, si fuerit rectum, videns opera viri iusti, audiens doctrinam sapientie eius, amplius confirmatur. Sed si cor prauum fuerit, non solum non confirmatur, sed magis ad inuidiam excitatur, & magis peruertitur. *Chrysost. in Matth. c. 21.*

D. Augustini. Inuidius vir similis est nauis, quæ iactatur in fluctibus maris in perturbatione semper est: ut lupus capax insaniat inaniter: in miseria detinetur & tabescens, ad nihilum redigitur: semper furore plenus, particeps demoniorum efficitur. *ad Lulianam epist. 111.*

Plutarchi. Vt ferrum erugine consumitur: Sic inuidi suo opte ingenio. *apud Ant. part. 1. ser. 62.*

Non quævis arbor patitur complectentem se vitem, sed quædam prælocant eam, & extinguunt, ita ambitiosi quidam iuuenes ob inuidiam premunt, ne quando emerant. *In Moral.*

Vt si quos dolentes sopor occupat, multi somniant: Ita qui inuidia, superstitio, auaritia laborat. *In Moral.*

Vt stultus qui aduersis ventis & vndis nauigat, orta tranquillitate portum petit: Sic qui tum negotium relinquat, cum dum iam cum inuidia luctatus, deinceps circa inuidiam viuere possit. *ibidem.*

Qui diuersam ingrediuntur viam non possunt sibi mutuo prodesse: at qui diuersa vite ratione vtuntur, adiuuant inuidiam, ac magis sibi inuicem sunt auxilio. *ibid.*

Vt feris bellum est cum his, quæ isdem aluntur, cum cæteris pacem agunt: Sic inuidia & emulatio inter eiusdem artis professores nam pugili cum cursore conuenit. *In Moral.*

Cuncti ignotos allatrat, erga notos mitior, secundum Heraclitum: Sic inuidia nouos homines, & nuper euectos potissimum intellat, in notos iam mitior. *ibid.*

Vt inuenerit a consuetudo etiam si lædat, tamen haud facile propeletur: ita simulata inuidiam, zelotypia mali memoriam in animo relinquit. *ibid.*

Vt si si immineat hominis vertici, aut profum tollit vmbra, aut minimam reddit: Sic ingens gloria extinguit inuidiam.

Erasmus Roterodami. Cæta nullum habet venenum, præter phalangium, id est aranei genus: Ita non est monasterium tam sanctum, quod immune sit ab obsecrationis & inuidentiæ maio. *In Simil.*

Thrueri. Quibusdam animantibus nulla lis est, præterquam in aculeo. Sic male nati homines nil aliud possunt quam perpetuo inuidie aculeum infigere. *In apoph. 131.*

Apes possunt quidem dolore infigere aculeum, sed tandem relicto vel ipsæ etiam pereunt: Ita & inuidi dum alios lingua dolosa lædunt, malignitate ipsi tandem contabescunt, postquam proximo male in fluxerunt. *In apoph. 132.*

Carbones oleo accendes: Sed inuidiam haud facile beneficiis extinguas. *In apoph. 161.*

Calces accensam vt oleo extinguas, ignem vero magis accendes: Ita hominem male uolum tibi humanitatis beneficiis placabis, inuidium vero magis excitabis. *In apoph. 216.*

Qui nequeunt ferre alterius fortunam, similes sunt illis, qui ob vitium corporis nequeunt ferre bonum aerem. *In apoph. hegm. 60 & 28.*

Erasmus Roterodami. Qui effascinant in oculis geminam habere pupillam dicuntur: Ita qui vident inuidia alienæ felicitatis non eam intuentur oculo simplici, sed quicquid vident, sinistre interpretantur.

Thrueri. Semper ignis summa perit, sed fastigium aliquando tam est excelsum, vt vix possit carpere media: Talis est inuidorum altitudo, minima quæ erunt in magnis vitis vitia, vt illinc possint paulatim violare postrema. *In apoph. 125.*

ADAGIA.

Cognatio mouet inuidiam. *Et ceteris.*

Innuis ad agium: Inuidiam oriri erga vicinam Cognatio Rhetor.

Figulus figulo inuidet, faber fabro, &c. *Et ceteris.*

Offendens inter esse dem conditionis aut arripit inuidiam & emulatio nem oriri. *Et ceteris.*

Es ist einen Hund lende das der auder ist der. *Et ceteris.*

Es ist dem einen Bester ledy, das der auder ist der. *Et ceteris.*

Inimicus & inuidus vicinorum oculis. *Et ceteris.*

Vnicum arbutum haud alit duos Erithacos. *Et ceteris.*

Non in tempeste dicetur in eos, quibus parum conuenit. *Et ceteris.*

Vna domus non alit duos canes. *Et ceteris.*

In eos quadrat, inter quos parum conuenit, propter inuidiam quod communiter expetunt.

Zoli.

Zoli proverbiale mote vocantur alienarum lealium res, & alienorum laborum reprehenses. *Et ceteris.*

Neidige Gallenländer. *Vntur & hac forma.*

Den das die Sonntags Wajser schmeit. *Et ceteris.*

Edentulis uententium denibus inuidia. *D. Hieron.*

Dicitur in eod. qui alio inuidens, quod ipse non inuenit. *Et ceteris.*

Expertes inuidentiæ Musarum lores. *Et ceteris.*

Candide Musarum ianua. *Et ceteris.*

De his dicitur a uis, qui literaturam suam cum aliis inuenit. *Et ceteris.*

peruenit aliis, & ad docendum promptus. *Et ceteris.*

laetantia comes inuidia. *Et ceteris.*

Qui mouebit ne quis inselentis iactet vel foras natus a dote, ne quando Nemesis exaudiat anserentis. *Et ceteris.*

ste vj rj pabr illud Homeri.

Optat ephippia bos piger, optat aratrabaias.

Optent inexpertæ expertæ damment. *Horat.*

Fertilior leges est alieno tempera agro. *Et ceteris.*

Aliena nobis, inquis, nostra plus alii placet. *Et ceteris.*

Fertilior leges est alieno semper in agro. *Et ceteris.*

Qui duo versiculi Germani illa præter ha dicitur. *Et ceteris.*

der & ceteris est in sicut die Saet immer dar am bishen. *Et ceteris.*

der & ceteris habet immer dar groß se. *Et ceteris.*

Præstat inuidiosum esse, quam miserabile. *Et ceteris.*

comes est felicitatis, miseratio calamitatis. *Et ceteris.*

EXEMPLA BIBLICA.

Inuidie Exempla. Satan. *Gen. 3. vers. 1. 4. 6.*

6. 4. Palatinus. 26. 14. Rachel. *1. 1. 28. 29.*

gyptus. *Exod. 1. 8. 13.* Iosue. *Nam. 1. 28. 29.*

imita. *Jud. 8. 1. 2.* Eliab frater Dauidis. *1. Sam. 1. 1. 2.*

1. 2. 9. Achitophel. *2. Samuel 7. 1. 2.*

herm. *1. 2. 10.* Aman. *Esth. 3. 1. 13.*

Pharisei. *Matth. 9. 11. Ioh. 12. 10.*

Pharisei. *Matth. 23. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.*

PROFANA EXEMPLA.

Alexander Macedonice rex potentissimus Perdicam occidit, quod efficit bellicosus: Lyfimachus quod militum imperatorem, quod magni animi: Attalum, quod imperatorem, quod pollicetur: Ptolemaum, quod ei prospere omnia succedunt. *lib. 1. de Car. hist.*

Viros bonos, qui per virtutem primum locum merentur, oppugnauerunt Pericem Simmas. *Alexand. 1. 1. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.*

peium Clodius, Epaminodam Menecides Ocaus. *lib. 1. de Car. hist.*

Græcorum duces ad Salaminem re bene gesta quantam. *lib. 1. de Car. hist.*

silio Themistoclis omnia gesta essent, eius tanta gloria. *lib. 1. de Car. hist.*

res, ne secundas quidem rei bene geste partes tribuerent. *lib. 1. de Car. hist.*

Hærodotus.

PC

Pol

Caligula Caesar pulchros & comatos, si quos obuios haberet, occi-
dit. Suet.
C. Caligula inuidia motus, Torquato torquem, Cincinnato cri-
stina, & C. Pompeio stirpis antiquae Magni cognomen abstu-
lit. Suet.
C. Caligula inuidia motus, Torquato torquem, Cincinnato cri-
stina, & C. Pompeio stirpis antiquae Magni cognomen abstu-
lit. Suet.

HEROGLYPHICA.
Nonnulli experientibus Inuidiam per Hydram speciem significari
dicunt, quod in nullo alio monito domitando Herculem ma-
gis habere. Fer. Val. li. 3. pag. 155. A.
Inuidiam etiam cum prauis moribus tum Inuidia hieroglyphice
significatur. Quare Antithenes non temere dicere solebat, ab-
sentem esse inuicem a solo non repugare, qui sentiri ex hoc inui-
diae hieroglyphice (sub mouendo), ut Plutarchus interpretatur: tam e-
nim inuidia inuicem sunt ciuitati, quam Lolium est uitico: qui vero
inuidiam in se habet, sibi fouet inuicem. Pter. Vale. lib. 56. pag.

EMBLEMA.
Emblema lxxi. Andr. Alciat.
Inuidia supercaus manducans femina carnes,
Cuius dolent oculi, quos suum cor edis.
Quem moues & pallor habent, spinosus, egestas.

FABULA.
Cani in praesepi.
Precedens canis dentibus, & allatrans nonnunquam in praesepi
locos, a quo boues terrebantur, neque admittentur ad pabula.
Quanta illa, inquit, inuidia est: non pati te, vt ex cibo ve-
straem quem tu capere nec velis, nec possis?
Fobis de proquerbio compolita est, quo notatur inuidiae ma-
gnitudo.

Inuidus.
Volens explorare sensus hominum Iupiter, misit Apollinem in
terras, qui vellet testes humanas cognosceret. Hic primum incidit in
inuidiam suam, & alterum inuidum. Quibuscum collocutus, co-
mplanis fecit petendi quod uellet. Id enim quod uterque petiti-
uum se habiturum ea lege, quod sibi alter petiisset, alteri pra-
estitit duplicem. Nullo igitur pacto inuidi potuit auarus quicquam
sibi petere, at inuidas erui uanum oculum sibi petiit, vt auarus
ambobus emerit.

Lupus & Vulpes.
Videtur Lupus ad iuppitium capitis Vulpem quendam rapi-
tate, qui uoluit testes humanas cognosceret. Hic primum incidit in
inuidiam suam, & alterum inuidum. Quibuscum collocutus, co-
mplanis fecit petendi quod uellet. Id enim quod uterque petiti-
uum se habiturum ea lege, quod sibi alter petiisset, alteri pra-
estitit duplicem. Nullo igitur pacto inuidi potuit auarus quicquam
sibi petere, at inuidas erui uanum oculum sibi petiit, vt auarus
ambobus emerit.

Inuocatio.

DEFINITIO ET ETYMOLOG.
Inuocatio, Graece inuocatio, inuoco dicitur. Est
nam inuocare, in se uocare, per affectum & deuotum cultum.
Secundum B. Thom. super epistol. ad Romanos. in cognitione 2. scol. 2.

LOCI BIBLICI.
Inuocari nomen alicuius super aliquem, est de nomine illius
proci. Genes. 42. uersicul. 15. Deut. 28. 10. 4. Esd. 25. Dan. 9. 18. 19. E
inuocauit Deum salus. Roman. 10. 13. Inuocandus Deus corde
2. Timoth. 2. 22. Inuocatus Deus in tribulatione exaudit. 2.
Inuocatio nominis Christi, pro Christi Deitatis agnitione, 1. Co-
rinth. 12. Tim. 2. 19. Inuocatio uisus & uocis, pro toto Dei cultu, 2. Tim.

22. Inuocatio nominis Dei praecipitur, Psalm. 50. 15. salutaris est: 20.
8. Proverb. 18. 10. Ioc. 2. 32. Act. 2. 21. Roman. 10. 13. Inuocatio nomi-
nis Dei, sacrificium Deo gratum, Psalm. 116. 25. Inuocatio ex fide,
Rom. 10. 14. Inuocatio & fides inter se coniunctissimae, Mat. 21. 9. 22.
Marc. 24. Luc. 13. 6. 1. Iob. 3. 22. Inuocatio fructus Phil. 4. 7.

SIMILITUDO.
Athanasius. Si in paganorum iudiciis regem terrestrem testem ci-
tare fas non est, ut pote, maiorem & is qui citant, & is qui iudicant:
Cur Deum increatum ad res creatas inuocamus, facientes ut Deus
ab hominibus contemnatur? De Christi passione.

EXEMPLA BIBLICA.
Inuocatio Dei exempla: Seth, Genes. 4. 26. Abraham, 12. 8. & 13.
4. & 21. 23. Isaac, 25. 21. & 26. uersicul. 25. Iacob, 32. 9. Moyses, Exod. 34.
9. Deut. 32. 1. Samson. Iudic. 15. 18. Samuel, 1. Sam. 12. 17. Eccles. 4. 2.
19. Dauid. 2. Samuel. 22. 4. 7. 1. Paral. 21. 26. Psalm. 7. 6. & 18. 4. & 31.
Ser. 2. & 116. 13. Elias. Reg. 17. 36. 37. Ezechias, 2. Reg. 20. 11. Ruben, Gad
& dimidia Tribus Manasse. 1. Paral. 5. 19. 20. Aza, 2. Paral. 14. 11. Io-
sua, Eccles. 4. 6. 5. Ezechias, 48. 20. 21. 22. Ieremias, Thren. 3. 55. Sacerdo-
tes, 2. Mach. 3. 15. & 14. uersicul. 34. 35. Iunior ex septem fratribus, 7.
37. Machabaeus & reliqui iudaei, 8. 2. Razias, 9. 4. 6. Iudas Machabaeus
15. v. 21. 26. Stephanus, Act. 7. 60.

Vide, Dem., Oratio, Precatio.

Iocus.

DEFINITIO ET ETYMOLOG.
Iocum uocamus quod est contrarium serio. Hinc ioci gratia fa-
cta obligatio, non ualeat obligatio non substantia. ff. de act. &
oblig.

SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.
Iocus & Diament. Plat. in Cratyla.
Iocofus mollis est, nam iocus & requies & relaxatio & iocofus in
hac excedit. Arist. 7. Eth. ca. 7.
Iocus ideo inuentus est, ut qui laborat, habeat recreationem. idem
8. Polit. c. 3.
Iocum fecerunt homines finem cum & habeat fortasse finis uol-
uptatem, quamdam, sed non quamcumque, & querentes vitam ac-
cipiunt hanc pro illa, quia cum sine habendi similitudinem habet.
idem ibid. ca. 4.

APOPHTHEGMATA.
Diogenem a lethali somno experrectum medicus interrogauit,
quomodo se haberet, Recte, inquit, nam frater fratrem amplectitur.
Alludens ad Homerum, qui diuinos & uarios germanos finxit,
quod somnus mortis sit imago, Laert. li. 6.

Idem mulierem amicum se cui iocofus exornatem intruit: Si ui-
uos, ait, lenocinio allicere uoles, plurimum falleres: sed si defuncto-
rum umbras, oro ne diu cuncteris, Strab.

Idem. Didymus, qui uulgo audebat adulter, curabat oculum vir-
ginis. Ei Diogenes dixit, Vide ne corumpas pupillam. Hoc dictum
apud nos non est adeo iocofum, ut apud Graecos, apud quos uirgo, &
virginem sonat, & oculi pupillam. Laert. li. ca. 2.

Anonymus. apud Aeginetas lex erat, ut si quis Atheniensis Aegi-
nam uenisset, capitale esset. Huc quum esset deductus Plato ut uen-
daretur, capitis postularus est a Carmentio, qui legem eam tu-
lerat: sed tempestiuo cuiusdam ioco liberatus est. Ait enim, legem
habere, si quis homo: at hunc esse philosophum. Laert. li. ca. 2.

Seratonicus, quodam imperite iaculante, abiens ad ipsum sero-
pum, contitit. Et cum quidam interrogaret, causam, respondit, Ne
feriat. Anton. in Meliss.

Anonymus. Lacon quidam gymnasiarcham ligna inuocauit exhi-
bentem tacetissimo ioco inculauit, dicens, quod per eum ne la-
chrymus quidem illic effunderet daretur. Fumus enim exenit
mas oculis, Acapna ligna inde dicta sunt, quod fumo careant. E-
rasmi 8. apoph.

Polemon. Quum articuli morbo lapidescerent, medicos admo-
nuit ut effoderent, incidere: q. Polemonis lapidinas. Dicebat-
que: Comedendum est, manus non habeo: ambulandum est, pe-
des non habeo: dolendum est, & manus & pedes habeo. Ex Philo-
strato.

Brasidas cuidam percontanti, quomodo uulnus accepisset, ioco-
se respondit, Prodenne me scuto. Ita crebro malum per illos uenit,
quorum praesidio credimus nos esse tutos. Plat. in Lac.

Isba rex cuidam querenti, quod ab ipius equo esset aspersus:
Quid tu, inquit, an me Hippocentaurum esse putas? Iocofe deridit
eum, qui equi morositatem inscribat ei, qui equo infidebat.
Brusli. 3.

Philippus

Philippus. Quum esset Philippo Macedoni clauicula in bello fra-

SciPIO Nasticus cum xditatem curulem adolefcens peteret: ac

L. Fortius Nasticus quum ex more conceptis verbis à Catone Cen-

Domitius Afer, Didio Gallo, qui prouinciam ambitiosissime

Idem. Cuidam oratori malo, qui in epilogo misericordiam se

Idem. Quisdam candidatus, qui coco patre natus credebatur, cor-

Aug. Caesar. Hetennium adolefcem moribus corruptissi-

Idem. Quemadmodum Augustus gaudebat iocis liberali-

Idem. Alium prefecturam equitum summorum, & insuper sa-

Idem. Galba, cuius informe gibbo erat corpus, agenti apud se

Idem. Manlius, qui optimis Romæ pictor habebatur. Gemi-

Nero in Claudii stultitiam subinde iocabatur productione syl-

Idem. Manlius, qui cum tihos eius deformissimos vi-

Idem. Manlius, qui cum tihos eius deformissimos vi-

Idem. Manlius, qui cum tihos eius deformissimos vi-

Idem. Manlius, qui cum tihos eius deformissimos vi-

Idem. Manlius, qui cum tihos eius deformissimos vi-

Idem. Manlius, qui cum tihos eius deformissimos vi-

Idem. Manlius, qui cum tihos eius deformissimos vi-

Idem. Manlius, qui cum tihos eius deformissimos vi-

Anonymous. De Vespasiano patre narrat Suetonius...

Pere lacticia, ac mollibus serere malis...

Nam faciem duram Phoebe caecum habet...

Rhinoceros cornu gerit in naribus: ita quorundam...

Sicuti sal modice cibis aspersis condit, & granum...

Hystris non iaculatur spinas suas, nisi cum propositum...

Silius Cardinalis, cum amicis ad coronam vocatum...

Aeneas Silius lib. commentariorum de Alpibus...

Evilericus Imperator, eos qui iocos moderate...

Lucretius xii. Gall. res. Vnus ex stipatoribus...

Idem Baionensem Centurionem & Lemouicensem...

Carulus Quintus admonitus aliquando in castris...

Horatius nihil putat vetare iocantem vetera proposita...

Est enim plerumque iocus potius pro cruciatu & dolore...

Idem. Defacere dicitur.

Ira, Iracundia.

DEFINITIO ET ETYMOLOG.

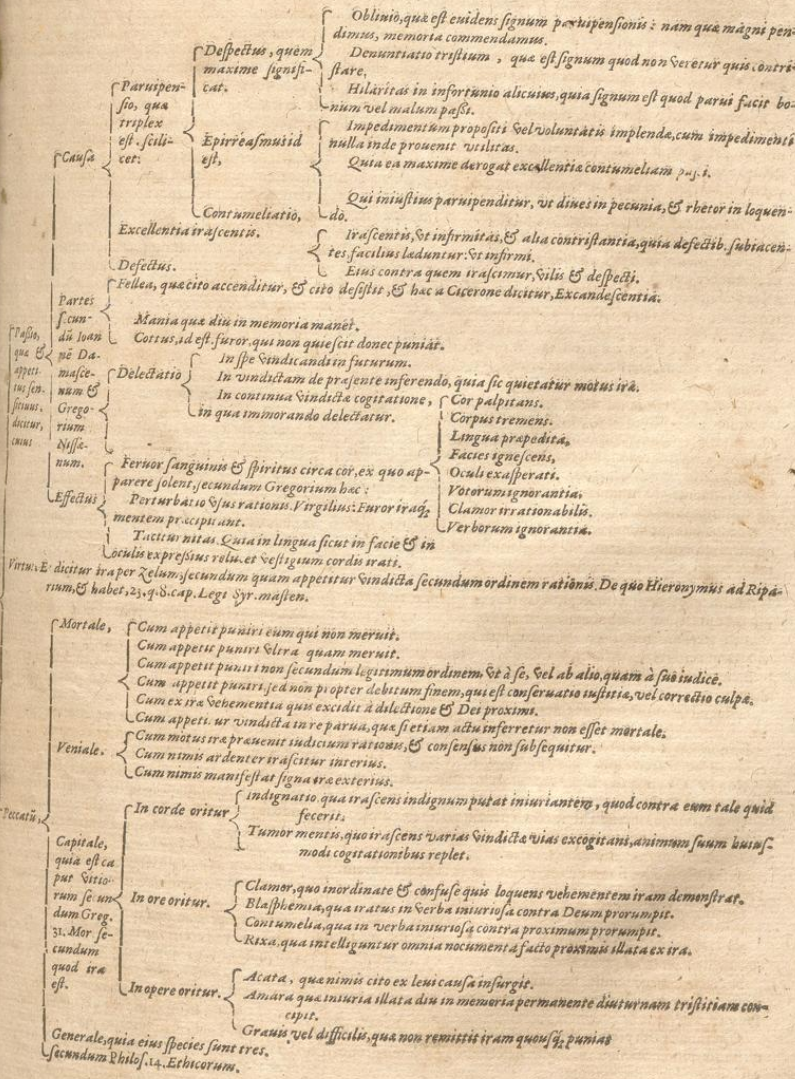
Ira, Græce ἰσχυρὸς, & ἰσχυρὸς quasi iustor dicitur. Et...

PC

Pol

metonymice, animò commòtus, iratus fuit, Aph, nâsus, in naso & naribus irâ sedem multam habet. Psalm. 61. Job. 40. 6. 2. Zab. 1. 1. verbum & nomen, indignatus est, commotus fuit ad indignatione, indignatio, immanitas Inde Græce via damnum. Conuenit verbum illud cum Zab. 1. 1. scilicet: irâ enim nihil moderabile fuit, sed est crudelis. 3. Zab. 1. 1. incaluit, vnde Chuma, calor, irâ: & metonymice venenum, Job. 6. 4. nempe quod serpentes irati emittunt. Iratus enim videtur quasi venenum spueret ex ore & facie. 4. Chabb. 1. verbum & nomen, iratus est, iratio, prouocatio ad iram. 5. Nach. char, significat iram: Nach. ab, Rhonchos, quem per nares irati, equi emittunt: Nech. aut, nares, Irati rhonchos edunt terribiles. 6. Hebr. ab, efferefcens bilis, irâ, furor: T. rou. 11. 4. à verbo habar, transit, praterit, vt enim flactus alius succedunt, irâ etiam efferefcit, intumescit, & viros habet successus ac progressus: donec uanfieri. Alia pratermittimus, quæ fere omnia impetum illum & feruorem irâ exprimunt & graphice depingunt, primumque huius affectus signum ac effectum.

9 DIVISIO.

Staius, 8. Thebaidos.

Allemonet ne frenā animo perimite valenti,
Da spacium tene me; moram male cantā ministrat
Impetū hoc oro munus concede parenti.

Horat. epist. 19. lib. 1. Lollium.

Arcanum neque tu seruat ab eris ullus unquam
Commisumque tege, & Sino torus & ira.
Nec tua laudabis stadia, aut aliena reprendes.
Claudianus de 4. Honor. Aug. consulatu.
Quippe opifex Verus confundere sacra profanū,
Distribuit partes animae sedēq; remsit.
Iram sanguine regio sub pectorē cordis.
Protegit imbutam flammā, aut ilamq; nocendi,
Præcipitemq; sui abie succensa tumescit.
Contrahitur suspēssa metu, quæq; omnia secum
Duceret, & quem membrū sejana negaret,
Inuenit pulmonis opem, madidumq; fluenti
Præbuit, ut tumida ruerent in mollia fibra.

Hor. i. epist. 1. 3. epist. 7.

Qui non moderabitur ira,
Infectum vult esse, dolor quod susserit & mens,
Idum pennis odio per sem festinat vultu.
Ira furor breuis est, animū regē, qui nisi pareat,
Imperat. Hunc frenū, hunc tu compeſce catena.
Virg. lib. 5. Aeneid.

At non tardatus casu, neque territus heros,
Acrior ad pugnam redit, & vim iustitiae ira.
Staius lib. 2. Theb.

Excedere autem vult dolor, iraq; demens?
Et qua non grauior, mortaliū addit a cura.
Spei ubi longa venit.

Seneca in Thyeste trag. d. 2.

Cum spirat ira sanguinem, nec est regi,
Iratū nihil nisi crimina loquitur.

Ibidem.

Quos amor verius tenet, renebit
Ira, cum magnis agitata casis,
Gratiam rapit, tecumq; bellum.

Idem trag. 6. act. 2.

Sed regi frenus nequit.
Et ira & ardor hostis & victoria,
Commissa nocti quicquid indignū aut ferū,
Cuiquam videri potuit, hoc fecit dolor.
Tenebreq; per quas ipse, irritat furor.
Terentius in Andria.

Amantium ira amoris redintegratio est.
Idem in Hecyra.

Non maximā, quā maxime sunt interdam ira,
Inimicitias faciunt.

Pneri inter se quam proleibus noxiis iras gerunt.
Virg. Aeneid. lib. 2.

Furor iraque mentem.

Præcipitant,
Ouid. i. Amorū eleg. 2.
Quaslibet infirmas adiuvat ira inanis.

Idem Elegia 8.

Sed nunquam dederis spacioſum tempus in iram,
Sepe simulantes ira morata facis.

Idem lib. 3. de Arte amandi.

Perziner ad faciem rabidos componere mores:
Candida pax homines, irax deceat ira ferax.
Ora sumunt ira, nigrescunt sanguine vena,
Lumina Gorgoneo sapinus angue micant.

Idem epist. Hypsipyles ad Iasonem.

Qualibet iratus ipse dat arma dolor.
Idem lib. 1. de remedio amoris.

Dum furor in cursu est, currenti cede furori,
Difficiles auditus imperius omnis habet.

Homer. Iliad. 1.

Ὅ τῃ μὲν ἀλότῃσιν θυμῷ,
καὶ χαλεπὸν ἐχθρῶσιν ἀγένην φιλάφροσιν,
Τὴν μὲν μαγνὸν ἴραν.

Contine re n pectoribus : humanitas enim melior.
Pho. y. ides.

Μὴ ἀγεσθῆς ἰσχυρῶν, χαλεπὸν δὲ ἀχρεῖον ὄστρον,
Πολλαὶ δὲ αὐτῶσιν ἀπὸν ἰσχυρῶσιν.
Ne sic promptus ad manus, sed frena agrestem iram;
Sæpe enim cum percesserit, inuitus eadem patrasisti.

Ὅ τῃ μὲν ἀλότῃσιν θυμῷ, καὶ χαλεπὸν ἐχθρῶσιν ἀγένην φιλάφροσιν,
Τὴν μὲν μαγνὸν ἴραν.

Ouid. i. xuey cep. hē ad Iasonem, h. tō Iasonē
Περσέην. θυμῷ δὲ ἰλὴ χρεῖζομην.
Nihil tūm, o Cyrene, iniusium est, quāvis irā, quæ demin-

num
Suum ledit, & animo commoto misere gratiam facis.
KKK Menander

Staius, 8. Thebaidos. Allemonet ne frenā animo perimite valenti, Da spacium tene me; moram male cantā ministrat Impetū hoc oro munus concede parenti.

Horat. epist. 19. lib. 1. Lollium. Arcanum neque tu seruat ab eris ullus unquam Commisumque tege, & Sino torus & ira. Nec tua laudabis stadia, aut aliena reprendes. Claudianus de 4. Honor. Aug. consulatu.

Quippe opifex Verus confundere sacra profanū, Distribuit partes animae sedēq; remsit. Iram sanguine regio sub pectorē cordis. Protegit imbutam flammā, aut ilamq; nocendi, Præcipitemq; sui abie succensa tumescit.

Contrahitur suspēssa metu, quæq; omnia secum Duceret, & quem membrū sejana negaret, Inuenit pulmonis opem, madidumq; fluenti Præbuit, ut tumida ruerent in mollia fibra.

Hor. i. epist. 1. 3. epist. 7. Qui non moderabitur ira, Infectum vult esse, dolor quod susserit & mens, Idum pennis odio per sem festinat vultu.

Ira furor breuis est, animū regē, qui nisi pareat, Imperat. Hunc frenū, hunc tu compeſce catena. Virg. lib. 5. Aeneid. At non tardatus casu, neque territus heros, Acrior ad pugnam redit, & vim iustitiae ira.

Staius lib. 2. Theb. Excedere autem vult dolor, iraq; demens? Et qua non grauior, mortaliū addit a cura. Spei ubi longa venit.

Seneca in Thyeste trag. d. 2. Cum spirat ira sanguinem, nec est regi, Iratū nihil nisi crimina loquitur. Ibidem.

Quos amor verius tenet, renebit Ira, cum magnis agitata casis, Gratiam rapit, tecumq; bellum. Idem trag. 6. act. 2.

Sed regi frenus nequit. Et ira & ardor hostis & victoria, Commissa nocti quicquid indignū aut ferū, Cuiquam videri potuit, hoc fecit dolor.

Tenebreq; per quas ipse, irritat furor. Terentius in Andria. Amantium ira amoris redintegratio est. Idem in Hecyra.

Non maximā, quā maxime sunt interdam ira, Inimicitias faciunt. Pneri inter se quam proleibus noxiis iras gerunt. Virg. Aeneid. lib. 2.

Furor iraque mentem. Præcipitant, Ouid. i. Amorū eleg. 2. Quaslibet infirmas adiuvat ira inanis. Idem Elegia 8.

Sed nunquam dederis spacioſum tempus in iram, Sepe simulantes ira morata facis. Idem lib. 3. de Arte amandi.

Perziner ad faciem rabidos componere mores: Candida pax homines, irax deceat ira ferax. Ora sumunt ira, nigrescunt sanguine vena, Lumina Gorgoneo sapinus angue micant. Idem epist. Hypsipyles ad Iasonem.

Qualibet iratus ipse dat arma dolor. Idem lib. 1. de remedio amoris. Dum furor in cursu est, currenti cede furori, Difficiles auditus imperius omnis habet. Homer. Iliad. 1.

Ὅ τῃ μὲν ἀλότῃσιν θυμῷ, καὶ χαλεπὸν ἐχθρῶσιν ἀγένην φιλάφροσιν, Τὴν μὲν μαγνὸν ἴραν. Contine re n pectoribus : humanitas enim melior. Pho. y. ides.

Μὴ ἀγεσθῆς ἰσχυρῶν, χαλεπὸν δὲ ἀχρεῖον ὄστρον, Πολλαὶ δὲ αὐτῶσιν ἀπὸν ἰσχυρῶσιν. Ne sic promptus ad manus, sed frena agrestem iram; Sæpe enim cum percesserit, inuitus eadem patrasisti.

Ὅ τῃ μὲν ἀλότῃσιν θυμῷ, καὶ χαλεπὸν ἐχθρῶσιν ἀγένην φιλάφροσιν, Τὴν μὲν μαγνὸν ἴραν. Ouid. i. xuey cep. hē ad Iasonem, h. tō Iasonē Περσέην. θυμῷ δὲ ἰλὴ χρεῖζομην. Nihil tūm, o Cyrene, iniusium est, quāvis irā, quæ demin-

Menander.

Οργή παρὰ ἄλλοις πρὸς ἑαυτὸν ἔστι τὸ ἄριστον.
Αὐτὴ κρατεῖ τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τῆς ἀκαταστάσεως.
Κατὰ τὴν ἰατρικὴν οὐδὲν ἔστι τοιοῦτον.

Ira non potest unquam salvi.
Ea nunc imperat: ubi vero modicum deferverit,
Multo acutius quod ex se est, videbit.
Πολλὰ καὶ ἀνδραγαθία ἔστι τοιοῦτον ἔργον.
Κρατεῖ τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τῆς ἀκαταστάσεως.
Sape mentem hominum detexit ira
Latentem, qua peior quandoque est infamia.
Μακροῦ χρόνου ἀνδραγαθία ἔστι τοιοῦτον ἔργον.
Τὸ γὰρ κατὰ τὴν ἰατρικὴν οὐδὲν ἔστι τοιοῦτον.
Infamius omnes, cum irascimur.
Ira enim difficillime refrenatur.
Αὐτὴ κρατεῖ τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τῆς ἀκαταστάσεως.
Ταῦτ' ἔστι τὸ ἀριστὸν ἔργον ἄνθρωπον.

Errata postmodum intelliges.
Euripides in Aëolo.
Οργὴ γὰρ οὐκ ἐστὶν ἄριστον ἔργον.
Κακὴς τὸν ἄνθρωπον ἔργον ἔστι τὸ ἄριστον.
Quisquis ira præcepit indulget,
In malum finem exit: plurimum enim hominibus incom-
modat.

Epicharmi.
Μὴ ἐπὶ μακρὰς αἰτίας αὐτὸν ὀχθόμενον δέξου.
Ἐπιπολεῖ ἐν ἑστίᾳ χεῖρ τοῦ θυμοῦ, ἀλλὰ τὸ νόμον.
Οὐδὲν ἔστι ἄριστον ἔργον ἢ τὸ βελτίον.
Ne tute respum ob rem levent iracundum exhibeam.
Superare non iram convenit sed legem.
Nemo iratus quicquam recte deliberat.
Πολλὸς ἐστὶ θυμὸς ὁμοῦ κατὰ τοὺς βροτῶν,
Ἡ δὲ ἀσπίς ἐστὶ κατὰ τοὺς θεῶν.

Euripides in Archelao.
Οργὴ δὲ φαίη πολλὰ ἔργα ἀγαθὰ.
Ἐξ ἧς οὐκ ἐστὶν ἄριστον ἔργον ἢ τὸ βελτίον.
Πολλὰ ἔργα ἔστιν ἄριστον ἔργον ἢ τὸ βελτίον.
Ira mala multa sunt inde cora,
Extra iram vna quisquis, multo sapientior est:
Ex ira imperia multa generantur malorum.

Aeschilus.
Οργὴς μάλας ἐστὶν αἰτίαι λόγων.
Ira vna causa sunt verba.
Cheremon.
Ὁσοῦν ἐστὶν ἄριστον ἔργον ἢ τὸ βελτίον.
Ex ira scio cumda prodire mala.
Οργὴ δὲ πολλὰ ἔργα ἀγαθὰ ἔστιν ἄριστον ἔργον ἢ τὸ βελτίον.
Ira permultos agere cogit mala.

Sophocles.
Ἀρδύει τὸν ἄνθρωπον ἡ ὀργή.
Morositas obnoxia est imperiis.
Euripid.
Ὁσοῦν ἐστὶν ἄριστον ἔργον ἢ τὸ βελτίον.
Οὐτὸν ἀποφραῖναι καὶ τὸν ἄνθρωπον ἔργον ἢ τὸ βελτίον.
Ἀβύσσος, ὅπου ἐστὶν ἄριστον ἔργον ἢ τὸ βελτίον.
Ceterum sit mortale nobis est corpus,
Ira coeunt iram quoque non retinere
Immortalem, quicunque, sapientiam intelligit.

Menander.
Ὁσοῦν ἐστὶν ἄριστον ἔργον ἢ τὸ βελτίον.
Οὐκ ἐστὶν ἄριστον ἔργον ἢ τὸ βελτίον.
Ἄλλ' ἡ λόγος ἀπὸ τοῦ ἄνθρωπου φησὶ.
O quam cohibendi magnus est iram labor,
Non esse videtur aliud irapharmacum,
Oratio nisi grati amici viri.

Euripides in Hypsipyle.
Ὁσοῦν ἐστὶν ἄριστον ἔργον ἢ τὸ βελτίον.
Μεῖζον ἀπὸ τῆς ἰατρικῆς φάρμακον,
ἰατρὴς ἐστὶν ἄριστον ἔργον ἢ τὸ βελτίον.
Quisquis hominum rebus iratus adversis,
Vehementius ipso morbo remedium adhibet,
Si medicus est non peritus naturæ malorum.

Archilochus.
Ὁσοῦν ἐστὶν ἄριστον ἔργον ἢ τὸ βελτίον.
O stulte: inutilis est ira in malis.

Menander.
Ἐπὶ κατὰ τὴν ἰατρικὴν οὐδὲν ἔστι τοιοῦτον.
Πεῖρας ἀπὸ τῆς ἰατρικῆς φάρμακον,
ἰατρὴς ἐστὶν ἄριστον ἔργον ἢ τὸ βελτίον.
Esse dicitur vehementer, haud quicquam tamen irritatus
In perturbationibus in primis sapientem oportet.
Τὸ δὲ ἄριστον ἔργον ἢ τὸ βελτίον.

Δὲν μὲν ἐστὶν ἄριστον ἔργον ἢ τὸ βελτίον.
Ingenium tam irritabile est amari quanto
Indicium statim est amari quanto

SENTENTIA PHILOSOPHORUM

Est maximus ad subeunda pericula aculeus
Ethic. c. 8.
Ira ipsa perturbatio est, quæ ex multis rebatur
lib. 4. Ethic. c. 5.
Iracundi quidem celeriter commouentur, & irati
& quibus de causis, & vehementius quam fatiuntur
etiam eorum ira desinit, quod in iis est optimum
Acubi egre placantur, diuque irati sunt: cum
animum autem si semel expleverint, tum moderantur
enim modum finemque iræ adhibet, pro dolere
ciens. ibid.

Ad mitigandam & quasi concoquendam iram
tempore opus est. ibid.
Infenfos homines appellamus eos, qui quibusdam
rectum est, irascuntur, & vehementius, & diu
stulare videatur: eos etiam qui non redeunt in gratiam
vel animaduversio sit consecuta. ibid.

Vlscis iniuriam magis saturam attingit, hanc
in fenfoque animo homines minus apertum ad iram
nem ibid.
Ira parere illa quidem videtur quodammodo
attente eam audit, ritu canum: qui priquam
is amicus qui pulsatur, allarrant. Sic ira ferociter
tur motu incitata, audit illa quidem rationem, sed
non intellecta, ad supplicium se vitio nemque
Ethic. c. 6.

Iracundia & acerbitas à natura nobis potius
cupiditates eæ, quæ semper immense sunt, & moderari
necessariæ. ibid.
Iracundus non agit fraude, neque insidiatibus
aperta. ibid.

Qui per iram facit, omnia dolens facit: & qui
tur, libenter. ibid.

Iracundiam voluptas in sequitur: quam ipsa
candi spes facit. lib. 2. Rhet. c. 2.

Non recte dicuntur ab iniuriis fieri, et quæ
ditate. lib. 3. Ethic. 2.

Extremorum clementia is qui vltra modum
cundus, & vitium iracundia appellatur. lib. 2. Ethic. c. 1.

Iraos maxima ex parte vicicendit libidinosam
endum perimouet. lib. 5. de Repub. c. 10.

Pars quædam odii etiam ira dicenda est, quæ
res agendas quodammodo impellit: quamquam
iorem vim ad agendum habet, quam odium. Cuius
maiore impellit hæc perturbatio, propterea quod
patet. ibidem.

Odiu magis rationi obtemperat, quam ira. Cuius
iuncta sit cum ægitudine, cogitationi & rationi
linquitur: & odium separatum est à dolore. ibid.

Pars ea animi in qua irarum ardor consistit, est
gignit. Hæc enim pars est animi, qua ad amorem
Quod ex eo fieri potest, quia magis familiaris est
naturæ pars illa, si se contemptam putet. lib. 7. de Rep. 1.

Recte illud de ira dictum est, quod defluunt
rorum pectoribus glicet. lib. 2. Rhet. ad Theod. c. 2.

Iram immortalem, cum sis mortalis, non fecit
capite. 21.

De ira. DIAL. CYII
Francisci Petrarchæ
Doi.

Sed irascor. R. Ego aduersus opem pollicor, non
tuita enim illa, sed voluntaria sunt, & in vestra potestate
tur cogit irasci? D. Irascor offensus. R. Irascor, quia
arguitur, se offensum ab te queritur. Non tamen
quântum insolentia. D. Irascor. R. Fure ego, irascor
inquit Flaccus, sit autem, à plerisque mala constituta
tia longus furor. Ennius autem iram inuicem dicit
plerique nimis illam sequentibus finis & mitior de
hæc etiam pestis, ut impetor & si sepe alios, tempore
te alios possitorem suum torquet, & cruciat ut mure
busdam videri potuerit, huic nescio quid melle dulciorum
bet fortasse vltio dulce aliquid esset, immanem
amarum habet. D. Irascor iniuriis. R. Via irascor
adeo quisquam fuit, ve nulla re læcillus irascere, nisi
lius senator, iracundissimus ille mortalium, qui ceteris
mnibus sibi consentient, atque omnia confert, iracundus
mauit. Dic aliquid contra, ut simus duo. dicitur
lisset iniurias qui obsequium non ferebat? D. Irascor
fendor. R. Hæc in parte vulgo plurimum erratur. Quæ
se, finguntur offensæ, inquit his plis que vicia sunt
modus excedit. In tribus peccatis, vltimè

statio peccatum. Tu quia non tibi ve...
perpetrat irascens, et tamen Deus ipse cotidie verbis ac rebus...
impunitas nec semper irascitur, vos omne verbum casu elapsum...
capitale trahitis. Impunitus genus. D. Iracundia sic me...
R. Si de te quidem male, si de republica, modo non ira. sed...
illa sit, opprime. Et ad summam, mordicus, ut dici solet, Ci...
procul vrabitur, cum qua nihil...
nihil considerare potest. Iure ergo laudatur Archita Ta...
Platonis amici sui factum, quorum primus dum...
dedito perfessione suas culpa villici destructas aspiceret...
Sumere inquit ex te debitas penas, nisi tibi ira...
Alter iratus seruo, non impunit dimisit, ut Architas...
commisit, ut supplicium exigeret, veritas, ne se ira im...
quod non decet, impelleret, hęc horumque similia frenam...
debetis, ne sequaces suos ut solita est, in insaniam cladem...
quod perit.

Nihil quicquam homo iratus recte potest cognoscere: vicienda...
di enim auditis indicium eius corrumpit. Aristophon.
Ira quoque & odium in pectoribus humanis, magnos fluctus...
excitant: procurrit celerior illa, nocendi cupidine hoc pertinacius.
Vterque confertationis plenus affectus, ac nunquam sine tor...
mento sui volentus: quia dolorem cum inferre vult, patitur, ama...
ra solitudine, ac non contingat vltio, anxius, sed proprietatis co...
rum certissima sunt imagines, qua Dii ipsi in claris personis, aut...
dicto aliquo, aut facto vehementer conspici voluerunt. Valerius...
Max. l. 9. c. 3. De ira & Odio.
Iraci in quibus non oportet, insipientes est. Non iraci in qui...
bus oportet, insipientes est. Aristot. lib. 3. Ethic.
Omnia autem & animaduersio & castigatio contumelia vacare...
debet. Cauendum est etiam, ne maior pena quam culpa sit, & ne...
eidem causis alii placentur, alii ne appellentur quidem. Prohi...
benda est autem ira, maxime in pœnando. Nunquam enim iratus...
qui accesserit ad pœnam, mediocritatem tenebit, quę est inter ni...
mum & parum.
Non vero audiendi sunt, qui grauer inimicis irascendum pu...
tant, idque magni animi & fortis viri esse credunt. M. T. Cic. lib. 1. de Offic.
Exille ex potestate dicimus eos, qui effrenati feruntur, aut li...
bidine, aut iracundia: quamquam ipsa iracundia libidinibus est pars.
Sic enim diffinitur, Iracundia, viciendi libido. Qui igitur ex illis...
ex potestate dicuntur: idcirco dicuntur: quia non sunt in potestate...
mentis, cui regnum totius animi à natura tributum est. Idem. l. 3. Tusc. qu. 1.
Peripatetici multis verbis iracundiam laudant: eorum fortitudi...
nis esse dicunt, multoque & in hostem, & in improbum ciuem...
vehementiores iratorum impetus esse: leuis autem iracundia co...
rum qui ita cogitant: Prælium rectum est hoc fieri: conuenit di...
micare pro legibus, pro liberate, pro patria, hæc nullam habent...
vim, nisi iræ exanderit fortitudo. Nec vero de bellatoribus solum...
disputant, imperia laudiora esse putant nulla sine aliqua acerbitate...
iracundię. Oratorem denique non modo accusantem, sed ne...
defendentem quidem probant sine aculeis iracundię, quę si etiam...
non adsit, tamen verbis atque motu simulandam arbitrantur, vt...
auditoris iram oratoris incendat actio. Virum denique videri ne...
gant, qui irati nesciunt.
An quisquam potest sine perturbatione mentis irasci? Bene igitur...
nostrum, cum omni essent in morbis vitia, quod nullum erat ira...
cundia feruilius, iracundos solos morbosos nominauerunt. Orato...
rem vero iraci minime decet, simulare non dedecet. An tibi irasci...
tum viderum, cum quid in causis acris & vehementibus dicimus?
Idem. l. 4. Tusc. qu. 1.
Ab iratis si persequi pax & benevolentia petitur, non modo ea...
non inuenitur, sed augetur atque inflammatur odium. Idem Rhe...
toric. veterum lib. 1.
Que apud alios iracundia dicitur, ea in imperio superbia atque...
crudelitas appellatur. Sallustius in Catilin.
Cupido & ira pessimi consules. Sallustius in Jugurth.
Deorum spiriti monitus excandescunt, & humana consilia casti...
gantur, vbi se cœlestibus præferunt.
Lento gradu ad vindictam sui diuina procedit ira, tarditatem...
que supplicii grauiate pœne compenat. Valerius Maxim. lib. 1. de neglecta religione.
Ira atque indignatio non præstant conturbato animo quid tuti...
ssimum sit consulandi locum. Xenophon. lib. 4. Cyropæd.
Expers consilii furor, dolorem virtutum putat, quantumcumque...
meditatur, ira tamen promittit audaciam. Paulus Orosius Or...
mest. l. 2.
Considerationem furor adimit. Idem. lib. 5.
Nihil æque profuit iratis, quam intueri deformitatem rei, id...
est, iræ. Nam in ea facies turbatio, ora pulcherrima sedat, tor...
uos vultus, ex tranquillitate reddit, linquit decor omnis iratosus.
Qualem putas animum, cuius extra in iago tam fœda est? Et se...
quitur. Quis poete infernaliam monstra finxere, succincta serpenti...
bus, & igne, & flatu, &c. talem nobis iram figuremus. Senec. lib. 3. de Ira.
Maximum remedium iræ est dilatio, vt primum eius seruetur re...
languescat, & caligo, quæ mentem premit, aut decidat, aut minus...
dentia sit. Idem. lib. 4.
Immodica ira gignit insaniam, hac ardescit affectus ex amo...
re, qui ex odio nascitur. Non viuimus minus inter scia, quam...
inter lusus, & iocos: nec interest, ex quam magna causa irascatur,
sed in quem perueniat animum. Sic ignis non refert quam ma...
gnus, sed quo incidat. Ingentis iræ exitus furor est, & ideo ira vi...
tanda est, non immoderationis causa, sed sanitatis. Ibidem.
Nihil inter insanum & iratum est, vt non vnus dies, alter semper...
insanit, alter semper irascitur. Idem. lib. 3.
Iracundia inseliter geminatur. Iracundus cum irasci desierit,
tunc irascitur sibi: respicere nihil consuevit iracundia. Idem.
pron.

Quo minus preleris iram, hoc ab ira magis premeris: tunc
KKK 2 enia

enim incipimus aliis irasci, cum nobis desinimus. Finitis iræ initium est poenitentia. *ibid.*

Apud bonum virum cito moritur iracundia. Breui mens est ipsa iracundia memoria. Fulmen est, ubi cum potestate habitat iracundia, grauiissima est prohi hominis iracundia, grauis tamen poena est, quem post factum poenitet. *ibid.*

In amore semper mendax iracundia est. Iratum breuiter feret inimicum diu. Iracundiam qui vincit hostem superat maximum. Iratus etiam facinus consilium putat. Si quis irascitur ab alio, poenas à se exigit. *ibid.*

Animo dolenti nihil oportet credere. *idem.*

Boni viri cito moritur iracundia. *idem.*

Seneca alia dicta de Ira, subiungimus. Ira est concitatio animi ad vitionem voluntate & iudicio pergentis. *Libro secundo, de Ira cap. 3.*

Opportunissima ad iracundiam feruidi affini natura est. *Eod. lib. cap. 18.*

Vinum incendit iram, quia calorem auget pro cuiusque natura. *cap. 19.*

Nihil magis efficit iracundos, quam educatio mollis & blanda. *cap. 21.*

Felicitas iracundiam nutrit, ubi aures superbas, assentatorum turba circumflectit. *ibid.*

Cautia iracundia optimo miuræ est, cui non facile credendum, nec apertis quidem manifestisque statim accedendum est, &c. Hoc humanæ naturæ vitium suspèctum, notumque nobis sit, quod quæ nunti audimus, libenter credimus, & antequam iudicemus irascimur. *cap. 22.*

Nulla res magis iracundiam alit, quam luxuria impatiens & intemperans. *cap. 26.*

Quid est dementius quam bilem in homines collectam in res effundere? Atqui ut his, quæ anima caret irasci dementis est, sic & mutis animalibus: quia nulla est iniuria, nisi à concilio perfecta. Nocere itaque nobis possunt, ut ferrum, aut lapis: iniuriam quidem facere non possunt. *cap. 26.*

Vt his irasci stultum est, ita & pueris, & non multum à puerorum prudentia distantibus. Omnia enim ista peccata apud æquum iudicem pro innocentia habent imprudentiam. *c. 27.*

Aut ignorantia rerum aut insolentia nos iracundos facit. *cap. 31.*

Magni animi est, iniurias despiciere. Ille magnus & nobilis est, qui motu magna feræ latratus numerorum canum securus exaudit. *cap. 32.*

Cetera affectus dilationem recipiunt, & curari tardius possunt. Ira incitata, & se ipsa sapiens violentia, non paulatim procedit, sed dum incipit tota est. Nec aliorum more vitiorum sollicitat animos, sed abduci, & impotentes sui cupidique vel communis mali exagitat. Nec in ea tantum, quæ destinatur, sed in occurrentia obiter furit. Cetera vitia impellunt animos ira præcipitat. &c. *lib. 3. cap. 1.*

Ne quem ira fallat, tanquam aliquo tempore, aliquo loco profutura, ostendenda est rabies eius effrenata & attonita: apparatusque illi reddendus est suæ quieti, fiduciam, ergastula, cruces, circumdati dexis corporibus ignes, & cadauera quoque trahens vitæ: varia vinculorum genera, varia poenarum, lacerationes membrorum, inscriptiones fontis, & bestiarum immanium caueæ. Inter hæc instrumenta colloctur ira, dirum quiddam atque horridum stidens, omnibus per quæ furit, tetrior. Vt de ceteris dubium sit, nulli certe affectus peior est vultus, quem descripsimus asperum & acrem, nunc subito retrorsum sanguine fugato palentem, nunc in os omni calore ac spiritu verio subrubicundum & similem euento, venustamentibus, oculis nunc trepidis & exilientibus, nunc in vno obtutu, dexis & hærentibus. Adiucentium inter se arietatorum, & aliquem esse cupientium, non alium sonum quam est apris tela aëritu auentibus. Adiucentium tremidum, cum se ipsas manus frangunt, & sæpius pulsatum pectus, anhelitus crebros, tractosque altius gemitus, instabile corpus, incerta verba subitis exclamationibus, trementia labra interdumque compressa & diram quiddam exhibilantia. Ferrarum, siue illas fames exagiet, siue infixum visceribus ferrum, minus terra facies est, etiam cum venatorem suum semianimes mortui vltimo petunt, quam hominis ira flagrantis. *Cap. 3. lib. 3.*

Vide tres illos libros. Seneca de Ira: qui innumeris sententiis contra turbulentissimum istum affectum refert sunt.

Occasiones, quæ in bello ex præsentibus circumstantiis instituentur, si quis ira excipit, vt ne turbari se ira patatur, tutius rem gerit. Qui autem in iram præcepit est, per iracundiam multa delinquit. *Thucyd. lib. 1.*

Omnes ex conspectu subiti atque infueti damni in iram exardescunt, & qui minimum videntur iracundia, si maxime ira ad aliquid agendum permouentur: si præsertim qui imperare volunt aliis & aliena incendere malunt in vicinis regionibus, quam pati vt sua ab aliis incendantur. *idem. lib. 2.*

Compescere iram difficile est: nam quod peti morte, *Plus. in Coriolano.*

Ab ira nulla speranda bona gratia est. *idem. in Coriolano.*

Superbia atque ira, mala iniuita. *Curt. 1. 3.*

Vna sine viribus ira est. *Liu. Decad. 1. 1.*

Ira & spes fallaces authores sunt, *idem. eod. lib.*

Solet ira, sedari post interitum eorum, qui hostes sublati, & per misericordiam reuocata delicta.

Ira & odium in pectoribus humanis magno haud procul est a cupiditate, nocendi cupidine hoc perit, que contentationis plenus affectus, ac manum suam sui violentum: quia dolorem cum inferre vult, sollicitudine, ne non contingat vltio, anxius. *idem. in cap. 3.*

In animo reuolente iras, etiam si impetibus effunditur valet memoria. *Tacit. Annal. lib. 4.*

Celsæ potestatis iras principum aliquones morantur. *Marcell. lib. 4.*

Potentis iram regunt ac dissimulant, dum videntur. *Niceph. in Iuan. Comm.*

Ira non nisi lethali actu lenitur. *idem. And. Camal.*

Facile fore sapientibus duxerim animi iracundiam, quæ ratione temperare, continereque in obuiis quibusque, petus, & salua duntaxat, vt dignitate, ira de animo atque constantia aduersantibus quibusque obliuiscit, nec animi motibus quicunque rerum sunt delicta nacti, his fuerit enixius inherendum, qui puri viderentur tiores sint. Qui vero deorsum & in contrarium exultu feruntur, haudquaquam semper videntur esse commo dum cesserint. Sapientiam igitur paucorum habeamque, nec vlla ex parte adulerant nemo non iracundia vero, quod strenue fit, est quidem gloriolamiam tamen audacia fugienda est, nec prouisus vultus.

Numen per se potens atque paratum stat interese non violato gentium iure bellis inuictis diuina humanis confundere pergunt, quæ suauiter ipsi opes & frugum mane ferre nesciunt, eorum plerumque audaciam inopinis calamitatibus, extremique malis, vel obnoxia.

Diuina indignatio peccata nostra viciunt. *O. P. in Diador. Sic. hist. lib. 13.*

Ira numinis procul diuque abesse, à nimium locum potest. *P. A. in lib. 8.*

Deus cum semel iratus fuerit, vique quoque in mille casibus inuoluit, summa mis repente peruenit, lia mentem quoque ipsam impotenter caput. *P. in libro 2.*

Ira natura comparata est, vt si qua inter necessitate, acerbiora inde odia, grauioreque iniuriam.

Mora ira mitigatio est. *Thucyd. lib. 3.*

Egregia res est & longe honestissima amicitia, quæ tæ prima per officium iniuria, primaque iura occupando calamitosis, iras conceptas extinguere, tum multo uere discordiam. Nam beneuolentiam inter inimicos, olatam immortalis que ferunt: odia vero iracundiam quam celerrime fieri potest, tolli. Ea namque uentis semper, & eorum qui te incolumen optent, manent, sed hostium contra necessario, inimicorumque uentis scere videbis. *Diador. Sic. hist. lib. 13.*

Qui perpetuis persequi inimicitias odii, & impio perrexerit iracundia, horum proculdubio res ad exitum nam propertant. Pionepotibus eisdem suis, inuoluntatis, infelium, ac nulla profus parte tuam parantur rare constar: quippe quorum res omnes formæ, in inimicorumque odio semper obnoxie reuolunt.

Dionem quum amici monerent, ne malis inimicis nibus parceret, sed & Heraclidem (proculdubio in actionis inter Syracusanos caput) militibus delecto, & popularis istam gratia aucupationem eumere, & tyrannidem nihil minorem, respondit, aliam exercitacionem in armis ferre & bello consistere. Sed quia exercitacionem esse, quomodo iræ, iudicæ, & inuoluntatis & amicis se æquum præbeat: sed si quis iniuria amicitiam se & benignum peccantibus exhibeat. Ostentatum se se & armis Heraclida se, quam bonitate & uoluntate potentia & armis Heraclida se, quam bonitate & uoluntate tiorum esse, nam hæc re vera potiora esse: cum de propterea lorum succeda, & retum bene gestarum gloria, & inuoluntatis, ac certe fortuna discipulare possit. Quod si Bonitatem delis & improbus ob inuidiam fit: nota conuincere uentis.

PC

PO

Architas cum in agro comperisset quosdam esse famulis admiffis quiddam, sentiens se commotorem in illos nihil quidem tum fe-

Pythagoras, Prodelicbat cum muliere iracunda consuetudinem habere exercitationis causa: ut equites decet ferocibus assue-

Socrates iratus filio aliquid delinquenti, nihil aliud dixit, quam Ipse te coerce, Laert in Vita Socratis.

Idem seruo delinquenti, Cederem te, ait, nisi irarerer. Admonitionem serui in sanius tempus distulit, illo tempore se admonuit.

Democritus ad quendam flagris sentientem in seruum, Desine, inquit seruo tuo similem offendere. Seruus enim est, qui suis cupiditatibus imperare non potest. Eras lib. 8. apoph.

Idem iracundiam impugnare difficile esse dicebat: sed viri ratione bona praediti esse ipsam vincere. Stob. serm. 20.

Idem Impudens est, inquit, omnis contentio: dum enim hostem quo pacto laedat respicit, propterea negligit vilitatem. ibid.

Xenocrates, Ingratitudinis vitium a Platone philosopho insimulatus, nunquam iracundia & indignatione se vinci passus est, sed animo immoto illi, qui hoc indicauerat, ac ad vitium instigarat: Hoc, inquit, quod nunc facio, mihi bonum atque commodum est.

Quo dicto indicare voluit, non minus se curare propriam salutem, dum ira fruentium iniiceret, quam Platonis maledicentiam, fortassis ab aduersario confictam. Alian. l. 1. de var. hist.

Plato interrogatus, per quid cognosceretur sapiens? respondit: Sapiens cum vituperatur, non irascitur: cum laudatur, non extollitur. Laert. in eius vita.

Anonymus, Apud Platonem educatus puer, cum ad parentes reuersus vociferatam patrem audisset: nunquam, inquit, hoc apud Platonem vidi. Senec. l. 2. de ira.

Idem Iratus seruo, cum eum castigare pararet, & forte interueniret Xenocrates flagella, inquit, hunc puerum nam ipse sum iratus. Sibi diffusus est homo philosophus, sentiens animi commotionem. At vulgus hominum tum maxime punit, cum irascitur. Laert. lib. 3. Ant. in Meliss. part. 1. serm. 53. Val. Max. lib. 4. c. 1. Vide Senec. de Ira lib. 3. c. 11.

Idem. Idem praeterea famulo sic comminatus est, Loris te cederem, ni iratus essem. Nihil irae fidendum. Sapiuit Syrus ille Terentianus, qui se coniecit in angulum, edormiturus quod biberat vinum. Atira minus sui compos est, quam ebrietas. Laert. lib. 3. Valeri. Maxim. libro quarto. capite prima. Plutarch. de edu. canis liberis.

Sotus, Ut naues, inquit, egregiae sunt, non quae sereno caelo nauigant, sed quae tempestatu resistent, & seruantur: sic homines resistentes irae, magni sunt & fortes. Anton. & Maxim. serm. de ira.

Idem. Sapiens irae loco lachrymas & risum (vt Heraclito & Democrito) esse dicebat. Stob. serm. 20.

Demonax a quodam, cui Imperator exercitum commiserat, interrogatus, quo pacto delegatam provinciam quam optime gerere possit: Si, inquit, iracundia vacaris. Iras sentit vir prudentissimus ad omnem functionem inutilem esse. Eras. lib. 8. apoph.

Idem. Subinde suadebat, non facile irascendum esse hominibus, si delinquerent, sed potius corrigenda esse vitia, mediocrum exemplo, qui non in indignatur agraotis, sed morbum sanant. Eras. lib. 8. apoph.

Apollonius, irae affectum ait, nisi diligentia ac verbis placidis temperetur, in genuinum quandam morbum excrescere. Stob. serm. 20.

Idem, qui quis erga leuia errata, inquit, vehementius quam par est irascitur, delinquentem non sinit inter culpam extremam & mediocrem quid inter sit dignoscere, ibid.

Theano, mulier ex Pythagororum Philosophorum cohorte, excaecata aliquando in ancillam: Vapulares iam, inquit, nisi irata essem. Stob.

Tylerogatus quam obrem non deleteretur educandis pueris: Quoniam, inquit, nec meipso delektor. Agnoscebat naturae suae vitium. Erat enim iracundus & morosus, eoque nec appositus ad teneram aetatem instituendam: cum hodie multi parentes nullis libentius committant liberos suos, quam huiusmodi truculentis & asperis. Philost. in Sophist.

Pyrrum maximum praetorem certaminis gymnici solitum aiunt his quos exercebat, praecipere, ne irascerentur. Ita enim perturbat artem, & qua noceat tantum, non qua caueat, aspicit. Senec. de ira lib. 2.

Anonymus. Quidam iratus Agasini, volebat eum percutere, cumque is clamaret, Atheniensis sum: ad alium versus: At tu (inquit) Atheniensis non es, cique multas plagas inflixit. Meminit Plu. in libello de Cohibenda ira.

Melantrius negabat eam iram videri grauem, quae mentem cogat emigrare, sed quae prorsus excludat domo. Sentiens, probis etiam ingenuis adiunctam esse iracundiam: sed hoc vitium esse tolerabile, si celeriter animus ad se redeat, & pro uia rationem

in consilium adhibeat, At si perturbatio penitus insidat animo, ita vt excussa ratione feratur efficiendi impetu, certa perniciosa est, *Erasm. lib. 8. apoph.*

M. Cato Iratum ab infano nulla alia re differre dicebat, quam mora temporis: sentiens, iram esse breuem insaniam. *Plur. S. Stob. serm. 18.*

Cato *Vtriusque* causam agentis, in frontem mediam, quantum poterat attraxit pingui salua, cum inspisset Lentulus, absterfit faciem, & affirmabo (inquit) omnibus, Lentule, falli eos qui te negant os habere. *Senec. lib. 3. de Ira, c. 38.*

Charilam Seruo cuidam audacius agentis cum ipso. Ni iratus essem, inquit, occiderem te. Adeo putabat nihil recte dici, fieriue ab irato, vt ne in seruum quidem animaduertere voluerit commotior. *Plur. in Laco.*

Coty rex erat natura celer ad iram, saeuusque castigatorem qui in ministerio deliquissent. Hospes quidam ad illum detulit vasa fragilia tenuiaque, sed scite curiosoque celte tornoque elaborata. At is hospiti quidem dedit munera: ceterum vascula omnia confregit. Demirantibus & querentibus cur id faceret? Ne, inquit, seurem in seruos si forte vascula frangerent. *Plur. archus in apoph. hegm.*

Athenodoro ob senectutem flagranti vt sibi liceret redire domum, Augustus concessit. At cum ille Cæsari dixisset: Vale (volens aliquid philosopho dignum monumentum apud illum deponere) adiecit: Cæsar, cum fueris iratus, ne quid dixeris feceris: ve priusquam Græcarum literarum xxiiii. nomina apud te recenseris. Cæsar autem philosophi dexteram amplexus: Adhuc inquit, te presente mihi opus est, totumque etiam annum apud te detinuit, dicens illud Græcorum prouerbum, Silentii sunt tuta fidipremia, siue approbans philosophi dictum, quod tutum esset iram premere, ne prorumpat in verba: siue sentiens, philosopho profuturum fuisse, si hoc dictum non addidisset iam abiturus. *Plur. in apoph. Fulgof. lib. 7. c. 2.*

Anonymus, Aegyptius quidam monachus interrogatus, cur adeo se omnibus corporis voluptatibus subtraheret? respondit, vt hac ratione omnem iræ causam & occasionem prædicam. Ira quippe vt de voluptatibus belligeratur, ita etiam voluptatum suppressione sopitur. *Nicephor. Call. libro 11. Eccles. hist. cap. 43. ex Enagrio.*

9 SIMILITUDINES.

Chrysofomi Leonem quidem mitiga, reddiq; tractabilem: furorem vero animi tui, omni profusus efficit leone seuiorem. Si ferus domum patris nequaquam ingreditur: cum bestia fueris effectus, quando poteris ipsum vel intrare vestibulum? In mitigando leone, cum duo sint impedimenta vel maxima, quod fera ipsa ratione priuatur, & longe amplius animantium alterius generis excedit furorem: tu tamen de copia donata tibi a Deo sapientia, ipsam superas arte naturam. Qui igitur naturam vincis in bestis, cur in te ipso naturæ obfuscas bonum, multo malum adamas voluptatis? Bestias feras ad mansuetudinis prouenis dignitatem, te ipsum de throno deiciens, & honore regali, ad animalium irrationabilium furorem cogis. Ponamus iram quoque bestiam quandam esse. Quantum igitur ab aliis erga mitigandum leonem, studium datur, tantam tu erga iracundiam impende curam, & effice huiusmodi cogitationem mitem atque mansuetam. Siquidem hæc fera & vnguis feruissimis armatur, vt dentibus: nisi illam solite mansuefeceris, cuncta simul disperdet & lacerabit. Nullus leo, nulla sic vipera, viscera queant humana laniare. vt hominis iracundia, ferreis quibusdam vnguibz vniuersa confodiens. Neque solum corpori nocet, sed etiam ipsius corrumpit animæ sanritatem: cunctas siquidem eius omnino vires discipit ac deuorat, eamque ad omnia inutilem reddit. Nonnulli hominum vermes quosdam in inferioribus corporis nutrientis, ne respirare quidem sinuntur, vexatis profecto obelisque visceribus: nos tamen venenatam in nobis alienam viperam, iram dico, que omnia hominis interiora depascitur, qui inquam sanum aut forte possumus cogitare? Quoniam modo ab hac tam noxia peste fugiemus? Si illam vtique potionem bibamus, que omnes intra nos vermes serpentesque mortificet. Et quod namque est, inquis, poculum istud? pretiosus scilicet sanguis Christi, si cum fiducia vtique sumatur. Omnis enim hoc remedio morbus extinguitur. *Homil. 4. in Matth.*

Quemadmodum si ignem cum igne coniungas, maior flamma succenditur: Ita iracundia per iracundiam non compescitur, sed amplius irritatur. *Chrys. in c. 5. Matth. hom. 12.*

Vehemens iræ affectus est, & omni flamma vehementior: qua celeritate opus est, vt hunc ignem extingamus, neue ad summum eum euadere sinamus? Iræ enim morbus nisi mox sedetur, multas generat calamitates: impetus furoris eius, ruina eius est. Quamobrem huc indomitate beluz nolimus habenas remittere, sed præ duro freno, metui scilicet futuri iudicij, eam cohibeamus. *idem Homil. 3. Ioannem.*

Videbitur iratus non secus ac insanos, turpiter in medium præcipites ferrum enim circa præcordia effertur ira, ignem emittit, tota inflatur facies, incompotizæ manus mouentur, & cætera:

cum hæc faciunt, tanquam amentes, nihil se sentiunt, sed afino more, calibus moribusque inflantur. *Homil. 3. in Ioannem.*

Neque febribus laboranti, neque timido quousum morbis affecti, sui misericordiam & lacrymas modum est irati animus: qui si in te profuerit, tace, & expone plagam infliges. *Hom. 47. in Ioannem.*

Sicut ferrum ignitum cum in aqua intingitur, contra vero si inipuas, extinguitur: & vitrumque vitrumque inflatus ac ve odes ingeras sermones, excitas quousum hominis: similitus ac moderatos ad mouens sermones, excandescat, iram omnem extinxerit. *Homil. 3. in apoph. hegm.*

Quemadmodum si infles in scintillam ignis, extinguitur: ita si inflatus ac ve odes ingeras sermones, excitas quousum hominis: similitus ac moderatos ad mouens sermones, excandescat, iram omnem extinxerit. *Homil. 3. in apoph. hegm.*

Quemadmodum gubernator ventis in mari agitur, ita uo altitens, gubernandi prudentia portum maris vitæ, in lo maris liberetur: Sic animus hominis iracundia impetu, ratione moderandus est, vt liber ab omni periculo redeat. *Hom. 7. de fide Anna.*

Intra iram & insipientiam nihil differt: sed breuior non est, imo quam qui vexatur de mono genitio, iracundia dignus est: iratus nulla, sed supplicis innumeris perditionis profundum deffertur, & etiam ante latuam nam penas dat. Tumulu enim quodam & actu inuoluntate noctuque variis cogitationibus anxius iactatur. Ita mens & furibunda, incantemus eam diuiz. Scribitur: Terra es, &c. Impetus iræ eius calis ipsium. Vix deffus est, &c. Si aspectu irati nihil turpius: quid inuoluntate anima? *Homil.*

Iratus animus est similis foro cuidam pleno multus est euntium & redeuntium clamor, Candelarum norum fremitus, argentariorum & ærariorum vitium strepitus. Ac mitis mens in solitudine monentis est, auram quidem habentis tenorem, purum pura fontium fluentia, multaque florum amoretum. *Tom.*

Dum tempus est, equum cohibeamus, ne sefferentem iræ amputemus alas, nec amplius in alium excolatur. *Tom. 4.*

Basilis. Quemadmodum torrentes ad curia lea tes secum obuia quæque trahunt: Sic & iracundia violenti & instabiles omnia similitur percurrunt. *De ira.*

Philonis Iudæi. Quemadmodum ciuitatis domumque & tyrannidem terentes seruunt oppresse, multo contra vero que legibus parent, degunt libere. Sic quousum nes qui in iræ potestatem deueniunt, omnes seruantes mam seruunt: & liberi & diuerti sunt, quislibet legibus recta viuunt. *Lib. quod omnis probus liber.*

Cyrilli. Vt subtractione lignorum ignis extinguitur: ita teo, in quem quis irascitur, temperat iracundia. *In capite 17.*

Vt fumus mordicans oculos non videre sinit, qui extinguitur: sic iracundia obortiens orationem offuscatur. *Lucernis*, que copioso oleo magis inflammantur: ita.

Sermones quemadmodum nauigium, non que in nauigium uigant, sed que tempestatibus oblitunt, & excidunt: ita nes qui iræ & perturbationibus resistere valent, magis habentur. *apud Stob. serm. 20. S. Max. serm. 19.*

Antonij monachi. Vt aqua tepida inflammantem humanitatis plena, iram resingunt. *Part. 2. serm. 11. M. G.*

Quemadmodum nauis uentus agitata ponto saluatur, gubernator sua industria regat: Sic iracundia hominum ora quæque rapit, nisi freno frenum iniiciat & moderetur. *lissa part. 2. serm. 72.*

Maximi monachi. Vt aqua tepida inflammantem humanitatis plena, iram resingunt. *Part. 2. serm. 11. M. G.*

Plutarchi. Vt non magno negotio flamma extinguitur: ita non leporinis aut scyris aut spulis accendi capta, vel tunc hida corripuerit: Sic iracundia hominum ora quæque rapit, nisi freno frenum iniiciat & moderetur. *lissa part. 2. serm. 72.*

Vt equi ferociores frenis: Sic homines iracundi ratione & reguntur. *In Moral. apud Antonian. M. G. serm. 19.*

Vt in tumultu non audimus, quid nobis dicatur: ita admittimus alienum consilium, nisi ratio loquatur, quæ multum animi compescat. *In Moral.*

PC

Pol

Si prima tyrannidis solatio est, si reclametur, si non pareatur: Sic ira...

Quod admodum qui expectant obidionem, colligunt, ac deponunt...

Si in ira litera, si quis intendat, offendunt oculos: Sic qui res...

Præcepta Hippocratis morbus est periculosissimus, quando agnos...

Præcepta præsentientes tempestatem, ancoris firmant naues. Ita...

Præcepta in ira: Id in multo magis adhibendum irato. in...

Si in sebre. Sic & in ira linguam habere seuem acteneram bonæ...

Si in ira. Sic & in ira linguam habere seuem acteneram bonæ...

Si in ira. Sic & in ira linguam habere seuem acteneram bonæ...

Si in ira. Sic & in ira linguam habere seuem acteneram bonæ...

Si in ira. Sic & in ira linguam habere seuem acteneram bonæ...

Si in ira. Sic & in ira linguam habere seuem acteneram bonæ...

Si in ira. Sic & in ira linguam habere seuem acteneram bonæ...

Si in ira. Sic & in ira linguam habere seuem acteneram bonæ...

Si in ira. Sic & in ira linguam habere seuem acteneram bonæ...

Si in ira. Sic & in ira linguam habere seuem acteneram bonæ...

Si in ira. Sic & in ira linguam habere seuem acteneram bonæ...

Si in ira. Sic & in ira linguam habere seuem acteneram bonæ...

Si in ira. Sic & in ira linguam habere seuem acteneram bonæ...

Si in ira. Sic & in ira linguam habere seuem acteneram bonæ...

Si in ira. Sic & in ira linguam habere seuem acteneram bonæ...

Si in ira. Sic & in ira linguam habere seuem acteneram bonæ...

Si in ira. Sic & in ira linguam habere seuem acteneram bonæ...

Si in ira. Sic & in ira linguam habere seuem acteneram bonæ...

Si in ira. Sic & in ira linguam habere seuem acteneram bonæ...

Si in ira. Sic & in ira linguam habere seuem acteneram bonæ...

Si in ira. Sic & in ira linguam habere seuem acteneram bonæ...

Flagrant & micant oculi, multus ore toto rubor, exaltante abis...

Ut in corporum cura, alia de uenda valetudine, alia de restituenda...

Cetera uita in pellunt animos, ira præcipitat. Ceteris etiam si...

Quemadmodum aduersus pestilentiam nihil potest firmitas corporis...

Immodica ira gignit inlaniam. Hoc quam uerum sit, necesse est...

Thymus. Quemadmodum calcem accensam oleo extinguere, car...

Quemadmodum adamas nulla incude rumpitur, sed sanguine...

Quis in ira uoluit uicere, fore medicamine quo dolorem sedat, in...

ADAGIA.

Lucernam accendere possis. Vehementem iram hac Hyperbole exaggerauit Theocritus in...

Κηφάρ' ἴσ' ὑπερβολὴν κηφάρ' ἴσ' ὑπερβολὴν...

In inferno facere. In inferno facere. In inferno facere.

Demissis auriculis. Demissis auriculis. Demissis auriculis.

Mordere frenum. Mordere frenum. Mordere frenum.

Pro eo, quod est uel leuiter repugnare seruituti. Pro eo, quod est...

Mordere labrum. Mordere labrum. Mordere labrum.

De eo, qui stomachatur, animoque ringitur. De eo, qui stomachatur...

Tacite stomachari. Tacite stomachari. Tacite stomachari.

In eum, qui secura indignatur, quoad abis illud Homeri. In eum, qui...

Ignem gladio ne fodias. Ignem gladio ne fodias. Ignem gladio...

Fraxum inter se iræ sunt acerbilissima. Fraxum inter se iræ sunt...

Hoc est? Acerba bella fratrum. Hoc est? Acerba bella fratrum.

Ita omnium tardissime senescit. Ita omnium tardissime senescit.

Quoties significabimus iniuriarum nos esse aut fore memores. Ci...

EXEMPLA BIBLICA.

In eum, qui secura indignatur, quoad abis illud Homeri. In eum, qui...

Quoties significabimus iniuriarum nos esse aut fore memores. Ci...

In eum, qui secura indignatur, quoad abis illud Homeri. In eum, qui...

CAUTIONE

SENTENTIAE BIBLICAE.

Non sequeris turbam ad faciendum malum: nec in iudicio plurimorum acquiesces sententia, ut vero deus. Exod. 23.

Non delesteris semitis impiorum, nec tibi placeant vitæ malorum. Prov. 4.

Iustorum autem semitæ, quasi lux splendens procedunt & crescunt, usque ad perfectum diem. adem.

Via impiorum tenebrosa, nesciunt ubi corruunt. ibid.

Oculi tui recta videant & palpebræ tuæ præcedant gressus tuos. ibid.

Dirige semitam pedibus tuis, & omnes viæ tuæ stabilientur. ibid.

Aduerte pedum tuum a malo, vias enim quæ a dextris sunt, nouit Dominus: peruersæ vero sunt, quæ a sinistris sunt. ibid.

Respicit Dominus vias hominis, & omnes gressus illius considerat. Prov. 5.

Iter autem impiorum decipiet eos.

Iter impiorum quatuor sepes spinarum, via iustorum absque offensione. ibid.

Vir prudens dirigit gressus suos. ibid.

Cum placuerit Domino via hominis, inimicos quoque eius conuertet ad pacem. ibid.

Cum audace non eas in via, ne forte grauet mala sua in te: ipse enim secundum voluntatem suam vadit & per stultitiam eius peribit. Ecc. 8.

Non ventiles te in omnem ventum, & non eas in omnem viam. 5.

In via ruine non eas, & non offendes in lapides. 11.

Intrare per angustam portam, quia lata porta & spatiosa est via, quæ ducit ad perditionem, & multi sunt qui intrant per eam. Matth. 7.

Quam angusta porta, & arcta est via, & difficilis, quæ ducit ad vitam: & pauci sunt, qui inueniunt eam. ibid.

Videte itaque fratres, quomodo caute ambuletis, non quasi insipientes, sed ut sapientes. Ephes. 5.

Gressus rectos facite pedibus vestris, ut non claudicans quis erret, magis autem sanctur. Hebr. 12.

PATRUM SENTENTIAE.

Dux sunt viæ, per quas humanam vitam progredi necesse est: vna, quæ in cælum ferat: altera, quæ ad inferos deprimat, quas & poetæ in carminibus, & Philosophi in disputationibus suis induxerunt. Et quidem philosophi alteram virtutem esse voluerunt alteram vitiorum: eamque quæ assignat virtutibus, primo aditu esse arduam & confragosam. In qua si quis difficultate superata in summum eius euaserit, habere eum de cætero planum iter, amœnumque campum, & omnes laborum suorum capere fructus vberes atque iucundos. Quos autem primi aditus difficultas deterruerit, eos in eam vitiorum viam labi atque deflectere, quæ primo ingressus sit quasi amœna multoque tritior. Deinde, cum in eam paulo ulterius processerint amœnitatem eius speciem repente subduci. Exortii autem viam præcipitem, nunc faxis asperam, nunc obstructam sentibus, nunc gurgibus intercisam, vel torrentibus rapidam, ut laborare, herere, labi, cadere sit necesse. Quæ omnia eo proferuntur, ut appareat, in virtutibus capiendis labores esse maximos: in perceptis autem maximos fructus, & solidas atque incorruptas voluptates. Vita vero quibusdam delinimentis naturalibus allicere animos hominum, & manium iucunditatum specie captos, ad acerbas amaritudines miseriamque perducere. Omnis ergo hæc de duabus viis disputatio ad frugalitatem ac luxuriam spectat. Dicunt enim humane vitæ cursum Y literæ similem, quod vnusquisque hominum, cum primum adolecentiæ limen attigerit & in eum locum venerit, ubi se partes via findit in ambas hæcat nutabundus, ac nesciat in quam se partem potius inclinet. Si ducem nactus fuerit, qui dirigat ad meliora tirubantem, hoc est, aut philosophiam didicerit, aut eloquentiam, aut aliquid honestæ artis quo eaduat bonam frugem, quod fieri sine labore maximo non potest, honestam ac copiosam vitam disputant peacturum. Si vero doctorem frugalitatis non inueit ad sinistram viam, quæ virtutis ac melioris speciem mentiat, necedere, deficiat, luxuriæ inertiaque se tradere, quæ suauia quidem videntur ad tempus, vera bona ignorantia: post autem amissa omni dignitate ac re familiari, in omnibus miseriis ignominis que victurum. Nos igitur melius & verius qui duas istas vias, cæli & inferorum esse dicimus: quia iustus immortalitas, iniustus pena æterna proposita est. Nos autem omnis sexus & generis, & ætatis, in hoc cælesti iter inducimus: quia Deus, qui eius viæ dux est, immortalitatem nulli homini nato negat. Forma quoque viarum ipsarum non ita est, ut illi putauerunt. Quid enim opus est Y litera in rebus contrariis atque diuersis? sed altera illa melior, conuersa est ad Solis ortum, altera illa deterior, ad occasum quoniam qui veritatem ac iustitiam sequitur, is accepto immortalitatis præmio, luce potietur perenni: qui autem ab illo malo ducellectus prætulit vitia virtutibus, mendacium veritati, necesse

prodiues, nihil tamen cuiquam soluere habebat in ani-

... ad rema improbitatis est linea, etiam illudere iis quos afflix-

... ad rema improbitatis est linea, etiam illudere iis quos afflix-

... ad rema improbitatis est linea, etiam illudere iis quos afflix-

... ad rema improbitatis est linea, etiam illudere iis quos afflix-

... ad rema improbitatis est linea, etiam illudere iis quos afflix-

... ad rema improbitatis est linea, etiam illudere iis quos afflix-

... ad rema improbitatis est linea, etiam illudere iis quos afflix-

... ad rema improbitatis est linea, etiam illudere iis quos afflix-

... ad rema improbitatis est linea, etiam illudere iis quos afflix-

... ad rema improbitatis est linea, etiam illudere iis quos afflix-

... ad rema improbitatis est linea, etiam illudere iis quos afflix-

... ad rema improbitatis est linea, etiam illudere iis quos afflix-

... ad rema improbitatis est linea, etiam illudere iis quos afflix-

... ad rema improbitatis est linea, etiam illudere iis quos afflix-

... ad rema improbitatis est linea, etiam illudere iis quos afflix-

... ad rema improbitatis est linea, etiam illudere iis quos afflix-

... ad rema improbitatis est linea, etiam illudere iis quos afflix-

... ad rema improbitatis est linea, etiam illudere iis quos afflix-

... ad rema improbitatis est linea, etiam illudere iis quos afflix-

... ad rema improbitatis est linea, etiam illudere iis quos afflix-

... ad rema improbitatis est linea, etiam illudere iis quos afflix-

... ad rema improbitatis est linea, etiam illudere iis quos afflix-

... ad rema improbitatis est linea, etiam illudere iis quos afflix-

... ad rema improbitatis est linea, etiam illudere iis quos afflix-

... ad rema improbitatis est linea, etiam illudere iis quos afflix-

... ad rema improbitatis est linea, etiam illudere iis quos afflix-

... ad rema improbitatis est linea, etiam illudere iis quos afflix-

... ad rema improbitatis est linea, etiam illudere iis quos afflix-

... ad rema improbitatis est linea, etiam illudere iis quos afflix-

... ad rema improbitatis est linea, etiam illudere iis quos afflix-

... ad rema improbitatis est linea, etiam illudere iis quos afflix-

... ad rema improbitatis est linea, etiam illudere iis quos afflix-

... ad rema improbitatis est linea, etiam illudere iis quos afflix-

... ad rema improbitatis est linea, etiam illudere iis quos afflix-

... ad rema improbitatis est linea, etiam illudere iis quos afflix-

... ad rema improbitatis est linea, etiam illudere iis quos afflix-

... ad rema improbitatis est linea, etiam illudere iis quos afflix-

... ad rema improbitatis est linea, etiam illudere iis quos afflix-

... ad rema improbitatis est linea, etiam illudere iis quos afflix-

... ad rema improbitatis est linea, etiam illudere iis quos afflix-

... ad rema improbitatis est linea, etiam illudere iis quos afflix-

... ad rema improbitatis est linea, etiam illudere iis quos afflix-

... ad rema improbitatis est linea, etiam illudere iis quos afflix-

... ad rema improbitatis est linea, etiam illudere iis quos afflix-

... ad rema improbitatis est linea, etiam illudere iis quos afflix-

... ad rema improbitatis est linea, etiam illudere iis quos afflix-

... ad rema improbitatis est linea, etiam illudere iis quos afflix-

... ad rema improbitatis est linea, etiam illudere iis quos afflix-

... ad rema improbitatis est linea, etiam illudere iis quos afflix-

... ad rema improbitatis est linea, etiam illudere iis quos afflix-

... ad rema improbitatis est linea, etiam illudere iis quos afflix-

... ad rema improbitatis est linea, etiam illudere iis quos afflix-

... ad rema improbitatis est linea, etiam illudere iis quos afflix-

... ad rema improbitatis est linea, etiam illudere iis quos afflix-

... ad rema improbitatis est linea, etiam illudere iis quos afflix-

... ad rema improbitatis est linea, etiam illudere iis quos afflix-

... ad rema improbitatis est linea, etiam illudere iis quos afflix-

... ad rema improbitatis est linea, etiam illudere iis quos afflix-

necesse est ad occasum & tenebras deferatur. *Lact. Firm. diuin. inst. li. 6. c. 3.*

Vna est igitur virtutis ac bonorum via, quæ fert non in Elysios campos (ut poetæ loquuntur) sed ad ipsam mundi arcem. At læua malorum exercet pœnas, & ad impia tartara mittit. Est enim criminatioris illius, qui prauis religionibus institutus, auertit homines ab itinere cœlesti, & in viam perditionis inducit, cuius viæ species & figuræ est composita in aspectum, ut plana & patens omni genere florum atque fructuum delectabilis esse videatur. In ea enim posuit Deus omnia, quæ pro bonis habentur in terra: opulentiam dico, honorem, quietem, voluptatum illecebras omnes, sed cum his pariter iniustitiam, crudelitatem, superbiam, perfidiam, libidinem, cupiditatem, discordiam, ignorantiam, mendacium, stultitiam, cæteraque vitia. Exitus autem huius vitæ talis est: cum ventum fuerit ad extremum, vnde iam regredi non licet, cum omni sua pulchritudine tam subito præciditur, ut nante quis fraudem prospicere possit, quam præcipitatus in altitudinem profundam cadat. Quisquis enim presentium bonorum specie captus, & in his consequendis & fruendis occupatus, non prævidet ea quæ post mortem secutura sunt, seque a Deo auerterit: is ad inferos deiectus, in æternam damnabitur pœnam. Via ergo illa cœlestis difficilis & cliuosa proposita est, vel spinis horrentibus aspera, vel saxis extantibus impedita, ut cum summo labore ac pedum tritu, cumque magna cadendi sollicitudine sit cuique gradiendum. In hac posuit iustitiam, temperantiam, patientiam, fidem, castitatem, abstinentiam, concordiam, scientiam, veritatem, sapientiam cæteraque virtutes: sed simul cum his paupertatem, ignominiam, laborem, dolorem amaritudines omnes. Quisquis enim spem suam porrexerit longius, & maiora maluerit, carebit huius terre bonis, ut expeditus ac leuis difficultatem vitæ superet. Nec enim potest, qui se apparatus regio circumdederit, aut diuitis onerauerit, angustias illas vel ingredi, vel tenere. Vnde intelligitur, iccirco malis & iniuriis facilis prouenit quæ cupiunt, quia prona & decliuis est eorum via: Bonis autem quæ optent difficile procedere, quia difficili & arduo itinere gradiuntur. Iustus ergo quoniam durum, alperumque iter ingressus est, contemptui, derisui, odio sit, necesse est. Omnes enim quos cupiditas aut voluptas præcipites trahit, inuidet ei qui virtutem capere potuit, & inique ferunt id habere aliquem quod ipsi non habent. Erit itaque pauper, humilis, ignobilis, subiectus iniuriæ, & tandem omnia quæ armata sunt perierens. Et si patientiam iugem ad summum illum gradum finemque perduxerit, dabitur ei corona virtutis, & à Deo pro laboribus quos in vita propter iustitiam pertulit, immortalitate donabitur. Hæc sunt vitæ quæ Deus humane vitæ assignauit, in quibus singulis, & bona ostendit & mala: sed ordine præposito atque conuerso: in vna enim monstrauit temporalia prius mala cum æternis bonis, qui est ordo melior. In altera temporalia prius bona cum æternis malis, qui est ordo deterior: ut quicunque presentia mala cum iustitia elegerit, maiora & certiora bona consequatur, quam fuerint illa quæ spreuit. Quisquis autem presentia bona præposuerit iustitiæ, in maiora & longiora incidat mala, quam fuerint illa quæ fugit. Hæc enim vita temporalis, quia breuis est: iccirco & bona eius & mala breuia sint, necesse est. Illa vero spiritualis, quæ huius terre cœlestis contraria est, quia sempiterna est: iccirco & bona eius & mala sempiterna sunt. Ita fit, ut & bonis breuib; mala æterna, & malis breuib; bona æterna succedant. Itaque cum simul proposita sint homini bona & mala, considerare vnumquemque secum decet, quanto fatuus sit pro perpetuis bonis mala breuia pensare, quam pro breuib; & caducis bonis mala perpetua sustinere. Nam sicuti in hoc seculo, cum est propositum cum hoste certamen, prius elaborandum est, ut sis postmodum in otio, elutiendum, sitiendum, ætus, frigora perferenda, humi quiescendum, vigilandum, periclitandum est, ut saluis pignoribus & domo, ac refamiliari, & omnibus pacis ac vitæ bonis perfrui possis: sin autem præsens otium malueris quam laborem: malum tibi maximum facias, necesse est: præoccupabit enim aduersarius non resistentem, vastabuntur agri, diripiuntur domus, in prædam vxor ac liberi veniunt, & tu ipse interficere ac rapere. Quæ omnia ne accidant præsens commodum discernendum est, ut maius longiusque parietur. *Lact. Firm. diuin. inst. li. 6. c. 3.*

Hæc autem via, quæ est veritatis, & sapientiæ, & virtutis, & iustitiæ, quorum omnium fons vnus est, vna vis, vna sedes, & simplex est, quod paribus animis summaque concordia vnum sequamur & colamus Deum, & angusta, quoniam paucioribus virtus data est, & ardua, quoniam ad bonum, quod summum & sublime est, nisi cum summa difficultate & labore, non potest petueniri. *Idem 6. c. 7.*

Hæc est via, quam Philosophi quærun, sed ideo nõ inueniunt, quia in terra potius, vbi apparere non potest, quærun. Errant ergo velut in mari magno, nec quod ferantur, intelligunt, quia nec viam cernunt, nec dalecem sequuntur vllam. Eadem namque ratione hanc vitæ viam quærit oportet, qua in alto iter nauibus quæritur: quæ nisi aliquod cœli lumen obieruent, incertis cursibus vagantur. Quisquis autem rectum iter vitæ tenere nititur, non terræ debet adspicere, sed cœlum: & (ut apertius loquar) non hominem

sequi debet, sed Deum: nos his terræ feruire cœlesti: non ad corpus referre oculos, sed ad vitam dare operam, sed æternam vitam intendas & solem qua oritur, oculus, cuius nauigium ducem: sua sponte in viam pedes dirigentur, lumen, quod facis mentibus multo clarius huiusmodi in carne mortali videmus: sic regere, sic gubernare, sic sapientie virtutibusque portum sine ulla errore peruenire igitur Dei lex est, quæ nos ad hoc iter dirigat, illi ego, ne plura dicere verba subieci. Est quædam ratio, naturæ congruens, diffusa in omnes, comitari vocet ad officium: iubendo, verando, a inuide deterrando mouet, *idem li. 6. c. 8.*

Lata & spatiosa itinera vitæ letalis, illi tiferæ voluptates: allic diabolus blanditur, ut noceat: allicit, ut occidat. *Cyprianus in epistola ad Iulianum.*

De itinere in bellis consideratione præcipua his verbis. Qui rem militarem studiosius præcipua in itineribus quam in ipsa acie pericula solentur conflictu armati sunt omnes & hostem communem vident, guandum animo veniunt præparari. In itinere enim nititur: attentus est miles, & superueniente impetore turbatur, adeoque omni cura, omni diligentia, ne proficiscens patiarur incertum vel facilius pelliculam.

Primum itineraria omnium regionum, in quibus huiusmodi pleni sunt debet habere peritiora: ita vbi non solum passuum numero, sed etiam viarum multitudinem, compendia, auerticula, montes, fluvia, ad fidem conueniret: vbi quoque, ut tolleret duces, itineraria promouenda, necessitas geritur, non tantum adnotata, sed etiam confirmata, ut non solum consilio mentis, verum etiam viam profecturus elegeretur.

Ad hoc præudentibus & honoratis, ac laboratibus ratio debet vniuersa perquirere, & veritate componere. Preterea sub periculo eligendarum viarum ducuntur, testesque præcipere, eosque cultodire mancipare, ad præparationem vel præmi. Erant enim vias cum intellegendi sibi copiam superesse & fidei præmium, & certitudinem pollicia. Providendum quoque, ut sapientes exercitum, quod duorum aut trium error dicitur in præsentibus, in imperia subiectas plura promittit, & videlicet scit.

Sed cautela caput est, ut per quæ loca, vel quibus itinere profecturus exercitus ignoretur. Tu illi non in namper omnibus creditur, facienda nefaria. Ob hoc veteres in legionibus habuerunt, ut quemadmodum alle in cretulum labyrinthi abditus perhibetur, ita dicitur per occultum esse. Securum iter agitur, quod agerunt nime suspicantur. Propter exploratores transugas, & proditores, dum exercitus profecturus, fidelissimos, argutissimosque probatissimos mittit, qui loca per quæ iter faciat, ad ingressu, & a tergo, dextra & sinistra periculis, ne aliqui moliantur iniurias.

Ambulante exercitu, ut locorum varietas ad exercitus nis ratio varietur. Nam in campis patentiibus equis, in montibus, montuosis vel palustribus, pedes impugnantibus. In his tardius incedentibus, inermis parat acies, & Continuo enim hostes interposita peruadunt. In quo ergo exercituum campi ductores, vicarii, velites, & eriores ardent, & pigrius incedentes accelerat, compati qui multum præcelsent superueniunt, non tam effugere cupiunt. Qui vero extremi sunt, delectantur & propria desperatione superantur.

Illud præcipue sciendum est, ut ea parat quam huius rus creditur, oppositis lectissimis equitibus, & lectis non etiam pedibus sagittariis, munitur. Quæ cum funduntur inimici, vndique debent præparari. Ne vero repentinus tumultus amplius nocere, non sunt milites, ut parati sint animo, ut arma in manu habent, in necessitate subita quæ terrent, prouisa non loca, sed ordinanda duxerunt. Denique ex ipsi calidibus quæ

est... quod non amplius quam... per totum visu legabant quod non amplius quam... quod non amplius quam...

is A postoli mundi climata circuibant hic ad Orientem ille ad Occidentem, hic ad Arcton, ille ad Meridiem, nauigantes interdum raro, id quidem, neq; aliter, quam cogente locoru situ, sed quem precor equitem legis praeter vnum ex omnibus Ioannem? neq; id amplius quam semel, idq; perexiguo viz spatio, dum quod Clemens scripsit & Ecclesiastica habet historia ad recuperandam perditam adolescentis animam pia illum festinatio perurgeret, quomodo autem equitarent, quorum dominus pedesibat? Vix a sellam semel quidem ille mox in cruceum ascensus ascendit. Quod si sanctitate inaccessibili, haec exempla te praegravant. Ad Romanae regiones, quae orbem terrarum subegere, magna ex parte pedestres fuisse noiscuntur, in quibus non solum atq; arma suis pedibus portabat, sed multorum panem ac viaticum dierum, vallum quoq; quo in finibus hostium castra in dies circumspicere nocturnis ab insulibus tegerentur. Vnde eleganter Cicero noster, quodam loco de militibus Romanis, gens cum fortibus, caeterarum gentium arma non impedimentum, sed quasi vestimentum esse dixisset, hoc praecipuum illis dedit, vt diceret Romanis solis arma non vestem esse, sed vt humeros ac lacertos. At cum eas quas dicebam militares iacinas subissent, totum demum videri sibi esse vestitus, neu quis moderni sermonis consuetudine labi possit, militum appellatione pedes accipi, eosq; ab equitibus, quamuis vterq; militet, hoc tamen nomine solitos multis Romanae historiae locis aduerte re est. Proinde magnum tibi lenimen, ac solatium laboris harum recordatio praestare potest, non inermi tantum ac vacuo, & duro licet, tuto tamen calle pergenti, sed armato etiam atq; onusto, & periculoso, tramite pediatu. Si quidem nihil ad tolerantiam asperarum reru efficacius quam cogitare eadem multos fortibus animis fuisse perpeilos, videri enim generosum spiritum non posse vnum, quod innumerales potuere, quae cogitatio non in laboribus modo qui difficilies, sed in his quoq; qui miserim videntur cruciatibus, in doloribus, corporeis maxime in ipsa demum morte profuerit. D. Longum egero durumq; iter pedibus molitus ago. R. Nihil aeque durum iter lenit, molitumq; animum feremat. vt nobiles ac firmas cure, quae nisi bonis ac doctis viris peccus in colere, vialq; omnes comitati neciunt. His si grata iocietas amici leni, & eloquentis accesserit, non tantum leue iterq; sed & breue videbitur. Multos iucunda confabulatio sic affecit, vt & vitz duritiam non sentirent, & de breuitate longi licet itineris, querentur neq; iussit, sed vctos esse credentes. Est & illud enim inter mimos Publilii notissimum, Comes tacundus in via pro vehiculo est.

POETICAE SENTENTIAE.

Vergil. de litera Pythagorae. Litera Pythagora discrimine est a bicorni, Hanc ut a spectem praefere Sidetur. Nam via virtutis dextrum petit ardua callem, Dispositumque aditum primum spectantibus offert: Neque enim praebet seculis in serice summo. Mille gemitat iter via lata, sed vltima meta Praecipit capiti, voluitque per ardua saxa, Quaeque enim duro casus virtutis amore Vixit, ille sibi laudemque decusque paratit: At qui desultum luxuriamque sequitur inertem: Dum saepe oppositis incauta mente labores, Tarpia iugumque simul miserabile transiget auum.

PHILOSOPHICAE SENTENTIAE.

De duobus itineribus, Dial. XXXII. Francisci Terracinae. DOL.

Durum iter pedibus meis ago. R. Quid tu igitur alienis malles, quae non tuis manibus operari: neq; alienis oculis videre, neq; alienis auribus audire, neq; alieno palato degustare neq; alieno pedibus ambulare delectet alienis? D. Pedites eo R. An vero in itinere meo inuicem eques an exibus? quid per mundum ire, nisi perperam dolo? O principium humile! & o finis humilior! quam futurum iter vtrumq; sunt media, & in breui cursu, quanta profuturum commororum: nec vnde certe, nec quo pergitis, meminitis. D. Itaque cogor pedes agere, R. Cogi quidem durum fateor, sed patienter, patientia, & dolor necessitatis pondus non cogit fac sponere quod cogaris. Vis ut iter longum breue iter velle, Equitare vellem, pedes ambulo R. An infans pariter vnum ob quadripedem, cuius vsum nescis, quam diu tibi non concesserit, naturae munus obliuisci, quod multi faciunt, quibus vix itaq; intratabilis, & caduci equi fiducia deditur, quibus vix itaq; quibus quae, quid aliud, quam diuitem cupias potest, hoc est pedes inuitiles, equos multos. D. Longum iter pedes ambulo, nemo te transtulit, nemo morabitur, nemo circumducere, non tricare, non pascare, non aut tergem equum tricare, non pungere, non adquare, non subiter equum aut artem pedis vngulam, & tractare digitus ancipites claudat, semperque sollicitus quid beata perugit cum vicinis agat, non d. Pedibus longum iter ago. R. Calceatus forsan. Sancti autem patris pedibus delecta iustitiam, Nuncius Dei omnipoten-

iter in aegina qui noctu fero faciunt, damnantur. Plat. in Cratyllo. Itineris Deam geminam esse scito, iudicatricem scilicet & seruatricem, & illam esse lucem sub nomine Lunae, hanc vero sub Dianae nomine fidem: & quicquid casu quodam alienum itinere repperit, Deo esse dicendum; vt cognoscas fortunam prosperam esse ad Dei prouidentiam referendam. Sic in Plat. de legibus dia. log. 10.

Iter longius esse videtur, cum ignari quantum sit ambulamus quam cum gnari, si modo caetera res pares adint: quia noile quantum sit, non nisi noile eius numerum est, remq; non determinatam pluris quam determinatam esse necesse est. Ergo quemadmodum si nostri quantum sit, finitum id esse necesse est, sic etiam si ignotas, quasi reciprocetur, animus cauillatus oberrat, infinitumq; id esse videtur, quod finitum est. Arist. probl. sec. 5. tex. 25.

Iudex. Iudicium.

DEFINITIO ET ETYMOLOG.

Iudex Graece κριτής, & κριτής, iudico dicitur. Venitq; à iudicio, quasi ius dico: & iudicatio, quae est iusti iudicium, sic Arist. h. 1. Polit. hinc etiam iudicium, qui est actus iudicis, in quantum iudex est, id est, in quantum est ius dicens, ideo est actus iustitiae, id est, executio iustitiae, secundum B. Thom. secund. secund. quae. 60. artic. 1. Iudex est vir bonus, iurisdicendi, & aequitatis peritus, ad id id muneris publica auctoritate vocatus. Claudius Cantimacula de officio iudicis. l. 9. qua auctoritate natus iudex. ibid. c. 5. Quod & quae sint iudicium species. h. 2. c. 2. Ordinarius iudex est, qui iurisdictionem iure suo, non alieno beneficio habet. Vel ex sententia Iuliani & Papiniani, is dicitur, qui natiuam, non datiuam modo, iurisdictionem habet: hoc est, qui eam iure magistratus, non mandato speciali obtinet. Vel vocatur ordinarius, apud quem legis actio est: ex definitione Molestini & Vlpiani verbis. Ordinarius omnium non aequalis est natura, potestas, aut iurisdicatio: quidam enim maius, quidam minus imperium, aut etiam simplicem habet iurisdictionem. Iudex delegatus est is, qui iurisdictionem non suo iure, sed alieno beneficio habet. Horum quidem alii a fortuna, seu culmine imperiali dati, simplici alii appellatione principis delegati, quidam

Iudicium verum iudicare. Zach. 7.
Iudicium iudicium pacis iudicant in portis vestris.
Iudicium coram Deo, & Christo Iesu, & electis Angelis eius, ut haec
Iudicium sine praedicio, nihil faciens in alteram partem declinat.

¶ PATRUM SENTENTIAE.

Nobis iudicare. Hoc loco nihil aliud nobis praecipit existimo, nisi
iudicare, quod dubium est quo animo fiant, in meliorem partem
percepturum. Quod enim scriptum est, a fructibus eorum cognoscemus,
de misericordia dictum est, quae non possunt bono modo
fieri, nisi in bono & malo fieri possint, de quibus temerarium iudicium
nonne ut condemnemus. August. de sermone Domini in monte
S. Martini.

Quo fiant, in quibus temerarium iudicium cauere debemus:
Iudicium incertum est, quo animo quid factum sit: vel incertum est
si factum sit, qui nunc bonus vel malus apparet. idem ibid.
Iudicium iudicis plerumque est calamitas innocentis. idem de
S. Martini lib. 16.

Magnus iudicem pudor eorum, excitat autem pertinacia dene-
gationis. Ambros. de Cain & Abel.
Iudicium & iustitiam, in iudicio non contempni pauperem,
ut in iudicio, personam diuitis non recepi, in omnibus o-
mnibus misericordiam referuauit. Iulian. 118.

Iudicium non est, sine accusatore damnare: quia Dominus Iudam,
accusasse fac, cum non esset accusatus, minime abiecit. In 2. ad
Corinthios 11.

Abdicam te a personis omnium redde in iudicio, ac propter iu-
diciu in iudicio pauperem defendas, nec propter gratiam diuiti
debetur ad iustitiam, aut si non potest facere, cognitionem respice
sententiam. Hieron. in epist. ad Dan.

Debet quique proprias virtutes pendere, & pro qualitate
meriti curam aliorum suscipere, ne dum delectatur loco gloriae, si-
bi obsequens auctor uincat, & qui grauius pondere suarum, velit fieri
Iudicium culpam. Durum enim est, ut qui nequit tenere
pondera iustitiae suae, iudex fiat alienus. Greg. in Eccl. 7. in glo.
Quo minus meriti sunt in Ecclesia, & nullis magnorum virtu-
tibus potius, ipsi de terrenis negotiis dicent: quatenus quos ma-
gis necesse bonaminiora supplicent, quos Apollolus contem-
pserunt committit, & tamen sapientes vocat, quom dicit sectaria iu-
dicia in quibus contemptibiles illos constituit ad iudicandum.

Iudicium dignum subditis nequeunt, qui in subditorum causis
non solum vel gratiam sequuntur, in non.
Iudicium fieri iudex, nisi ualeas virtute irumpere iniquita-
tem. Greg. in Hom.

Iudicium veniam dare non potest, quia voluntati feruit ali-
iudicium. Deus autem potest, quia est suae dispensator ac iudex. Lactan.

Quod faceret in iudicibus, qui ipsas quoque iustitias iudi-
cibus, qui conque merita recitabit? Veniet inquam, veniet domi-
nus, & iudicabit, & plus ualebit pura corda, quam astuta uerba: con-
demnet bonos, quam in iudicio plena: ibi iudex non fallatur uerbis,
sed iudicetur donis. Bern. in epist.

Quam accretur pauperes a prauis iudicibus, quam a crucif-
fixis iudicibus: Nullus enim pro doto tam cupidus in alienis, quam
in suis. Iulian. de sum. bono lib. 3.

Sapienter iudices prauis, cupiditas causa, aut differunt, aut peruer-
tuntur, non sunt cepra partium negotia, quod iudex mar-
chiorum qui caussimur exhauriant. ibid.

Quando enim iudicant, non causam, sed dicta considerant: & si
iudicantes sunt in discussione causarum, sic in eorum damno
iudicant. ibid.

Quae iudicant, & primum inde remunerationis expectat,
iudicem in Deo perpetrat, quia iustitiam, quam gratis impartiri
iudicem accipere pecuniae vendit. ibid.

Quae iudicant, & primum inde remunerationis expectat,
iudicem in Deo perpetrat, quia iustitiam, quam gratis impartiri
iudicem accipere pecuniae vendit. ibid.

Quae iudicant, & primum inde remunerationis expectat,
iudicem in Deo perpetrat, quia iustitiam, quam gratis impartiri
iudicem accipere pecuniae vendit. ibid.

Quae iudicant, & primum inde remunerationis expectat,
iudicem in Deo perpetrat, quia iustitiam, quam gratis impartiri
iudicem accipere pecuniae vendit. ibid.

Quae iudicant, & primum inde remunerationis expectat,
iudicem in Deo perpetrat, quia iustitiam, quam gratis impartiri
iudicem accipere pecuniae vendit. ibid.

Quae iudicant, & primum inde remunerationis expectat,
iudicem in Deo perpetrat, quia iustitiam, quam gratis impartiri
iudicem accipere pecuniae vendit. ibid.

Quae iudicant, & primum inde remunerationis expectat,
iudicem in Deo perpetrat, quia iustitiam, quam gratis impartiri
iudicem accipere pecuniae vendit. ibid.

Quae iudicant, & primum inde remunerationis expectat,
iudicem in Deo perpetrat, quia iustitiam, quam gratis impartiri
iudicem accipere pecuniae vendit. ibid.

qui cum ciuitati Locrensum, cui praerat, lege lata caussisset, ut qui
adulterium commisisset, exocularetur omni miseratione postha-
bita, deprehenso in hoc crimine filio eius adolescente praecipit, ut
viroque lumine priuaretur. Cumque plebs ciuium submissis
precibus rogaret, indulta ob gratiam principis flagitiu uenia, ad
deliberandum paululum spaci captans, sibi & filio unum oculum
districus iudex effodit, primum patrem & feueram iudicem decla-
mando. Egit itaque censura mirabili, ut sibi & filio uidentibus
supereffet, & in uisionem flagitiu duo lumen, ut decreuerat, exca-
rentur. Ita deditum suppliciu modum legi reddidit, ac mirabili
temperamento se in misericordem patrem & iustum legisla-
toem partitus est. ibid.

Tandiu iudex dicitur, quandiu & iustus putatur: quia nomen
quod ab aequitate sumitur, per superbiam non tenetur. Cassiod. in
epist.

Professionem constat esse iustitiae, legum peritos iudices ordi-
nare, quia non facile erroris uicio sordescit, quem doctrina purga-
uit. Cassiod.

Non est hesitationis metus, nihil adeo gloriose iacet in iudice,
sicut anare, & exhibere iustitiam, sine omni acceptione personae.
Telle enim Cicerone prouerboliter dicitur: Exiit personam iu-
dices, quisquis amicum induit. A iustis, cui iudex obsequitur, si-
nistram dicit uel amoris dextram nescit. Nam talis debet esse iuris
minister, ut in eius manu nullius auctoritate personae titubet, aut
vacillet libra iustitiae. Per. Raut. in quadam epist.

Officium officialium est hodie iura conuolundere, lites suscitare,
transactiones rescindere, dilaciones innectere, lupprimere uerita-
tem, fouere mendacium, quae iustum sequi, aequitatem uendere, ius-
tiae actionibus, uersutia, concinnare. Per. Blesfen.

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Antholog. Sac. Iacobi Billii.
De Dei iudicio, ac misericordia.
In geminis Christi pedibus considere quom qua
Est opus: uisus nam non iuris esse queat.
Sperem mihi iudicis pes solus discit omnem:
Pes uenia ius pectora lenia facit.
Ergo de iudice ne mens fecerit laborer,
Vel mihi mens nimis fracta timore cadat:
Hoc mihi da quae genitor sanctissime cantem
Semper tui & ueniam, iudiciumque tibi.

Ibidem.
Iudicium humanum, quod falli sepe necesse est
Non semper recipit regula iustitiae.
At Dominus cunctis aequa est, ueraxque potestas,
Aspectum cuius nulla remotus latens.
Talis laudatur iudex, timeatur, ametur,
Qui uere iustas permanet atque bonas:
Aduersos reuocans, conuersis cunctis remittens,
Atque malis ueniam dando, bonos faciens.
Non ergo audacter mens uere nescia culper,
Quod placuit summi iudicis ut iuris.
Sed subdat sese iusto ignem antea regem,
Qui nunquam, quae sunt non uolens, uelle potest.

Ibidem.
Cum datur in iusto peccandi optata potestas,
Ut mala mens praece, quod cupit, efficiat:
Ira Dei magna est, qua multos sic quoque punit,
Ut quibus exultant criminibus percauit.
Crescit enim occulte cum longo pane reatus,
Auspibus illucis simul obliuiscit.
Et magis errant, ne parcaut flagra, timendum est,
Quam, ne non fiat, quod uoluisse nocet.

Sen. Med.
Qui statuerit aliquid parre inaudita alteri,
Aequum licet stat uerit, haud aequus est.

Hor. 4. Carm.
Vindex auare fraudis & abstinenti
Ducuntis ad se cuncta pecunias,
Consulque non unius anni.
Sed quoties bonus, atque fidus
Iudex honestum praetulit uisui, &
Resecit alto dona nocentium
Vultu & per obstantes cateruas
Explicuit sua uictor arma.

Quid. i. Trist. i.
Iudicis officium est, ut res, ita tempor a rerum
Quarere quae sita tempore tuis erit.

Quid. i. Amor. 10.
Non bene selecti iudicis arca patet,
Petronius.

Ergo iudicium nihil est, nisi publica merces,
Atque, aequus, in causa qui sedet, empra probat.
Hor. 2. Sermon. 2.

Dicam si posero, male uerum examinat omnia
L L L Corruptum

Corruptus iudex.

Ter. Phor. 1. 5. An quisquam iudex est, qui possit nocere Tuo iusto, sibi tute verbum non respondeas? Terent. Heaut. Tu es iudex, ne quid accusandus sis vide. Senec. in Herc. fur. Iudex futurus sanguine humano abstine. Quicumq; regnas, scelera taxantur modo Maiore nostra.

Idem Traged. 7. Si iudicas, cognosco: si regnas iube. Phocildes. Πάρι δίκαια γίνωσκ, μηδ' ἐκείνῳ χυθὲν εἰχμῶν. Omnibus iusta tribue, neq; iudicium q; gratiam tribuas. Μηδ' ἄν' ἀπονομιῶν. Noli iudicare faciem. Ἦν ἐὼν κἀκὸς δίκαιος, οἱ δὲ δὲς μὴ τῶν ἰσθῶν δικάσει. Si tu male iudicaveris, te Deus deinde iudicabit. Μηδ' ἴπποτος κείνῳ ἀδίκων ἀδικῶν ἰσθῶν. Nunquam iudicium facere imperites viros permittes. Cleobulus.

Tu d' ἴκονα κείνῳ. Iuste iudica. Menander. Κατὰ νόμον ἀδικῶν κείνῳ κείνῳ ὀπί. Accusare non licet q; iudicare simul. Ἀνδρῶν κείνῳ μὴ κείνῳ κείνῳ ἰσθῶν. Iudex aminat sum ne punitas ullum.

SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

Iudicium iusti ac iniusti diiudicatio est. lib. 5. Ethic. 6. 6. Frustra iudicia fiunt, de rebus iustis, nisi ad finem perducantur. Ita si sublatis iudiciis nulla hominum inter ipsos communio esse potest: nec erit quidem, si nemo quod iudicatum fuerit exequatur. Lib. 6. de Republ. 3. 8.

Si quis imprudens & ignarus iudicium tulit, non facit ex iure legitimum iniuriam: nec sic illud iniquum iudicium, quamquam sit tanquam iniquum. lib. 5. Ethic. 6. 9.

Si sciens & prudens aliquis iudicium iniquum interposuit, iniustus habendus est, quod ad eum peruenerit, plus gratiae vel vindictae. ibidem.

Litigantis nihil est nisi ostendere, quia res est, vel non est, vel quia facta est, aut quia non facta est, utrum autem sit iusta vel iniusta, oportet ipsum iudicem cognoscere & non dicere à litigantibus. Arist. lib. Rhet.

Iudex est qui in ciuilibus concertationibus inquisita iudicat. idem lib. 7. Ethic.

Nemo eligitiuuenes iudices aut duces: quia non constat eos prudentes esse, sed eligit ad fortitudinem. idem lib. 3. Top.

Amor, & odium, & proprium commodum, saepe faciunt iudicem non cognoscere verum. idem lib. 1. Rhet.

Apud me tantundem valet bene sentire per se, & alteri bonam dicenti sententiam accedere. Herod. lib. 7.

Nisi diuersae inter se sententiae dicantur, non potest quis eligere meliorem, sed necesse habet ea quae dicta est vi: at quum plures dictae sunt, licet tanquam parum accurat deligere: quod per se discerni quum nequeat, comparatum cum altero discerni potest. idem, eod. lib.

De iniusto iudicio, DIAL. LXVI. Francisci Petrarcha.

De I.

Iniusto iudicio damnatus sum. R. Vnius iudicis aut paucorum voce testium damnatus, populi vocibus, aut tacito iudicio, quod que est melius conscientia ipsa tua, quodque est optimum diuina conscientia absolendus. Si quidem ad tribunal aeternum iusti iudicis prouocatio salua est. Solet is perperam iudicata rescindere. D. Iniuste iudicor. R. Vt iniustitia iniustos, sic iniustitia iustos premit. Vbi igitur iniusta damnatio, ibi iustus est reus. Nemo autem est tam demens, nisi infamiat, ut hae peruerti seque iniusto iudicio premi velit. Nemo tam pauidus, nisi sit pessimus, ut non potius damnari eligat iniusto iudicio, quam absolui. Tanto enim id fatius, quanto est melior, oppressa iusticia, quam imperiosa nequitia, quandoq; est optabilior mens bona, propitia fortuna, quamuis illa laboribus, haec delictis affluat. Plus dicam, tanto est melius iuste etiam damnari, quam iniuste absolui: Quanto est peius impunitum quam punitum crimen, in hoc enim sceleri iuncta iusticia est. Malo quidem magno, bonum ingens. In illo autem scelus, & impunitas: quae nescio, an sceleris opem tantumlibet damni, infamiae, supplicii, nullo salce curabitur, & viribus suis, & multo maxime celestis ope consistet. Erunt praeterea, quorum sese paribus soletur euentibus, haud spernendi comites. Roma Furus Camillus, ac Lilius,

Salinator, Athenis Aristides atque Melchides, amulorum quidem (quod miseris Cicero & Socrates, ante horum Publico Clodio similem fieri malis: atque horum, ut primus, & in sua vrbē clarissimus, sed iudice dante exilium, vel in carcerem, vel in mortem actus. Ille enim, & inter muka flagitia notissimū quoque conuictus, violentiarumque religionum, concordibus omnium, tenentis absolutus est, quisquam ne adeo falsum iudicem, qui non illius absolutioni Cicero's hostis sui demeritum, quae exilium anteponat? Sed humana haec arguitur, atque eius electissimam tanti vestigiis haerentem dicitur, postea sequuti sunt, tanta innocentia, tantumque iudicio offendor. R. Est qui iudicet, in quo iudicium patientibus, quique ait. Mea est vltio de opere, magni ibi habitant vltiores. Nullus velum, quum conscientiae. D. Iniusto iudicio iustus sum. Iuris bene vti, as non vltima est, qua iustitiam laesat, cum sua cuique semper nocet, prolixi enim Xantippae coniugi Socrates moriens respondit lamentanti, quod is innocens moreretur. Atque, si terribilius quam nocentem. Hic enim solum iudicium, illic, & causa supplicii. D. Iniusto populi iudicio, R. Expectas ut populus in te rectum videat, quum alio vnquam vidit. Magnum tunc innocentiae argumētum, à nocentibus condemnari. D. Populus immemorem nat. R. Idem hercle non immerito, sed magis in meritum Camillus, de quo nunc loquebar, & Lilius, niq; Scipionem Africanum, alioque Cornelios iudicis agitatos, ad voluntarium coegit auxilium. Innocens condemnor. R. Et regum plerumque sententiae; sed vindictae sunt, quibus liberis verbum, regias emiserit, cuiusque in interitu libertatis fuerit, is lae reus erit, maiestatis. D. Sed condemnor. R. Iniusto iudice nullum venenosius est animal, si de se dolent quidem homines, non querunt. Fecit enim quod suum erat, quamuis non quod placitum patris dices erant, qui eos etiam de quibus dixi Socrates, Clodium absoluerunt, quorum vtrum esset innocens, reus. Proinde in populus, aut sub regibus, arguuntur propositum animo esse debet aspectu quilibet de iudice, si veniant, non desinet ac cum venient.

Si spectare & quærere velinis, quae tandem re, & dicunt, semper potentes sint & omnium ciuium, centi, siue mille sint, siue quotquot ciuitas constituit, id non eo fieri, quod soli ex caeteris ciuibus armis, poribus optimis & fortissimis praediti sint iudices, ut tiffimi, aut re vlla simili, sed quod legibus valeant. Midiam.

Oportet vos ipsa veritate ex accusatione & delatione gnita, ita tum sententiam ferre & pro dis: legibus, ut ipsi. Ex ora, contra Diaram.

Leges spectandae sunt, iudices: nam iuxta ea oportet iuros esse iuratis, & videre, quanto maiori supplicio esse vulgo censent, quia sua voluntate, & per communitatem admittunt, quam alios, qui causa & imprudenter orat. contra Midiam.

Quae iusta cognouistis, haec custodite & meminerite, quae decreueritis, ut iustam, & religionem sententiam, ut sua adentes feratis. Ex ora, ad Lepin.

Illos iurare oportet, iudices, qui legum vocem referunt, & vestram hanc quae in foro iudiciali eduntur, veritate affectis, non sceleratis ac iniuriis opem latant. Ex ora, contra Phenon.

Quicumque neq; inimicitia, neq; beneuolentia, neq; qua causa ductus, nullam aduersus ea quae nouit, neque pie sancteq; facit. Ex ora, contra Aristocratem.

Quo exactius quae gesta sunt intellexeritis, eo iudicetorem de eis feretis sententiam. Ex ora, contra Phenon.

Centio neq; legum, neq; stipulationis & cautionis vltio tem esse vllam, nisi qui pecunias accipit via, in ad iudicem. Quam potest, iudices, qui legum vocem referunt, & vestram hanc quae in foro iudiciali eduntur, veritate affectis, non sceleratis ac iniuriis opem latant. Ex ora, contra Phenon.

Magna est iniuriis & sceleratis omnibus pars, & in ania morum vestrorum lenitas & mansuetudo. Ex ora, contra Phenon.

Eum qui leges & reip. administrationem sibi curat, velut nunc iste, & si nihil aliud, hoc certe habere oportet, lere, ac iudicem de reb. latari, quibus populus, & reip. administranda reipub. aduocatum parte dicit.

Ab his omnibus ea possulo, quæ etiam non petentibus impar-
 tum est, ut nullam gratiam, nullumque hominem pluris
 habeo, quam æquitatem & iustitiam. *Ex oratione de falsa*
idem.
 Iudex est is, quem non minus bene de nobis existimate, quam
 de eadem nos iudicare velimus. *Cic. pro Ros. Com.*
 Semper iniquus est iudex, qui aut invidet, aut fauet, debetque
 in medio imbecillis esse invidia. *Pro Plane.*
 Abdicantur nonnquam iudices ab institutis suis magnitu-
 dine precant. *Ad. 6. in Ver.*
 Regentes diuitias, iudiciorum religionem veritatemque; solent per-
 gressæ. *Ad. in Ver.*
 Pueri dicantur homines, aut amore, aut cupiditate, aut iracundia
 dolore, aut lætitia, aut spe, aut timore, aut errore, aut aliqua per-
 sonæ mentis, quam veritate, aut præscripto, aut iuris norma ali-
 quæ iudici formula, aut legibus. *2. de Orat.*
 Illi iudicant iudicis, meminisse se hominem, cogitare sibi tan-
 tum esse permittunt, quantum commissum sit & creditum. Et non
 sibi soli potestatem esse datam, verum etiam fidem habitam
 meminisse posse quem oderit, absolueri: quem non oderit,
 moderari: & semper non quæ velit ipse, sed quæ lex & religio
 exigat. Animadvertere, quæ lege reus ceteris, de quo reo
 agatur, quæ res in questione versetur. Cum hæc sunt videnda:
 non illud est hominis magni iudicis, atque sapientiam habere in boni
 legem, fidem, religionem, æquitatem, libidinem autem & in-
 solentiam, memum, cupiditates omnes amovere: maximi æstimare
 personam mentis suæ, quam à diis immortalibus accepimus,
 quæ à nobis diuelli non potest. *Pro Cluent.*
 Cum iudici dicenda sententia est, meminerit se Deum habere
 in se, id est mentem suam, quam nihil homini dedit ipse Deus di-
 uinitus. *Offic.*
 Et iudicis in hoc, vt non solum quid possit, sed etiam
 quid debeat, ponderet: nec quantum sibi permittit, meminerit,
 sed quantum tenentis committit sit. *Pro Rabir. Posth.*
 Laborant debent iudices non modo quid dicant pro testimo-
 nio, sed etiam quibus verbis utantur, ne quid minus moderate po-
 possint, ne quod ab aliqua cupiditate proplatum verbum esse videat-
 ur. Valde autem laborare, ne qua significari possit suspicio cupi-
 ditatis, vt & cum procedunt, existimatio sit quædam tacita de illis
 personæ accipionis: & cum discedunt, ea diligenter conseruata
 memoria deantur. *Pro Funt.*
 Non contra Rem publicam, neque contra iustitiam ac fi-
 dem, amici causa vir bonus facit, ne si iudex quidem erit de ipso
 accipit enim personam amici, cum induit iudicis. Nam si o-
 mnes hinc sunt, quæ amici velint, non amicis tales, sed con-
 trarios oportet esse. *3. Offic.*
 Iudex semper est verum sequi. *2. Offic.*
 Iudex iudicis, parus ex rebus coniecturam facere vniuersi ius-
 titiæ & cupiditatis & incontinentiæ. *9. in Ver.*
 Iudex bonus nemo esse potest, qui suspitione certa non moue-
 rit. *in Ver.*
 Socratem sequi, calumniantior est: boni vero iudicis volunta-
 tem iustitiamque rationemque defendere. Quæ lex enim, quod
 iudicium, quod magistratus edictum, non infirmari aut
 non potest, si ad verba delictæ voluerimus, consilium autem
 non, quæ scripturæ, & rationem, & auctoritatem relinquamus?
 Non enim ea verba pendit ius, sed verba feruntur hominum con-
 silia & auctoritates: nec verba veniunt in iudicium, sed ea res,
 quæ causis verbis in leges coniecta sunt. *Pro Cecinna.*
 Dubium non est quin omnes omnium pecunie possit sint in eo-
 rum possessione qui iudicia dant, & eorum qui iudicant, quum ne-
 quum nullum possit ad eas, nemo fundum, nemo bona patriæ
 habere, cum ad iudicandum detur iudex nequam & leuis, qui de
 iudicibus. *Ad. in Ver.*
 Quam porro subtilem Anaxbaris leges arancorum telis com-
 parat, nam vt illis infirmiora animalia retineri, valentiora trans-
 ferri, ita his humiles & pauperes constringi, diuites & potentes
 liberari. *Fal. Max. lib. 7.*
 Malum me vel vos fallit opinio iudicis, si vllam causam ita e-
 gredere deservi in forum posse putatis, cui nulla mendacii vela-
 menta contingant. *Quintil. de Declam. 19.*
 Non ad inlar barbarice veritatis, & tyrannicæ impoten-
 tæ, damnari debet aliquis inauditis, & in pace placida tam di-
 uitiis. *Luc. Apul. de Aspico au-*
idem.
 Iudicium Egyptiorum primarius circa collum imaginem ex
 pueri gemma confectam gestabat quæ vocabatur Veritas. Ego
 circumferre non tam in lapide scilicet aut expressam veritatem
 petam. *Elion. var. hij. l. 14. c. 34.*
 Iudex non debet dare, neque accipere. *Ælii Spartian. in Descen-*
su Nyræ.
 Equus nocens potest esse iudicium, si negare succerit? Equus
 nocens esse potest, si accusasse fuerit? *Anna. Marcell. lib. 18.*
 Iudicium leui & considerati illud est proprium, vt quum ledere

potest, ignoscendi querat causas, non ledendi occasiones. *Idem*
libro 19.
 De via & spiritu hominis, qui pars mundi est, & animantium
 numerum complet, laturum sententiam, diu multum que cuncta-
 ti oportet, nec præcipiti studio, vbi irrevocabile factum est, agita-
 ri. *idem, lib. 29.*
 Omnes hoc natura comparatum habent, vt ex suis rebus dome-
 sticis iudicium faciant de iis quæ aliis dicuntur, & quod credibile
 est, non credendum existimant. *Dion. Halic. lib. 5.*
 Cunctator esse debet, qui iudicat de salute. Alia sententia potest
 corrigi, de vita in factum non paritur immutari. Signa tua abas-
 tores timeant, fures pauescant, latrones perhorreant: innocentia
 tantum læta respiciat, dum libiauxilia venisse credit, quæ legum
 disciplina transiit. Nemo redemptionibus, tuum bello deflectat.
 Gladius conditur vbi aurum suscipitur. Tute intermen reddis, si à
 virili animo cupiditate recesseris. *Cassiod. lib. 7. epist. 1.*
 Prorsus perualidum, quod multi furto non erubescunt, quod
 multi adulterio gloriantur. Nam sacrilegia minuta puniuntur,
 magna in triumphis feruntur. *Seneca, ad Lucilium.*
 Adpetendum properat, qui cito indicat. In iudicando cri-
 minosa est sceleritas. *idem in Ironiis.*
 Si inflammare sacras aedæ voluisse, si sacerdotes impios iugulari
 gladio, si bonis omnibus necem intrusisse diceremur: præceteram
 tamen sententia confesum consuetudinem punisset. *Lucilius de*
Consil. lib. 1. prof. 4.
 Facibus obedire plarunq; potestatis necessitas cogit: parere iu-
 dici priuato, sola sententiarum probitas facit. Vnde nobis pius lau-
 dis videtur habere voluntarius iudex, quando ad audientiam non
 eligitur, nisi qui iustus esse moribus æstimatur. *Cassiod. lib. 9. epist.*
 17. Tandem iudex dicitur, quando iustus putatur: quia nomen
 quod ab æquitate sumitur, per superbiam non tenetur. *idem.*
 Professionem contra esse iustitiæ legum penitus iudices ordina-
 re: quia non facile erroris vitio delictis, quem doctrina purgauerit,
 idem.

ΑΡΟΦΗΤΗΕΜΑΤΑ.

Refores Arelesensis quibus ob alapam episcopo suo inter sacri-
 ficium illatam, accusatus apud Othonem primum Romanorum
 Imperatorem, capitis damnaretur, archiepiscopus vero, cum
 reliquis episcopis, abbatibus, principibus intercederet, vt hoc
 sanguinis iudicium suspenderetur: Rex hoc audiens. Non æquum
 est, inquit, vt rectum Imperatoris iudicium executioni non man-
 detur, cum non conueniat vel vllam verbum à principis ore frustra
 egredi. *Munster. viciat. l. 2. Cosmograph. vbi de Arelato.*
C. Lucilius dicere solebat, nolite se sua scripta legi, nec à doctissi-
 mis, nec ab indoctissimis: quod hi nihil intelligerent, illi plus fa-
 perent quam vt possent illorum iudicio satisfacere. Id exprimebat
 huiusmodi versu trochaico.
Perfium non cura legere: Lælium Decimum volo.
 Erat Perius illius ætatis omnium doctissimus habitus: Lælius
 erat vir bonus, & non illiciter, sed nihil ad Perfium, *Resert. M.*
T. cum aliis aliquot locis, cum lib. de Orat. 2.
Pythagoras, qui de malis, inquit, penas non sumunt, bonos af-
 fici volunt iniuriis. *Scob. serm. de magistratu.*
Democritus, Damnandi sunt (aicbat) nec absolueri, qui ali-
 quid dignum exilio, aut vinculis, aliaue pena committunt. Si quis
 vere temere absoluerit, lucris aut voluptatis gratia iniuste facit, &
 iniustiam ei cordi esse necessarium est. *Scob. serm. 44.*
Lambachus, Malum iudicium omnis mali causam esse dicebat.
Scob. eod. serm.
C. Flavius apud populum reus actus, accusante C. Valerio,
 quum quatuordecim tribuum suffragis damnatus esset, proclama-
 uit. Se innocentem opprimi, cui Valerius æque clara voce re-
 spondit: Nihil sua referre, nocens an innocens perist. Ea vox tam
 violenta, reliquis tribus reo conciliauit, itaque reus, quem pro-
 stratum credebatur, ab solutus est. *Eras. lib. 5. apoph.*
Quintus Calpurnius ex prætura Hispanienis accusatus à Gallis,
 quum sensisset iudicibus pecuniam contra se datam, in eos iudices
 qui paruo pretio corrupti eum damnauerant, exclamauit: Ido-
 neam mercedem pro meo capite pacifici debuistis. *Brus. libro libro*
3. capite 10.
Bian dicere solebat, se male inter inimicos quam amicos iudi-
 care. Nam ex amicis alterum prorsus futurum inimicum, ex ini-
 micis autem alterum amicum fore. *Brus. lib. 3. c. 10.*
Democritus, Optimus (inquit) iudex esse iudicatur, qui cito
 intelligit, & lente iudicat. Alterum quidem est benevolentia, al-
 terum autem diligentia exquisita. *Anton. serm. de incorruptis*
ouilibibus.
Idem addebat, nihil inconsiderate agendum in iudicio, sed prius
 deliberandum: nec cogitatione festinandum, vt aliquid plus quam
 liceat dicatur: nec lente & constanter appetitio accurate exercenda
 est, nec ad gratiam immutanda: nam inconstans, & leuis temerario
 deterior est. *Eod. serm.*
Themistocles oratus à Simonide poeta, vt amicum non adeo
 iustam causam habentem quam commendatissimum haberet:
 respondit, Nec Simonidem fore bonum poetam, nisi mensuram
 modum.

modumque in canendis carminibus, quae scriberet, curaret: Neque se bonum praeitorem habitum iri, si legibus ac iustitiae, alicuius gratiam praeposuit.

Arcturus dicebat iudicem & aram idem esse: pariter enim ad utrumque confugiunt, qui iniuria afficiuntur. Sentientes tales oportere iudices esse, ut oppressis sint praesidio. Refert. Arift. Rhei. 5.

Aristides quum inter duos priuatos causam cognosceret, & alter quo Aristidem irretaret in aduersarium, extra causam multa commemoraret, quibus ille laesisset eum; Aristides interpellans hominem, ista nunc, inquit, missa fac bone vir, & si quid te laesit eloquere: tibi enim in praesentia, non mihi iudex sedeo.

Alcmenes. Cuidam ab Alcмене sciscitanti, quamobrem seniores apud Lacedaemonios plures dies sument ad cognoscendum in causis capitalibus: & si quis fuerit absolutus, nihilominus obnoxium sit legi? Ideo, inquit, pluribus diebus cognoscunt, quoniam si in capitis discrimine errauerint, non est corrigendi consilii potestas: oportet autem a causa liberatum, obnoxium manere legibus, quod fit, ut secundum eandem legem liceat aliquid rectius de reo statuere. Hoc temperamento prouisum est, ne vel occidatur innocens, vel effugiat nocens: qui quamuis errore iudicum sit absolutus, potest eadem lege de nouo conueniri, poenaque dare legibus. Plur. in Lacon.

Lyfias dicebat iudices eadem mente praeditos esse debere, quae legislautores. Stob. serm. de magistratu.

Idem, interrogatus, cur munera a Messeniis oblata non accepisset? Quoniam in leges iustitiae grauiter peccassem, inquit. Maluit ut prudentissimus bona conscientia iudicare, quam propter munuscula a iustitia tramite turpiter discedere. Plur.

Agefilas, cum in causa quadam iudex esset, & is qui accusabat recte dixisset: patronus vero male, qui tamen subinde repeteret, Agefilam decere, ut legibus optularetur, perinde ac si optimam haberet causam: hominis improbitatem reprehendens, ait: Si quis domum tibi oppugnaret, aut vestem arriperet, aut expectares ut architectus aut factor tibi esset auxilium laurus? Quo dicto iudicabat, iudici nequamquam conuenire, ut optularetur iis qui contra leges aliquid delicti admiserunt. Plur. in Lacon apoph.

Hippodromus Sophista, Clementi tragediarum actori longe praestantissimo, quum apud Amphictyones optime regei gesta negata esset victoria, quod Byzantius esset, atque id temporis Byzantium a Romanis oblideretur, proliens clamauit: Valent applaudentes, ac perperam dere iudicantes: Ego, inquit, Clementi victoriam decerno. Quum alter histrio appellasset Cafaem, obtinuit Hippodromi suffragium. Plur. in sophistis.

Episternus, Nihil est, inquit, quod etiam qui praest magis deceat, quam ut nemiinem vel superbe contemnat, vel indecore admiretur, sed ex aequo omnibus praestit.

Sequentia dicta etiam eius sunt. Sicut vera trutina, neque a bona & concinna corrigitur, neque per falsam examinatur: sic etiam iustus iudex, neque a iustis caligatur, neque apud iniustos iudicatur. Minime in iudiciis delinques fit ipse in vita tua delicta caueris. Melius est, sententia iuste pronuntiata reprehendi ab eo qui merito tuo damnatus est: quam si iniuste iudicaueris, iure a natura vituperari. Quemadmodum Lydius lapis indicat aurum, non autem ab auro examinatur: sic & homo qui iudicandi facultate potest. Turpe fuerit iudicem ab aliis iudicari. Stob. serm. 9.

Machetas. Philippus Macedo Machete cuiusdam pro tribunali sedens causam cognouit, sed dormidatundus, nec satis attentus ad iuris aequitatem: itaque sententiam tulit aduersus Macheram. Verum quum in exclamasset, se ab ea sententia appellare, rex iratus, ad quem? inquit, nam appellandi verbum monarchis est iniustum. Hic Machetas: ad te ipsum, o rex, inquit, si expergificaris & attentus audis causam. Ac tum quidem surrexit rex. Ceterum posteaquam causam apud se melius perpendisset, intelligeretque Macheræ factum iniuriam, iudicata quidem non rescidit, sed pecuniam qua damnatus fuerat Machetas, ipse persoluit. In vno facto, quot regiae virtutis argumenta! Non persequerit iustitiae & prouocanti, & insolentiam publice obuianti: sed per otium rem animo accuratius considerauit, iam ab ira liber. Sit hoc ciuilitatis regiaeque moderatio: illud vero prudentiae, quod ingenioso commento sic damnatum exemit damno, ut regiam tamen in iudicando autoritatem non proderet, multam priuatiim perinde quasi ipse damnatus esset, dissoluit. Plur. in apoph.

Idem, Harpalus pro Cratere propinquo ac familiari suo, qui iniuriarum postulabatur, petiit a Philippo, ut reus multam quidem solueret, sed a causa liberaretur, nec damnatus hominum maledictis exponeretur. Hic vero Philippus: Praestet, inquit, ut ipse male audiat, quam vitios propter illum. Indulgebat amicis, sed quatenus licebat integra iudicis opinione. Plur.

Idem. Duo partes scelerosi sese inuicem accusabant, cognoscente Philippo, rex audita causa pronunciauit, ut alter exularet Macedonia, alter illum insequeretur. Hoc Graece sonat iucundius, quod fugiens & ad fugientem pertineat, & ad exulantem, fugientem autem insequimur. Neutrum igitur absoluit Philippus, sed utrumque damnauit exilio. Plur.

Alexander orante accusatore, altera manu claudere. Interrogatus, cur id faceret? respondit: dandum est audiendi locus. Antonius in Media praesentibus recenses: Initio quum in causis capitalibus iudicatore alteram aurem occludebat: rogatus, cur id faceret, integram seruo reo.

Antigonus. Frater Antigoni Marias litteras postulabat, ut causa domini cognosceretur. Qui respondit: Non impetrauit hoc a rege frater tuus: sed antequam illud de iure concederet. Ipsum autem hoc dicitur pertrahis: non cariturus sinistra ciuium suspitione nam causam viceris. Plur. in apoph.

Antiphon. Si peccandum sit in iudicando, praesens cautum absolue in iuste in iuste perire. Sed peccatum est, hoc vero impietas. Stob. serm.

Scipio minor. C. Liuium praetereuntem cum videret, qui, virum scio peccasse: verum quomam nullum possum simul & accusator esse, & iudex. Si hoc tu rationis & iustitiae exemplum. Plur. in apoph.

M. Antonius. Dicere solent priuatos quidem non habere iudices: principum autem nullum esse alium deum. Dion. Niceni & Xiphilini in eius oratione.

¶ SIMILITUDINE.

Basilii. Quemadmodum is qui sagittam tendere dirigit: nec vitra, nec citra, nec vitrosq; errando excidet: Ita rectus iudex factiabit, nec in iudicando errabit.

Epicteti. Ut iusta bilanx se trutina nec a trutina, nec a falsa iudicatur: Sic iudex iustus neque a naturo, nec ab iniustus arguitur. Apud Maximam serm. Stob. serm. 5. De iustitia.

Roterodami. Ut diametrum siue diuitem sic ab aequalum, mediam que figuram diuidit, ut utraque ipsa aequala: Ita iudex in neutram partem debet esse praesens. Similib.

Ut qui acrimis cupiunt perfricare, alterum occidit: Ita iudex rectus intelligit iustum, si nullus perfricat. De similib.

Ut sol non alius est pauperi quam diuiti, sed omnibus: Ita iudex personam spectare non debet. De similib.

¶ ADAGIA.

Ex Iouis tabulistestis. Ex 700 diebus dicitur iudicatur. Pro certo est inabitabili teste. Atticus testis, ut iustus iudicatur.

Pro probatissimo atq; incorruptissimo teste. Quod in iudicando torquet in testem vnam, non incurrentur. Rhadam antheum iudicum. Vbi quatuor sunt.

De incorrupte iudicantibus. Iouis suffragium. Dicitur. Dicitur sacrum & insolatum. Minerue suffragium. dicitur. Dicitur. Dicitur.

De exacto iudice. Conuictum illi; sui iudicant. Dometicus testis, dicitur. Vbi quis ipse laudat, quasi domus testem habeat, non ducitur.

Corrupta iudicia. In eos, qui corrupte iudicant, aut suffragium ferunt, sed ad priuatum commodum respiciunt, suae quoque leges opprimunt, competet illud Homeri.

Ex 800 diebus dicitur iudicatur. Qui per vnum in populo certum commodum a iudice Depurant, ac iustitiam deperdere contumeliosum. Nil verius vocem diuini.

Heteromalia cauisa. Exequi iudicatur. Dicitur apud Graecos, qua ab altera dicitur aequitatem la praesente qui contradiat. Vbi praesens non dicitur, damnat absentem.

Deserta causa. Iudicatur. Cum venio repugnant. Neque deserta causa conuenit, nullo contrapugnant.

Ne de lite pronunties, vis ut de litis. Admone, non temere pronunciantium de quibus iudicatur, diligenter cogita.

¶ EXEMPLA BIBLICA.

Iudicum bonorum exempla. Moyses. Exod. 18. Serp. Iud. 3. & 10. Thola, 10. Serp. Si Leptho, 12. 7. Simeon, 1. Iomom, 1. Reg. 3. v. 28. Iudicum in quorum exempla.

27. 20. 6. Mar. 13. 14. Luc. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

PC

POLO

Iudicium rapacitas damatur, Anis. 2. v. 6. Iudices pro...

PROFANA EXEMPLA.

Atheniensium publicarum & priuararum species apud Athenienses...

HEROGLYPHICA.

Sed & ab ista manus ipse hieroglyphicum suum habuere...

Iudicium diuinum.

SENTENTIAE BIBLICAE.

Iudicium diuinum inexcusabile, ob potentia iramensitatem...

non possunt occidere: sed potius timete eum, qui potest & animam...

Magnus es Domine in aeternum, & in omnia secula regnum tuum...

Porro triumphator in Israhel non parceret, & paenitudine non...

Iustus es Domine, & omnia iudicia tua iusta sunt: & omnes viae...

Ab sit a Deo impietas, ab omnipotente iniquitas. Opus enim hominis...

Tu reddes vnicuique iuxta opera sua. Psal. 61.

Iustus es Domine, & rectum iudicium tuum. 118.

Non enim subtrahet gloriae cuiusquam Deus nec verebitur...

Non secundum visionem oculorum iudicabit, neque secundum...

Et ponam in pondere iudicium, & iustitiam in mensura. 28.

Ecce omnes animae meae sunt. Vt anima patris, ira & anima filii...

Qui reddet vnicuique secundum opera sua. Ibid.

Et si patrum inuocatis eum, qui sine personarum acceptione...

Non parcam ei & verbis potentibus, & ad deprecandum...

Frater non redimit, redimet homo: non dabit Deo placationem...

Sed & argentum eorum, & aurum eorum non poterit liberare...

Ego enim Dominus & non mutor. Malach. 3.

Fortissime, magne, & potens, Dominus exercituum nomen tibi.

Certe vides, filii hominis, quae seniores domus Israhel faciunt...

Ipe reuelat profunda & abscondita: & nouit in tenebris...

Et erit in tempore illo, & scrutabor Ierusalem in lucernis...

Domine iustus in medio eius non faciet iniquitatem, Mane...

Et accedam ad vos in iudicio, & ero testis velox maleficis...

SENTENTIAE

est... quod non amplius quam... sibi oportu... quod aduerfarii in iis locis quae... sublellas occultis collocant, vel aperto Marte im...

tis A postoli mundi climata circuibant hic ad Orientem ille ad Occidentem, hic ad Arcton, ille ad Meridiem, nauigantes interdum raro, id quidem, neq; aliter, quam cogente locoru situ, sed quem precor equitem legis praeter vnum ex omnibus Ioannem? neq; id amplius quam semel, idq; perexiguo viz spatio, dum quod Clemens scripsit & Ecclesiastica habet historia ad recuperandam perditam adolescentis animam pia illum festinatio perurgeret, quomodo autem equitarent, quorum dominus pedesibat? Vix a fellum semel quidem ille mox in crucem ascensus ascendit. Quod si sanctitate inaccessibili, haec exempla te praegravant. Ad Romanae regiones, quae orbem terrarum subegere, magna ex parte pedestres fuisse noiscuntur, in quib. non solum atq; arma suis pedib. quiq; portabat, sed multorum panem ac viaticum dierum, vallum quoq; quo in finibus hostium castra in dies circumsperta nocturnis ab insulibus tegerentur. Vnde eleganter Cicero noster, quodam loco de militibus Romanis, gens cum fortib. viris, caeterarum gentium arma non impedimentum, sed quasi vestimentum esse dixisset, hoc praecipuum illis dedit, vt diceret Romanis solis arma non vestem esse, sed vt humeros ac lacertos. At cum eas quas dicebam militares iarcinas subissent, totum demum videri sibi esse vestitus, neu quis moderni sermonis consuetudine labi possit, militum appellatione pedites accipi, eosq; accipi, eosq; ab equitib. quamuis vterq; militet, hoc taceat nomine solitos multis Romanae historiae locis aduerte re est. Proinde magnum tibi lenimen, ac solatium laboris harum recordatio praestare potest, non incrimitantum ac vacuo, & duro licet, tuto tamen calle pergenti, sed armato etiam atq; onusto, & periculoso, tramite pediatu. Si quidem nihil ad tolerantiam asperarum reru efficacius quam cogitare eadem multos fortib. animis fuisse perpeilos, Pudet enim generosum spiritum non posse vnum, quod innumerales potuere, quae cogitatio non in laborib. modo qui difficilis, sed in his quoq; qui miser mi videntur cruciatib. in dolorib. corporeis maxime in ipsa demum morte profuerit. D. Longum ego durumq; iter pedib. mecum ago. R. Nihil aeque durum iter lenit, mecumq; animum feremat. vt nobiles ac finitae cure, quae nisi bonis ac docti viri pectus in colere, viaq; omnes comitati nesciunt. His si grata iocietas amici leni, & eloquentis accesserit, non tantum leue iterq; sed & breue videbitur. Multos iucunda confabulatio sic affecit, vt & vitz duritiam non sentirent, & de breuitate longi licet itineris, querentur neq; iussit, sed vctos esse credentes. Est & illud enim inter mimos Publilii nocturnum, Comes tacundus in via pro vehiculo est.

POETICAE SENTENTIAE.

Vergil. de litera Pythagorae. Litera Pythagora discrimine est a bicorni, Hanc ut a spectem praeferre Sideratur. Non via virtutis dextrum petit ardua callem, Dispositumque aditum primum spectantibus offert: Neque enim praeber seculi in serice summo. Mille gemitat iter via lata, sed vltima meta Praecipit capiti, voluitque per ardua saxa, Quaeque enim duro; casus virtutis amore Vixit, ille sibi laudemque decique paratit: At qui desultum luxuriamque sequitur inertem: Dum saepe oppositis incuta mente labores, Tarpis iugumque simul miserabile transiget auum.

PHILOSOPHICAE SENTENTIAE.

De duobus itineribus, Dial. XXXII. Francisci Terracina. DOL.

Durum iter pedibus meis ago. R. Quid tu igitur alienis malles, neq; alienis manibus operari: neq; alienis oculis videre, neq; alienis auribus audire, neq; alieno palato degustare neq; alieno pedibus ambulare delectet alienis? D. Pedites eo R. An vero in itinere meo inuicem eques an exibus? quid pe. mundum ire, nisi quod dolo? O principium humile! & o finis humilior! quam futurum iter vtrumq; sunt media, & in breui cursu, quanta profuturum commororum: nec vnde certe, nec quo pergitis, meminitis. D. Itaque cogor pedes agere, R. Cogi quidem durum fateor, sed patientia, & contenta animi fortunae cupis obundi- bus non cogi? fac sponne quod cogaris. Vis ut iter longum breue iter vnum ob quadrupedem, cuius vsum nescis, quam diu tibi concederent, naturae munus obliuisci, quod multi faciunt, quibus vltis atq; intratabilis, & caduci equi fiducia deditur pe- digam, hoc est pedes inuitiles, equos multos. D. Longum iter pedes non circumducere, non tricare, non pascare, non aut tergem- gerere, aut arcem pedis vngulam, & tractare digitus ancipites cla- uicula, semperque sollicitus quid beata peruiqui cum vicinis agat, non de pedibus longum iter ago. R. Calceatus fortian. Sancti au- gustinus pedibus delecta iustitiam, vnum Dei omnipoten-

Iter in Aegina qui noctu fero faciunt, damnantur. Plat. in Cra- tylo.

Itineris Deam geminam esse scito, iudicatricem scilicet & serua- tricem, & illam esse lucem sub nomine Lunae, hanc vero sub Dianae nomine fidem: & quicquid casu quodam alienum itinere re- pertum est, Deo esse dicandum; vt cognoscas fortunam prosperam esse ad Dei prouidentiam referendam. Sic in Plat. de legibus dia- log. 10.

Iter longius esse videtur, cum ignari quantum sit ambulamus quam cum gnari, si modo caetera res pares adint: quia noile quantum sit, non nisi noile eius numerum est, remq; non determinatam pluri- quam determinatam esse necesse est. Ergo quemadmodum si nostri quantum sit, finitum id esse necesse est, sic etiam si ignotas, quasi reciprocetur, animus cauillatus oberrat, infinitumq; id esse videtur, quod finitum est. Arist. probl. sec. 5. tex. 25.

Iudex. Iudicium.

DEFINITIO ET ETYMOLOG.

Iudex Graece κριτής, & κριτής, iudico dicitur. Venitq; à iudicio, quasi ius dico: & iudicatio, quae est iustus iudicium, sic Arist. h. 1. Polit. hinc etiam iudicium, qui est actus iudicis, in quantum iudex est, id est, in quantum est ius dicens, ideo est actus iustitiae, id est, executio iustitiae, secundum B. Thom. secund. secund. quae. 60. artic. 1.

Iudex est vir bonus, iurisdicendi, & aequitatis peritus, ad id id muneris publica auctoritate vocatus. Claudius Cantimacula de officio iudicis. l. 9. qua auctoritate natus iudex. ibid. c. 5. Quod & quae sint iudicium species. h. 2. c. 2.

Ordinari iudex est, qui iurisdictionem iure suo, non alieno beneficio habet. Vel ex sententia Iuliani & Papiniani, is dicitur, qui natiuam, non datiuam modo, iurisdictionem habet: hoc est, qui eam iure magistratus, non mandato speciali obtinet. Vel vocatur ordinarius, apud quem legis actio est: ex definitione Molesimi & Vlpiani verbis.

Ordinariorum omnium non aequalis est natura, potestas, aut iurisdicatio: quidam enim maius, quidam minus imperium, aut etiam simplicem habet iurisdictionem.

Iudex delegatus est is, qui iurisdictionem non suo iure, sed alieno beneficio habet. Horum quidem alii a fortuna, seu culmine imperiali dati, simplici alii appellatione principis delegati, qui-

Iudicium verum iudicate. Zach. 7.
Iudicium iudicium pacis iudicate in portis vestris.
Iudicium coram Deo, & Christo Iesu, & electis Angelis eius, ut haec
Iudicium sine praedicio, nihil faciens in alteram partem declinat.

¶ PATRUM SENTENTIAE.

Nobis iudicare. Hoc loco nihil aliud nobis praecipit existimo, nisi
iudicare, quod dubium est quo animo fiant, in meliorem partem
interpretemur. Quod enim scriptum est, ad fructibus eorum cognoscimus
eos, de misericordia dictum est, quae non possunt bono modo
fieri. Sunt quaedam facta media, quae ignovimus, quo animo fiant,
aut in bono & malo fieri possint, de quibus temerarium iudicium
nonne ut condemnemus. August. de sermone Domini in monte
S. Martini.

Quo fiant, in quibus temerarium iudicium cavere debemus:
Iudicium incertum est, quo animo quid factum sit: vel incertum est
si factum sit, qui nunc bonus vel malus appareat. idem ibid.

Iudicium iudicis plerumque est calamitas innocentis. idem de
S. Martini.

Magnus iudicem pudor eorum, excitat autem pertinacia dene-
gationis. Ambros. de Cain & Abel.

Iudicium & iustitiam, in iudicio non contempni pauperem,
ut in iudicio, personam divitiis non recepi, in omnibus o-
mnibus misericordiam referuam. I. Iulian. 118.

Iudicium non est, sine accusatore damnare: quia Dominus Iudam,
accusasse fac, cum non esset accusatus, minime abiecit. In 2. ad
Corinthios 13.

Abdicam te a personis omnium redde in iudicio, ac propter iu-
diciam in iudicio pauperem defendas, nec propter gratiam diviti
intercedere ad iustas, aut, si non potes facere, cognitionem respice
solum. Hieron. in epist. ad Dan.

Debit quique proprias virtutes pendere, & pro qualitate
meriti curam aliorum suscipere, ne dum delectatur loco gloriae, si-
bi obsequens auctor vitiae, & qui grauat pondere suarum, velit fieri
Iudex alienarum culpatum. Durum enim est, ut qui nescit tenere
pondera vitae suae, iudex fiat alienae. Greg. in Eccl. 7. in glo.

Quo meriti sunt in Ecclesia, & nullis magnorum virtu-
tibus polenti, ipsi de terrenis negotiis dicunt: quatenus quos ma-
gis necesse est bona, minora supplicent, quos Apollolus contem-
ptum committit, & tamen sapientes vocat, quom dicit sectatarii iu-
diciis iniquitatis contemptibiles illos constituit ad iudicandum.
Greg. 9. par.

Iudicium dignum subditis nequeunt, qui in subditorum causis
non solum vel gratiam sequuntur, in non.
Iudicium fieri iudex, nisi valeas virtute irumpere iniquita-
tis. Greg. in Hom.

Iudicium veniam dare non potest, quia voluntati ferunt ali-
qua. Deus autem potest, quia est suae dispensator ac iudex. Lactan.

Quis faceret in iudicibus, qui ipsas quoque iustitias iudi-
cium, qui quoque merita recitabit? Veniet inquam, veniet domi-
nus, & iudicabit, & plus valebit pura corda, quam astuta verba: con-
fitebitur bonis, quam mirabilia plena: ibi iudex non fallatur verbis,
sed iudicetur donis. Bern. in epist.

Quam accretur pauperes a pravis iudicibus, quam a crucif-
fixis iudicibus: Nullus enim pro doto tam cupidus in alienis, quam
in propriis suis. I. Iulian. de sum. bono lib. 3.

Sapienter iudices pravi, cupiditas causa, aut differunt, aut peruer-
tentiam, non sunt cepra partium negotia, quod quique mar-
chandorum qui causantur exhauriant. ibid.

Quando enim iudicant, non causam, sed dicta considerant: & si
non cogentes sunt in discussione causarum, sicut eorum damno
iudicant. ibid.

Quae iudicant, & premium inde remunerationis expectat,
quod in Deo perpetrat, quia iudicium, quam gratis impartiri
debet. acceptio pecuniae vendit. ibid.

Quae iudicant, & premium inde remunerationis expectat,
quod in Deo perpetrat, quia iudicium, quam gratis impartiri
debet. acceptio pecuniae vendit. ibid.

Quae iudicant, & premium inde remunerationis expectat,
quod in Deo perpetrat, quia iudicium, quam gratis impartiri
debet. acceptio pecuniae vendit. ibid.

Quae iudicant, & premium inde remunerationis expectat,
quod in Deo perpetrat, quia iudicium, quam gratis impartiri
debet. acceptio pecuniae vendit. ibid.

Quae iudicant, & premium inde remunerationis expectat,
quod in Deo perpetrat, quia iudicium, quam gratis impartiri
debet. acceptio pecuniae vendit. ibid.

Quae iudicant, & premium inde remunerationis expectat,
quod in Deo perpetrat, quia iudicium, quam gratis impartiri
debet. acceptio pecuniae vendit. ibid.

Quae iudicant, & premium inde remunerationis expectat,
quod in Deo perpetrat, quia iudicium, quam gratis impartiri
debet. acceptio pecuniae vendit. ibid.

Quae iudicant, & premium inde remunerationis expectat,
quod in Deo perpetrat, quia iudicium, quam gratis impartiri
debet. acceptio pecuniae vendit. ibid.

Quae iudicant, & premium inde remunerationis expectat,
quod in Deo perpetrat, quia iudicium, quam gratis impartiri
debet. acceptio pecuniae vendit. ibid.

qui cum civitati Locrensum, cui praerat, lege lata cavisset, ut qui
adulterium commisisset, exoculareretur omni miseratione postha-
bita, deprehensus in hoc crimine filio eius adolescente praecipit, ut
viroque lumine priaretur. Cumque plebs civium submissis
precibus rogaret, indulta ob gratiam principis flagiti venia, ad
deliberandum paululum spaci captans, sibi & filio unum oculum
districtus iudex effodit, primum patrem & feveram iudicem decla-
mando. Egit itaque censura mirabili, ut sibi & filio videndi vsus
supereffet, & in vltionem flagitii duo lumen, ut decreuerat, exca-
rentur. Ita deditum supplicii modum legi reddidit, ac mirabili
temperamento se in misericordem patrem & iustum legisla-
torem partitus est. ibid.

Tandiu iudex dicitur, quandiu & iustus putatur: quia nomen
quod ab aequitate sumitur, per superbiam non tenetur. Cassiod. in
epist.

Professionem constare efficitur, legum peritos iudices ordi-
nare, quia non facile erroris vitio sordescit, quem doctrina purga-
uit. Cassiod. ibid.

Non est hesitationis metus, nihil adeo gloriose lucet in iudice,
sicut anare, & exhibere iustitiam, sine omni acceptione personae.
Telle enim Cicerone proverbiale dicitur: Exiit personam iu-
dices, quisquis amicum induit. A. Quintus, cui iudex obsequitur, si-
nistram dicit vel amoris dextram nescit. Nam talis debet esse iuris
minister, ut in eius manu nullius auctoritate personae titubet, aut
vacillet libra iustitiae. Per. Raut. in quadam epist.

Officium officialium est hodie iura confundere, lites suscitare,
transactiones rescindere, dilaciones innectere, lupprimere verita-
tem, solum mendacium, quae sunt sequi, aequitatem vendere, in-
hiare ad actionibus, versutia, concinnare. Per. Blesfen.

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Antholog. Sacri. Iacobi Billii.

De Dei iudicio, ac misericordia.

In geminis Christi pedibus considere quom qua
Est opus: vixit nam non ius esse queat.

Sperem mihi iudicis pes solus discit omnem:
Pes venia solum pectora lenia sicut.

Ergo de iudice ne mens fecerit laborer,
Vel mihi mens nimis fracta timore cadat:

Hoc mihi da quae genitor sanctissime cantem
Semper tui & semiam, iudiciumque tibi.

Ibidem.

Iudicium humanum, quod falli sepe necesse est
Non semper recipit regula iustitiae.

At Dominus cunctis aequa est, veraxque potestas,
Aspectum cuius nulla remota latens.

Talis laudatur iudex, timeatur, ametur,
Qui vere iustas permanet atque bonas:

Adversos reuocans, conuersi cuncta remittens,
Atque malis veniam dando, bonos faciens.

Non ergo audacter mens veri nescia culper,
Quod placuit summi iudicis ut birro:

Sed subdat sese iusto ignem antea regem,
Qui nunquam, quae sunt non bonas, velle potest.

Ibidem.

Cum datur in iusto peccandi optata potestas,
Ut mala mens prave, quod cupit, efficiat:

Ira Dei magna est, qua multos sic quoque punit,
Ut quibus exultant criminibus percant.

Crescit enim occulte cum longo pane reatu,
Auspibus illucis simul obliuiscitur.

Et magis errant, ne parcaut flagra, timendum est,
Quam, ne non fiat, quod voluisse nocet.

Sen. Med.

Qui statuerit aliquid parre inaudita alteri,
Aequum licet statuerit, haud aequus est.

Hor. 4. Carm.

Vindex atare fraudis & abstinenti
Ducuntis ad se cuncta pecunias,

Consulque non vnus anni.
Sed quoties bonus, atque fidus

Iudex honestum praetulit viri, &
Resecit alto dona nocentium

Vultu & per obstantes cateruas
Explicuit sua victor arma.

Quid. i. Trist. i.

Iudicis officium est, ut res, ita tempor a rerum
Quarere quae sita tempore tuius erit.

Quid. i. Amor. 10.

Non bene selecti iudicis arca patet,
Petronius.

Ergo iudicium nihil est, nisi publica merces,
Atque, aequus, in causa qui sedet, empra probat.

Hor. 2. Sermon. 2.

Dicam si posero, male verum examinat omni
L. L. L. Corruptum

Corruptus iudex.

Ter. Phor. 1. 5. An quisquam iudex est, qui possit nocere Tuo iusto, sibi tute verbum non respondeas? Terent. Heaut. Tu es iudex, ne quid accusandus sis vide. Senec. in Herc. fur. Iudex futurus sanguine humano abstine. Quicumq; regnas, scelera taxantur modo Maiore nostra.

Idem Traged. 7. Si iudicas, cognosco: si regnas iube. Phocildes. Πάρι δ' ἄνευ νόμων, μὴδ' ἐκ νόμων γύμνησται. Omnibus iusta tribue, neq; iudicium qd gratiam tribuas. Μη γέιν' ἀφορῶν. Noli iudicare faciem. Ἦν οὐ κακῶς δικάσῃς, οὐδὲν κακῶς δικάσει. Si tu male iudicaueris, te Deus deinde iudicabit. Μὴδ' ἔπειτα νόμῳ ἀδικῶντος πῶς οὐκ ἴσῃς. Nunquam iudicium facere imperites viros permittis. Cleobulus.

Tu d' ἄνευ νόμων, ἴσῃς iudica. Menander. Κατὰ νόμῳ δὲ καὶ κατὰ νόμῳ οὐκ. Accusare non licet qd iudicare simul. Ἀνδρῶν ἄνευ νόμων πῶς οὐκ ἴσῃς. Iudex amat ut neque punitis ullum.

SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

Iudicium iusti ac iniusti diiudicatio est. lib. 5. Ethic. 6. 6. Frustra iudicia fiunt, de rebus iustis, nisi ad finem perducantur. Ita si sublati iudicium nulla hominum inter ipsos communio esse potest: nec erit quidem, si nemo quod iudicatum fuerit exequatur. Lib. 6. de Republ. 3. 8.

Si quis imprudens & ignarus iudicium tulit, non facit ex iure legitimum iniuriam: nec sic illud iniquum iudicium, quamquam sit tanquam iniquum. lib. 5. Ethic. 6. 9.

Si sciens & prudens aliquis iudicium iniquum interposuit, iniustus habendus est, quod ad eum peruenerit, plus gratiae vel vindictae. ibidem.

Litigantis nihil est nisi ostendere, quia res est, vel non est, vel quia facta est, aut quia non facta est, utrum autem sit iusta vel iniusta, oportet ipsum iudicem cognoscere & non dicere à litigantibus. Arist. lib. Rhet.

Iudex est qui in ciuilibus concertationibus inquisita iudicat. idem lib. 7. Ethic.

Nemo eligitiuuenes iudices aut duces: quia non constat eos prudentes esse, sed eligit ad fortitudinem. idem lib. 3. Top.

Amor, & odium, & proprium commodum, saepe faciunt iudicem non cognoscere verum. idem lib. 1. Rhet.

Apud me tantundem valet bene sentire per se, & alteri bonam dicenti sententiam accedere. Herod. lib. 7.

Nisi diuersae inter se sententiae dicantur, non potest quis eligere meliorem, sed necesse habet ea quae dicta est vi: at quum plures dictae sunt, licet tanquam aurum deligere: quod per se discerni quum nequeat, comparatum cum altero discerni potest. idem, eod. lib.

De iniusto iudicio, DIAL. LXVI, Francisci Petrarcha.

DOL.

Iniusto iudicio damnatus sum. R. Vnius iudicis aut paucorum voce testium damnatus, populi vocibus, aut tacito iudicio, quod que est melius conscientia ipsa tua, quodque est optimum diuina conscientia absolendus. Si quidem ad tribunal aeternum iusti iudicis prouocatio salua est. Solet is perperam iudicata rescindere. D. Iniuste iudicor. R. Vt iniustitia iniustos, sic iniustitia iustos premit. Vbi igitur iniusta damnatio, ibi iustus est reus. Nemo autem est tam demens, nisi infamiat, ut hae peruerti sequere iniusto iudicio premi velit. Nemo tam pauidus, nisi sit pessimus, ut non potius damnari eligat iniusto iudicio, quam absolui. Tanto enim id fatius, quanto est melior, oppressa iusticia, quam imperiosa nequitia, quandoq; est optabilior mens bona, propitia fortuna, quamuis illa laboribus, haec delictis affluat. Plus dicam, tanto est melius iuste etiam damnari, quam iniuste absolui: Quanto est peius impunitum quam punitum crimen, in hoc enim sceleri iuncta iusticia est. Malo quidem magno, bonum ingens. In illo autem scelus, & impunitas: quae nescio, an sceleris opem tantumlibet damni, infamiae, supplicii, nullo salce curabitur, & viribus suis, & multo maxime celestis ope consistet. Erunt praeterea, quorum sese paribus soletur euentibus, haud spernendi comites. Roma Furus Camillus, ac Lucretius.

Salinator, Athenis Aristides atque Melchides, amantissimum quidem (quod miseris) Cicero & Socrates, ante hunc Publico Clodio similem fieri malis: atque horum, ut primus, & in sua vrbē clarissimus, sed iudicio damnatus, exilium, vel in carcerem, vel in mortem actus. Illi vero violentiarumque religionum, concordibus omnium, tenentis absolutus est, quisquam ne adeo falsum iudicium, qui non illius absolutioni Cicero's hostis sui demeritis, quae exilium anteponat? Sed humana haec arguitur, quae eius electissimam tanti vestigiis haerentem dicitur, postea sequuti sunt, tanta innocentia, tantumque innocentiam iudicari turbis incursum, ac scopulis innocentiam iudicio offendor. R. Est qui iudicet, in quo iudicium patientibus, quique ait. Mea est vltio de opere, magni ibi habitant vitores. Nullus velum meam conscientiam. D. Iniusto iudicio iustus sum. Iuris bene vti, as non vltima est, qua iustitiam laesit, ut aliena, cum sua cuique semper nocet, prolixi enim Xantippae coniugi Socrates moriens respondit lamentanti, quod is innocens moreretur. Atque miserabilis quam nocentem. Hic enim solum iustitiam, illic, & causa supplicii. D. Iniusto populi iudicio sum. R. Expectas ut populus in te rectum videat, quod in alio vnquam vidit. Magnum tunc innocentiae argumētum, à nocentibus condemnari. D. Populus immemorem nat. R. Idem hercle non immerito, sed merito in meritum Camillum, de quo nunc loquebar, & Lutatium Scipionem Africanum, alioque Corneliosum iudicis agitatos, ad voluntarium coegit auxilium. Innocens condemnor. R. Et regum plerumque sententiae; sed vindictae sunt, quibus liberis verbum omnia regias emiserit, cuiusque in interitu libertatis fuerit, is laetare reus et maiestatis. D. Sed condemnor. R. Iniusto iudice nullum venenosius est animal, in quo se dolent quidem homines, non querunt. Fecit enim quod suum erat, quamuis non quod placitum patrum dices erant, qui eos etiam de quibus dixi Socrates, quod Clodium abfoluerunt, quorum vtrum esset innocens, non est. Proinde in populus, aut sub regibus, arguere iudicem propositum animo esse debet, aspectu quilibet de iudice, si veniant, non desinet ac cum venient.

Si spectare & querere velinis, qua tandem re, quae dicunt, semper potentes sint & omnium ciuium dominati, siue mille sint, siue quotquot ciuitas constituta, id non eo fieri, quod soli ex caeteris ciuibus armis impioribus optimis & fortissimis praediti sint iudices, aut fortissimi, aut re vlla simili, sed quod legibus valeant. Idem Midiam.

Oportet vos ipsa veritate ex accusatione & delatione gnita, ita tum sententiam ferre & pro dis: legibus, ut ipsi. Ex ora, contra Diaram.

Leges spectandae sunt, iudices: nam iuxta ea iudicatos esse iuratis, & videre, quanto maiori supplicio esse vulgo censent, quia sua voluntate, & per communitatem admittunt, quam alios, qui causa & imprudenter orat. contra Midiam.

Quae iusta cognouistis, haec custodite & meminerite, quae decreueritis, ut iustam, & religionem sententiam, ut sua uidentes feratis. Ex ora, ad Lepin.

Illos iurare oportet, iudices, qui legem vocem sententiae, & vestram hanc quae in foro iudiciali eduntur, sententiae affectis, non sceleratis ac iniuriis opem latant. Ex ora, contra Phenon.

Quicumque neq; inimicitia, neq; beneuolentia, neq; qua causa ductus, nullam aduersus ea quae nouit, neque pie sancteq; facit. Ex ora, contra Aristocratem.

Quo exactius quae gesta sunt intellexeris, eo iudicetorem de eis feretis sententiam. Ex ora, contra Phenon.

Centeno neq; legum, neq; stipulationis & cautionis iudicem esse vllam, nisi qui pecunias accipit, ut, ad quod hocq; pacto duorum alterum sit, aut vos tamen, qui non pactus est, veretur. Ex ora, contra Dium.

Magna est iniuriis & sceleratis omnibus pars, & inanis anxia morum vestrorum lenitas & mansuetudo. Ex ora, contra Midiam.

Eum qui leges & reip. administrationem sibi curat, ut velut nunc iste, & si nihil aliud, hoc certe habere oportet, lere, ac iudicem de re, latari, quibus populus, & reip. administranda reipub. aduersationem parte dicit.

Ab his omnibus ea possulo, quæ etiam non petentibus impar-
 tum est, ut nullam gratiam, nullumque hominem pluris
 habeo, quam æquitatem & iustitiam. *Ex oratione de falsa*
idem.
 Iudex est is, quem non minus bene de nobis existimate, quam
 de eadem nos iudicare velimus. *Cic. pro Ros. Com.*
 Semper iniquus est iudex, qui aut invidet, aut fauet, debetque
 in medio imbecillis esse invidia. *Pro Plane.*
 Abdicantur nonnquam iudices ab institutis suis magnitu-
 dine precant. *Ad. 6. in Ver.*
 Regentes diuitias, iudiciorum religionem veritatemque; solent per-
 gressæ. *Ad. in Ver.*
 Pueri dicantur homines, aut amore, aut cupiditate, aut iracundia
 dolore, aut lætitia, aut spe, aut timore, aut errore, aut aliqua per-
 sonæ mentis, quam veritate, aut præscripto, aut iuris norma ali-
 quæ iudici formula, aut legibus. *2. de Orat.*
 Illi iudicant iudicis, meminisse se hominem, cogitare sibi tan-
 tum esse permittunt, quantum commissum sit & creditum. Et non
 sibi soli potestatem esse datam, verumetiam fidem habitam
 meminisse posse quem oderit, absoluerit: quem non oderit,
 oderit: & semper non quæ velit ipse, sed quæ lex & religio
 cogit. Animaduertere, quæ lege reus ceteris, de quo reo
 agitur, quæ res in questione versetur. Cum hæc sunt videnda:
 non illud est hominis magni iudicis, atque sapientiam habere in con-
 sideratione fidei, religionem, æquitatem libidinem autem & in-
 solentiam, memum, cupiditates omnes amouere: maximi æstimare
 conscientiam mentis suæ, quam à diis immortalibus accepimus,
 quæ à nobis diuelli non potest. *Pro Cluent.*
 Cum iudici dicenda sententia est, meminerit se Deum habere
 in se, id est mentem suam, quam nihil homini dedit ipse Deus di-
 uinitus. *Offic.*
 Et iudicis in hoc, vt non solum quid possit, sed etiam
 quid debeat, ponderet: nec quantum sibi permittit, meminerit,
 sed quantum committit sibi. *Pro Rabir. Posth.*
 Laborant debent iudices non modo quid dicant pro testimo-
 nio, sed etiam quibus verbis utantur, ne quid minus moderate po-
 possint, ne quod ab aliqua cupiditate proplatum verbum esse videat-
 ur. Vnde autem laborare, ne qua significari possit suspicio cupi-
 ditatis, vt cum prodeunt, exultant sicut quædam tacita de illis
 præconceptionis: & cum discedunt, ea diligenter conseruata
 in memoria deantur. *Pro Funt.*
 Non contra Rem publicam, neque contra iustitiam ac fi-
 dem, amici causa vir bonus facit, ne si iudex quidem erit de ipso
 accipit enim personam amici, cum induit iudicis. Nam si o-
 mnes hinc sunt, quæ amici velint, non amicis tales, sed con-
 siderantur. *Offic.*
 Iudex semper est verum sequi. *2. Offic.*
 Iudex iudicis, parus ex rebus coniecturam facere vniuersi ius-
 tæ & cupiditatis & incontinentiæ. *9. in Ver.*
 Iudex bonus nemo esse potest, qui suspitione certa non moue-
 rit. *in Ver.*
 Sceptum sequi, calumniatoris est: boni vero iudicis volunta-
 tem iustitiamque defendere. Quæ lex enim, quod
 iudicium, quod magistratus edictum, non infirmari aut
 non potest, si ad verba delictæ voluerimus, consilium autem
 non, quæ scripturæ, & rationem, & auctoritatem relinquamus?
 Non enim ea verba pendit ius, sed verba feruntur hominum con-
 fessæ & auctoritatibus: nec verba veniunt in iudicium, sed ea res,
 quæ causis verbis in leges coniecta sunt. *Pro Cecinna.*
 Dubium non est quin omnes omnium pecunie possit sint in eo-
 rum possessione qui iudicia dant, & eorum qui iudicant, quum ne-
 mo non possit ad eas suas, nemo fundum, nemo bona patriæ
 habere, cum ad iudicandum detur iudex nequam & leuis, qui de
 iudicibus. *Ad. in Ver.*
 Quam porro subtilem Anacharsis leges arancarum telis com-
 parat, nam vt illis infirmiora animalia retineri, valentiora trans-
 ire his humiles & pauperes constringi, diuites & potentes
 liberare. *Fal. Max. lib. 7.*
 Malum me vel vos fallit opinio iudicis, si vllam causam ita e-
 gredere deserti in forum posse putatis, cui nulla mendacii vela-
 menta contingant. *Quintil. de Declamatione 19.*
 Non ad inlar barbaricæ veritatis, & tyrannicæ impoten-
 tæ, damnari debet aliquis inauditus, & in pace placida tam di-
 uitiis. *Luc. Apul. de Asino au-*
dit. lib. 3.
 Iudicium Egyptiorum primarius circa collum imaginem ex
 pueri gemma confectam gestabat quæ vocabatur Veritas. Ego
 circumferre non tam in lapide scilicet aut expressam veritatem
 pecuniam. *Ælian. var. hist. l. 14. c. 34.*
 Iudex non debet dare, neque accipere. *Ælii Spartiani in Descen-*
su Nyræ.
 Equus nocens potest esse iudicium, si negare succerit? Equus
 nocens esse potest, si accusasse fuerit? *Anna. Marcell. lib. 18.*
 Iudicium leui & considerati illud est proprium, vt quum ledere

potest, ignoscendi querat causas, non ledendi occasiones. *Idem*
libro 19.
 De via & spiritu hominis, qui pars mundi est, & animantium
 numerum complet, laturum sententiam, diu multum que cuncta-
 ti oportet, nec præcipiti studio, vbi irrevocabile factum est, agita-
 ri. *Idem, lib. 29.*
 Omnes hoc natura comparatum habent, vt ex suis rebus dome-
 sticis iudicium faciant de iis quæ aliis dicuntur, & quod credibile
 est, non credendum existimant. *Dion. Halic. lib. 5.*
 Cunctator esse debet, qui iudicat de salute. Alia sententia potest
 corrigi, de vita in factum non paritur immutari. Signa tua abas-
 tores timeant, fures pauescant, latrones perhorreant: innocentia
 tantum læta respiciat, dum libiauxilia venisse credit, quæ legum
 disciplina transmittit. Nemo redemptionibus, tuum bello deflectat.
 Gladius conditur vbi aurum suscipitur. Tute intermen reddis, si à
 virili animo cupiditate recesseris. *Cassiod. lib. 7. epist. 1.*
 Prorsus perualidum, quod multi furto non erubescunt, quod
 multi adulterio gloriantur. Nam sacrilegia minuta puniuntur,
 magna in triumphis feruntur. *Seneca, ad Lucilium.*
 Adpetendum properat, qui cito indicat. In iudicando cri-
 minosa est sceleritas. *Idem in Tronariis.*
 Si inflammare sacras aedæ voluisse, si sacerdotes impios iugulari
 gladio, si bonis omnibus necem intrusisse diceremur: præceteram
 tamen sententia confesum consuetudinem punisset. *Lucilius de*
Consil. lib. 1. prof. 4.
 Facibus obedire plarunq; potestatis necessitas cogit: parere iu-
 dici priuato, sola sententiarum probitas facit. Vnde nobis pius lau-
 dis videtur habere voluntarius iudex, quando ad audientiam non
 eligitur, nisi qui iustus esse moribus æstimatur. *Cassiod. lib. 9. epist.*
 17. Tandem iudex dicitur, quando iustus putatur: quia nomen
 quod ab æquitate sumitur, per superbiam non tenetur. *Idem.*
 Professionem contra esse iustitiæ legum penitus iudices ordina-
 re: quia non facile erroris vitio delictis, quem doctrina purgauerit,
 idem.

ΑΡΟΦΗΤΗΕΜΑΤΑ.

Refores Arelatensis quibus ob alapam episcopo suo inter sacri-
 ficium illatam, accusatus apud Othonem primum Romanorum
 Imperatorem, capitis damnaretur, archiepiscopus vero, cum
 reliquis episcopis, abbatibus, principibus intercederet, vt hoc
 sanguinis iudicium suspenderetur: Rex hoc audiens. Non equum
 est, inquit, vt rectum Imperatoris iudicium executioni non man-
 detur, cum non conueniat vel vllam verbum à principis ore frustra
 egredi. *Munster. viciat. l. 2. Cosmograph. vbi de Arelato.*
C. Lucilius dicere solebat, nolite se sua scripta legi, nec à doctissi-
 mis, nec ab indoctissimis: quod hi nihil intelligerent, illi vni-
 perent quam vt possent illorum iudicio satisfacere. Id exprimebat
 huiusmodi versu trochaico.
Perfium non cura legere: Lælius Decimium volo.
 Erat Perius illius ætatis omnium doctissimus habitus: Lælius
 erat vir bonus, & non illiciter, sed nihil ad Perfium, *Resert. M.*
T. cum aliis aliquot locis, cum lib. de Orat. 2.
Pythagoras, qui de malis, inquit, penas non sumunt, bonos af-
 fici volunt iniuriis. *Scob. serm. de magistratu.*
Democritus, Damnandi sunt (aicbat) nec absolueri, qui ali-
 quid dignum exilio, aut vinculis, aliaue pena committunt. Si quis
 vere temere absoluerit, lucris aut voluptatis gratia iniuste facit, &
 iniustiam ei cordi esse necessarium est. *Scob. serm. 44.*
Lambachus, Malum iudicium omnis mali causam esse dicebat.
Scob. eod. serm.
C. Flavius apud populum reus actus, accusante C. Valerio,
 quum quatuordecim tribuum suffragiis damnatus esset, proclama-
 uit. Se innocentem opprimi, cui Valerius æque clara voce re-
 spondit: Nihil sua referre, nocens an innocens perisset. Ea vox tam
 violenta, reliquis tribus reo conciliauit, itaque reus, quem pro-
 stratum credebatur, ab solutus est. *Eras. lib. 5. apoph.*
Quintus Calpurnius ex prætura Hispanienis accusatus à Gallis,
 quum sensisset iudicibus pecuniam contra se datam, in eos iudices
 qui paruo pretio corrupti eum damnauerant, exclamauit: Ido-
 neam mercedem pro meo capite pacifici debuistis. *Brus. libro libro*
3. capite 10.
Bian dicere solebat, se male inter inimicos quam amicos iudi-
 care. Nam ex amicis alterum prorsus futurum inimicum, ex ini-
 micis autem alterum amicum fore. *Brus. lib. 3. c. 10.*
Democritus, Optimus (inquit) iudex esse iudicatur, qui cito
 intelligit, & lente iudicat. Alterum quidem est benevolentia, al-
 terum autem diligentia exquisita. *Anton. serm. de incorruptis*
ouilibibus.
Idem addebat, nihil inconsiderate agendum in iudicio, sed prius
 deliberandum: nec cogitatione festinandum, vt aliquid plus quam
 liceat dicatur: nec lente & constanter appetitio accurate exercenda
 est, nec ad gratiam immutanda: nam inconstans, & leuis temerario
 deterior est. *Eod. serm.*
Themistocles oratus à Simonide poeta, vt amicum non adeo
 iustam causam habentem quam commendatissimum haberet:
 respondit, Nec Simonidem fore bonum poetam, nisi mensuram
 modum.

modumque in canendis carminibus, quae scriberet, curaret: Neque se bonum praetorem habitum iri, si legibus ac iustitia, alicuius gratiam praeposuit. *Publ. l. c. 4. §. Plur. in apoph.*

Archebas dicebat iudicem & aram idem esse: pariter enim ad utrumque confugiunt, qui iniuria afficiuntur. Sentientes tales oportere iudicis esse, ut oppressis sint praesidio. *Refert. Ariff. Rhei. 3.*

Aristides quum inter duos priuatos causam cognosceret, & alter quo Aristidem irriteret in aduersarium, extra causam multa commemoraret, quibus ille laesisset eum; Aristides interpellans hominem, ista nunc, inquit, misa fac bone vir, & si quid te laesit eloquere: tibi enim in praesentia, non mihi iudex sedeo. *Plurarchus in aristide.*

Alcemenes. Cuidam ab Alcemene sciscitanti, quamobrem seniores apud Lacedaemonios plures dies fumerent ad cognoscendum in causis capitalibus: & si quis fuerit absolutus, nihilominus obnoxium sit legi? Ideo, inquit, pluribus diebus cognoscunt, quoniam si in capitis discrimine errauerint, non est corrigendi consilium potestas: oportet autem a causa liberatum, obnoxium manere legibus, quod fit, ut secundum eandem legem liceat aliquid rectius de reo statuere. Hoc temperamento prouisum est, ne vel occidatur innocens, vel effugiat nocens: qui quamuis errore iudicium sit absolutus, potest eadem lege denuo conueniri, poenaeque dare legibus. *Plur. in Lacon.*

Lyfias dicebat iudices eadem mente praeditos esse debere, quae legistatores. *Stob. serm. de magistratu.*

Idem, interrogatus, cur munera a Messeniis oblata non accepisset? Quoniam in leges iustitiae grauiter peccassem, inquit. Maluit vir prudentissimus bona conscientia iudicare, quam propter munuscula a iustitia tramite turpiter decedere. *Plur.*

Agefilas, cum in causa quadam iudex esset, & is qui accusabat recte dixisset: patronus vero male, qui tamen subinde repeteret, Agefilam decere, ut legibus optularetur, perinde ac si optimam haberet causam: hominis improbitatem reprehendens, ait: Si quis domum tibi oppugnaret, aut vestem arriperet, num expectares vt architectus aut fator tibi esset auxiliium laturus? Quo dicto iudicabat, iudici nequaquam conuenire, vt optularetur iis qui contra leges aliquid delicti admiserunt. *Plur. in Lacon apoph.*

Hippodromus Sophista, Clementi tragediarum actori longe praestantissimo, quum apud Amphictyones optime re gesta negata esset victoria, quod Byzantius esset, atque id temporis Byzantium a Romanis oblideretur, proliens clamauit: Valeant applaudentes, ac perperam dere iudicantes: Ego, inquit, Clementi victoriam decerno. Quum alter histrio appellasset Casacem, obtinuit Hippodromi suffragium. *Isidors. in sophists.*

Epitherns, Nihil est, inquit, quod etiam qui praest magis deceat, quam vt neminem vel superbe contemnat, vel in decore admiretur, sed ex aequo omnibus praestet. *Ant. serm. de iudicibus incorruptis.*

Sequentia dicta etiam eius sunt. Sicut vera trutina, neque a bona & concinna corrigitur, neque per falsam examinatur: sic etiam iustus iudex, neque a iustis castigatur, neque apud iniustos iudicatur. Minime in iudiciis delinquit si ipse in vita tua delicta cauensis. Melius est, sententia iuste pronuntiatam reprehendi ab eo qui merito suo damnatus est: quam si iniuste iudicaueris, iure a natura vituperari. Quemadmodum Lydius lapis indicat aurum, non autem ab auro examinatur: sic & homo qui iudicandi facultate potest. Turpe fuerit iudicem ab aliis iudicari. *Stob. serm. 9.*

Machetas. Philippus Macedo Machetes cuiusdam pro tribunali sedens causam cognouit, sed dormidatibus, nec satis attentus ad iuris aequitatem: itaque sententiam tulit aduersus Machetam. Verum quum is exclamasset, se ab ea sententia appellare, rex iratus, ad quem? inquit, nam appellandi verbum monarchis est iniustum. Hic Machetas: ad te ipsum, o rex, inquit, si expergiscaris & attentius audis causam. Ac tum quidem surrexit rex. Ceterum posteaquam causam apud se melius perpendisset, intelligeretque Machetae factum iniuriam, iudicata quidem non rescidit, sed pecuniam qua damnatus fuerat Machetas, ipse persoluit. In vno facto, quot regiae virtutis argumenta! Non perferuerit irasce & prouocanti, & insolentiam publice obiectanti: sed per otium rem animo accuratius considerauit, iam ab ira liber. Sit hoc ciuilitatis regiaeque moderationis: illud vero prudentiae, quod ingenioso commento sic damnatum exemit damno, vt regiam tamen in iudicando austeritatem non proderet, multam priuatum perinde quasi ipse damnatus esset, dissoluit. *Plur. in apoph.*

Idem, Harpalus pro Cratere propinquo ac familiari suo, qui iniuriarum postulabatur, petiit a Philippo, vt reus multam quidem solueret, sed a causa liberaretur, nec damnatus hominum maledictis exponeretur. Hic vero Philippus: Praestet, inquit, vt ipse male audiat, quam vti nos propter illum. Indulgebat amicis, sed quatenus licebat integra iudicis opinione. *Plur.*

Idem. Duo partes scelerosi sese inuicem accusabant, cognoscente Philippo, rex audita causa pronuntiauit, vt alter exularet Macedonia, alter illum insequeretur. Hoc Graece sonat iucundius, quod *Phi. vi* & ad fugientem pertineat, & ad exulantem, fugientem autem insequimur. Neutrum igitur absoluit Phihippus, sed utrumque damnauit exilio. *Plur.*

Alexander orante accusatore, altera manu claudere. Interrogatus, cur id faceret? respondit: Iudicandus est audiendi locus. *Antonius in Meffalae persic recenser:* Initio quum in causis capitalibus iudicetorator alteram aurem occluebat: rogatus, cur id faceret, inquit, integram seruo reo.

Antigonus. Frater Antigoni Marias litem habebat postulabat, vt causa domini cognosceretur. Qui Antigonum inquit, praeter ius agimus, melius fit, in flos antentibus. Non impetrauit hoc a rege frater: quum Antigonum fugis hominum conscientiam, & ad domesticas potestatis non caritrus sinistra ciuium suspitione, nam causam viceris. *Plur. in apoph.*

Anriphion. Si peccandum sit in iudicando, praestantissimum culatum absoluerit iniuste quam iniuste potestatem dem peccatum est, hoc vero impietas. *Stob. serm.*

Scipio minor. C. Liuium praetorem cum iudicasset, qui, virum scio peccasse: verum quoniam nullum malle possim simul & accusator esse, & iudex. Si hoc in rationis & iustitiae exemplum. *Plur. in apoph.*

M. Antonius. Dicere solebat, priuatos quidem habere iudices: principum autem nullum esse alium Deum. *Dion. Nicetas & Xiphilinus in eius vita.*

9 SIMILITVDINE

Basilii. Quemadmodum is qui sagittam tendere dicitur: nec vitra, nec citra, nec vitrosius, erratio in excidit: Ita rectus iudex factiabit, nec in iudicando cillabit. *In iulianum Martyrem.*

Epitherns. Vt iusta bilax sic trutina nec a trutinatur, nec a falsa iudicatur: Sic iudex iustus neque a natura, nec ab iniustus arguitur. *Apud Maximianum serm.*

Roterodami. Vt diameter siue dimetrens licet ab aequo lum, medianque figuram diuidit, vt utraque ipsa aequala: Ita iudex in neutram partem debet esse praesens. *Idem.*

*Vt qui acris cupiunt perispicere, alterum oculum ita iudex rectus intelliget iustum, si nullus perispectoratur. *Idem.**

*Vt sol non alius est pauperi quam diuiti, sed omnibus nis: Ita iudex personam spectare non debet. *Idem.**

ADAGIA

Ex Iouis tabuliste. *Ex 700 dicit dicitur*

Pro certo es inuoluitabilis res.

Atticus testis, in iustis magis.

Pro probatissimo atq; incorruptissimo teste. *Quid iudicium corqueat in testem suum, non inuoluitabilis.*

Rhadam antheum iudicium, *Vbi quatuor ex ipso.*

De incorrupte iudicantibus.

Touis suffragium. *Dios. 400.*

Dicebatur sacrum & inuoluitabile.

Mineruae suffragium. *Atenas. 400.*

De exacto iudicio. *Conuictum illis; qui iudicant.*

Domesticus testis, *dicendo a perispe.*

Vbi quis ipse laudat, quasi deus testem habeat, non creditur.

Corrupta iudicia.

In eos, qui corrupte iudicant, aut suffragium ferunt, sed ad priuatum commodum respicientis, sua quoque per leges opprimunt, competet illud Homeri.

O bin eo aragge exadit regine, *Discras.*

Ex de dicitur in auuon *Stob. serm. in dicitur.*

Qui per vim in populi cura communiata non deprauiant, ac iustissimam depedere ceuunt.

Nil vultis vocem diuum.

Heteromalia cautia. *Ex requirunt dicit.*

Dicitur apud Graecos, qui ab altera dicitur, ut qui iudicant la praesente qui contradiat. *Vbi iudicium non dicitur, damnat absentem.*

Deserta cautia. *scopu dicit. Lucian.*

Cum venio repugnant. *Itaz, deserta cautia conuicti a nullo contrapugnant.*

Ne de lite pronunties. *viz ad deo iudex.*

Admouet, non temere pronuntiaudum de quibus iudicant citroq; diligenter cognita.

9 EXEMPIA BIBLICA

Iudicium bonorum exempla: Moyses. *Exod. 33. Serp. 4.*

Thola, *10. Serp. 11.* Leptico, *10. 7. Sinesco.*

Iomon, *1. Reg. 3. v. 28.* Iudicium iniquorum exempla: *1. Reg. 3. v. 28.*

27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

PC

POLD

Iudicium rapacitas damatur, Amos. 2. v. 6. Iudices pro...

PROFANA EXEMPLA.

Atheniensium publicarum & priuarum species apud Athenienses...

HEROGLYPHICA.

Sed & ab ista manus ipse hieroglyphicum suum habuere...

Iudicium diuinum.

SENTENTIAE BIBLICAE.

Iudicium diuinum inuitabile, ob potentiam irremediabilem...

non possunt occidere: sed potius timere eum, qui potest & animam...

Magnus es Domine in aeternum, & in omnia secula regnum tuum...

Porro triumphator in Israel non parcat, & paenitudine non...

Iustus es Domine, & omnia iudicia tua iusta sunt: & omnes viae...

Ab sit a Deo impietas, ab omnipotente iniquitas. Opus enim hominis...

Tu reddes vnicuique iuxta opera sua. Psal. 61.

Iustus es Domine, & rectum iudicium tuum. 118.

Non enim subtrahet gloriae cuiusquam Deus nec verebitur...

Non secundum visionem oculorum iudicabit, neque secundum...

Ecce omnes animae meae sunt. Vt anima patris, ira & anima filii...

Qui reddet vnicuique secundum opera sua. Ibid.

Non parcam ei & verbis potentibus, & ad deprecandum...

Propter quod irritauit impius Deum, dixit enim in corde suo...

Frater non redimit, redimet homo: non dabit Deo placationem...

Sed & argentum eorum, & aurum eorum non poterit liberare...

Ego enim Dominus & non mutor. Malach. 3.

Filius hominis venturus est in gloria patris sui cum angelis suis...

Fortissime, magne, & potens, Dominus exercituum nomen tibi...

Certe vides, filii hominis, quae seniores domus Israel faciunt...

Ipe reuelat profunda & abscondita: & nouit in tenebris...

Et erit in tempore illo, & scrutabor Ierusalem in lucernis, &...

Domini iustus in medio eius non faciet iniquitatem, Mane...

Et accedam ad vos in iudicio, & ero testis velox maleficis, &...

MANUSCRIPTA

...perant, nisi poena certatim referretur. Homil. 76. in Mar.

...notum cuiusquam occultum crimen aliquid hoc ipso die in
...doliis, hinc modo confessi innotecerent: non fieret, ut ille
...terram sibi potius dehisce, quam tam multos peccati
...habere mallet? quid igitur tunc nobis fiet miseris, quem
...sibi ubi vnicuique palam facta, in tam aperto, tamque illuisti
...decurata, hominum nobis partim incognito oculis
...Homil. 5. ad Romanos.

...quae magistratus in medio foro reum adducit, carnes ad
...ad nocentis exanimat acculatum, omnes magno studio cō
...cupientes audire quid interroget index, quid reus respō
...dcat. Multo magis hic diligenter auscultandum est, quid reus, ni
...am hinc dices, postulet, quid contra iustus index respondeat per
...bentiam. Non enim Patriarcha erat qui iudicabat, quamquam is
...papatu verum quemadmodum in mundanis istis iudiciis,
...quis faceret aliqui rei, puta latrones aut homicidae, his leges
...papatu iudicis occurrentes, non permittunt vt audiant
...dicant, qui prater alia hoc quoque honore iudicat illos in
...papatu, sed melius quam interpretes & iudicis interrogations, &
...papatu ostendunt. Hoc sane pacto & tunc factum est. Non
...papatu pronuntiantem, non Deum ipsi loquentem adibat reus: sed
...papatu erat Abraham, qui iudicis vocem ei qui iudicabatur, reulit.
...de La. ar.

...quae hic sumus, anima voluptatem illecebris delinuit tristitia
...papatu animo: cum vero migratura est corpore, tunc tam
...papatu metu continetur, quippe quae ad ipsa iudici peruenit li
...papatu, ita tunc & latrones, quando quidem in carcere viuunt,
...papatu metu degunt, vbi vero ad velum iusti ceperunt, soluantur
...papatu. Cum enim pallare animam metu mortis incipit, ignis inlar
...papatu vix omnia lucidens, philolophari eam cogit, & futura
...papatu ante veritate. in 2. ad Timoth. Homil. 5.

...papatu quempiam de populo compellauerit, atque ad seruos
...papatu reddere gratias hinc meo nomine quam plures, qui me
...papatu laborantem nutruunt, qui mihi beneficia in tempore per
...papatu comulunt: non certatum quisque pecunias eius omnes appende
...papatu careat gratias egit: Si ergo in hominem regem tantum hono
...papatu ris agitur, cogita Christum in illa die ad angelos, conuerium,
...papatu & ceteris. Hic mein terra suscepit hospitio, hic mihi innumera
...papatu beneficia, hic peregrinum existentem coniuit inducens,
...papatu cogit de cetero fiduciam, inter angelorum populos gaudium. De
...papatu i. p. ar.

...papatu personas iudex auditurus in publico tribunal suum
...papatu in excelsis, circa se collocat vexilla regalia, ante conspectum
...papatu suum ponit super mensam tabellam, vnde tribus digitos mortem
...papatu suam ostendit, aut vitam: hinc inde officiales oronate con
...papatu stant, sedo secretarius, ponunt genera horrenda poenarum,
...papatu quibus solum pati, sed & videre tormentum est. Stant iuxta para
...papatu riter, crudeliores aspectu quam manib. Tanta iudici facies,
...papatu tantum schematis terrore visitur. Et cum ad medium prouocet
...papatu reus, ante interrogat onem iudicium, ipsius
...papatu tantum promissis, similiter cui terrore, no cu, simili terro
...papatu reus eum quae hic sunt, non comparandae ad aeternas poenas.
...papatu gloria ista. Hom. 55.

...papatu in tempore hyemis inter virides & aridas arbores discernit
...papatu est, cum autem venit tempus beatum vernal, dicit nantur: ita
...papatu quidque secundum fidem suam & opera sua manifestabi
...papatu tur, quidem nulla profertentibus folia, nec fructum: sicut
...papatu de fructu gloriae ornabuntur, & folis vestientur aeternae vi
...papatu tae. in 2. ad Thimo. s. ar.

...papatu si causa dicenda sit apud iudicem terrenum,
...papatu a quoque metum ex legibus habere videatur: non ex omnibus
...papatu quibus aduocato patrono munera praeparantur, etiam
...papatu ad periculum sit, etiam solius notae metus vel damni ra
...papatu tione, ut reportet vniquisque propria opera prout gessit, siue bo
...papatu na siue mala. Hom. 5. Lem.

Iudicium temerarium.

DEINITIO ET ETYMOLOG.
Iudicium Temerarium seu suspiciosum est, cum aliquis iudicat
de his quae sunt dubia vel occulta propter aliquas leues conie
cturas. S. Thom. Secunda Secunda. q. 60. art. 2.

SENTENTIAE BIBLICAE.
Iudicium temerarium prohibetur,
Nolite iudicare, & non iudicabimini. Matth. 7.

Nolite ante tempus iudicare. Cor. 4.

Quid mihi de his qui foris sunt iudicare? 5.
Nunquid Deus vestro indiget mendacio, ut pro illo loquamini
dolos? Nunquid faciem eius accipitis, & pro Deo iudicare nimumi
ni? Job. 13.

Si vere vtiq. iustitiam loquimini, recte iudicate filii hominum.
Etenim in corde iniquitatem operamini in terra, iniustitias manus
vestrae concinnant. 1. J. 38.

Venit enim Ioannes neq. manducans, neq. bibens, & dicitur: De
monium habet. Venit filius hominis manducans & bibens, & di
cunt: Ecce homo vorax & potator vini, publicanorum & peccato
rum amicus. Matth. 11.

Si autem sciretis quid est, misericordiam volo, & non sacrificiū,
nunquam condemnassetis innocentes 12.
Nolite iudicare secundum faciem: sed iustum iudicium iudicate.
1. Ioan. 7.

Fortiter continentur.
Mihiautem pro minimo est, vt a vobis iudicer, aut ab humano
die, sed neq. me ipsum iudico. 1. Cor. 4.

Qui me iudicat Dominus est. Itaq. nolite ante tempus iudicare,
quoad vq. veniat Dominus, qui illuminabit abscondita tenebra
rum, & manifestabit consilia cordium: & tunc laus erit vniusque a
Deo. Ibid.

Serio puniuntur.
Vt qui dicitis bonum malum, & malum bonum: ponentes te
nebras lucem & lucem tenebras: ponentes amarum in dulce, & dul
ce in amarum. Esa. 5.

Nolite iudicare, & non iudicabimini. In quo enim iudicio iudi
caueritis, iudicabimini. Matth. 7.

Propter quod inexcusabilis es, o homo! omnis qui iudicas. In
quo enim iudicas alterum, te ipsum condemnas: eadem enim agit
quae iudicas. Existimas autem hoc o homo omnis qui iudicas eos,
qui talia agunt, & facis ea, quia tu effugies iudicium Dei? Rom. 2.

Tu quis es qui iudicas alienum seruum, Domino suo ita an ca
dit. 14.
Tu autem quid iudicas seruum tuum, aut in qua re spernis fra
trem tuum? Omnes enim stabimus ante tribunal Christi. Ibid.

Non ergo amplius inuicem iudicemus, sed hoc iudicate magis,
ne ponatis offendiculum, vel scandalum fratri. Ibid.
Tu autem qui es, qui iudicas proximum tuum? Iac. 4.

SENTENTIA PATRYM.

Temerarium iudicium plerumque nihil nocet ei de quo teme
re iudicatur. Et autem qui temere iudicat, ipsa temeritas necesse
est vt noceat. Aug. de ser. Domini in monte. S. bab. 11. q. 3. can. Teme
rarium.

Iniquum est, vt quis de alio iudicare velit, & iudicari de se nolit.
Idem in epist. ad Laurentium comitem Arrian. S. bab. 32. quaest. 6. in
quum.

Nolite iudicare. Hoc loco nihil aliud nobis praecipere existimo, nisi
vt ea facta, quae dubium est, quo animo fiant, in meliorem partem
interpretentur. Quod enim scriptum est: A fructib. eorum cogno
scetis eos, de manifestis dictum est, quae non possunt bono animo
fieri. Sunt quaedam facta media, quae ignoramus, quo animo fiant,
quia in malo & bono fieri possunt: de quib. temerarium iudicare,
maxime est vt condemnemus.

Duo sunt in quib. temerarium iudicium est, cadere debemus cu
in certum est quo animo quid factum sit, vel incertum est, qualis
futurus sit, qui nunc vel bonus, vel malus apparet. Idem cont. Ma
nichaeos lib. 2.

Ignorantia iudicis plerumque est calamitas innocentis. Idem lib.
19. de ciuitate Dei.

Temeraris iudiciis plena sunt omnia. De quo desperamus, sub
ito conuertitur, & fit optimus. De quo multum praesumptuamus,
dehinc & fit pessimus. Nec timor noster certus est, nec amor. Quid
si hodie quicumque homo vix nouit. Ipse homo iam enuicem ipse
nouit, quid hodie, quid autem eras nec ipse. Idem de passio.

Maxime hi temere iudicant, qui de meritis aliorum & facile re
prehendunt, qui magis amant vituperare & damnare, quam emen
dare, & corrigere: quod vitium vel superbiae est, vel inuidiae. Idem
serm. Domini in monte.

Non enim conscientiae latebras hominibus scire aut nudare pers
missum est, dicente scriptura. Homo in facie videt, Deus autem in
corde, Deus solus intima & secreta circumspicit: sed manifestus est
vox Domini in montibus a fructibus eorum cognoscetis eos. Hiero.
in epist. 5.

Iudicet ille de alterius errore, qui non habet in se ipso quod con
demnet: iudicet ille qui non agit eadem, quae in alio praesentem
esse puniendae, ne cum de alio iudicat, in seipsum sententiam ferat. Iu
dicet ille qui ad pronuntiandum nullo odio, nulla leuitate ducitur.
Amb. sup. illud. Beati immaculati.

Debet quisque proprias virtutes perpendere, & pro qualitate
virium etiam aliorum suscipere, ne dum delectatur loco gloriae,
fiat subdus author ruinae, & qui grauat pondera suarum, velle
fieri.

fieri iudex alienarum culpam, durum enim est, ut qui nescit te-
nere moderamina vite sua, iudex fiat vite alienae. Gregor. sup. illud
Eccle. 7. Noli querere fieri iudex nisi ualeas sustinere iri impere, in-
quiritates.

Hoc solet esse proprium infirmantium iudicium, ut tanto que-
piam exilimentum, quanto adipisci conspiciunt bona terrena
ratis subtrahi, que largo munere tribuantur. ita uisus: & desperatis
aegris medici quecquid poposcerint dari precipiunt, & eos quos ad
solutum reduci prouident, quod appetunt dari contradicunt. idem
Moral. 26.

Sunt aliqui qui de omnibus male iudicant, dicunt enim si quis
studet & vacat humilitati, hypocrita est: si recreationi, gulosus est
si patientia, timidus est: si iustitie, impatiens est: si simplicitati, fa-
tius est: si prudentia, malitiosus est: si maturitati, phlegmaticus est:
si in cunctis, si silentio & paci, dissimulatio est: si aliorum corre-
ptioni, presumptuosus est: si militat uigiliis & orationibus, iudicialis
secularis est: si dormitioni, somnolentus est, si predicationi & aliorum
saluti, appetitor laudis est: si delitit, negligens est, si habet gratiam
hominum, adulator est: si adulari renuit, dicitur quod superbus est.

In ambiguis Deo feru sententiam idem. c. 15.

SENTENTIAE POETARVM.

Terent. com. ced. 3.
Ita comparatum esse naturam omnium hominum,
Vt alienis rebus iudicent quam suis.
Idque sit quod in re nostra sumus aut gaudio prope diti inuolu-
unt spiritum.

Marual Epigram. lib. 12. ad Priscum.
Sapere regare soles qualis sine, Pisco, futurus
Si fiam locuples, sinque repente potens.

Quemquam posse putas mores narrare futurorum
Dic mihi, si sis tu loco, qualis eris?
Idem Epig. lib. 12. ad Zelotypam.

Cum tibi nota tui sit Vita fidesque mariti.
Nec prematilla tuos sollicitet que choros:
Quid quasi pellicibus torqueris inopta ministris,
Te quibus? Et breuis est, & fugitua uenit.

Horat. scrm. lib. Satyr. 3.
Stultus & improbus hic amor est dignusque notari,
Cum tuas perideas oculis mala lippis inuicibus,
Cur in amicorum vitis tam cernis acutum,
Quam aquila, aut serpens Epidaurius?

Ibidem.
Parsius hic uisus, frugi dicitur ineptus,
Et iactantior hic paulo est, concinnus amico
Pofulat & rideatur, ut est truciulenter, atque
Fusus aquo liber simplex, fortisque habentur:
Callidior est, acres inter numeretur opinor
Hac res & iungit inuitos, & seruat amicos.

At nos uis uices ipsas inuertimus atque
Sincerum cupimus, & nos incrustrare, probus quis
Nobiscum uisus, multum demissus homo, ille
Tardo cogitauerit pinguis datus: hic fugit omnes
Infidias, nullique uulso lacus absit, apertum.
Cum genus hoc inter vita seruetur, sibi acris
Inuidia, atque uigens sibi crimina, pro bene sano.

At non incauto factum astutus, uocamus,
Simplioris quis, qualem me sepe libenter
Obiter tibi Mecenas, & forte legentem,
Aut tacitum impellat, quomodo sermone molestus,
Communi sensu plabe caver, inquit, mitem
Quam temere in nosmet legem iancimus, inquamam,
Nam uisus nemo sine nasceatur, optimus ille est,
Qui minimis uigetur.

PHILOSOPHICAE SENTENTIAE.

Vnusquisque bene iudicat, quae cognoscit, & horum est bonus iu-
dex. Arist. li. Ethic.

Melius est iudicare secundum leges & literas, quam ex propria
scientia vel sententia. idem li. 2. Politic.

Turba multa melius iudicat, quam vnus tantum. idem libro 3.
Politicorum.

Dubitare de singulis, non est inutile. idem libro Pradiso mon-
torum.

Et visu multae trahuntur suspensiones, cum quemadmodum a-
pud quos & a quibus educatus & eruditus sit, queritur, & quibus
cum uiuat, qua ratione uizat, quo more domestico uiuat. Cic. Liber,
Sererum li. 2.

Imago animi est uultus, iudices oculi. Nam haec sunt vna pars
corporis, quae quor animi motus sunt, tot significationes possunt ef-
ficere. idem de Orat. li. 2.

Essc autem oculi uisus profundissimaeque humanae consci-

tiz iudex noliam, & possunt omnes Deo largiente
Francisc. Petrar. li. de Vita solitaria.

De Iudice, Iudicium diuini & humani
SENTENTIAE QUADAM HISTORICAL

Nihil ad animum libertatis studium comparatum
mo alienus ab auidia, nec vlli rei inaequata, sed
minis personam acceptat, non excelsio loco conparatum
minem formidat: dixeris eum esse uolueris
sublimia petentem, nullis terrenis rebus additum
beas mentem & literis superiorem, si donorum
non fordida ueris, reges non formidabis, plebem
non eximios & magna potentia praeditos metus
hasset in Annal.

Nemo credit eos, qui vim inferre possunt, & illi
fungantur, ex iustitia agere: verum hic comitatus
eos ac quasi adumbratum quoddam exemplum
recundiam veritatis actionum suarum praeterea
mine cupiditate suam explere, Dion. li. 5.

Hoc plerumque facimus ut confusa euentus praesentium
quid bene processerit, multum illum prouidit, ut
hil sensile dicamus. Sic fit ut sepe merito que
sunt fortunae, & quae a fortuna consilio triuicant
ciardis. hist. li. 14.

Acerbis iudicis ciuitas uisatur magis quam cetera
in Frigidis.

De praefectorem, consulum, & senatorum
aere empti iudicare non debent. Lamprius de
Quis Dei iudicia, vel addendo, vel detrahendo
in Joan. Com.

Quia ineffabilia sunt Dei iudicia, quae ne
plicare quae se mus possunt, breuiter expellere
iudicis Dei quoquo pacto accidit, uelle iustitiam
sustinere qui nequeunt. P. Oros. hist. li. 7. ca. 11.

Quemadmodum ciades populi a Deo immittit
non nisi placato lumine eadem populi quae
li. 10.

At defuncti Alexandri 6. pontificis Rom. uentem
tibus extincti, spectandum corpus, in D. Penn. reperi
incredibili cum gaudio accurrit. nec cuiquam
illum, qui immo dicitur ambicione, & pellicera
horrendae crudelitatis, mouit uoluntas, & uoluntas
exemplis, facis atque prophanus rebus abique
uersum orbem uenens insecratis, exstitant spectan-
terant, qui nihilominus ab inuente arate, ad cetera
suae diem singulari ac bene perpetua felicitate
appetens, & plura quam optaret perpetuo ad
quod exemplum, ad illum qui humanorum
litate diuorum iudiciorum arca se uidet
mortalibus uel fauti uel aduersi accidit, ex
caulis manerant, arrogantiu reuoluntiam
est: quati non quonidie multos bonos in
roiq; improbos ad non mentos honores
secus in te pre dando de Dei iustitia
amplitudo, breuibus ac praesentibus
tempore & loco, larga manu, aeternis
ab inuitis dicitur. P. Guicciard. hist. li. 6.

Sue timidum pro cauto, tardum pro
perito belli uocent, malo te sapiens
laudent. Liu. Decad. 3. li. 4.

Quum post fabricam ornatumque mundi
atum atque immaculatum fecerat Deus: ac
nus, libidinibus deputatum peccatis obfo-
flam licentiam supra punitione confecta
Dei & iudicis peccanti homini, ac tere
natam, semperque (dum homines terram
omnes inuiri licet, aut probamus negando,
mus: obliuiscitque mentibus istis sibi
fidelis scriptura non fualent. P. Oros. hist. li. 1. ca. 1.

Homines ex euentu fortunae: quae prius
Procop. de bel. Vandalic.

Mali oculi uisus hae diuinae sunt expositi, & quibus
penas effugiunt, tandem tamen supplicia
Matras. Annal.

Oculus ille qui occulte percipit, omnia intelligit
car, ad Irenam imperatricem, quae Constantinum
rat, se conuertit, cum ad se uenit, seruire
uiter molesteque facinus eius tulit, quum
quis imperii uoluptatem illa degnitater
craterem, suae irae facies miscuit. Quippe
ra, molestias inquam non tam appetendis
mitatum filii stimulis. Quare deinceps
riebat, tanquam paupercula mulier, &
rens. Eiusmodi efflere uita mortalis
& hoc modo Deus in iustitiam

PC

Polis

Deo largiente... Malo omnino diuinos oculos fugit: & Deus superbis mercedem...

tis & reprehenditis, a vestra arte profectum est: quod vero suspicatus, ego mea facultate sum fabricatus. Aelian. libr. 14. de Var. hist.

§ APOPTHEGMATA.

Dignetur cadam ad ostentationem ingenii multa de rebus ceteris differere. Quam nuper, inquit, de coelo venisti? Socratem...

§ SIMILITVDINES.

Roterodami. Sicut pyramis, quam Rhodope meretricula AEsopi conferua construxit, pecunia corporis quæstu collecta, maiori miraculo, famaque fuit quam cætera regum pyramides: Ita vehementius miramur, si quid recte faciunt, a quibus tale nihil expectabatur: veluti si quis Hollandum videat peritum equitem aut frugalem Anglum. in Simil.

ANTIFEA

§ ADAGIA.

Mali principii malus finis. ἀρχὴ κακῆς τοῦ κακοῦ. Hoc est. Quale consilium talis euentus in fine exitu negotii. Mox scimus melius vate. Τὰ κατὰ τὴν ἀρχὴν τῶν πραγμάτων...

Quia periculosum.

Non peritibus in nomine meo, nec polius nomen Dei tui ego... Quia periculosum est iurare in nomine Domini, si non sit afflicta in ore tuo, & in nominibus Sancti non admittaris, quoniam non eris immunis ab eis. Eccle...

Iuramentum necessarii qualificatio.

Domini Deum tuum timebis, & illi soli seruias, ac per nomen... Iuramentum necessarii qualificatio. Domini Deum tuum timebis, & illi soli seruias, ac per nomen Domini iurabis. Deut. 10. Qui iuratur in nomine Domini, & Dei recordamini non in veritate neque in iustitia. Esai. 48. Qui iuratur in terra, iurabit in Deo amen. Genesius, Viuit Dominus, in veritate, & in iudicio, & in iustitia, & in misericordia sua.

PATERVM SENTENTIAE

Iuramentum necessarii qualificatio. Domini Deum tuum timebis, & illi soli seruias, ac per nomen Domini iurabis. Deut. 10. Qui iuratur in nomine Domini, & Dei recordamini non in veritate neque in iustitia. Esai. 48. Qui iuratur in terra, iurabit in Deo amen. Genesius, Viuit Dominus, in veritate, & in iudicio, & in iustitia, & in misericordia sua.

Iuramentum necessarii qualificatio. Domini Deum tuum timebis, & illi soli seruias, ac per nomen Domini iurabis. Deut. 10. Qui iuratur in nomine Domini, & Dei recordamini non in veritate neque in iustitia. Esai. 48. Qui iuratur in terra, iurabit in Deo amen. Genesius, Viuit Dominus, in veritate, & in iudicio, & in iustitia, & in misericordia sua.

Iuramentum necessarii qualificatio. Domini Deum tuum timebis, & illi soli seruias, ac per nomen Domini iurabis. Deut. 10. Qui iuratur in nomine Domini, & Dei recordamini non in veritate neque in iustitia. Esai. 48. Qui iuratur in terra, iurabit in Deo amen. Genesius, Viuit Dominus, in veritate, & in iudicio, & in iustitia, & in misericordia sua.

Iuramentum necessarii qualificatio. Domini Deum tuum timebis, & illi soli seruias, ac per nomen Domini iurabis. Deut. 10. Qui iuratur in nomine Domini, & Dei recordamini non in veritate neque in iustitia. Esai. 48. Qui iuratur in terra, iurabit in Deo amen. Genesius, Viuit Dominus, in veritate, & in iudicio, & in iustitia, & in misericordia sua.

veneno mortuus est. Idem & hab. ibidem ut noueritis. Quamuis dictum sit, ne iuremus, nusquam me in scripturis sanctis legisse memini, ne ab aliquo iurationem recipiamus. Ibidem & hab. ibid. Quamuis. Mouet te vtrum eius fide vtendum sit, qui vt eam seruet, per demonia iurauerit. Vbi te volo prius considerare, vtrum si quis iurauerit per deos falsos iurauerit se fidem seruaturum: & eam non seruauerit: non tibi videretur bis peccasse? si enim tali iurationi promissam seruaret fidem, ideo tamen peccasse iudicaretur, quia per falsos deos iurauerit, se fidem seruaturum. Illud autem nemo reprehenderet, quia fidem seruauit. Nunc vero quia & iurauit, per quos non debuit, & contra pollicitam facit fidem, quod non debuit bis vtique peccauit. Ac per hoc qui vtrius fide, illius quem constat iurare per falsos deos, vtrius non ad malum, sed ad bonum & licitum non peccato illius se sociat qui per demonia iurauit. Ibid. & hab. ibid. can. Mouet.

Nec credo sacra iuramentum ad hoc debere fieri, vt iniusta iuratio suorum honorum sit iniuste iurantibus expoliatio, & accipiendi eterna damnatio. Perituri namque percucitur poena, & velut homicida in extremo examine a iusto iudice degradabitur, per quem sacrosanctum euangelium ad iniustum, & illicitum, Deo minime amabile, quasi testimonium iustae & humanae petitionis, adducitur. Idem Senero episc. & hab. 22. quest. 4. can. inter cetera.

In dolo iuratur, qui alter facturus est quam promittit: cum per iurium sit, nequit decipere credentem. Idem super Psal. Domini est terra. & hab. 22. q. 2. can. in dolo. Non est contra praecipuum Dei iuratio, quae a malo non iurantis est, sed increduli, & quo iurare cogitur. Nam hic intelligitur ita Dominum prohibuisse a iurando, vt quantum in ipso est quisque non iuret: quod multi faciunt, in ore habentes iurationem, tanquam magnum & suauic aliquid. Idem super epist. ad Galat. & hab. 22. q. 1. can. Non est contra.

Si peccatum esset iuratio: nec in veteri lege diceretur. Non peierabis. Reddes domino iuramenta tua. Non enim peccatum nobis praecipitur. Item non vobis dicimus nos, Non iurare. Si enim hoc dicimus, mentimur. Quantum ad me pertinet, non iuro: sed quantum mihi videtur, magna necessitate compulsi, cum videro, nisi faciam, mihi non crediti: & ei, qui mihi non credit, non expedire quod non credit, hac pensata ratione, & consideratione liberata, cum magno timore dico. Coram Deo: aut, Testis est mihi Deus, aut, Sicut Christus, quod sic est in meo animo. Et ideo quia plus est, id est, quia amplius est, quam Est est, non iure, sed hoc quod amplius est, a malo non est iurantis, sed non credentis. Idem serm. 8. & hab. 22. q. 1. can. Si peccatum.

Dico vobis non iurate omnino, ne scilicet iurando ad facilitatem iurandi veniaris, de facilitate ad consuetudinem, de consuetudine in peritrium decidatur. Idem libro de Mendacio.

Et iurabatur: viuit Dominus: in veritate & in iudicio & in iustitia: & benedicent eum gentes, ipsumque laudabunt. Quomodo ergo euangelium iurare non prohibet? Sed hic iuramentum pro confessione dicitur ad condemnationem idolorum per quae iuratur Israel. Denique officendicula auferuntur: & iuratur per Dominum Deum: quodque dicitur. Viuit dominus, in testamento veteri iurandum est, ad condemnationem mortuorum deorum, per quos iurauit omnis idololatra. Hieronymus super Hieremiam. & hab. 22. q. 1. can. Et iurabatur.

Animaduertendum est, quod iurandum hos habeat comitates, Veritatem, Iudicium, atque iustitiam: si ista defuerint, nequam iuramentum erit, sed peritrium. Idem lib. 2. & hab. 22. q. 23. Animaduertendum.

Confidera, quod saluator non per Deum iurare prohibuit, sed per coelum & terram, & per Hierusalem, & per caput tuum, & hoc quia paruulus fuerat lege concessum, vt quando victimas Deo immolabant, ne eas immolarent idolis: sic & iurare permitterentur per Deum, non quod recte hoc facerent, sed quod melius est Deo id exhibere quam demonis. Idem super Matthei. lib. 1. & hab. 22. q. 1. Consideranda.

Habemus in lege Dei scriptum, Non peierabis in nomine Dei tui in vanum. Ideo admonendi sunt omnes, vt diligenter caueant peritrium, non solum in altari seu sanctorum reliquiis, sed in communi loquela. Idem: & hab. ibidem can. Habemus.

Iurauit Dauid temere, sed non impleuit iurationem maiore pietate. Augusti serm. de Ioan. Baptista.

Iuramentum est oratio confirmans per se veritatem, Gregorius Nissen.

Iurandum est testificatio Del de re controuersa. Ita fugito iurandum, vt ne sancte quidem iures. Ex frequenti iurando peritrium nascitur. Philo. apud Ariston. serm. de iur.

Multi solent monere alios, vt sancte iurent, ego vero omnino ne ab initio quidem facile iurare licitum esse censo. Morum probitatem iurando firmiorem habere oportet. Euseb. eod. serm.

Non peius iurare prohibuit, sed occasionem peritrii, quod perfectus est: euitare docuit. Gregor. super illud Matth. Non peiorabis.

Si aliqua causa fuerit, modicum videtur facere qui iurat per Deum. qui autem per euangelium, maius aliquid fecisse videtur, quibus dicendum est: Sulti, propter Deum scripturae sanctae sunt, non Deus propter scripturas. Ioan. Chrysol. Et hab. 22. q. 1. can. Si aliquis.

Iuramenti huiusmodi causa est, quia omnis qui iurat, ad hoc iurat, ut quod verum est loquatur. Et ideo Dominus inter iuramentum & loquelam nostram nullam vult esse distantiam: quia sicut in iuramento nullam conuenit esse perfidiam: ita quoque in verbis nostris nullam debet esse mendacium: quia vtrunque & perurium & mendacium diuini poena damnatur, dicente scriptura, Os quod mentitur, occidit animam. Quisquis ergo verum loquitur, iurat: quia scriptum est: Testis fidelis non mentietur.

Qui peierare paratus est, antequam iurat, iam peritrius esse videtur: quia Deus non ex operibus iudicat, sed ex cogitationibus, & ex corde. Idem. Et hab. 22. q. 5. can. Iuramenti.

Nemo est qui frequenter iurat, quin aliquando non peieret, sicut qui consuevit multa loqui, aliquando loquitur importuna, idem super illud Matth. 5. Dico autem vobis non iuratur omnino.

Quacunque arte verborum quis iuret, Deus tamen, qui conscientiae testis est, ita hoc accipit, sicut ille, cui iurat intelligit. Duplicitate reus fiat: quia & nomen Dei in vanum assumit, & proximum dolo capit. Ibidem: Et habetur 22. quae. 5. can. Quacunque.

Assiduitas iurandi peritrii consuetudinem facit: Vltus iurandi ad peritrium inducit. Veritas iuramento non indiget: firma fit sacramenti tui fides. Idem Solutio. lib. 2.

Qui malum se facturum iurat, peccat, & melius igitur, tunc iuramentum frangere, quam implere, ita quod malum caueat quod iurauit, & nihilominus culpam agnoscat, in eo quod male iurauit. Hugo. de S. Victor. lib. 1. part. 2. c. 14.

Si aliquid forte nos incautus iurasse contigerit, quod obseruatum in peiorem vergat exitum: libere illud salubriori consilio mutandum nouerimus: ac magis instante necessitate peierandum nobis, quam pro vitando peritrii in aliud crimen grauius eisset diuertendum. Beda in hom. 43. Et hab. 22. q. 4. can. Si aliquid.

POETICAE SENTENTIAE.

Phocylides.
Mhr' iurabis, kwt' ap' rws, wti' i' uari.
Non iurabis neque pure neq' sponte.
Pythagoras.
Venerare ius iurandum.
Periander.
Iure iurando ne ut aris.
Menander.
Vitorum autem malorum ius iurandum in aqua scribe.
Deum poterant ne putes latere.
Tibullus lib. 1. eleg. 9.
Ah miser! Et si quis primo peritria celat:
Seruati tamen taceat poena venit pedibus.
luuenalis satyra. 13.
Tam facile Et prona est speros contemnere testos,
Si mortalis idem nemo sicut aspice quous a
Face neget qua sit fides constantia vul. us.
Per solis radios Turpetaque sulmina iurat.
Ibidem.
Sunt qui in fortis unam castibus omnia ponant,
Et nullo credunt minus dum restore moueri,
Naturae voluente vices Et lucis Et anni,
Atq' ideo intrepidat, quacumq' altaria tangunt.
Ibidem.
Nullane peritrii capitis fraudisq' nefande
Poena erit? abreptam crede hunc grauiore catena.
Ibidem.
Spartano cuiusdam respondit Pythia vates:
Haud impunitum quondam fore, quod dubitaret,
Depositum retinere, Et fraudem iure iurari
Iurando: querebat enim qua numinis esset
Mens, Et an hoc illi facinus iudare Apollo?
Reddit ergo metus, non moribus, Et tamen omnem
Vocem adyti dignam templo, Seruatiq' probantur,
Extinctus tota pariter cum prole domoque,
Et, quamuis longa deductis gente propinquis,
Huius patitur poenas peccandi sola voluisti.
Amphides.
Quisquis iuranti nihil credit,
Ihemar facile peierare sinit.

Sophocles.

Apposito iure iurando cauius Et ad iuramentum
Animus sit. A duobus enim sit iuramentum.
Et ne ledat amicos; Et ne peccet in deo.
Apollodo.
Presente flagello ne populus accipiat iuramentum
Qui iuramentum a malo viro populi iuramentum
Quid, i. Amo.
Tantum peritria a vita.
Non bene condulsi vendant peritria iuramentum.

SENTENTIAE PHILOSOPHORUM.

Leges Aegyptiorum mandant creditis ab his qui iurauerunt, si negarentur, stare debitorum iuramentum, sicut iudicium veluti religiosam rem magni aestimant. Sic etiam in iuramento fit iis qui sepius iurant, adrogata fides, plurimumque in viri nomen amittatur, quod raro ad iuramentum oporteat Legislator insuper omnem fidem in iuramento bonis moribus iudicavit homines allicere in iuramento, ne indigni fide viderentur. Iniquum enim patitur ab his qui iurauerunt credita pecunia esse, deest iuramentum praestari fidem. Diador. Stul. lib. 2. c. 13.

Sed iurando non qui metus, sed qui veritas, non enim iurandum affirmatio religio. Quod autem si Deo recte promiseris, id tenendum est, sed ad iuramentum pertinet. Est autem ius etiam bellum iuramentum esse hosti seruanda. Quod enim iuratum est, non fieri oportere, id seruandum est, quod aliter, id iuramentum esse peritrium.

Necesse, nec iuramentum debet esse committentia iuratis, sicut verbis concepit more iuramentum peritrium est.

Nullum enim vinculum ad asserendam fidem maiores artius esse voluerunt. Id indicant leges, dicant sacra, indicant foedera, quibus etiam cum iuratur fides, indicant notiones animaduertentes, nulla de re diligentius, quam de iurando de officio.

Eatenus amicus & familiaribus auxilium est, iuramentum non admittitur. Lysurgus. Ius iuramentum sanctumque iuramentum omnibus iuramentum est. Demost. lib. cont. Aristi. Bonos viros decet, vt eos mores adserere iuramentum iurando firmiores. Iur. ad Demost. Iuramentum tibi oblatum duabus de causis iuramentum sum turpi suspitione liberet, vel vt amico ea magis iuraueris, sin minus, alius peritrius, alius autem iuramentum deprecare, siquidem fieri potest, nus saltem quoad eius potest. Epist. in Exhortat. Ius iurandum est cum diuina veneratione ad iuramentum. Arist. Rhet. ad Alex. c. 17. Ius iurandum si quis extenuare voluerit, debet homines qui factoriosi Deos non cernere patitur, se impune laturos se peierant. Ibid. Ius iurandum probamus, si dixerimus eorumque & humani metu peierare nolle, & homines laturos posse, ibid.

APHORISMATA.

Thales, adultero selicitanti. An ab iuramento Non, inquit, est peritrium adulterio peius. Segnissimus, illum stulte dubitare de peierando, peritrio par non dubitasset committere. Eoq; in adiutorium nil ponderis habet ius iurandum. Quisquis enim iuramentum, audebit & cum peritrio iudicari. Thales ad Laetio. lib. 1. c. 1. Solus tantam morti prohibitum inesse hominibus cebar, vt non opus esset ligare iuramento. Ma. Cleanthes dicebat iuramentum eo ipso quo iuratur rare aut peierare, nam si iura iuret, tanquam fidendum randum attineret, vere sancteq; iuravit: sin prope, tanquam non facturus peieravit. Stob. serm. 28. Clementi, cum Arguius septem diebus iuramentum obseruans deprehendisset illos tercia nocte iuramentum fiducia scilicet inducitur, adortus est eos, & alios illos adduxit capitulos. Ceterum quum illi probo iuramentum iurandi fides. De diebus inquit, peccati iuramentum dita sunt iure iurando. Quamquam & apud deos, quis fecerit hostibus, id & apud deos & apud homines iustitia praesertantius: verum huc magis iuramentum euentus. Nam & vrbe, cuius gratia violari iuramentum est, eo quod mulieres detrahit & tempus deuenit, re sunt: perinde quasi dicit ipse, quos conuenit ipso iuramentum. Postremo verus in demeritum peritrio diolo quodam fodit & incidit corpus & talle iuramentum.

PC

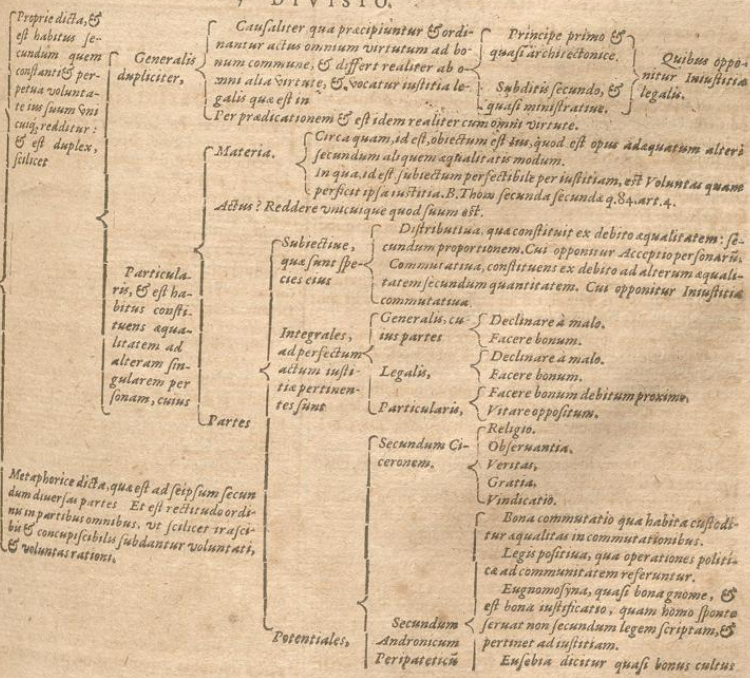
Polis

gnificatio est iustitiæ, in distributivam & correctivam distinctio. Conlitiu enim in distributione munerum, præmiorum, rerum, atque vti contractibus & commerciis debita feruetur æqualitas: deinde vt in iudiciis, citra personarum acceptiõnem ius dicatur, vitia corrigantur, fontes dampnentur, innocentes absoluantur. Denique virtus est ius vnicuique suum tribuens. Hæc iustitiæ species Deo apprime modiq; omnibus conuenit, cuius proprium est vnicuique reddere secundum opera sua: ita in hac etiam vita atrocibus poenis atrocita punire scelera, & infontes tueri. 4. Veritas ipsa seu fides, quæ in dictis ac promissis seruetur, significatur nomine iustitiæ: & ille iustus dicitur, qui quantum promittit tantum etiam præstat, nam hoc iustum est, vt situr promissis. Id autem maxime Deo competit, qui verax, fidelis, iustus est & frequenter nominatur in sacris scripturis. Vide Etimologicon trilingue Lugdun. anno 1607.

Iustitia inter homines stabilita, quodam exemplo historico illustrata.

Roma post exactos reges Sextus Papyrius leges curiatis (quas regum tempore, populus in triginta curias à Romulo diuisus, à regibus latas, suo calculo confirmarat) sine ordine latas, in vnum composuit, quod ab eo *Ius Civile* Papyrianum fuit appellatum. Deinde omnes hæc leges, lege tribunicia exoluerunt, & incerto iure populus vltus est fere per 20. annos, Decemviri petent, quas in tabulas eburneas percriptas, pro rostris composuerunt. Sequenti anno alias duas tabulas adiecerunt, & *Leges XII. Tabularum* sunt appellatæ: quarum serendarum autorem fuisse Decemviris Hermodorum quendam Ephesium exulem, ajunt. Ex his legibus actiones nate sunt, quarum formulæ, vti & Legum interpretatio, aquod solos fuit Pontifices fere per 100. annos. Postea cum Appius Claudius ad formam redegit hæc actiones: Cn. Flavius legna subreptum l brum populo tradidit. Hinc igitur liber qui actiones continet *Ius Flavianum* appellatur. Augescente deinde ciuitate, quia de erant quedam agendi genera, Sext. Ælius composuit alias actiones, & librum populo dedit qui appellatur *Ius Ælianum*. Deinde cum plebs à patribus secessisset, sibi iura constituit, quæ *i. lebscitra* dicuntur. Mox cum reuocata est plebs, pro legibus placuit ea obseruari lege Hortensia. Cœpit postea Senatus seie interponere, & quicquid constitueret id obseruabat; & *Senatus Consultum* dicebatur. Eodem tempore & Magistratus iura dabat, & vt scirent ciues, quod ius de quaque re quique dicitur esset, seque præmuniret, *Edicta* proponebat, quæ *Ius Honorarium* constituerunt, quia ab honore Prætoris venerat. Constituto postea Principe, datum est ei Ius, vt quod constitueret ratum esset, quod *Ius Principale* dicitur sive *Principale* constitutio. Hæc ex Pomponio Lib. 1. Digesti. Tit. 2. de Orig. iuris.

¶ DIVISIO.

per laudes pomit, repulsis contumeliis ad semgptium
et eo reprobatus in Deo solidat, quo foris non inuenit,
reprobatur in Moral.
Vinea iusti, imo bona vinea iustus, cuius virtus, vitis: cuius
supra, cuius vinum testimonium conscientie, cuius lingua,
vires expressio, et lachryma pax contribulorum, vix sunt
vires. Bern in serm.
Quam iustus arbitratu se comprehendisse, nunquam dicit,
sed semper elurrit stitit; iustitiam ita vt si semper viueret,
vixisset in se est, iustior esse contenderet in epist.
Iustitia est reddere vnicuique quod suum est. Tribue ergo tribus,
iustitia superior, aequali inferiori. Redde reuerentiam prela-
tis, quare altera cordis, altera corporis est: tribue a-
xilium, quo ignorantia erudiat, et auxilium, quo infir-
mitas tribue subiecto custodiam, vt possit cauere pecca-
ta et disciplina, vt quod cauit, minime maneat impunitum. I-

ustitia est ille, qui ad terrena non curatur, qui ad celestia to-
ngitur, qui diuine voluntati humiliter subicitur, cuius me-
ritis exans ab extremis, paupertate & patientia regalatur. I-
ustitia est animi libertas, tribuens vnicuique suam propriam
reuerentiam, pari concordiam, minori discipli-
na. Deo obedientiam, sibi sanctimoniam, inimico patientiam, ege-
ntium misericordiam. Ansel in lib. Cur Deus homo.
Carere omnes coniuga Lix abhorrent, & in anplexu Rachel
salutaris? Quia perfecta iustitia iubet inimicos dilige-
re, propriamque relinquere, illata mala patienter ferre, obla-
tionem vobis declinare. Sed ad vniuersi mundi amatoribus
iustitiam, quod laboriosius esse reputatur? hinc est, quod ab eis
& lipa creditur, & laboriosa vocatur. Richard. lib. de con-

ustitia non nouit patrem non nouit matrem, veritatem nouit,
pater non accipit. Deum imitatur. Cassian Ep.
Iustitia regis pax est populorum, tuta men patrie, immunitas
inuenientem gentis, cura languorum, gaudium homi-
num, temperans acris, crenitas maris, terre fecunditas, solatio pau-
perum, heredes filiorum, & sibi meti ipse futura beatus diuis.
Certe de iustitia
Iustitia credenda est de iustitia proposita disputatio, que aut ipsa
summa virtus, aut fons est ipse virtutum quam non modo philo-
sophi tractant, sed poete quoque, qui priores multo fuerunt, & an-
tiqui philosophi nomen pro sapientibus habebantur. Hic pla-
ne ab eis hanc a rebus humanis, eamque inueniunt ostendit
vniuersi hominum, cessasse et terra, in coelumque migrasse. Latrant.

Quod in anem iustitiam depingitis, & opratis cadere de ec-
cliam in aliquo simulachro, figuram? Ecce in conspectu
vobis est simulachrum, si potestis eamque in domicilio pectoris vestri
habere, ut sitis, si potestis, aut alienum a temporibus exultimetis. Esto-
rum ac bonis, & sequetur vos sua sponte iustitia, quam quere-
tis. Depone omnem malam cogitationem de cordibus ve-
stris, & hinc vobis illud tempus aureum reuertetur, quod aliter
inuenire non potestis, quam in Deum vere colere. Ibidem

Iustitia quam omnes simul virtutes amplectatur, tamen duæ
principales, que ad illa diuelli, separari non possunt,
sunt: fides, temperantia, probitas, innocentia,
ceteras & cetera huiusmodi, vel natura, vel institutis parentum,
vel in suis hominibus: qui iustitiam nesciunt, sicuti semper
perit, veritas vero & equitas quasi yenz sunt eius, his enim duob.
consistat tota iustitia. Ibidem, s.c.5.
Dicitur, vt concludam disputacionem, non posse eundem
iustum esse, ac iustum, eundemque sapientem & iniustum, docet
quod. Qui enim stultus est, quid sit bonum ac iustum, ne-
scit, & ideo semper peccat. Dicitur enim quasi captiuus a vitis,
iustitiam vilo modo potest, quia caret virtute, quam nescit. Iu-
stiam autem ab omni peccato se abhinet, quod aliter facere non po-
test, si habeat recti prauique notitiam. Rectum autem di-
scernere a prauo quis potest, nisi sapiens? ita vt nunquam possit iu-
stus esse, nisi sapiens, qui fuerit iniustus. Ibidem, ca.

Iustitia sententia de hominis iustitia coram Deo.
Quil ex se agere poterat, vt semel amissam iustitiam recuperaret
non fecit peccati, vincit diaboli? Allignata est ei proinde alie-
na curam sua. Bern. epist. 190.
Qui non inuenit in me iustitiam meam, erue me in tua: hoc
quod me eruat, quod me iustificat. Augustin. in Psalm. 30.
Iustitia tua erue me: non in mea, sed in tua. Si enim in mea,
peccati de quibus ille ait, ignorantes Dei iustitiam & suam vo-
luntatem conuoluerunt, iustitiam Dei non sunt subiecti. Idem in Psalm. 70.
Per viam iustitiam venientem in omnes electos, itum est in iusti-

ficationem, vt pari imputatione iustitia Christi iustificentur. Anselm
c.5. epist. ad Rom.

Ipe ergo (Christus) peccatum, vt nos iustitia: nec nostra, sed Dei:
nec in nobis, sed in ipso, sicut ipse peccatum non suum, sed nostrum:
nec in se, sed in nobis. Ang. Ench. ad Laur. c. 45.
Sumus iustitia Dei in ipso, si non in ipso, nullo modo iustitia. Si
autem in ipso, totus nobiscum vadit ad Patrem. Idem, de verb. dom.,
ser. 61.

Ipsam Christum qui non nouerat peccatum, Deus Pater pro no-
bis peccatum fecit, vt nos simus iustitia Dei in ipso. Videte duo iu-
stitia Dei, non nostra: in ipso non in nobis. Idem, de verb. Apostoli,
serm. 6.

Omnes qui ex Adam cum peccato, peccatores: omnes qui per
Christum iustificati, iusti, non in se, sed in illo: nam in se si interro-
ges. Adam fuit: in illo, si interrogas, Christi sunt. Idem, fruct. 3. in
Ioan.

Domine, memorabor iustitiae tue solius. Ipsa est enim & mea.
Nempe factus es mihi iustitia à Deo. Nunquid mihi verendum, ne
non vna ambobus sufficiat? Non est pallium breue, quod secundum
Propheetam non possit operire duos. Iustitia tua iustitia in æternū.
Quid longius æternitate? Et te pariter & me operiet largiter larga
& æterna iustitia. Et in me quidem operit multitudinem peccato-
rum: in te autem, Domine, quid nisi pietatis thesauros diuitias bo-
nitatis? Bern in Cant. ser. 51.

Im offib se est, puritate & innocentiam in humana natura exhi-
beri, nisi Deus credatur in carne esse, qui iustitiam omni peccato
liberam in mundum introduxit, cuius quia participes redditi su-
mus, viuemus & saluabimur. Illud enim, non est iustus in terra qui
bonum faciat, & non peccet, in cõmune ad omnes homines perti-
net. Vnde ex celo descendit, qui immaculatam ex se iustitiam daturus
era t. Athanas. de incarn. Dei Verbi.

Si vnus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt: vt
videlicet satisfactio vnus omnibus imputetur, sicut omnium pecca-
ta vnus ille portauit. Bern epist. 190.

Mors in Christi morte fugatur, & iustitia Christi nobis imputa-
tur. Item. Qui nostram inducit carnem, & subit mortem, putas
suum nobis negabit iustitiam? Item. An plus poruit Adam in malo,
quam Christus in bono? A de peccato imputabitur mihi, & Chri-
sti iustitia non pertinebit ad me? Idem serm. ad milites, templi, ca-
pit. 11.

Quid aliud potuit peccata nostra tegere, quam Christi iustitia?
Iustin Mart. epist. ad Diog.
Iniquitas multorum in iusto vno absconditur: iustitia autem v-
nius facit, vt multi iniusti pro iustis habeantur. Idem, ibid.

POETICAR SENTENTIAS.

Anthol. sacr. Iac. Bill.

Iustitia merces gemina est, vel cum bona redit,
Vel prauis digne cum mala restituit.
Saluatricem autem cunctorum gratia Christi,
Non pensans meritum deluit omne malum.
Credentesq, omnes renouans baptisinate sacro,
Dat bona, que propter det meliora bonis.
Claud. Stil.
Iustitia utilibus rebus prouidere suadet,
Communesq, sequi leges, iniustisq, nunquam
Largiri socus.

Quid. i. Art.

Dicitur Ægyptus caruisse iuuantibus arua
Imbribus, atq, annos sicca fuisse nouem.
Tum Thrusus Basirim adit, monstratq, piarū
Hospitiis effuso sanguine posse iouem.
Illa Basirim: fuit hostia prima,
Inquit, Ægypto tu dabis hospes aquam.
Et Chalaris tam a uolenti membra perilla,
Torrui: infelix imbuit auctor opus.
Iustus vterque fuit: neque enim lex iustior vlla est,
Quam necis artifices arte perire sua.
Olymp. Neinet. Eccl. 1.
Heu Mellibæ iaces lethali frigore segnis
Lege hominum celo dignis canente senecta,
Concilioque Deum plenum tibi ponderis agus
Pectus erat turris colom discernere lites
Assueras, variis patiens mulcendo querelas.
Sub te vni amor, sub te reuerentia iusti
Floruit: ambiguos signauit terminus agros,
Elanda tibi vultu grauitas, & mite serena
Eronie supercilium, sed pectus missis oro.
Hor. 3. Carm.
Iustum & tenacem propositi virum,
Non cinium ardor praua tubentium,
Non vultus instantis vni anni
Mente quiescit solida: neque instat

Dux

operanda omnia, quae iusta sunt, officiaque tribuenda; & si-

quod altero, & alteri cum altero si conferatur: non ita tamen, ut

quod altero, & alteri cum altero si conferatur: non ita tamen, ut

quod altero, & alteri cum altero si conferatur: non ita tamen, ut

quod altero, & alteri cum altero si conferatur: non ita tamen, ut

quod altero, & alteri cum altero si conferatur: non ita tamen, ut

quod altero, & alteri cum altero si conferatur: non ita tamen, ut

quod altero, & alteri cum altero si conferatur: non ita tamen, ut

quod altero, & alteri cum altero si conferatur: non ita tamen, ut

quod altero, & alteri cum altero si conferatur: non ita tamen, ut

quod altero, & alteri cum altero si conferatur: non ita tamen, ut

quod altero, & alteri cum altero si conferatur: non ita tamen, ut

quod altero, & alteri cum altero si conferatur: non ita tamen, ut

quod altero, & alteri cum altero si conferatur: non ita tamen, ut

quod altero, & alteri cum altero si conferatur: non ita tamen, ut

quod altero, & alteri cum altero si conferatur: non ita tamen, ut

quod altero, & alteri cum altero si conferatur: non ita tamen, ut

quod altero, & alteri cum altero si conferatur: non ita tamen, ut

quod altero, & alteri cum altero si conferatur: non ita tamen, ut

quod altero, & alteri cum altero si conferatur: non ita tamen, ut

quod altero, & alteri cum altero si conferatur: non ita tamen, ut

quod altero, & alteri cum altero si conferatur: non ita tamen, ut

quod altero, & alteri cum altero si conferatur: non ita tamen, ut

quod altero, & alteri cum altero si conferatur: non ita tamen, ut

quod altero, & alteri cum altero si conferatur: non ita tamen, ut

quod altero, & alteri cum altero si conferatur: non ita tamen, ut

quod altero, & alteri cum altero si conferatur: non ita tamen, ut

quod altero, & alteri cum altero si conferatur: non ita tamen, ut

quod altero, & alteri cum altero si conferatur: non ita tamen, ut

quod altero, & alteri cum altero si conferatur: non ita tamen, ut

Fundamentum autem iustitiae est fides, id est, dictorum conuen-

torumque constantia & veritas.

Iustitiae munus primum est, ut de cui quis noceat, nisi lacessitus iniuria.

Et animi elatio, quae cernitur in periculis aut laboribus, si iustitia vacat, pugnatque non pro salute communi, sed pro suis com-

modis, in vitio est: itaque probe definitur a Stoicis fortitudo, cum eam esse virtutem dicunt, pugnantem pro aequitate. Cic. lib. 1. Offi-

clorum.

Præclarum illud Platonis, Scientia quae est remota à iustitia, cal-

liditas potius quam sapientia est appellanda.

Difficile est autem cum præstare omnibus concupiueris, seruare aequitatem, quae est iustitiae maxime proxima.

Et iusta omnia decora sunt, iniusta omnia contra, sic indecora sunt turpia.

Prudentia sine iustitia nihil valet ad faciendam fidem.

Iustitia sine prudentia, multum poterit: sine iustitia, nihil valebit prudentia.

Tanta vis est iustitiae, ut ne illi quidem, qui maleficio & scelere paucuntur, possint sine vlla particula iustitiae viuere.

Qui igitur adipisci veram iustitiae gloriam volent, iustitiae fungantur officio.

Sublata iustitia, liberalitas, bonitas, beneficentia funditus tollitur, quae qui tollunt, etiam aduersus deos immortales impii iudicandi sunt. idem ibid.

Facile est iustitiam homini iustissimo defendere.

Eundem autem est perpetuae commendationis & famae iustitia, sine qua nihil potest esse laudabile.

Nihil est honestum quod iustitia vacet. Idem libro de Amicitia.

Nihil est profectio præhabilius, quam plane intelligi, nos ad iustitiam esse natos, neque opinionem, sed naturam esse contrarium ius:

iam patet, si hominum inter ipsos societatem coniunctionemque peripexeris.

Etenim omnes viri boni ipsam aequitatem, & ius ipsum amant, nec est viri boni errare, & diligere quod per se non sit diligendum, & colendum. Per se igitur ius est expectandum & colendum. Quod si ius, etiam iustitia, sic & reliquae quoque virtutes per se colendae sunt. idem libro de legib.

Iustitia nihil expetit praemii, nihil pretii, perse igitur expetitur.

Quod si amicitia per se colenda est, societas quoque hominum & aequalitas & iustitia per se expectanda sunt. Quod si ita est omnino iustitia nulla est, id enim iniustissimum ipsum est, iustitiam mercede querere sibi.

Inuitat igitur vera ratio bene sanos ad iustitiam, aequitatem fidemque. idem l. 2. de fin. bonorum & malorum.

Quam multa vero iniuste fieri possunt, quae nemo possit reprehendere. idem l. 2. de fin. bonorum & malorum.

Iustitia suum cuique tribuit. idem l. 2. de Natura Deorum.

Iustitia est habitus animi, communem utilitatem seruatus, suam cuique tribuens dignitatem. In iudicio iustitiae est à natura profectum, deinde quaedam in consuetudinem ex utilitatis ratione venerunt. Postea res & à natura profectas, & à consuetudine probatas, legum metus & religio sanxit. Idem Rhetoricorum veterum lib. 2.

Deus nullo vspiam modo iniustus est, sed plane iustissimus. Nec est similis inueniri potest quicquam, quam qui inter vos iustissimus fuerit. Plato in Theaeteto.

Iustitia inter homines videtur mihi mater & nutrix ceterarum virtutum appellanda, nam sine illa neque temperantem, neque prudentem, neque fortem esse quenquam fieri potest. Quippe harmonia & concordia totius animae est cum concinnitate. Fiet autem eius utilitas euentior, si alios habitus considerauerimus, utpote qui particularem solum sui usum & ad vnum quempiam praebent. Iustitia vero utilitatem in mulitudine, & vniuersas rerum comprehensiones praestat: siquidem mundo principatum omnem obtinens, prouidentiam vocatur: & harmonia, & constitutio generis cuiusdam Deorum, qui ipsam ita disposuerunt. In ciuitate autem pax, & aequitas merito nominatur, in domo autem, haec est vis & exoris concordia mutua, item, famulorum in heros beneuolentia, dominorum autem erga famulos benigna curatio. In corpore autem sanitas & perfectio membrorum, quae tanquam praecipua cuncta animantes maxime diligunt. Ceterum in anima est sapientia, quae per scientiam & iustitiam hominibus comparatur. Cum igitur haec virtus totum simul ac partes singulas ita moderetur, & in concordia conseruet, quomodo non mater & nutrix tum virtutum tum rerum omnium communi iudicio dici deberet? Solus Pythagoricus in lib. de iustitia.

Ne dubita, si aurum quidem inquirendum proponeretur, nunquam alterum alteri sponte concessurum inquisitione, & inuentionem eius perditurum. Cum autem inuestiganda sit iustitia, res auro longe pretiosior, an non absurdum est tam temere alios alius inuicem cedere: non autem vnumquemque istudere, ut sibi primis appareat? Plato.

Equidem

tia aut à sola voluptate proficiscitur: & vt quisque vul', iustus, se-
cuse est: aut facillime omnium Regis ingenis se vtro descendam
præbet. Forma corporis, oris dignitas, frontis grauitas, vultus ma-
icellas fulgor, vigor ac lumen oculorum spectantes mouet, tenet, ac
admonet quænam species prima summo rerum artifice initio re-
rum creati hominis fuerit, sunt in illa felici immortalitate. Quod
si corporis pulchritudo ranti est, vt quodam sui miraculo reliquos
afficiat: quid sentendum est de illa pulchritudine, quæ est animi
verè Regij, quæ superis fuerit simillima? P. Æmil. lib. 8.

¶ APOPHTHEGMATA.

Bias damnaturus quempiam ad mortem, lachrymans est mise-
riam hominis, & merito deplorandam fortunam. Verum cum di-
xisset quidam. Quid est quod desinas, cum in tuo sit arbitrio, con-
demnare aut liberare hominem? respondit Bias. Necessarium quid-
dem esse, naturæ eadolerere: à lege autem & iustitiæ regula disce-
dere, magis perniciosum est. Stob. serm. 44.

Zeno, cum ex eo quidam familiarium quærent, qua possent
ratione iustitiam colere, nihilque iniuriæ facere: Si semper, inquit
me vobis adesse existimabitis. Max. serm. 5.

Anaximenes negabat sapientem virum obstrictum esse legibus
ab hominibus promulgatis: Intellexit vir prudentissimus, sapien-
tem obligatum esse virtuti, iuxta cuius normam vitam instituit.
Leges enim non omnia præscribunt, sed ipsa ratio docet quid turpe
quidque honestum, & virtutis regula vitæ ostendit, quid viris
bonis agendum sit. Laert. 1.6.

Idem aiebat, homines virtute præditos sibi parare defensores
non fortes tantum, sed etiam æquos & iustos. Nolunt enim defen-
di, si contra iustitiam leges a quid admittant. Erasim. Rot. lib. 6.
apophthegm.

Idem, cum Athenienses eo deuenissent, vt Aristidem ostracismo
(id erat damnationis genus, quod testulis peragebatur) in exilium
agerent, ac iusticiam quidam illiteratus testulam ad eum deferens
iussisset, vt Aristidis nomen inscriberet Nostre, inquit Aristides.
Aristidem? Cum ille negasset se nosse, mox tamen serret, quod
iustus cognomine diceretur: sicut Aristides, & nomen suum in-
scripsit testulæ, ac reddidit. Tam leni animo ferebat iniustam dan-
nationem. Grauisimum autem vitæ innocenter actæ testimoni-
um est, tanta multitudine neminem extulisse, qui aliquis obice-
ret, quam iusti cognomen, quod ipse tantum sibi non impulerat.
Plut. in Aristide.

Demosthenes eos homines in primis laude dignos pronuntiauit,
qui nullam anteponebant iustitiæ vilitatem. Pecunias enim quic-
que possidere potest, ac iustitiæ gloria pecunias non emittit. Tha-
uorinus. Verum Stob. Isocrati ascribit.

Iulian. celebratur Iasonis Thessali dictum, quo se purgare so-
lebat iis quibus molestiam aut vim attulisset: Qui magnis in
rebus se iustitiæ cultorem haberi velit, cum in paruis interdum
illam violare oportet. Velut in bello, quod rura sit Republica, a-
gri aut edificia quorundam ciuium interdum perduntur. Erasim.
lib. 1. apoph.

Acrotatus, parentibus postulantibus vt sibi in re quapiam in-
iusta adesset, recusauit illis aliquando. Ceterum cum inflarent,
hunc in modum respondit: Donec essem apud vos, nullam omni-
no tenebam iustitiæ scientiam: verum vbi me patriæ tradidistis,
patriæque legibus, insuper & iustitiæ & honestatis pro viribus
docuistis, conabor huic magis obtemperare quam vobis. Et quan-
doquidem hæc est vestra voluntas, vt que sunt optima faciam:
optima vero sunt, quæ iusta sunt, cum homini priuato, tum præ-
cipue principatum gerenti: quæ vultis faciam, quæ dicitis, negabo.
Plut. in Lacon.

Agis, quibusdam Eleos hoc nomine prædicantibus, quod in
certaminibus Olympiæ essent iusti iudices: Quid, inquit Agis,
magni miræ faciunt, si intra quinque annos vno tantum die se
iustos præstant? Pergentibus autem laudare qui coeperant: quasi
vero, inquit, mirum sit, si re pulchra nimirum iustitiæ pulchre v-
tuntur: Non putabat vir sapientissimus, in eum competere iustitiæ
laudem, nisi qui per omnem vitam in omnibus actionibus iustiti-
am coleret, nam ludi Olympiaci semel tantum intra quinquenni-
um celebrantur. Plut. in Lacon.

Agesthan sciscitatus: Vtra virtus esset præstantior, Fortitudo an
Iustitia? grauter respondit: Fortitudinis nullum esse vsum, nisi
adit iustitia. Quod si omnes essent iusti, nihil opus fore fortitudi-
ne. Quo responso nihil præter æquum faciendum vbi que putant.
Plut. in Lacon. apoph. Stob. serm. 7.

Idem cum ceteris in rebus esset rigidior, & exacte iusti le-
gumque tenax: tamen in amicorum negotiis existimabat, in-
humanitatis ac fauitiæ prætextum esse, nimium aduersus illos
esse iustitiam. Huius rei testis est epistola quædam perbreuis, quæ
fertur ad Hydrieum Carem scripta, qua cuidam amico veniam
deprecatur in hunc modum: Nicias, si nihil peccat, dimitte ho-
minem: si peccat, mihi dimitte, sed omnino dimitte. Innocen-
tem punire, scelus est: culpam interdum condonare in gratiam
honesti deprecatoris, humanitas est. Cum enim iustitiam semper
oporteat esse clementiam temperatam, quoties nasci est grauem
interpel-

interpellatorem, & minus habet inuidia, & plus impetrat gratie. In plerisque igitur amicorum negotiis ad eum modum se gerbat Agellus: incedum tamen magis sequebatur Reipub. utilitatem per occasionem oblatam, quam indulgebat amicitie. *Plat. in Lacon. apoph.*

Callieratidas à Lyfandri amicis sollicitatus, vt vnum quendam ex inimicorum numero permitteret ipsi interimere, & acciperet talenta quinquaginta. Tamen si pecunia egeret, vt folueret nauis promissum stipendium: non tamen hoc fieri concessit, cum videret contra omnem hoc esse iustitiam. At cum Cleander regius consiliarius dixisset. Ego profecto hoc accepissem, si fuisset Callieratidas: Et ego, inquit Callieratidas, accepissem, si fuisset Cleander. *Ideen.*

Leo Eurycratidis. F. cuidam percontanti, in qua demum ciuitate tuto viuere posset? In ea, ait, quam qui incolunt, neque plus possident, neque minus: & vbi iustitia viget. Grauerit admonuit, eam ciuitatem tuto habitari posse, in qua iustitiae cura habetur. *Ibidem.*

M. Cato Magistratum iudicem dicebat, nec pro iustis orandum, nec pro iniustis exorandum. Sensit, culpam esse iudicium si vt iustis aequi sint, orandi sunt, quam oppositae vltro fauere bonis Pro iniustis orare fortassis humanitatis esset exorari, est à iustitia deflectentis. *Plat. in Rom. apoph.*

P. Rutilius, amico cuidam rem iniustam petenti, pernegabat, quumq; incommotus per summam indignationem diceret: Quid ergo mihi opus est tua amicitia, si quae abs te rogo, non facis? Imo, inquit Rutilius, quid mihi opus est tua amicitia, si me vt gere cupis, vt in iustitiae leges tua causa peccem? *Erasm. Roterdam. libro 8. apoph.*

Pompeius Phraati Parthorum regi per legatos postulanti, vt Euphratem, Romang ditionis terminum esse vellet: Imo, inquit, illud magis postulandum est, vt Romanorum fines à Parthorum regno iustitia dirimat. *Plat. in Rom. apoph.*

Libertus Episcopus, respondit Constantino Imperatori sua denti vt subfunderet in excommunicationem Athanasii: O Imperator, iudicia ecclesiastica decet cum maxima profertur iustitia. *Tripert. hist. 15. c. 17.*

Trianius Imperator, iustitiam & aequitatem in principe plurimum commendare solebat: qui his potissimum virtutibus principes ceteros homines excellere debere distabat, quarum & ipse cum Rom. gubernaret imperium, studiosus adeo fuisse feritur, vt aliquando eulm strictum praefecto vbi in conspectu omnium de dert, atq; dixit: Cape ferrum hoc & siquidem recte imperium gessero pro me: finaliter, contra me hoc vteit. *Nicephor. Callist. lib. 3. Eccl. hist. c. 23.*

Hadrianus, cum in spectaculo populus clamore flagitaret, vt aurigam qui placuerat liberum esse iuberet: per tabellam respondit iniquum esse quod peteret, & contra leges iustitiae. Si enim seruum alienum libertate donaret, feret iniuria domino. *Ex Dione Cassio & Spartiano.*

Fridericus Imperator cum Ladislauo Hungariae ac Bohemiae regem educaret, non desuerunt qui perendum luaderent puerum cuius vita ingentes molestias Caesari, mors regna & opes maximas allatura esset. Ad quos ille: Ergo me, inquit, opulentiam magis regem, quam piuum, quam iustum cupitis. Ad ego iustitiam bonumque nomen diuitiis cunctisque rebus antepono. *Aeneas Sylvius lib. 3. comment. in res gestas Alphonfi.*

Ad Rodolphum Imperatorem, cum quidam venisset qui Othacarum Bohemiae regem atrocem hollem, in venatione se occisurum promitteret: si factu praemium esset: Rodolphus, Etsi noster hostis est Othaccarus, inquit, non tamen id efficiet, vt iustitiae & moderationis fines transeamus. *Aeneas Sylvius lib. 3. Comment. de reb gest Alphonfi.*

Inver Ioannem Caroli quarti eius nominis patrem, & Henricum Carinthiae ducem, de regno Bohemiae longa & difficilis fuit contentio. Verum cum quidam ad Ioannem veniens, veneno se hostem occisurum promitteret, si praemium iheraret: Ioannes iustitiae & integritatis amator, si me nescio Henricum, inquit, interfectis, & ad me fugam adornasset, crux tibi praemium futurum erat, qui te regio sanguine commaculasset: & tu te modo authorem tanti sceleris geris? *Iidem.*

Alphonfus Aragonum rex, eos principes qui iustitiam non colerent, perumiles sibi videri dicebat, qui morbo caderent comitali. Nam cum anima materia sit sola iustitia, qua tenditur ad vitam: quid restat principibus, sublatam iustitia, quae est vite quasi nutrimentum & cibus. *Anton. Panor. de reb gest Alphonfi, Aeneas Sylvius de eum dictis.*

SEMILITVDINES.

Thilonis: quemadmodum iudex nec vincere vult quenquam, nec habere aduersarium, sed lata sententia pondus addit parti iustiori: Ad eundem modum iustitia quoque cum nemini aduersetur, cuique rei quod suum est tribuit. *Lib. 1. Allegoriarum.*

Epicteti, veluti recto nihil dari potest rectius: Sic neque iusto iustius. *Apud Stob. serm 7. de iustitia.*

Demosthenis, quemadmodum domus, opinor nauigii, & aliorum id genus firmissima fundamenta esse oportet: Sic etiam ne-

gociorum actionumve principia & eiusdem veritas. *Olyn. 2.*

Ciceronis, quemadmodum theatrum cum circumstantibus tamen eius dici potest esse cum locum, quem circumstantibus Sic in oibe modo e communi, non auterunt quodammodo unum quicquid cuiusque sit. *Lib. 3. de finibus.*

Iouiani Ponticani, cum sit vniuersum genus humanum quaedam ciuitas: cuius hae quas incolimus vbi sunt hominibus: ipseque constet omnibus ac familiaribus liberis, nepotes esse debeamus: dan in cetero non cessarios, qui domos sibi alias constituerunt. *Ibidem.* Erga vicinos, tribules & cives alios: itaque de hominibus admonens non modo eundem gentis status quoque extemas quoque terras incolant. Et quod dixi vniuersi coetus hominum rector est & moderator: primis mouet, vt eius memores, primos illi ac modum tribuimus, pietatemque colamus, ac religionem. *lib. 3. in mittio.*

ADAGIA.

Iustitia in se virtutem complectitur omnem. *lib. 3. in mittio.*

Iustitia enim si quenter accipitur non pro se, sed quemadmodum & in sacris literis iustus dicitur. *pro 110.*

Homines fugi omnia recte faciunt. *M. Tull. lib. 1. Tull. A. Frugalitatis nonne tenentur ferre volumus quod iustitiam nomine corrupte tenentur illud rari per uulgatum est. Qui iam proceres tenentur mines frugi omnia recte facere. Qui iustitiam tenentur. De quibus in dicitur in scriptis. Exigua res est iustitia.*

Qui prouertit significat, non multum adferre probus sit, nisi talis etiam habitetur. *Ex opusculis re, quam ipse iam.*

Iustitia iustitiam, dicitur in scriptis. *De iis, qui in scriptis dicitur, sunt equitatis. Iustitia o. ulus. dicitur in scriptis.*

Dicitur iustitiam & in scriptis iustitiam, aut in scriptis. *Adagi in eum & dicitur.*

Iustitia iustitiam, dicitur in scriptis. *De re bene uter iustitiam & in scriptis.*

De re bene uter iustitiam & in scriptis. *Marias, Magas.*

Hoc non me seruit fuisse quemquam quod tenentur rem, distansum quomodo illam. Seruam rebus in omnes officiosam in omnes, iam eius iam scriptis. *Vnde in scriptis, ut id vocatulis tribueret in rebus, qui ad non tenentur rem vni uiderentur.*

Boochyris. *Boochyris fuit Boochyris.*

Rex quidam fuit in scriptis. *De re bene uter iustitiam & in scriptis.*

Rhadam antheum iudicium. *Rhadam antheum iudicium.*

De incorrupte iudicantibus. *Opificia vita. Ophicaria.*

Id est: Orphicaria vitam, *Plato dicitur in scriptis.*

Virum simplex. *Virum simplex.*

Aristoteles. *Aristoteles.*

Est simplex virtus, omni generum virtutum. *Facile enim est a sepe abstrahere, sed a sepe abstrahere.*

Facile enim est a sepe abstrahere, sed a sepe abstrahere. *Facile enim est a sepe abstrahere, sed a sepe abstrahere.*

Id est: Eadem lege. *Horatius in Sermonibus.*

Ramanus. *Ramanus.*

Id est: Cognominis olim cum prouertis ad aliam. *Id est: Cognominis olim cum prouertis ad aliam.*

Priensis iustitia. *Priensis iustitia.*

Quum significamus aliquem iudicem. *Quum significamus aliquem iudicem.*

Rectam in rege. *Rectam in rege.*

Rectam in rege. *Rectam in rege.*

Die recte. *Die recte.*

Dum clauum rectum tenent. *Dum clauum rectum tenent.*

Significat non imputandum eorum. *Significat non imputandum eorum.*

Ad amissum applica lapidem. *Ad amissum applica lapidem.*

Admonet utram ad legem esse corrigendam. *Admonet utram ad legem esse corrigendam.*

Ne moueto lineam. *Ne moueto lineam.*

Significat non esse mutandum legem. *Significat non esse mutandum legem.*

ram prescriptis. *ram prescriptis.*

PC

POLY

Cum Tullus Hostilius Mancinum Adilis curulis Manilium metreticem apud populum accusasset, quod nocte praeteriens eius domum...

Alexander Severus Imperator tanta fuit aequitate, ut nullas unquam sanciret leges, nullam constitutionem fieret sine viginti iuris peritissimis, & doctissimis, ac sapientissimis viris...

Titus Manlius iuris Pontificalis peritus iudex, inter Macedonas accusatores & filium constitutus audita causa ita pronunciauit...

HIEROGLYPHICA.

Ret Euphratem fluvium fecunditatem & fructuum exuberantiam intelligi voluit, ac perinde Iustitiae symbolum esse. Ex nulla siquidem virtute opimiores latioreque fructus colligi feruntur...

Apud Aegyptios Sacerdotes primum omnium, Iustitia servatorem per Oculi parentis hieroglyphicum significari comperit...

Veteres quoque ternarium numerum dedicantur Iustitiae: ut de Pythagorici disciplina Plutarchus ait. Iniuria siquidem afficere, neque non affici, cum extrema sint & idecirco vitiosa, iustum aequaliter utrinque reductum, in medio refidit.

Herodotus Vulturem ab Hercule pro Iustitiae symbolo habitam tradit, quod ea iustissima omnium avium, quae volatilibus vefecantur, iudicetur eaque de causa semper apud eum magna astutia...

Procul iustitiam Virginem esse scribit, quoniam diaeteticum genus esse deceat, id est, integrum, purumque, cuius sit virginitas symbolum. Dicit porro & Iouis filiam, declarat Hesiodus...

Traditum est memoriae magistratuum statuas à Thebanis ita solere formari, ut sine manibus essent. Principum vero clausis oculis, nimirum eam Iustitiae naturam esse ostendentes, ut incorrupta sit, nec pretio precibusve, aut aliena vili voluptati cedat.

Iustitia veteres adhibebant libram, significantes omni diligentia & summo studio expetenda, nec huc nec illuc declinare iudicem. Graecis saepe haec libra appellatur. Tradunt itaque nobis veterum monumenta, Aegyptios Regibus ex praefcripto legis antiquissimae moris fuisse, Iudices mox futuros iureiurando adigere, ne si Rex quidem iniusti quidpiam inunxisset, à virtutis medio declinatos, nec lineam omnino (quod dicitur) moturos.

EMBLEMA.

Tandem, tandem iustitia obrinet. Emblemata. XXVIIII. Andreae Alciati. Haec de Hebeo perfusum sanguine iustum, Quod Graecorum iudice concio iniqua dedit. Iustus arripuit Neptunus in egypto iustum, Naufragio, ut dominum possit adire suum. Litore Ausus cumulo namq, inulit vnda, Que boas, & iuli voce sepulchra ferit: Visti Telamonia de tu dignior armis, Affectus fas est cedere iustitia.

Iuuentus.

¶ DEFINITIO ET ETYMOLOG.

Iuuentus Græce *vīras*, *vras*, & *vros*, & *vros*, & *vros*, iuuenis dicitur. Est autem iuuentus primæ refrigeratiæ particulæ augmentatio, secundum Arist. de Morie & Vita iuuenis est, qui adolescentium ætatem excessit, vt Marcellus testatur, dicitur à iuando, quod ea ætas maxime fit ad laborem tolerandam apta, hinc iuuenefco, id est, iuuenis fio.

Iuuentus, Hebr. *Nahhar*, *Nehhurim*, *Nehhurth*, *Nohhar*. Iuuentus, pueritia, omnes dies iuuentutis. *Nahhar*, iuuenis, puer qui est inconsideratus & præceps fertur ad omnia. Hinc *vras* *Nahhar* ab, puella. Omnia hæc nomina oriuntur à verbo *Nahhar*, i. excullit, exturbauit, vehementer in præceps decit. Iuuenes certè multa præcipitanter agunt.

Iuuentus nonnunquam ipsam ætatem iuuenilem significat, interdum frequentiam iuuenum.

¶ Loci Biblici.

Iuuenes quales esse debeant, Tit. 2. 6. 1. Pet. 55. Iuuenum consilium secutus Roboam punitur, 1. Reg. 12. 1. Sc. Iuuentus in timore Dei erudienda, Eccl. 12. 1. Iuuentutis cupiditates fugienda, 2. Tim. 2. 2. a iuuentute beneficiendum. Eccl. 11. 9. & 12. 1.

¶ PATRUM SENTENTIÆ.

Vicina est lapsibus adolescentia, quia variarum æstus cupiditatum feruore calentes inflammatur ætatis. *Amb. de viduis* l. 1.

Præmittit ætatis generalis iactantiam, quo plus commendet humilitatis suæ grauiam: mirabilis humilitas in senectute, quæ effecta viribus, debilitata fracturis, tristis doloribus anghela suspensio, coacta curarum æstibus, & in ipsa viuendi mæsto fastidio alacritate est obliuata iactantia. Rara fane iuuenibus est humilitas: ideoque miranda, dum ætas viget, dum vires solide, dum sanguis æstuat, dum solitudo nescitur, dum ignoratur debilitas, dum letitia frequentatur, tunc feruet iactantia, tunc se iuuentutis extolitur affectus tunc humilitas quasi vilescit, abiecta contemnitur; tunc subiectio de gener. consecratiæ æstimatur infirmitas. *In Psalm. 113.*

Multos videmus iuniorum super senes intendere moribus dies, antiquorum tempora præuenire meritis, & quod deest ætati virtutibus compensare quia iuxta Apostolum, ne quis contemnat adolescentiam bonæ indolis, senectus venerabilis non est numero annorum, sed magis merito morum computata. *Bern. in epist. ad Theobald. militem.*

Sicut in senibus obsequium & subiectio, & obedientia rite debetur. *Cypri. de 12. abusibus.*

Sicut fructus non inuenitur in arbore, in qua flos prius non apparuerit: sic in senectute honorem legitimum consequi non poterit, qui in adolescentia disciplinæ alicuius exercitatione non laborauerit. Disciplina igitur abique obedientia qualiter fieri poterit. Adolescentens ergo sine obedientia, adolescentens sine disciplina est. *Idem.*

Indigne transacta adolescentia otiosam senectutem, & honeste æta superior ætas fructus capit authoritatis. Quid enim senectus surripere valet, in quo iuuentus reprehensibilis non fuit? *Cass. in ep. Dicitur senum non sunt canices capitis, sed indolentiæ iuuentutis: nec plurius annorum circulus, sed laborum prætoriorum stipendii mensura. Ibidem.*

Magni expecta gaudium, quum puerilem animum deposueris, & te in virtum philosophiæ deturpseris. Adhuc enim non pueritia, sed quod grauius est, puerilitas remanet, & hoc quidem peius est, quod authoritatem habemus senum, vitia vero puerorum, nec puerorum tantum, sed etiam infantium. *Epist. 1. 6.*

Adolescentulum verbosum, & eloquentiæ studentem, cum sit sapientiæ inanis, non alium quam hoitem iustitiæ repua. *Bern. ad Eugenium.*

Impossibile est, iuuenem vitis carnis non tentari. Honor adolescentum est, timorem Dei habere, parentibus de ferre: honorem habere senioribus, castitatem non alpernari, diligere clementiam & verecundiam, quæ ornamenta sunt iuuenilis ætatis. In senibus grauitas, in iuuenibus alacritas, in adolescentibus verecundia commendatur. *Amb. de Offic.*

Sicut ignis in lignis viridibus suffocatur, ita sapientia in adolescentia, tentationibus & libidine impedita, non explicatum fulgorem, nisi labore, & studio, & oratione incentiua iuuentuti intra repellantur. *Hier. ad Nepotian.*

¶ POETICAE SENTENTIÆ.

Horat. de arte.
*Imberbis iuuenis, tandem custode remoto,
Gaudet equis casibusq; & aprici gramine campi,
Cereus in vitium secti, monitoribus asper
Fritulum arduus prouisor, prodigus æris,
Sublimis, cupidusq; & amata relinquere pernis.*

Aufonius de vita humana.

*Sensus abest parui laetantibus & puerorum
Dura rudimenta, & iuuenum remota puerorum
Ouid. 13. Met.*

*Transit in ætatem post ver robustior ætas
Firg, valens iuuenis, neq; enim robustior ætas
Vlla nec uberior, nec qua magis arduis
Idem 3. Fast.*

*Iuuenilibus animis
Luxuriat animi, cor poraque ipsa Cyrene
Verinus.*

*Præcipientes iuuenum dementia subruit
Curia consilio constabili a seculo est.
Sen. Oct.*

*Regenda magis est feruida adolescentia.
Ouid. Epist. 4.*

*Sint procul a nobis iuuenes, ut feruida, iuuenes
Fine colit modico forma, curis amat.
Sen. Thyeft.*

*Peiora iuuenes facile præcepta audiunt.
Sen. H. p.*

*Propria describit Deus
Officia, & annum per suos ducit gradus.
Læticia iuuenem, frons decet tristis iuuenem.
Virg. Ætina.*

*Nec sanctos iuuenes attingunt sordida facta
Sed vix e cessere domus & iura param.
Sen. Troad.*

*Iuuenile vitium est, regere non posse impetum
Chilper. Auion.*

*Ille iuuentus magis grauior, qua summi senectus.
Lucan. ad Pison.*

*Est mihi, crede, meum animus constantior ætas.
Quæ nunc iuuenile decus mihi præcipiente
Cæperit.
Tibull. 1. 4.*

*At si arduus eris, errabis, transiet ætas,
Quam cito non legimus stat, remanetque dies
Quam cito pariterque deperdit terra colorem:
Quam cito formosus populus alta comæ
Quam læcet, infirma redere ubi facta senectus.
Qui prior Eleo est carcere missus, equum.
Vidit iam iuuenem, premeret cum senem
Mæreutiæ stilus præterisse dies.
Ter. And.*

*Ita est.
Quod plerique omnes faciunt adolescentuli,
Vt animum ad aliquod studium iuuenem: carum
Alere, aut canes ad venandum, aut ad phibendum.
Sen. Oct.*

*Iuuenilis arduus impetu primus furit,
Languescit idem facile, ne durat diu
In Venere turpi: cum leuis flamma vapor.
Homer. in 7. Odyll.*

*Aid os est, in viuo ad ea & quæritur, & quæritur
Fulor certe iuuenem virum, senem interpres
Menander.*

*Anxio condis id in mæris, dudigen
Vigor iuuentutis penit no nihil a sepe differt
Miuero vios ar, us yiqon ter totis
In memoriam redige iuueni existens, quod senem
quandoque.*

*Nios πικρὸς πόλις ἔχει παίδων
Iuuenis existens multa bona dilice
Nig δ' ἐν τῷ ἡλικίῳ ἡ καὶ αὐτῶν
Iuueni autem magis iurare quam loqui conuenit.*

¶ SENTENTIA PHILOSOPICA.

Sudia, quæ sunt in adolescentia, tanquam in herbis fruges quæ virtutis maturitas, & quam fruges indultia iuuentutis pro Cel.

Est adolescentis maiores natu reuereri: ex quo iis deligenti mos & piobatissimos, quorum consilio & auctoritate tractantur, utis enim ætatis iustitia senum construenda, & regenda est. *Cic. 1. Offic.*

Iuuenis non potest esse sapiens, qui prudentia requirit experientiam, quæ indiget tempore. *Arist. 8. Ethic.*

Iuuentutis disciplina neglecta facit magnam Reipublicæ detrimentum. *Idem Polit. 8. c. 1.*

Iuuenes quatuor se re dicere confitebantur, literas, musæcen, & pingendi peritiã. Literas quidem & poetarum, quam ad vitam viles, gymnasticen vt quæ ad fortitudinem parantur. De musica ambigitur: nam nunc multa volucentia cantum addidit: veteres vero inter disciplinas eam collocarunt, naturam quærit non solum in negotio recte, sed etiam in viciabiliter posse veritari. *Eod. 15. 9.*

PC

POLY

Iuuenes sunt moribus cupidi, & ad ea quae concupiscunt, confite...

Deus aliquid aetati, sit adolescenti liberior, non omnia volu...

Ludo & ioco vii illis quidem licet, sed sicut somno & quietibus...

Si quis ad bellum gerendum electus iunior, qui sua virtute...

Si quis ad bellum gerendum electus iunior, qui sua virtute...

Si quis ad bellum gerendum electus iunior, qui sua virtute...

Si quis ad bellum gerendum electus iunior, qui sua virtute...

Solus lege sanxit, ne quis admodum iuuenis ad magistratum aut...

Plutarchus iuuenes hortabatur, vt haec tria habere curarent, in...

Idem, docet iuuenes (inquit) aemulari seniores, vt lacteus pullus...

Aristoteles, laudabiliorem, & magis necessariam temperantiam...

Athenienses, Scitu dignissimum est iuramentum, quod Ephebi...

Iuuentus & iuuentia. Post hyemem denovo recurritur: At post...

Novella vitis copiosius gignit vinum, sed vetustior melius: Ita...

Perficia ob id ipsum plura veniebant, quod non durarent, nisi in...

Ut gypsum aut argilla dum est yda, in quamvis imaginem facile...

Iuuenari, 1221. 2. 2. In eos, qui iustitiam & inconstituti aliquid agunt, more tuar...

Aliam aetate alia decent. Quis tam aliam aetatem significabit, nec idem decere canum, quod...

Emblema. XCIX. Andreae Alciati. Natu vterq; toui teneraq; imberbis vterq;...

Emblema. XCIX. Andreae Alciati. Natu vterq; toui teneraq; imberbis vterq;...

Emblema. XCIX. Andreae Alciati. Natu vterq; toui teneraq; imberbis vterq;...

Emblema. XCIX. Andreae Alciati. Natu vterq; toui teneraq; imberbis vterq;...

Emblema. XCIX. Andreae Alciati. Natu vterq; toui teneraq; imberbis vterq;...

Emblema. XCIX. Andreae Alciati. Natu vterq; toui teneraq; imberbis vterq;...

Emblema. XCIX. Andreae Alciati. Natu vterq; toui teneraq; imberbis vterq;...

Emblema. XCIX. Andreae Alciati. Natu vterq; toui teneraq; imberbis vterq;...

Emblema. XCIX. Andreae Alciati. Natu vterq; toui teneraq; imberbis vterq;...

Emblema. XCIX. Andreae Alciati. Natu vterq; toui teneraq; imberbis vterq;...

Emblema. XCIX. Andreae Alciati. Natu vterq; toui teneraq; imberbis vterq;...

Emblema. XCIX. Andreae Alciati. Natu vterq; toui teneraq; imberbis vterq;...

Emblema. XCIX. Andreae Alciati. Natu vterq; toui teneraq; imberbis vterq;...

Emblema. XCIX. Andreae Alciati. Natu vterq; toui teneraq; imberbis vterq;...

Emblema. XCIX. Andreae Alciati. Natu vterq; toui teneraq; imberbis vterq;...

Emblema. XCIX. Andreae Alciati. Natu vterq; toui teneraq; imberbis vterq;...

Emblema. XCIX. Andreae Alciati. Natu vterq; toui teneraq; imberbis vterq;...

Emblema. XCIX. Andreae Alciati. Natu vterq; toui teneraq; imberbis vterq;...

Emblema. XCIX. Andreae Alciati. Natu vterq; toui teneraq; imberbis vterq;...

FINIS LIBRI NONI.

NNN 3

POLYAN.